

H. lit. 25. 181.

Ex
Libris
Joan. Nep. Khager
Sav. Aug.
A. 1763. 28 Jun.

D.
IV
4261

<36616388460016

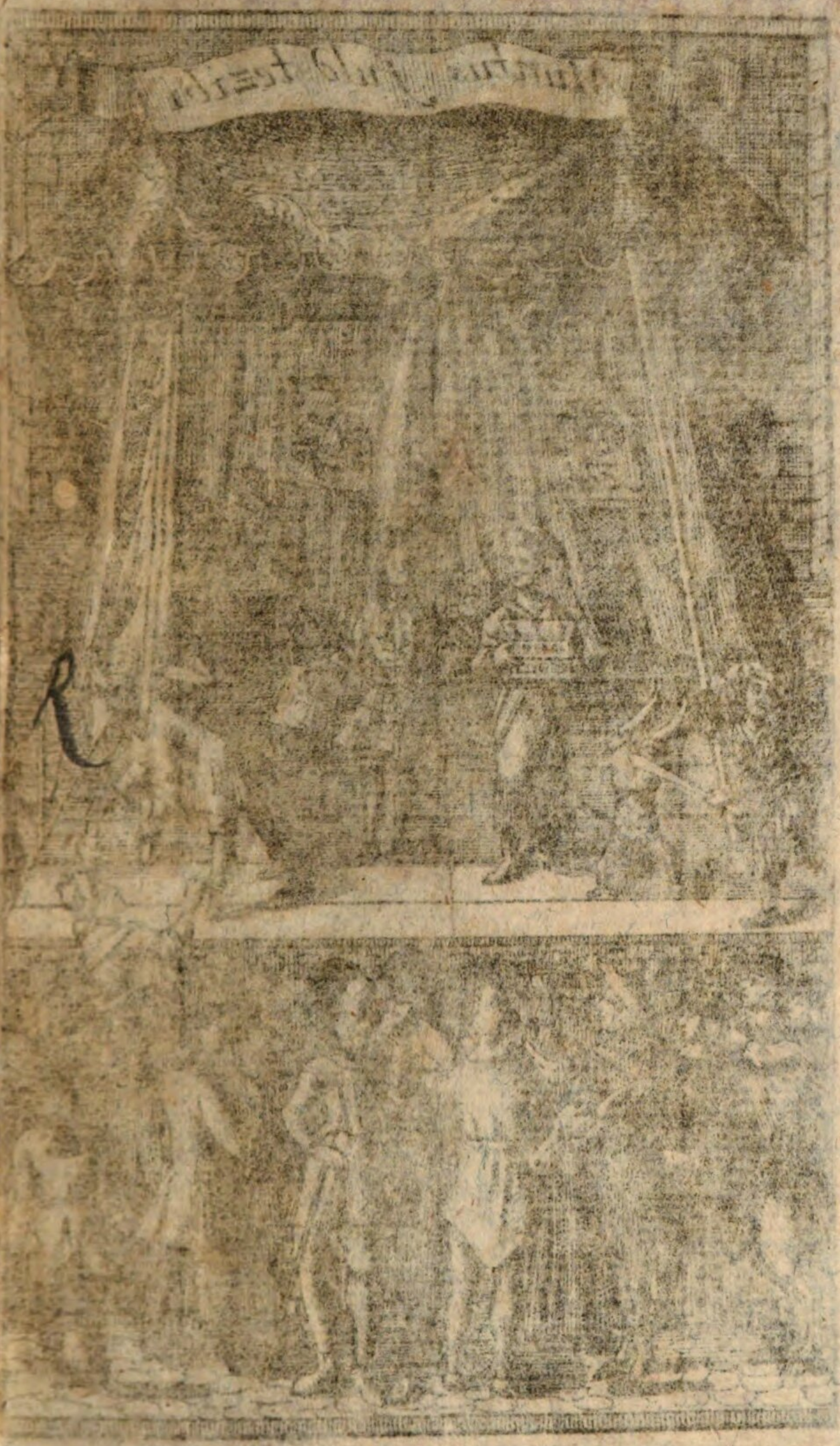

<36616388460016

Bayer. Staatsbibliothek

alb. 45
98. 8.

Hier ist univ. vit. et ad. gen. 613.
~~146.~~ a.

R

JO. BURCH. MENCKENII
DE
CHARLATANERIA
ERUDITORUM

DECLAMATIONES

D U Æ,

CUM

NOTIS VARIORUM.

R ACCESSIT

EPISTOLA

SEBASTIANI STADELII

AD

JANUM PHILOMUSUM

DE CIRCUMFORANEA LITERA-

Ant. TORUM VANITATE. *Khager*
EDITIO QUINTA.

CUI ADDITÆ SUNT NOTÆ INTERPRE-
TIS GALLICI ET QUAEDAM ALIÆ.

AMSTELODAMI.

M DCC XLVII.

JO. BURCH. MENCHENII

CHARITATIS

ERUDITORUM

DESCRIPTIO

MUR R. U. M. NOTI

TEPTEA

EPIS. TOLA

SEBASTIANUS STADLER

DE CIRCUMFORANA TERRA

TORNA VESTRE

NOV. 28

AMSTEL. ODAMI

IN DEC. 1711

11

AD
VIRUM INCOMPARABILEM
CHRYSOSTOMUM
MATANASIUM,
CRITICORUM h. t. PRINCIPEM.

Q Voi dono lepidam novam hanc opel-
lam,
Nugis *ψευδοσόφων* ineptiisque
Conditam? Tibi, docte Matanasi,
Parens optime dulcium leporum,
Censor candide, fautor & chorage
Phœbi, qui ausus es elegante vena
Doctum doctius explicare carmen.
Quare habe tibi, quicquid hoc opellæ &
Qualecunque. Quod, o benigne Lector,
Fronte suscipe, si me amas, serena.

NOMINA COMMENTA- TORVM.

CHAR. i. e.	CHARISTIUS, i. e. <i>J. G. Walch.</i>
CRIS.	CRISPINUS, i. e. <i>J. G. Krause.</i>
KEND.	KENDALIRIUS, i. e. <i>Idem.</i>
DROM.	DROMADIUS, i. e. <i>G. S. Wagner.</i>
Q. MAR.	QUADUS MARCOMANNUS, i. e. <i>G. Tilgner.</i>
THEM.	THEMISTIUS, i. e. <i>Idem.</i>
SAL.	SALICETUS, i. e. <i>C. Schættgen.</i>
SAM.	SAMOSCIUS, i. e. <i>J. J. Mascon.</i>
SCRIB.	SCRIBANIUS, i. e. <i>J. D. Schreber.</i>
SER.	SERENUS, i. e. <i>J. G. Rabener.</i>
TRIVULT.	TRIVULTIUS, i. e. <i>F. W. Schütze.</i>
VAND.	VANDOSALVUS al. FANDO- SALVUS, i. e. <i>Autor.</i>
M.	MENCKENIUS, <i>Autor.</i>
I. HALL.	INTERPRES HALLENS. GER M.
I. GALL.	INTERPRES GALLUS.

LECTO-

LECTORI SALUT.

Cum abhinc biennio & quod excurrit in suavissimo amicorum consortio de eruditis sermo incideret, qui varias artes atque technas, ad comparandam famam, plausumque concitandum, comminiscuntur, Vir quidam paulo amentioris ingenii, postquam Carolum Patinum Charlataneriam quintam, seu potius primam constituisse Medicinæ partem, narrasset, multum utique præstigiæ in universa re literaria deprebendi judicabat, dignamque rem eam arbitrabatur, quæ uberiori oratione diduceretur. Itaque cum mihi mox deinde

P R Æ F A T I O.

in publica Magistrorum panegyri
 verba facienda essent, & eo ipso
 tempore de jucundo themate eli-
 gendo circumspicerem, alacri ani-
 mo spartam illam in me suscepi,
 cumque omnia absolvi eadem ora-
 tione non possent, quæ reliqua fue-
 re, in proximam occasionem rejeci,
 quam nactus sum anno superiore.
 Itaque conflatae sunt duæ Oratiun-
 culæ, altera A. 1713 d. 9 Februar.
 altera A. 1715 d. 14 Febr. recitata,
 quas ut protruderem in lucem,
 partim Virorum, quos veneror,
 autoritas, partim quorundam im-
 portunæ preces perfecere: quod si
 enim meo arbitrio agendum fuis-
 set, hæc sane nequaquam erant
 proditura, quæ ne mihi quidem
 ipsi satisfaciunt, tantum abest, ut
 aliis sperem ad palatum futura.
 Quod vero barbaro Charlataneriæ
 vocabulo inscripsi Declamationes
 meas,

P R Æ F A T I O.

*meas, exemplo non caret, cum & alii de pædantismo seu pædanteria literaria, de galantismo item literario & similibus nonnihil fuerint commentati, & quantum ad ipsum Charlataneriæ vocabulum, Patinus, ut dixi, præiiverit. Latinius utique Circulatoriam * dicere poteram, cum vox illa ex Hetrusco ciarlare, quod est circulare seu*

* Charlatan reddi Latine per Planum & Circulatorem, patet ex libello, cui tit. *Bienſeance de la conversation entre les hommes*: Latine versus est hic liber per Jesuitas Mussi-Pontanos, Parisiis 1628 in 24, ubi cap. 7 Documento 34 in Ed. Gall. sic legitur: *Eſtans en compagnie, voire meſme de ceux de ta condition, ne fais du CHARLATAN, mais parle avec meſure &c.* Latine ita: *In communi etiam tuorum æqualium congreſſione ne blatera ut planus & circulator, ſed loquere modeſte &c.* Jam quid per planum boni autores intelligant, apparet ex Horatii L. 7 Ep. 17 v. 57 ſeq. it. Petronio c. 99 p. 418 *Unde Plani, unde levatores &c.* ubi not. Erhardini. vid. Athenæus L. 14 c. 1 f. m. 616. A. Gellius L. 16 c. 7 p. 395. Barclajus Euphorm. p. 205 Ed. Hakiana: *Quippe nos planos & intentos in rapinam arbitrabantur*; p. 141 *quod in me, quisquis ille planus cogitaſſet*; pag. 116 *tanquam in-vaſores nocturni, quod majorem vim fœde planorum imaginem ſumunt.* DROM.

P R Æ F A T I O.

*seu decipere, descendat, unde Ciarlatano seu Cerretano, circulator, & Gallicum Charlatan, quod veteres Ciarlatan scripsere *. Ceterum nemo me existimaverit optimas scientias, in quibus ridiculum quidpiam annotavi, contemnere, nam & crisin sanam probo, historias profiteor, poesin a pueris amavi, suspicio Mathematicos acutos, peritos Medicos, & Ctos prudentes, Theologos pietate & doctrina conspicuos, ac reliquos omnes, qui in ornandis bonarum artium studiis operam haud inutilem collocant. Id tantum propositum mihi fuit, ut docerem, quo fuco, quibus præstigiis nonnulli ad alli-*

* Ita existimat Menagius *Origini della lingua Ital.* p. 170, quamvis idem non dissimulet pag. 164 *Cerretano* ab oppido Umbriae Cæreto nonnullis derivari, quod *Cæretani* totum orbem vano quodam ac turpi superstitionum genere ludificantes, continuo peregrinentur, familia domi relicta. M.

P R Æ F A T I O.

alliciendos incautos utantur, & quantum ubique sit in disciplinis inane. Qua in re ut antea Erasmus quoque, Agrippam, Naudæum, Lilienthalium, aliosque laborasse constat, ita me illorum nonnunquam vestigia legisse, neutiquam diffiteor: addidi tamen non pauca, & addi longe plura poterant, nisi ad temporis, quod orationunculis his destinatum erat, mensuram redigenda omnia fuissent. Adjeci ultimo loco bina Programmata, his ipsis Declamationibus publice præmissa, tum quod a re nostra non essent prorsus aliena, tum ne Typographo adversarer, qui paululum augeri libelli molem cupiebat, cujus arbitrio cetera*

ra

* Erasmus scil. in encomio *Moriae*, Agrippa in libris *de vanitate scientiarum*, Naudæus in opusculo, quod inscripsit *Instruction à la France sur la verité de l'histoire des Freres de la Roze-croix*, & Mich. Lilienthalius in opusculo de *Machiavellismo literario*. M.

P R Æ F A T I O.

*ra quoque, quæ ad ornatum spe-
ctare visa sunt, fuere relinquenda.
His itaque, benevole Lector, ute-
re, fruerere; vale.*

P H Æ D R U S L. III F A B. Æ S O P.

*Suspicionem si quis errabit sua,
Et rapiat ad se, quod est commune
omnium,
Stulte nudabit animi conscientiam:
Huic excusatum me velim nihilominus:
Neque enim notare singulos mens est mihi,
Verum ipsam vitam & mores hominum
ostendere.*

DECLA-

lucri ingens cupiditas accessisset, ita degenerarunt, ut non æque nunc mores populi spectent mimi & fabularum actores, verum id curent tantummodo, qua ratione risus & cachinnos strepitusque ac plausus e spectatoribus elicere, aut si tristior fuerit materia, molliores animi affectus ciere oculisque lacrymas excutere valeant. Cumque adeo e plausu populi de virtute ac pulcritudine dramatis iudicium vulgo fieri consueverit, ita ut unius sæpe vel paucorum spectatorum plausus universa multitudo infano pruritu sequeretur, quidam eo processerunt, ut ære conduxerint, qui frequenter applauderent actoribus in scena, aliisque exemplo suo præirent. Uti enim optima quandoque dramata infelicissimam experta sortem, ac quovis subsannationum genere exagitata sunt & explosa, ita non raro vidimus, vel insulissimas fabulas suos habuisse admiratores plausoresque, ut exclamandum utique fuerit cum Horatio:

Insanos oculos & gaudia vana!

Rymer
of Tragedy
pag. 8
seq.

Ecquis ineptior vel indoctior fuit Joanne de la Serre Gallo? at ille quoties de Thoma

De la Serre, Gallo) Fallitur Autor, ex sequenti enim adnotatione patebit, eum de Johanne Puget de la Serre mentionem injicere voluisse. I. GALL. Resp. testis ad-

ma Moro tragoediam repræsentaret, præfente Richelio Cardinale, lacrymæ huic heroi ex oculis cecidere, quasi puero. Idem vero Richelius, quanti Vir ingenii, quam acutus & perspicax! in Petri Cornelii, ingeniosissimi Poetæ, tragoedia, *le Cid* dicta, quæ alios omnes ita fascinabat, ut publico judicio cunctis veterum & recentiorum tragoediis longissime anteponeretur, nihil se videre fatebatur, quod magnopere placeret, autorque erat Academiæ Francicæ, ut tragoediam acri censuræ subjiceret: quam

Pelisson
Hist. de
l' Acad.
Franc.

K A 2

ductus *Rymer*, qui eum *de Serres* & non *de la Serre* nominat. *Aut.*

De Thoma Moro.] Ita inscribitur Tragoedia quædam a Joanne de la Serre conscripta. Thomas Morus illustris admodum Sec. XVI vir, Angliæ Cancellarius, capite truncabatur, quod tempori cedere & in divortium ab Henrico VIII Angliæ rege factum consentire nollet. vid. Stapleton. in Vit. Mori. I. GALL.

Le Cid dicta.] Sorellus in Bibliotheca Gallica p. 206 seq. veram causam prodit, ob quam Richelio drama istud, *le Cid* dictum, minus placuerit; alterum vero, quod inscribitur *l'Amour tyrannique*, ejusdem vatis, magis arripserit. SCRIB.

Adnotationis hujus Autor fallitur. Tragoedia enim *L'amour tyrannique* dicta *Scuderium* autorem agnoscit. De cetero notissimum est, hunc omnium primum contra Drama *Cid* dictum calamum strinxisse, epicrisi sua sub *observationum* nomine edita, qua i sibi ipsi satisfacere, 2 Cardinali Richelio placere conabatur. I. GALL.

Censuræ subjiceret] Ferunt, Cardinalem Richelium indignatum esse, quod Tragoedia *le Cid* dicta omnibus, quæ eo tempore prodierant, immo suis etiam dramatibus, quæ fictitiis sub nominibus in scenam produci curaverat, an-

quam pulcre causam suam egit Cornelius, supersedere se posse ratus apologia pro eo dramate conscribenda, quod, si vel vicefies repræsentetur, vidisse neminem poeniteret. Etenim mira res est plausus, & ut in dramate persistamus, difficulter admodum cognoscitur, utrum plus valeat ad conciliandum plausum spectati cujusdam viri,

teponeretur, eaque propter omnem movisse lapidem, ut illa quoque Cornelii fabula plausu, quem adepta erat, destitueretur. Quare ex omnibus Clientibus suis, quorum cum in aula tum in urbe satis magnus erat numerus, agmen ingens formabat iis adversum, qui drama *le Cid* calculo suo probabant. Academiam quoque auctoritate sua movebat, ut rigidiori disquisitioni drama memoratum subiceret, justamque ejus epicrisin conderet, nihil obstantibus rationibus, quas ne hanc in se susciperent operam, allegebant detrectantes id negotium Academici. Parebat tandem Academia, & per quinque mensium spatium censuræ conficiendæ adeo intenta erat, quasi de salute reipublicæ ageretur; Cardinale interim, quem difficillima tum negotia, Galliam omnemque Europam concernentia, premebant, tanto temporis spatio sententiam neutiquam mutante, nec a proposito suo vel minimum recedente. Hinc *Boileau Sat. IX v. 231 seq.*

*En vain contre le Cid un Ministre se ligue,
Tout Paris a pour Chimene les yeux de Rodrigue.
L'Academie en corps a beau le censurer;
Le Public revolté s'obstine à l'admirer.*

Accedit, quod non civitas tantum, verum aula quoque Chimenam illam in Dramate repræsentatam tanti faceret, quanti Rodericus amator ejus eandem in ipso dramate fecerat. Ortum exinde traxit proverbium: *Beau comme le Cid*. Nonnemo (*S. Evremont*, ni fallor,) dixit: pulcherrimum omnium dramatum modernorum *le Cid* esse, sed & censuram sive epicrisin omnium doctissimam non nisi eam esse, quæ in idem Drama conscripta est. I. GALL.

viri, atque adeo ipsius Principis, autoritas, an inconditæ plebis iudicium & favor. Me-
 ministis Auditores, quod Macrobius refert de summo Principe Julio Cæsare, eum, etsi maxime faveret Laberio, cum Publio Syro in scena contendenti, quem nimirum quingentis millibus invitaverat Romam, non potuisse tamen prohibere, quo minus populus favorem in Publium verteret, eo-

Saturn.
 Lib. II.
 C. 7.

A 3

que

Plebis iudicium & favor.] Nimirum solus
Munera nunc edit Vulgus, qui pollice verso
Quemlibet occidit populariter. Juv. Sat. III.

Neque tamen id nudius tertius demum obtinuisse, luculentus pariter & expertus testis est, præter Græcos, Oratori nostro laudatos, ipse Terentius. Huic enim etsi, Afranio iudice,

non similem dices quempiam;

Hecyra tamen ejusdem, quæ Scipionibus quidem (at quantis arbitris!) ita se probaverat, ut Valgius eam non minus ac reliquas quinque ipsi Africano Victori tribuere fateretur, bis nihilominus populo displicuit, & vix tertiis tandem Megalensibus admissa est. THEM.

Facillimum hic esset, varia ex recentioribus exempla adjicere. Pauci sane dantur Poetæ dramatici, quibus hoc non usu venerit. *Molerius* ipse non statim suis dramaticis populi gratiam sibi conciliavit, uti vitæ ejus scriptor testatur. Quænam, quæso, hujus rei ratio fuit? Opera eruditorum Theatralia a reliquis multum differunt in eo, quod plausum quandoque obtinent, antea contempta, cum contra alia quævis eruditorum opera, semel spreta, continuo evilescant. Nullus fere provocationi locus est a iudicio illo, quod ab orbe erudito semel latum est. Loquor hic de sententia tantum damnatoria; non enim nescio, multos sæpe libros, primo quidem cum applausu exceptos; tempore autem exiguum eorundem pretium detegente, ad institores relegatos esse. Qua de re Boileau Sat. IX, v. 33 seq.

que his Laberium verbis fuisse allocutum :

Favente tibi me victus es, Laberi, a Syro.

La Vie de
Moliere
p. 68.

Nec ignoravit lepidissimus Gallorum Molerius, quantum etiam vulgo placuisse juvet, quippe qui Comœdias suas, antequam producerentur in theatrum, pedissequæ prælegebat, & quæ minus illi arriderent, diligen-

*- Combien d'Ecrivains d'abord si bien regus
Sont de ce fol Espoir honteusement degus!
Combien pour quelques mois, ont vu fleuris leur Livre,
Dont les vers en paquet se vendent à la livre. I. GALL.*

Erat tempus, quo unus placebat Cicero, nec eruditus habebatur, qui eum non ad superstitionem usque exprimeret suis scriptis. Sed jam plus satis deferbuit impetus iste. VAND.

Vulgo placuisse.] Nec populi plausus tamen securus semper de pretio operis scenici sponsor est. Dudum observatum est, vulgus sæpius pessima quævis in iisdem probasse, præferendo ut plurimum ea, quæ fidem excedunt, mediocribus; copiam rerum paucitati & delectui; ludicra tandem seriis & solidioribus. *vid. Baillet Jug. des Savans. T. I p. 76 seq.* Quamobrem non male Horat. ne iudicia plebis moraremur, vetuit Sat. IX l. I:

- Neque te ut miretur turba, labores.

Idem sentit de la Motte in responsione ad undecimam Boilavii animadversionem ad Longinum factam. Conferantur imprimis ea, quæ dicta sunt ab eo in quatuor versiculos illos Poetæ cel. Corneille :

Pleurez, Pleurez, mes yeux, & fondez vous en eau &c. qui tamen diu admirationi fuerant omnibus. Interim tamen negari nequit, dari quædam scripta prorsus a iudicio plebis & feminarum præsertim pendentia. Malebranchius egregias hujus rei rationes suppeditavit. *Vid. Recherch. de la Ver. T. I L. II p. II Ch. I. GALL.*

Prælegebat.] Minus accurate locutus esse videtur Ora-

ligenter emendabat. Quanquam multum
 & valuit aliquando ipsius Regis Ludovi- Ib. pag. 166 seq.
 ci XIV iudicium: nam cum idem Molerius
 anno superioris sæculi septuagesimo drama,
 quod *Civem Nobilem* vocat, prima vice ex- Le Bour-
 hibuisse in theatro, Rege tacente, pleri- geois Gen-
 que alii frigidius iudicabant, at, simulatque til-hom-
 Rex iterum repræsentatum præstantissi- me.
 mum pronuntiasset, nemo erat, qui velut
 ad nutum ipsius continuo non applausit
 ambabus manibus. Ita & e diversa parte
 unius quandoque importunus jocus opti-
 mis dramatibus nocuit: quod de Coriola-
 no Tragoedia exquisitissima ab Abbate Gal- Piec. Fu-
 lo Abeille paucis abhinc annis composita, git. d'
 constat. Nam cum is, qui personam in- Hist. &
 ducerat Coriolani, in hanc sententiam so- de Litt.
An. 1704
P. III

A 4

rorem p. 544.

tor noster. Non omnia dramata suæ ancillæ prælegebat
 Molerius, immo ne integra quidem, si Grimareto fides ha-
 benda est, in margine citato. *On sait même, inquit in*
vita Moleriana p. 68, que lorsqu'il vouloit, que quelque sce-
ne prit le Peuple des Spectateurs comme les autres, il la li-
soit à sa Servante, pour voir si elle en feroit touchée. Non
 igitur nisi scenas quasdam prælegebat servæ, immo ejus-
 modi tantum scenas, quas populi genio accommodatas
 esse volebat. *C'est ainsi que Mr. de Malherbe & Mr. de*
l'Etoile avoient coutume de lire à leurs Servantes les
Ouvrages qu'ils avoient composez, avant que de les mettre
au jour . . . pour connoître s'ils estoient remplis d'une cer-
taine beauté qui se fait sentir aux personnes les plus gros-
sieres &c. I. GALL.

Pope-
Blount
Cens.
Erud.p.5.
Athen.
L. VIII
p. 374.

rorem esset allocutus * : *num meministi, Soror, Regis, Parentis quondam nostri?* e turba spectantium nescio quis festivus homo exclamabat ** : *per meam fidem, si non meminerit, nec ego satis memini*; ex quo tanta subito inter spectatores orta obmurmuratio, ut nunquam posthac in scenam prodiret miser Coriolanus, quin derisiones omnium ac sibilos in se provocaret. Longus hic exspatiandi campus foret, si per omnia veterum & nostri ævi theatra vagari liberet. Ipse Æschylus, vir magni ingenii, cum Tragoedias populo derit nonaginta, vix vices octies, vel, ut alii ajunt, decies ter vicisse memoratur, cessitque is tandem Sophocli, quamvis longe

* *Vos souvient il, (quidam legunt, S'il m'en souvient) ma Soeur, du feu Roy nostre Pere?*

** *Ma foy, s'il n'en souvient, il ne m'en souvient guere. Provocaret.]* Asseveravit mihi non nemo, fabulam hanc ab otioso quodam excogitatam esse. I. GALL.

Sophocli.] Certum est, non nisi ex novitatis amore prælatum esse Sophoclem Æschylo; verum constat etiam, meruisse eum successu temporis hanc palmam mature factis sibi tributam. Conscripsit nimirum plurima insignis prorsus elegantiae dramata, multumque auxit Tragoediarum decus, præterea quoque ordine accurato judicioque omnes decessores suos multum superavit. Huc apprime faciunt sequentes versiculi:

*Sophocle enfin donnant l'effort à son genie,
Accrût encor la pompe, augmenta l'harmonie,
Intereffa le Choeur dans toute l'action,
Des vers trop raboteux polit l'expression,*

ge ætate juniore, & indignabundus ad posteritatis iudicium provocans, relictis Athenis in Siciliam emigravit inglorius. Pindarus, quem ne imitari quidem quisquam poterat, teste Horatio, cum auditores Thebanos nactus esset indoctos, quinquies carmine se superatum vidit a Corinna, quam *porcam* vocabat, ad proverbium *sus Minervam* alludens. Et sæpius conquestus est nostra etiam ætate tersissimus inter An-

Plut. in
Cim. pag.
483.

Ælian.
var. Hist.
l. 13 c. 25.

A 5

glos

*Lui donna chez les Grecs cette hauteur divine,
Ou jamais n'atteignit la foiblesse latine.*

Boil. l'art. poet. Chant. III.

Hac ratione satis vindicavit vulgi iudicia Sophocles, posteritas autem elusit spem ab Æschylo conceptam, qua se aliquando prælatum iri arbitratus fuerat. Interim eadem prorsus fata experta sunt utriusque Autoris Tragediæ; siquidem pleræque periire. *Vid. le Fevre les Vies des Poetes Grecs. I. GALL.*

Corinna.] Egregie tamen docta fuit elegantissimosque versus composuit Femina hæc. Ceterum *Fontenellius*, nostri sæculi Pindarus, multo humanior est veteri illo. Nec ipsi quidem Corinna sua defuit, a qua vinceretur. Tantum autem abfuit ab illorum Poetarum moribus, qui laudibus satiari nequeunt virginemque vel maxime amabilem invidis oculis adspiciunt, quam primum eandem calamo inclarescere viderint; ut potius gloriæ sibi duxerit *Desboulterie* nobili feminae prærogativam concedere, nec de victoria cum eadem contendere voluerit. Immo constat, eum data opera quædam ex suis neglectiora paulo relicturum fuisse, si quid forte æmulæ huic suæ ad elegantiam carminis defuisset, nimirum ut teneri huic Musæ tam gloriosæ victoriæ voluptatem relinqueret. *Vid. Hist. des Ouvr. des Sav. Sept. 1681 Art. XIV p. 132, 133. I. GALL.*

Opp. P. I
P. 515, P. II
pag. 329.

glos Poeta, Joannes Drydenius, ea ipsa dramata, quæ Viris in hac arte exercitatis-
 prælecta placuissent, postquam in scenam
 ducta fuissent, plausores admodum paucos
 vel nullos invenisse. Nec deessent alio-
 rum exempla, qui cum leges theatri habe-
 rent perspectissimas, plausum tamen extor-
 quere spectatoribus nequaquam potu-
 erunt. Quod cum animadverterent ru-
 diores quidam dramatum auctores, nihil
 prius aut antiquius habuerunt, quam ut
 risum

Paucos vel nullos invenisse: } Neque vero hæc Comico
 saltem in spectaculis accidere solent: quin plurimi ho-
 mines in amplo hoc mundi Theatro mox hilarem induunt
 ludicramve personam, mox tristiore larva tecti incedunt.
 Vulgus utique judicandi libertatem sibi vindicat: hic
 vero quum maximam hominum partem constituat, & in-
 genio tamen atque judicio, ad probe censendum neces-
 sario, destituatur, causa per se manifesta est, quare illa,
 quæ solidum crepant & eruditissimorum quorumvis as-
 sensum merentur, paucioribus placere consueverint. Qui-
 cunque stentorea voce gaudet, aut lingua maxime volu-
 bili instructus est, primas tenet inter Theologos: qui cla-
 mando reliquos superare & promptissime fabulari novit,
 Ictorum Antesignanus, Philosophorum præstantissimus
 salutatur: & ille tandem Medicorum est experientissimus,
 qui circumforaneas agyrtarum grandiloquentias optime
 imitari didicit. Libri eruditiores negliguntur; quippe
 qui stupidæ aut semi-doctæ plebis captum transcendunt.
 Lexica quærimus, Diaria, scripta in Ana desinentia, &
 nescio quæ lepida commenta alia: Curiosum scilicet est
 seculum nostrum & novitatis avidum; sed genio simul
 indulgens, quodque breviori via erudiri cupit. Rident
 interim prudentiores, dum certi sunt, eodem successu ex
 his tricis doctrinam peti, quo in morionum fasciculis re-
 media sanitatis quærimus. I. HALL.

risum sollicitarent, adeo ut Castelvetrus suo ^{Rymer} tempore ipsam Salvatoris nostri sanctissi- ^{of Trag.} mam passionem tam absurde atque inde- ^{P. 53.} center testetur Romæ repræsentatam, ut, qui spectarent, in liberrimos cachinnos effunderentur. Quem Italorum morem imitati

Sanctissimam passionem &c.] Simili plane impio ausu, quo eandem S. Passionem versibus ludicris, (*Galli Burlesque* vocant) petulantissime descripsit homo ingeniose nequam; ut Autor est personatus Naudæi Mascurat in Apologia pro Mazarino Cardin. p. 172. THEM.

Italorum.] Non adeo recens est hic scurrilium in orbe erudito amor, quicquid in contrarium objecerit vir quidam non mediocriter litteratus, hoc argumento innixus, quod non exstent hujus farinæ opuscula nisi a paucis retro sæculis. Ast si, quid sentiam, libere profiteri liceat, parum firmo argumento uti videtur. Nonne æque probabile est, periisse scripta ista, quam nunquam composita esse? Tantus profecto præstantium librorum numerus interiit, ut prorsus mirum non sit, pessimos quosque sævitiae temporum ferendæ pares non fuisse. Fortasse post quadringentorum aut quingentorum annorum decursum dubitabunt aliqui, num nostro sæculo cognitum fuerit ridiculum hoc stili genus, quod *burlesque* vocari solet. Immo, licet vatem agere nolim, prædicere tamen facile ausum, ætatem non latura esse vilia ejusmodi scripta, qualia sunt *Ovide en belle humeur*; *Virgile travêssé en vers burlesque* cet. Conservabit fortasse *Scarronii* cujusdam nomen historia, ob deformen corporis sui staturam, ingensque nomen, quod vidua ejus consecuta est. Quod autem ineptiis ejus parcitura sit temporis violentia, quodve nepotes nostri benigne excepturi sint tria ista notissima scripta comica, quibus *Balzacius* favorem posterorum expetere visus est; id fane ut credam, adduci prorsus non possum. *Vid. Entret. de Balzac* p. 372. Inscribuntur autem scripta hæc: *Les Aventures de la Souris*; *La Requête de Scarron au Cardinal*, & *la Requête des dictionnaires à l'academie, par Menage*. Nec negari tamen potest, ea-

imitati videntur Germani nostri, qui nullas se consequi laudes posse credunt, nisi scurrilia frequenter immisceant, quæ infimæ plebi ac fæci hominum risum clamoresque excutiant, eoque moriones & gesticulatores immittunt in scenam, qui quicquid inficetum spurcumque ac foedum in buccam

dem facile præstantissima esse eorum, quæ in hoc genere exstant. Aristoteles hoc scripturæ genus inter flores retulit *Rhetoricos*, *cap. V Rhet.* Cicero autem in arte Oratoria insignem ejusmodi sententiarum copiam suppeditavit, quæ pro argutiis cum venditarentur, nihil tamen minus re vera quam argute dicta erant. Tenerrimus, quo posteros nostros amore prosequor, affectus, spesque certissima, fore ut vel nostro exemplo prudentiores facti, vitia sæculi nostri corrigant, in sententia mea me confirmant. Quis vero neget, inter veteres quoque exstitisse, qui ingenii portentis, acuminibus, vocabulorum lusibus, similibusque ingeniorum male sanorum monstris delectati fuerint, quibusque scurrile scribendi genus (*Burlesque*) cognitum fuerit. *Longinus* profecto & *Quintilianus* non vanam ine liminando hoc quisquiliarum Studio operam posuerunt (unde saltem patet, infecta fuisse hac peste eorum tempora) quæ subinde rursus rediit, magnasque in erudito orbe strages edidit. Sed forsitan olim penitus cessatura est lues hæc contagiosa. Fatendum interim, nunquam tanto plausu apud antiquos exceptum fuisse histrionicum scribendi genus, quanto nostris id temporibus excipi videmus. Persuasus etiam sum, nullum integrum opus eo stilo conscriptum olim esse a quoquam, quum satis haberent scriptores illi, interspersisse subinde libris suis falsas argutias, æquivoca, acumina verborumque lusus; & quod maxime notari velim, nunquam eos existimo religionis suæ mysteria stilo ridiculo involvisse, quod nostro sæculo factum esse constat. De solo hic Theatro loquor: novi enim *Lucianum* aliosque neutiquam pepercisse suæ ætatis religionibus. I. GALL.

buccam venerit, impudentissime effutiunt. Ita vero allici spectatorum numerum, quæstumque augeri ac nomen comparari posse arbitrantur, non ignari, quantum sit hominum dementiorum, qui cum decipi cupiant, dignissimi sunt qui decipiantur. Sed quid moror hæc theatra, quæ ad fallendos paucos, eosque inficetos & ineptos, excitata sunt: ipse orbis universus theatrum est, in quo histrionum quodammodo partes sibi sumunt, qui famam gloriamque & communem mortalium plausum summa animi sollicitudine sectantur. De Carolo Patino memorant, quod, cum Basileæ apud Doctorem Medicum divertens ex ejus forte filio, Medicinæ Candidato, quæsisset, quot partes tradantur Medicinæ, isque e communi sententia quatuor, *Physiologicam*, *Pathologicam*, *Semeioticam* & *Therapeuticam* enumerasset, addiderit ipse quintam, quam omnium primam vocabat, *Charlataneriam* nempe, quam si quis satis non perdidicisset, eum Medici nomine prorsus judicabat indignum. Nec inepte Patinus censuit; nam ut agyrtae taceam & circulatores, qui in pulpitis & theatris per fora & compita viasque publicas miseræ plebi imponunt, nugasque ac nubem pro

Juno-

Junone vendunt, quotusquisque est hodie Medicorum, qui non *πρατιστοχειρουργήματα* sua ubique jactet, vividos nimirum latices, olea incombusta, hieras hermeticas, panaceiam, mumiam magneticam, aurum potabile, pulveres vipereos gemmatos, befoardicos, theriacales essentias, tincturas, & id genus remedia alia sexcenta, quæ novis nominibus, Arabicis dicam an Abracadabracis, involvunt. Enim vero non in

Jactet.] Vocabulo Græco utitur Orator noster ex tribus aliis composito, quod *excellentissimas manuum operationes* significat. Elegantem in linguis Græca & Latina sonum edunt voces ejusmodi, ex pluribus aliis compactæ; si debito in loco adhibeantur. Gallica quoque lingua quondam id genus vocabula admittebat, hodie verò res aliter se habet. Conf. ea quæ *Costæus* de *Thesouro chrysocbryside* ex Comœdia captivorum Plautina dixit, cujus interpretationem Gallicam ille dedit præstantissimam. I. GALL.

Abracadabracis.] Notissimum est, superstitiosos huic voci virtutem magicam tribuisse, ad pellendos morbos facientem, si sequenti ratione schedulæ inscripta amuleti ad instar collo appensa fuerit:

a b r a c a d a b r a

a b r a c a d a b r

a b r a c a d a b

a b r a c a d a

a b r a c a d

a b r a c a

a b r a c

a b r a

a b r

a b

a

I. GALL.

in Medicis tantum quæfiveris Charlataneriam, quin potius ubique se prodit inter eruditos, qui se Diis proximos esse arbitrantur, si plausum, quem non minus quam vitalem auram studiose captant, fuerint consecuti. Qua de re cum pauca verba ad vos facere constituerim, Auditores, oro vos quæsoque, ut animis benevolentissimis linguisque faveatis.

Quemadmodum circulatores sua plerumque privilegia & diplomata jactare solent, titulosque adfciscunt miros & portentoso-

Charlataneriam.] Cum fines Charlataneriæ non videantur satis definiti, non abs re erit, si hic discrimen Charlataneriæ, Pædantismi, Galantismi, Machiavellismi litterarii adjiciatur. Charlataneria cum Pædantismo & Machiavellismo conjuncta est, ita ut omnis Charlataneria sapiat speciem Pædantismi, & Machiavellismi, licet non omnis Pædantismus & Machiavellismus speciem Charlataneriæ. Charlataneriæ proprium est: Mundus vult decipi; in cujus studio *judicium* magis corruptum est, quam *voluntas*. Pædantismus autem, qui vetustati addictus est, & in rebus nullius usus versatur, prodit eosdem cum intellectus, tum voluntatis morbos. vid. Ferrarii Orig. linguæ Italic. p. 226. Clericum Parrhas. Tom. I p. 250. Huberum Or. de pædantismo. CHAR.

Consecuti.] Ita Horatius de se ipso satis gloriose cecinit:

*Me doctarum hedera præmia frontium
DIs miscent superis - - -*

& paullo post:

*Quodsi me lyricis vatibus inferas,
Sublimi feriam sidera vertice.*

Lib. I Od. I. I. GALL.

tentofos, ita in Orbe erudito universo non pauci deprehenduntur, qui novis honorum titulis decus præcipuum ac famam quærunt. Nota sunt in Hispania Archi-Cosmographorum, Archi-Historiographorum, Archi-Mathematicorum nomina, quibus si qui fuerint a Rege decorati, ii demum in studiis illis, in Historia, Mathesi aliisque, principatum gerere existimantur. Quis Italorum nescit Academias, quæ raris ac ridendis nominibus celebrari se gestiunt, quales sunt Argonautæ, Seraphici, elevati, inflammati, Olympici, Parthenici, Inthronati, tum & obscuri, immaturi, infœcundi, obstinati, offuscati, otiosi, somnolenti, inhabiles, phantastici. Quin ipsa etiam nomi-

Inhabiles, phantastici &c.] De his ac similibus perlepidis Italorum Societatibus confer Morhofium L. 1 cap. 14. Polyh. Struvium Introd. C. X & in Supplem. pag. 153. Reimannum P. 1 Hist. Lit. L. 1 p. 107 seq. Eadem scilicet sunt horum Collegiorum in rem Literariam merita, quæ fuerunt olim fociorum Cæsianorum, Carpophorum, Phonscorum, Disquirentium etiam, Scrutantium, Pythagoræorum & reliquorum, de quibus omnibus vere dicas illud Fabulatoris:

Mons parturibat - - -

Eratque in terris maxima expectatio.

At ille murem peperit. Hoc dictum est Tibi,

Qui, magna cum minaris, extricas nihil.

Phædrus L. IV, 22. Optarem interim, ut licuisset Christ. Junckero Commentarium absolvere, quem nos de societatibus his Literariis expectare jussit. I. HALL.

nomina ex Italīs aliqui mutare consueverunt, tempore imprimis Pauli II Pontificis, quo

Naudé
Mascarat
p. 79, 83
seq.

Paucae dantur in Italia Civitates, in qua non societas quaedam ridiculo prorsus, immo parum honorifico nomine insignis, inveniatur. In Germania quoque hujus generis aliqua existat; in Anglia autem nihil simile novi. Suppono enim, academias non esse illas societates, quas Spectator *Coteries* vocat, Tom. I p. 52 p. 86, 152, 194, 371 *cet.* Nec in Gallia quicquam horum mihi innotuit, ubi Academia quae *la Françoisse* audit, adeo modesta fuit, ut constanter rejecerit tributa sibi nomina *Academie des beaux esprits, Academie d'Eloquence, Academie eminente*: Quare historicus ejus observat: *qu'au choix du Nom qu'elle a pris, Nom qui n'a rien de superbe ni d'etrange, elle a témoignée peutêtre moins de galanterie; mais peutêtre aussi plus de jugement & plus de solidité que les Academies de delà des Monts, qui se sont piquées d'en prendre ou de misterieux ou de bizarres, tels qu'on les prendroit en un Carrousel ou en une Masquerade, comme si ces exercices de l'Esprit étoient plutôt des debauches & des Jeux que des Occupations serieuses.* vid. *Hist. de l'Acad. Fr. T. II.* Ut autem ostendam, quam ridicula fuerint nomina haec, duo exempla suffecerint. Primum nobis *Academia degli Intronati* Sienae instituta suppeditabit. *Intronati* idem sonat ac stupidum vel hebetis ingenii esse, & in origine sua spectatum hominem indicat, qui fulmine tactus est mentisque usum amisit. Secundum autem *Academia della Crusca* suggerit Florentiae orta, quae Dictionario Linguae Italicae edito inclaruit, & exemplum eo ipso Academiae Gallicae praevit in Vocabulario suo magno adornando. vid. *Monconys premier Voyage d'Italie, Naudé dialogue de Mascarat, Pelisson Histoire de l'Academie Franc. Crusca* sermone Italico *furfur* denotat, sive omne illud quod ex farina probe cribrata residuum est. Num, quaeso, cura Academiae hujus indefessa, qua linguae suae puritatem restituebant, convenientiori vocabulo exprimi potuisset?

I. GALL.

Nomina mutare consueverunt] Plerique, ut eruditum nescio quid sonarent & eruditionis eorum, qui ea gere-

quo Majoragius alique, exemplo Pomponii Læti, abjectis nominibus, quæ nova ipsis vide-

bant, opinionem quandam in animis legentium excitarent. Fuerunt, quibus non nisi Græca nomina ad palatum essent; inter quos mihi semper ridiculus maxime visus est Medicus ille, qui pro nomine Gallico *Sans Malice*, Akakian vocari se voluit. Alii levi immutatione nominis suo gratiorem dare sonum conati sunt, ut qui pro Petro Pierii, pro Perezio Petreji, pro Voutio Vulteji & similia nomina adscivere. De Balsacio Gallo refert Sorellus in libello *de la Connoiss. des bons livr.* c. 2 p. 28, eum, spreto Guezii, quod a parentibus acceperat, nomine, a prædio, quod possidebat, cognomen mutuassee, majore in pretio scripta sua penes lectores fore existimantem, si ex nobilissima familia Balzaciorum *d'Entragues* prognatus crederetur.

Menagius tamen *Antibaillet* p. 3 *seq.* has accusationes Balzacio intentatas ceu calumnias refellit. I. GALL.

Vide de nominum mutatione præter alios notiores, Anonymum in Rabi *Bibl. Librorum novorum Belgica an. 1694 mense Majo & Junio pag. 1528 seq.* KEND.

Eo usque processit perversa hominum phantasia, ut pretium rei cujusvis pro grato ingratoque nominis ejus sono metiretur. Sola nomina sæpius vel felices vel infelices reddiderunt multos. Facile esset infinita hanc in rem proferre exempla, cum recentiora tum antiquiora. Observasse jam sufficiat, morbum hunc omnibus sæculis, vitæ generibus populisque communem esse, siquidem Reges, Principes, Imperatores, Papas, Hebræos, Græcos, Romanos eodem infectos videmus. En singulare prorsus exemplum, unde intelligere simul licet, quantum commodi gratioris soni nomen adferre queat, quod ex scripto *des Accordii* mutuaturus sum, licet forte Lectores mei tanti auctoris testimonium in re tantilla vix expectaverint. *L'allusion, inquit, du mot Regillianus lui servit tant que sans autre occasion il fut élu Empereur, l'un de ceux qui est nommé entre les trente Tyrans: En la vie duquel Trebellius Pollio dit, qu'après la mort de Ingenuus les Soldats étans à table & devisans, à qui il falloir donner l'Empire, un nommé Valerianus commença de dire: d'ou vient*

videbantur, vetera illa Romana revocabant. Sed ut ad titulos redeamus, non sunt tacendi hic duumviri, Julius Cæsar Scaliger

B 2

& Ga-

ce mot Regillianus? A Rego, repondit un Soldat. Puis un certain, qui avoit autrefois étudié en Grammaire, éplucha ainsi, Rex, Regis, Regi, Regillianus. Tellement qu'un autre suivit & dit: Ergo nos regere potest & rex esse. Surquoi tout les Soldats, par une acclamation militaire l'eleurent Empereur. Desorte que l'on voit par là, que ce n'est pas sans raison que Platon en son Cratyle dit, qu'on se doit etudier de donner aux Personnes de beaux noms &c. vid. Bigarrures des allusions Chap. XI. I. GALL.

Ita multa e contra Heroum Græcorum nomina ignota nobis mansisse, sunt qui arbitrantur, quod illorum in carmine Græco rationem non commode habere posset Homerus. Nec hoc loco prætermittendum, quod de *Gilb. Burneto*, Episc. celebratissimo, narratur. Scripserat is sub auspiciis Regni Wilhelmi III libellum, quo ejus in Angliam jura defendit, inter alia id quoque, quamvis haud acriter, urgens, quod bello sibi obnoxiam reddiderit. De hoc cum in Parlamento quæstio agitaretur, & quidam alludendo ad nomen *Burnet*, primum vel mussitando dicerent: *Burnet; burn it;* mox una voce omnes *burn it, burn it* clamabant, quo factum, ut publice liber igne cremaretur. VAND.

Vetera illa Romana] Huc pertinent membra Societatis Abbreviatorum Romanæ. Ex. gr. Philippus Geminianus, de quo Jovius in *Elog. n. 40 p. 96*, adsumsit nomen Callimachi; Jacobus Pontanus Joviani; Jacobus Sannazarius Actii Sinceri. Vide plura apud Platin. *Vit. Pont. Rom. Vita Pauli II p. 331*, Arisium *Cremona litter. T. I p. 312*, Struvium *Act. Lit. Fascic. IV p. 1*. Ferrarium *Opp. a Cl. Fabricio ed. p. 110, 11* & Stempelium *de Socier. Abbrev. p. 4*. CHAR.

Jul. Cæs. Scaliger] Is variis locis multa de se prædicat, e. g. Epistola quadam ad Augerium Ferrerium p. 256 edit. 1600, 8, speciatim de familiæ suæ splendore eadem Epistola p. 257, item Oratione in luctu Audecti Cæsaris filii p. 323. CHAR.

& Gasparus Scioppius. Ille enim e Principum Veronensium de Scala sanguine fe-
ortum, responsis prudentum in Academiis
pluribus ambitiose corrogatis, docebat, Cri-
ticum-

Multa Scaligero objecta fuerunt: dicacitas, iracundia
& imprimis immodicæ laudes, quibus se ipsum extulit.
Nihilo minus tamen inventi sunt viri magni, qui elogio-
rum horum elogia fecerunt. *vid. Entret. de Balzac p. 91*
seq. Tam cupidus nimirum gloriæ, & inclarescendi avi-
dus quasi fuit, ut ne a mendaciis quidem, quo ambitioni
suæ satisfaceret, abstineret. *vid. not. seq. I. GALL.*

Ambitiose corrogatis docebat] Tam perverso quidem
inclarescendi pruritu, ut Scioppius adversarius, in hoc ejus
de Vita Parentis & gente Scaligera scripto, vix octo phy-
liras exsuperante, ultra 499 imposturas detexerit. *Conf.*
Naudæi Mascurat p. m. 24. Intelligunt quippe hi boni Vi-
ri, quam pulchrum sit digito monstrari & dici hic est:

*Vir mactus omni laude, seculi decus,
Princeps senator literarum rei,
Cui Phœbus ipse assurgit, & fasces suos
Submittit omnis Eruditorum chorus.*

THEM.

Valde dissentiunt eruditi in Genealogia Scaligeri tra-
denda inque stemmate ejus a Principibus Veronensibus
derivando. Et quod maxime mirandum, quivis eorum
sententiam suam pro opinione ubique hodie recepta ven-
ditat. *Tous ceux, inquit Teissier, qui ont parlé sans passion*
de la Genealogie de Scaliger, ont tombé d' accord, qu'il
eroit descendu de l' illustre Famille des Scaligers, Princes
de Verone. En contradictoriam in terminis: *Jules Cesar*
Scaliger, Baelius inquit in Dict. art. Verone, se disoit issu
de cette maison - - - Peu de gens croient aujourd'hui, qu'il
fut bien fondé. Eadem fere ac Baelius ratione, ea de re
loquitur Arnaldus: *Scioppius, inquit, fut passer pour une*
fable sa prétendue naissance des Princes de Verone; en quoi
les personnes les plus judicieuses conviennent maintenant
qu'il avoit raison. *vid. moral pratiq. T. III p. 25.* Tan-
dem omittendum non est, quod *La Motte le Vayer* de
499 imposturis scripsit, quorum in animadversione præ-

ticumque se, Poetam, Medicum & Philosophum venditabat: hic vero, nobili pariter profapia juratis testibus asserta, hoc vulgo elogio conspiciebatur: *C. Scioppius, Patricius Romanus, Eques S. Petri, Consiliarius Imperatoris, Regis Hispaniarum & Archiducis Austriae, Comes Palatinus & Comes de Claravalle.* Prætermitto exempla eorum, qui ut multo inferiores Scaligero & Scioppio fuerunt doctrina, ita id unice spectarunt, ut longam ostentarent titulorum seriem, quod id plurimum valere existimarent ad conciliandam eruditionis opinionem. Et sæpe utique miratus sum patrum nostrorum ambitionem, quippe qui Illustrum, Excellentissimorum, Clarissimorum, Spectabilium compellationes, olim Principibus tantum Regibusque ac Senatoribus Romanis concessas, in Scholam transtulerunt. Videas hodie, ut loquitur vir elegantis ingenii, multos vocari velle *Clarissimos*, qui extra mœnia Civitatis profus sunt incogniti; *Magnificos*, quos urget res angusta domi; *Consultissimos*, quibus

Mabil-
lon. de Re
Diplom.
Lib. II.
Span-
hem. de
usu Num.
pag. 605.
Lilien-
thal de
Mach.
Litter.
p. 152.

B 3

parum

cedenti mentio facta est, nimirum *qu' une Accusation se
etendue & si pleine d' animosité se détruit elle même.* vid.
Teissier p. 150. I. GALL.

parum aut nihil consilii; *Excellentissimos*, quos vel tyro antecelleret scientia. Enimvero cum olim Carolus Magnus, Romanorum Imperator, in inscriptione Libri, quem de *Imaginibus* contra Græcos scripsisse traditur, *Viri Excellentissimi & Spectabilis* elogio mactetur; ecquis est hodie inter Doctores umbraticos, cui idem (quandoquidem usus est vocabulorum tyrannus) jure

Excellentissimos] Ita olim Francorum Reges compellati sunt. Exstat enim in Codice Carolino Epistola XLII, *Dominis nobilissimis atque excellentissimis filiis Carolo & Carolomanno Regibus Francorum* a Paulo Papa inscripta, teste Mabillonio de Re dipl. L. II c. 6 § 7. Idemque testatur c. 1 l. 4 § 12, eo titulo jam antea Reges Longobardorum fuisse salutatos. Ita enim Rotharis Rex, qui primus leges scriptas promulgavit, in edicto Papiæ An. DCXLIII publicato: *Ego in Dei nomine Rotharis Rex, Vir excellentissimus.* CHAR.

Dicet fortasse aliquis, simplicitatem hanc utique laude dignam fuisse temporibus *Joannis de Vert* in Gallia; verum sine ratione. Inveniuntur enim ejus rei exempla & eo quo vivimus, sæculo. Ne tamen modestiam superstitem hic lædamus, sufficit adduxisse exemplum Regis Galliae, qui 700 annis post supra memoratos & in proxima adnotatione memorandos vixit, Francisci I nimirum, qui quum magnificis ampullatisque titulis integras implere potuisset paginas, primarium se Regni sui nobilem (*le premier Gentil homme de son Royaume*) dicere fatis habuit. I. GALL.

Spectabilis] Prostat opus opera *Eli Philii*. seu Eliæ Philyræ h. e. Io. Tilii editum in Gallia 1549, hoc titulo: *Opus Inlustrissimi, & Excellentissimi, seu Spectabilis Viri, Caroli Magni, nutu Dei, Regis Francorum &c. contra Synodum, quæ in partibus Græciæ pro adorandis imaginibus stolidè sive arroganter gesta est.* M.

jure optimo maximo non competat : ut insanire propemodum videantur hoc tempore, qui apud nos, ut Bullialdus quondam inter Polonos, Excellentiae compellationem non admiserit. Quin & eo pro-

B 4

cessit

Bullialdus] *Mons. Boultaud Math. etant en Pologne, comme on le traitoit souvent d' Excellence, vint à s'en facher, disant qu'il ne meritoit pas ce nom là. Quelqu'un alors luy repliqua, qu'il ne devoit pas s'en facher, qu'en Pologne on le donnoit à tout le monde. v. Colom. Mel. Hist. pag. 13. M.*

Excellentiae] Pulcre de hoc titulo lusit Professor quidam ad alterum his versiculis :

*Excellentia Claritasque vestra!
Quod deridicule mihi tibi que
Dant nomen titulotenus Studentes,
Instar iridis aestimare par est ;
Formosissimus arcus ille picta
Gemat luce coloribusque pulcris,
At mendax sine rebus est imago.*

quos e Seldeno de titulis honorum refert Tenzelius Colloqu. Menstr. An. 1697 p. 761. In Rosini Lentilii Miscellaneis Medico-Practicis pag. 608 seq. habetur Theodori Caroli D. & Physici Leomontani in Ducatu Würtenbergico ad Parochum quendam Medicastrum Epistola, in qua hic *Urinosæ Claritatis* nomine aliquoties compellatur. SCRIB.

Excellentiae compellationem non admiserit] T. C. litteratorum nostra ætate non postremus, Excellentiae titulum majorem in modum affectare, ab omnibus qui ipsum compellarunt, narratur. Audiamus Severini a Clamoribus (h. e. Ernesti Martini Plarrii) verba ex Epistola de vita, studiis & moribus T. C. Amst. 1706 impressam pag. 4: *Risum tene, quæso, si tibi dixero, hunc ab extraneis sese adeuntibus excellentis viri titulum, tanquam summo jure sibi debitum, poscere, quum sterquilinio quam homini sit similior? Mibi sane, quum consueto apud nos Domini nomine illum salutassem, regessit protinus: Comitem nescio*

cessit sub ipsis instauratæ eruditionis initiis
honorum cupiditas, seu titulomania, ut
non deessent, qui Bartolum Jctum, velut
alterum cultioris Orbis caput, invictissi-
mum

*quem se accessisse, qui variis de rebus secum fecerit sermo-
nem, dixeritque inter alia: Crede mihi, Vir Excellentif-
sime, (Eur. Excellentz kan mir glauben &c.) ut moneret,
hac neque alia ratione ferre se exterorum adloquium. SAL.*

Titulomania] Nihil enim multos Semi-Eruditorum
magis titillat, quam si per titulos novi quasi homines
fiunt, & futilia ipsorum Schediasmata perpetuum profun-
dæ eruditionis Echo resonant. Sic bene ille in pago Lu-
di-Moderator, cum nemo alius dignis titulis eum ornare
vellet, de se ipso prædicare noverat: *Ego sum Rector, Con-
Rector, Cantor, & omnia tresque, & sic re vera, Omnia in
omnibus.* Cum quo (ut Charletanos Politicos aliosque
nugivendulos taceamus) conferri meretur scholæ cujus-
dam oppidanæ Rector, iconem suam sequenti titulo or-
nans, nescio, an onerans: *A. P. Cesarea & Imperiali au-
toritate, Artium Liberal. Doctor & Poeta Laureatus, So-
cietati Germanicæ Archivarius, Lycei N Director supre-
mus, Scholarum Germanicarum Inspector, Collegarum
Gymnasii Senior, & puerorum chori currentis Ephorus
&c. &c. I. HALL.*

Invictissimum] Adeant, quibus talia legisse volupe est,
Fichardum in vitis Jctorum, & risum creberrime move-
bunt inepta præconia, quibus primos Juris interpretes
ornatos deprehendent. Sic Azo Fons legum, Vas electio-
nis, Numen Jure-Consultorum & Tuba veritatis; Joh. An-
dreæ, Archi-Doctor immortalitate dignus, Tuba Juris Ca-
nonici,

Rabbi Doctorum, Lux, Censor, norma que morum;
Baldus Juris utriusque Monarcha divinus, qui omnia scivit,
alii aliter, sed æque stolide, sæpius blasphemæ, cogno-
minati fuerunt. Non minus bilem movent Fortunatus,
quem Scholasticissimum, Ryckelius, quem Doctorem Ecsta-
ticum, Halesius, quem Irrefragabilem, & Alanus ille, qui
tria, qui septem, qui scibile noverat omne, quem Univer-
salem appellarunt. Conf. Beyer Spec. Ill Notit. Aut.

mum vocarent. Taceo Scholasticorum
elogia Doctoris Angelici, Seraphici, subti-
lis, illuminati, mirabilis, universalis, fun-
datissimi, resolutissimi, quæ totidem Scho-
læ Doctoribus κατ' ἐξοχήν fuere concessa.
Illud vero perridiculum, quod de M. Jo-

B 5

anne

jurid. p. 38 & de Scholasticis Baillet T. I c. 13, quod inte-
grum de titulorum præjudiciis tractat. THEM.

Idem Elogium Alphonso Tostato Episcopo Avilenſi da-
tum etiam est.

Hic stupor mundi, qui scibile discutit omne.

I. GALL.

Taceo] Nec minus tamen huc pertinent, qui cum for-
te unum alterumve ediderint opusculum, *Principis eru-
ditorum* nomen vel ambitiosius affectant, vel acclamari sibi
impune patiuntur. Quibus tamen metuendum, ne idem
eveniat, quod Tibicini illi, cui *Principis* nomen erat, apud
Phædrum Lib. V Fab. 7, qui, cum Chorum ipso intrante
verba occinere audivisset:

Letare, incolumis Roma, salvo Principe,
sibi eum honorem deferri stulte arbitrabatur. Posset &
hoc loco eorum tangi ambitio, qui titulos inanes nullo alio
lucro redimunt, quam ut alios se doctiores prudentiores-
que longis parasangis antecedant: sed ad hos spectant ver-
ba, quibus Jupiter apud eundem Lib. IV Fab. 35 hircos
indignant, quod capellæ barbam impetrassent, solatur:

Sinite illas gloria vana frui:

Et usurpare vestri ornatum muneris,

Pares dum non sint vestre fortitudinis. SER.

Scholæ Doctoribus] De horum titulis multa deprehen-
duntur apud Tribechovium *de Doctoribus Schol. Lib. IV*,
Mollerum *Homonymoscopia Sect. III Cap. V* p. 878 & Bail-
let *Jug. des Sav. T. I.* CHAR.

De M. Job. Segero] Mihi eadem fabula relata est de
M. Job. Peiskero, Poeta itidem coronato, & Scholæ Wit-
tenberg. Rectore, & quidem ab illo, qui semetipsum ima-
ginem hanc possidere prætendebat. Verum quicquid sit

- - - *mutato nomine de Te*

Fabula narratur.

I. HALL.

anne Segero *, Poeta Laureato & Ludi oppidani Wittenbergensis Rectore, a viris fide dignis relatum accepi. Curaverat is in tabula ænea depingi Christum crucifixum, quem Segerus ille sub cruce stans Laconice compellabat verbis ex ore ipsius emissis: *Domine Jesu, amas me?* Ad quæ Salvator cum amplissima honoris præfatione de cruce respondebat: *Clarissime, pereximie, nec non doctissime, Domine Mag. Segere, Poeta Laureate Cæsaree, & Scholæ Vitebergensis Rector dignissime, ego amo te.*

Neque

* Is natus Gryphiswaldiæ 1582 a Reimaro Seltrecht Jcto & Com. Pal. ob facultatem scribendorum versuum Laurea donatus est, deinde Vitembergæ Con-Rector, paulo post Phil. Magister ac demum Rector factus scholæ oppidanæ, scripsit Lexicon Quadrilingue, Orationes & Poemata, & in ipsa schola, dum officio suo fungitur, forti apoplexia correptus, altero post die decessit 1637 die 14 Mart. Conf. *Buchneri Dissert. Acad.* CCCXIV p. 387. M.

Ego amo Te]

Quis neget, huic socium quem possis jungere, dignum, imo terque quaterque, dignum esse Rabulam, amici album sequenti Inscriptione (& properante quidem calamo) locupletantem: In singularem Domini Possessoris honorem propria manu sua hæc addere non gravatus est ejusdem Patronus & Fautor benevolentissimus: Tit. plen. Dnus P. N. J. U. Licentiandus & Practicus per integrum triennium longe meritissimus, Advocatus juratus, Patronus causarum ordinarius, & omnium tam Actorum, quam respective Reorum defensor promptissimus, accerrimusque, p. t. quatuor proxime adjacentium prædiorum constitutus magistratus supremus & judiciorum ibidem administrator primarius. Dextra pennaque festinante, ob bina fatalia hoc ipso die ob-

Neque vero inficiandum, multum omnino ad fallendos imperitos & indoctos referre, quo quid titulo quave appellatione veniat, quod illi non ignorant, qui vel libellos emittunt in publicum, quibus opus est suspenfa hedera, vel ad lectiones aut declamationes publicas populum invitant. Nam ut a declamatoribus faciam initium, omne tulisse punctum sibi persuadent, qui materiam selegerint raram auribusque dignam. Quo pertinet illud, quo de Alano de Insulis refertur, qui cum se de Trinitatis mysterio publice verba facturum divulgasset, incredibilem hominum multitudinem concitaverat, quorum curiositatem castigaturus, ascendit quidem in suggestum, verum cum pauca verba protulisset, *sufficiat vobis, dixit, vidisse Alanum*, ac protinus iterum descendens omnium expectationem fefellit. Atque hinc excogitatum apud nos Pansophorum vocabulum videtur

Sartor.
Cistertio
Bis tert.
tit. 20
P. 559.

*servanda. N. -- A. post genitum humani generis gaudium
MDCXCI die 3 Quintilis. &c. THEM.*

Pansophorum] De his graviter queritur Cl. Lilienthal in Machiavellismo Litter. p. 96, his plane verbis: *Inter ineptos glorie, per promissa multa, caupones numerantur, qui in Academiis Collegia Pansophica more pessimo inducunt. Hanc Pansophiam profiteri, & sub splendido ejusmodi titulo juventutem decipere numisque defraudare, plurimis admodum solemne est: sed solemnis simul est insania,*

tur ab his, qui ut quæstum faciant, omnes Philosophiæ aditus, omnes recessus se reclusuros jactitant, cum vix tamen emarcidam

Quantus enim, queso, furor, ipsius Dei, qui solus scit omnia, invadere jura? Quanta stultitia, docere aliquid velle, quod in rerum natura non datur? quam misera etiam ista est Pansophia, quæ ultra sex ad summum disciplinarum circum- lum non extenditur? Profecto, aut me omnia fallunt, aut nimis stupida oportet fuisse ingenia Philosophorum antiquorum & recentiorum, qui ferme omnem ætatem sapientiæ dederunt, quam nostris juvenibus a Pansophis illis datum est emetiri unius anni tempore. Publica coerceri lege hominum ille furor, ex judicio Morbosii Polyb. T. I L. 1 C. 1 § 24 deberet: siquidem his Magistris potentissima ad ignorantiam via sternitur, omnis solida doctrina evertitur, in cathedras, in forum cruda studia propelluntur, pro Philosophis jejuni & strigosi terminorum nomenclatores, pro Mercuriis stipites & trunci ubique in seculi nostri infamiam triumphant. M.

Omnes aditus se reclusuros jactitant] Memorandi hic etiam, qui eruditos ad velitationes literarias de quovis argumento invitant. Quo in genere jactantiæ nescio an quisquam superarit Franciscum a S. Augustino Macedum, virum equidem omnibus ingenii dotibus ad miraculum instructum, maximum tamen simul, si quis alius, Thrasonem literarium. Is Romæ anno 1658 per triduum, & paulo post Venetiis per integros octo dies ad solvendas, quæ sibi a quocunque eruditorum ex omni scientiarum ambitu proponi possent, difficultates, se obtulit; sicuti testatur Gregorius Leti *Italiæ imperantis* L. 3 c. 3. In mentem venit hic Lullistarum & Kuhlmanni inprimis, qui quemlibet de quavis re vel extemporalia carmina fundere, vel copiose, ornate, promte, ad stuporem usque differere; imo stupidos etiam & omnium rerum ignaros unico scripto suo docturum spopondit, libros doctos, novos, utiles, omni rerum scientia plenos levissima opera edere. Vid. ejus *Prodromus Quinquenni mirabilis*. CHRIS.

Memorari hic quoque poterat Petrus de Montmaur, de quo supra, ex ipsius quidem Biographi ejus nuperrimi

dam quandam ac elumbem Philosophiæ partem fatis absolvant & exhauriant. Plura dicturus eram ne iis, qui speciosis nomi-

de Sallengre consilio, cujus verba huc transcribemus. Ita vero ille: *Je ne saurois passer sous silence un trait propre à faire connoître sa fortenterie, s'il faut ainsi dire. On sait que les Professeurs sont tenus de faire des leçons publiques. Montmaur avoit négligé pendant long-tems son devoir à cet égard, mais à la fin craignant qu'on lui ôtât sa Chaire, il fit afficher qu'il expliqueroit publiquement HESYCHIUS Grammairien Grec. Il promettoit dans cet affiche des choses magnifiques en termes extrêmement pompeux, qu'on nomméroit en Latin sesquipedalia verba, bullatæ nugæ. La voici toute entière. Si on fait une seconde édition des savantes Dissertations que M. MENCKE vient de publier sur la Charlatanerie des gens de Lettres, de Charlataneria eruditorum, on pourra fort bien y faire entrer nostre Montmaur.*

Cum Deo PETRUS de MONTMAUR, Græcarum Literarum Regius Professor, Hesychii recondita eruditione refertas Glossas visendas, fruendas proponet, lectissimis parenchiresibus earundem præstantiam patefaciet; Autorem eximium non fuisse alienum a Christianis pietatis nostræ sacris, præfationis epichereimate demonstrabit; arduis vocibus explanationem asseret, vetustis novitatem, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, in omnibus vero Deum quæret & in Deo omnia, quo digna (ipso faciente) proferentur, ne quid piis cogitationibus, his præsertim sacris statis ceremoniis & esuralibus feriis, pereat. Τὰ καλὰ ἔξω. Die Martis hora 7 antemeridiana, in Auditorio Franciæ novo.

Remarquez qu'il destine pour ses leçons une heure où presque tout le monde dort, savoir à sept heure du matin. Aussi n'avoit il presque pas d'Auditeurs, & on l'appelloit par derision la Voix de celui qui crie au desert. V. Hist. de Pierre de Montmaur Preface pag. 71 seq. VAND.

minibus Auditores ad scholas suas pertrahunt & allecant, nisi verendum mihi esset, ne

Pertrahunt & allecant] Quales sunt qui se viam monstraturos ad obeundum Consilarii intimi munus, vel arcana statuum intima referaturum, vel artem ditescendi gratis docturos spondent, non minus interim ad Grammaticos Logicosque cursus parati, ut similes videri possint illi, qui in celebri Academia publice valvis hanc schedulam affixerat: *Quisquis opus habeat Ephoro morum & doctrine, vel Secretario, vel Præceptore, vel Famulo, vel Servulo, mea utitor opera.* VAND.

Ecquis Dominum emere cupit? Sic Diogenes in foro publico clamabat, ubi venum expositus erat a Piratis, qui eum ceperant inque servitutem suam redegerant. Quumque adstantium quisquam, *Quam artem doctus esset*, interrogaret, statim respondit: *Hominibus imperare novi.* Roseli, celebris ille Roseli, qui itineribus suis per universum inclaruit orbem, cujus & vita in Hollandia typis vulgata est, Roseli ille, inquam, qui adhuc (A. 1716) in vivis est, Hagæ Comitum celebratissimam incolens Tabernam *Caffeariam*; verbo, omnium circumforaneorum sui generis facile princeps, majus quid fecit illo, quod in observatione præcedenti relatum est. Offerebat quippe prolixas satis literas petitorias magistratui Ultrajectino, rogabatque, ut vel Professor Linguarum Orientalium & Occidentalium, vivarum & mortuarum, Mathematicum, Philosophiæ, Historiarum, immo ipsius etiam Theologiæ, si placeret, constitueretur; vel ut saltem præparatio venditioque libera potionis, quam *Caffe* vocant, sibi permetteretur. Quo obtinebat, ut ultimæ petitioni annueret Magistratus. I. GALL.

Multum vero imprimis ad fascinandos Auditores memoria valet, pronta ac præsens, sive eam naturæ beneficio acceperis, sive arte aliqua, quam multi jactant, comparaveris. Memini, cum in Fr. Academia studiis operam navarem, Professore quendam extra ordinem sæpissime in suis lectionibus historicis ad variarum gentium Commentarios, Gallorum imprimis, provocasse atque integras paginas promte recitasse, quod dum faceret, ipsum librum Auditoribus cum stricto gladio porrigebat, conti-

ne aliqui minus æquo animo laturi sint, artes suas fraudesque tam manifeste prodi.

Venio

nuo, *confodite me*, inquit, *si vel verbulo erraverim*. Idem nunquam nisi gratis prælegebat, & si quis pretium offerret, eum torvo vultu intuens acriter increpabat, quod suam doctrinam ære pensari posse crederet. VAND.

Annotationis hujus Autor Professore hunc non indicavit; verum oculatum se hujus historiæ testem fuisse adseverat. Nescio an non Justus Lipsius hic fortasse intelligendus sit: invenio enim in elogio ejus (*Teisfier T. II Add. p. 389 Ed. Ultraj. 1696*) historiam quandam huic valde similem. Non alia certe differentia occurrit, quam quod ibidem de solis Taciti annalibus, hic autem in annotatione de omnium regionum & Galliæ præsertim historicis sermo fit. Memoriae quippe infixerat Lipsius Annales Taciti; spondebatque, se ad verbum recitare posse omnia loca operis hujus desiderata, consentiens quoque, ut stricto pugione adsisteret sibi aliquis, eumque corpori suo immitteret, si vel verbulo ab autore suo discessurus esset. I. GALL.

Tam manifeste prodi] Mundus scilicet opinionibus regitur, & decipi vult. Vix Cajus Mæcta sua ex centum libris corrofa & aliquot mensuræ pondo excedentia Auditoribus balbutiente lingua prælegere novit, qui nihilominus eosdem thrasonicis Programmatibus allicere conatur. Atque, si hæc forsitan piæ fraudes successu careant, emissarios subornat & coryphæos, qui corrupta vina commendent aliis & tantum non pro Falerno obtrudant. Alius ex reliquorum contemptu sibi gloriam parare audet. Mevius nova inventa crepat, & methodos recens a se excogitatas ubique extollit. Verum quis omnes tot Circulatorum machinationes recenscat? I. HALL.

Citius ille:

Myrmecum populos numeret, Libyæque cicadas.

Redit hac occasione in memoriam ille septem Artium Magister, qui uno impetu XXI Collegia quotidie habenda ex valvulis intimarat, a Conticinio lecturus usque ad mediæ noctis inclinationem. Idem tres reliquas horas aptissimo consilio distribuens, unam prandio, alteram cœnæ, tertiam denique, partim somno, partim reliquis negotiis

Venio ad librorum titulos, in quibus nihil magis quam fidem desideres: nam cum magnifice plerique instructi sint & nihil non promittant insolitum ac magnum, sæpissime

(præparationi imprimis ad tot Collegia) assignaverat. Quid vero, sic hoc non est plurimum vitæ tempus Auditorum commodo consecrare velle? Sic excusandus est vir diligentissimus, sit aut cum Cantero horas ad clepsydram diviserit, aut cum seniore Vossio ipsum etiam Schraderum non ultra alterum horæ quadrantem confabulari secum passus fuerit. Q. MARC.

Ad librorum titulos.] Cicero orationes contra Antonium appellavit inepte *Philippicas*, ut eo nomine Demostheneas imitaretur, quas ille in Philippum, Macedoniæ regem habuerat, vid. Appianus IV Civil. f. 306. Coloniae anno MDII editum Lexicon Werdeni sub titulo: *Gemma gemmarum*: quis vero existimaret, titulum hunc indicare lexicon? vide du Cangium præf. gloss. med. Latin. n. 51 p. 41. Prodiit quoque Martini Crusii *corona anni*, quæ expositiones evangeliorum & epistolarum e concionibus Theol. Tubingenſium Græco idiomate consignatas complectitur. vid. Goetzii Principem Græce doctum pag. 40. Huc illi quoque pertinent, qui nomina veterum autorum libris suis attribuunt, e. g. Petri Berthault Florus Francicus Paris 1630. Sylvii Florus Anglicus Lugd. Bat. 1651. Joachimi Pastorii Florus Polonicus Ged. 1670. Jo. Nadangi Florus Hungaricus Amst. 1663. Viti Beringii Florus Danicus. Gellii Noctes Atticæ titulum præbuerunt aliis libris, Noctibus Theologicis, Christianis, Genialibus, Solitariis, Africanis, Brixianis, Parisinis, Romanis. Sorellius libro *de la Connoissance de bons livres* pag. 4 seq. Machiavellismaum hic subodoratur. CHAR.

Insolitum ac magnum] Valentinus Weigelius *Capturam* suam auream fastuosissima inscriptione commendavit, quod ad res omnes sine ullo errore agnoscendas multis doctissimis incognita quidem &c. Saldenus L. II de libris c. 3, quod agit de *eruditorum thraſoniſmo*, hic evolvens p. 317. Contra vanitatem titulorum in libris gravi-

piissime deludunt corvos hiantes. Jucunda sunt admodum, quæ de Græcis C. Plinius Secundus refert, ubi *Inscriptionis*, inquit, *apud Græcos mira felicitas*: κηρίον *inscribere, quod volebant intelligi favum*: alii κέρας ἀμαλθείας, quod *Copiæ cornu*, ut vel *Lactis gallinacei sperare possis in volumine haustum*. Jam *Musæ*, πανδέκται, ἐγχειρίδιον, λειμῶν, πίναξ, σχέδιον, *inscriptiones, propter quas vadimonium deseriri possit*. At cum intraveris, *Dii Deæque, quam nihil in medio invenies*. Hactenus

ter declamat Dan. Bartolus, cujus verba citat Spizelius in Literato felici p. 423. SCRIB.

Lactis Gallinacei.] Curiosa sunt, & lectu dignissima, quæ elegantis Vir ingenii, Naudæus, occasione Distichi:

Afflua divitiis, omni virtute redundans.

Gallinæ, ut fertur, lac reperire queas.

ad hunc Plinii locum monet, in cit. Patroni sui Apol. p. 123, 124. THEM.

Quam nihil in medio invenies.] Jo. Riderus, Pastor primo prope Londinum, deinde Episcopus Ladsensis in Hybernia, Lexicon emisit Anglico-Latinum, cui Bibliothecæ nomen indidit, quem propterea sequenti Epigrammate perstrinxit Martialis Britannus, Joh. OWENUS:

Quid sibi ridendi vult Bibliotheca Rideri?

Unus enim non est Bibliotheca liber.

Verborum cum theca sit hæc, non theca librorum,

Lexicon hoc dici Distiotheca potest. CRIS.

Ad observationem hanc, bona cum autoris ejus venia, animadvertere liceat, hoc epigrammate minimum non meruisse Owenum Martialis Britannici nomen. Quid enim exhibet nisi lusum vocabulorum satis puerilem, &

nus Plinius. Quemadmodum vero hunc morem ipsi paulo post Romani, eodem teste, imitati sunt, ita nostros homines facetissimos titulos excogitasse, mirum nemini videbitur. Hinc tot videas antiquitatum ac elegantioris Latinitatis Thesauros, quos cum evolves, pro thesauris carbones inveneris; tot Philosophiæ ac reliquarum scientiarum Nucleos absque nucleo, arenam sine calce; tot sales & facetias, in quibus ne micam quidem salis inveneris; tot denique Atlantes & Theatra historica, de quibus merito exclames Catullianum illud:

Annales Volusi, cacata charta!

Taceo tot claves aureas, methodos regias,
gradus

ad classem falsarum argutiarum & Quotlibetorum merito relegandum? I. GALL.

Taceo tot claves &c.] Spissum enim Volumen his & similibus stultitiæ exemplis repleti posset. Quot quæso Curiosissimi, quot Fundamentales, Peculiares, Elegantissimi & (sit venia verbo) Galantissimi Tituli quotidie oculos nostros feriunt. Illud vero iis artibus efficitur, ut simpliciores ad pecuniam dilapidandam perducantur; maxime, cum hoc plerumque sit librorum fatum, ut quo peiores sint, eo plures reperiant emptores, eo quod paucissimi dignoscere queant, quid solidum crepet? Vapulant ob hanc moriam imprimis Germani nostri Patino in Libello Gallico *L'Esprit* dicto p. 188. Referendi autem & huc sunt illi, qui titulos suos ab aliis mutuuntur: scripserunt e. g. aliqui celebriores Viri *Pericula*; quidni Caji charta idem nomen in fronte gerat? quot Calendaria, Memorias, scripta in Ana desinentia, Introductionesve numeramus? nec dubium est, quin imposterum plaustra Cautelarum

gradus ad Parnassum, Oceanos macro-mi-
cro-cosmos, clypeos veritatis, fortalitia
C 2 scien-

Baillet
Jug. T. I
C. 13.

simus habituri. Novi certe homuncionem, qui simile quid
jam tentavit. At at

*O Imitatores servum pecus! ut mihi saepe
Bilem, saepe jocum vestri movere tumultus!*

I. HALL.

Insignem inter hos libros fecundos locum merentur Acta
Eruditorum Lipsiensia, ad quorum exemplum tot Acta
literaria, latina, germanica, Semi-erudita & nescio quibus
aliis Epithetis onerata prodierunt, ut idem prope de illis,
quod de Aristippo olim dici queat, quem nimirum

--- omnis decuit status & color & res.

Conf. Baillet Tom. I. des Jugem. cap. 13 pag. 534 seqq.
THEM.

Macro-micro-cosmos.] Non ignoro Bailletum (p. 531
T. I Judiciorum) ob hanc Epigraphen insultasse celeberrimi
nominis Medico, qui eadem *Notitiam suam de discrimine inter motum aquarum & sanguinis* insigniverat. At
enim vero, si libere, quod res poscit, dicendum est, malitiose
hic egit censor, aut imperite. Novimus omnes, hominem
antiquitus Microcosmum dici, & quoad structuram internam
cum ampla Mundi terraquei machina conferri: hac comparatione
semel admissa, quid convenientius cum Oceano & qui in illum
devolvuntur, fluviis componi possit, quam circumflua corpore
toto sanguinis massa, ego quidem nihil invenio, nihilque aliud
suo hoc judicio egisse mihi videtur Bailletus, quam ut suam in
elegantis Physicis ignorantiam prodiderit. Potiori forsitan
jure circa *Anatomiam aquæ* hæsitabunt Critici rugosi, quam
Sancaassanus Med. Patavinus nuper publicavit. Conf. Nova
Litt. Lips. An. I N. XLIV p. 350.

Addi posset contra *Bailletum*, librum, cujus ipsi rubrum
tantopere displicuit, nempe *Oceanus macro-micro-cosmicus*,
nihil adeo singulare vel nimis affectatum habere, quippe
eruditis scriptum non feminis, nec vulgo. Omnes autem
rationes hæ conjunctim licet sumtæ fuerint, non probant
mea saltem opinione, parum intellexisse Bailletum
elegantias physicas, vel idiotam eum fuisse, aut viti-

scientiarum, inventaria cerebri humani, & libros alios sexcentos, quibus, ut emptores allicerent, ex splendido tituli ornatu hede-

litigatorem. Immo adseverare ausim, paucos admodum reperiri, qui non rubrum illud quæsitum nimis, confarcinatum Thraconicumque judicent. Ita legimus *Jug. des Sav. T. I p. 531*: *Ainsit tant que j'ignorerais ce que veut dire l'Ocean Macro-microcosmique, je ne me sentirai peut-être pas pressé de le voir & si je consultois un Grammairien pour m'expliquer ce Titre, il auroit raison de me renvoyer à un Geographe, & celui la à un Physicien, sans que les uns & les autres s'avisassent de m'adresser à un Medecin, pour me dire que ce Titre signifie le rapport qu'il y a entre le mouvement des Eaux & celui du Sang. I. GALL.*

Et libros alios sexcentos] Videas hic etiam, Lullistas stultitia reliquos longe post se relinquere suosque vocum inanum catalogos titulis magnificis *Artis artium, Artis universalis, Artis magnæ sciendi, scribendi, differendi, Operis operum, Phari Scientiarum, Viæ regię ad omnes scientias & artes*, sexcentisque aliis insignire. Hos inter Claudius Clemens Venetiis 1651 emisit *Prodromum Scientiarum artiumque*; quo specioso sub emblemate quis credat, non nisi Logices præcepta exhiberi? Commode huc etiam referas hunc operis a Savanarola quodam promissi titulum: *Orbis Literarius Universalis, exhibens Materias & Scriptores in omni Scientiarum & artium genere, quocunque idiomate ab initio rei literariæ usque ad præsens, expressis ut plurimum anno, loco & forma editionis librorum & in eos Commentariis, Notis &c.* Opus ex mundi totius Bibliothecis præcipuis concinnatum, ordine Indicis generatis materiæ alphabeticæ dispositum & characteribus linguarum Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ, Græcæ, Arabicæ, Persicæ, Armenicæ, Germanicæ, Æthiopica, Ægyptiacæ, nonnunquam elaboratum, Italis, Gallis, Hispanis, Boëmis, Pannoniis, Anglis, Belgis & cæteris exterarum Nationum Scriptoribus plerumque Latino, interdum vernaculo sermone appositis. Autore P. D. Raphaele Savanarola, Patavino ex Clericis Regularibus vulgo Theatinis S. Theol. Professore. KEND.

hedera suspenditur. Nonnulli titulos multis allegoriis ac figuris rhetoricis exornant, seu potius involvunt, ut, quid propinare Lectoribus velint, vix possis, omni licet ingenii vi adhibita, divinare. Quis enim in

C 3

Johan-

Judæorum quoque Magistri mirifice sibi grandioribus titulis placent, quos plerumque ex sacris Litteris depromunt. Nos saltem unum adducimus librum rituales, qui jura & consuetudines Hebræorum complectitur. Ejus titulus est כּל בּו, kol bo, *omnia in eo*. Vide Buxtorfii Biblioth. Rabbin. p. 98. SAL.

Hedera suspenditur.] Spectat huc etiam Ludimagister ille Hudstadii, oppido ignobili, nisi quod suum mercatu claret, qui cum observasset, libros in Usus Delphini excusos avide conquiri, & magno æstimari, in titulo Rudimentorum Grammaticæ (*Donatum* vocant) quæ per tabulas edebat, hæc verba addiderat; *in Usus Delphinatorum Hudstadiensium*. VAND.

Ingenii vi adhibita, divinare.] Hi illi sunt, quorum titulis non Lectoris opus est, sed Apolline, quique cum Anonymo Gallo *Stomachationem boni publici* vocant paucas plagulas, in quibus census regius exponitur: qui cum Pseudonymo Hispano, *Miscellanea sua philologica* L. Capitibus distincta, *Pentacontarchum* inscribunt, *sive quinquaginta militum ductorem, stipendiis Ramirezii de Prado conductum, cujus auspiciis varia in omni Literarum ditio- ne monstra profligantur, abdita panduntur, latebræ ac tenebræ pervestigantur & illustrantur*: qui demum cum Jacchetto Italo, *Iconologiam Salvatoris & Kariologiam Præcursoris* scribere malunt, quam disquisitionem de *Imagine Christi ad Abgarum missi &c.* Adeat, qui centena talia cupit, Thyrium Comment. ad A. Gellii Præf. N. A. Salmas. Exerc. ad Solin. & qui fusissimus est, Bailletum L. I. cap. 13 integro. Addimus ex nostris Johannem Mylium, Rhythmologum germanum, preces suas titulo *geistreicher lebendiger Hertzens-Funcken und kräftiger Stücke des besten Kirchen-Weyrauchs* exornantem; itemque pium illum, qui Parentationes binas, facta

Alegam-
be Bibl.
S.J. p.459
460.

Johannis Haji *Triumpho veritatis, ordinati evangelii quadriga invec̃tæ, Sancto-
rum Patrum exercitu stipatæ*, qui Duaci
anno superioris seculi nono prodiit, Har-
moniam quandam Evangelistarum quæsi-
verit? Aut quid permovit Medicum Li-
psiensem, qui ante complures annos hunc
libello suo titulum fecerat: *Fus publicum,
hoc est, theses Medicæ de dolore capitis?*

Naudé
Hist. des
Fr. de R.
C. p. 96
seq.

Quid memorem *Fratrum Roseæ Crucis
Famam escanziam reducem, buccinam ju-
bilæi ultimi, Evæ hyperboleæ prænuntiam,
Montium Europæ cacumina suo clangore
ferientem, inter colles & convalles Araba
resonantem? Quid Amphitheatrum Sa-
pientiæ æternæ solius veræ, Christiano-Ca-
balisticum, divino-Magicum, nec non Phy-
sico-Chymicum, tertriunum Catholicum,
instructore Henrico Cunrath &c. aliaque
titulorum portenta, de quibus idem di-
xeris,*

aptissima ad Defunctorum nomen allusione, alteram *Te-
monem* inscripsit *ad sydera tendentem*, alteram *Follem spi-
ritualem vento consolatorio turgidum, acrophysio S. Scri-
pturæ armatum, manuque Samaritani applicatum*. Sancta
simplicitas! Cui vero mederi nostrum non est: scilicet:

Curentur dubii Medicis majoribus ægri.

THEM.

Titulorum portenta] Pertinent huc quoque hybrido-
rum & trilinguium Titulorum Architecti, nec non ii, qui
inscriptiones Latinas, quanquam tritissimas, addita versio-
ne vernacula illustrare solent; quod quidem in Disputa-

xeris , quod de Cumæa Sibylla Virgilius Æn. 6.
Poeta :

*Horrendas canit ambages , antroque
remugit*

Obscuris falsa involvens.

Quandoquidem vero de libris dicere
cœpimus, non possumus hoc loco eos præ-
termittere , qui se beatos imprimis existi-
mant,

C 4

tionibus Juridicis hucusque imprimis obtinuit : quanquam
& aliis Eruditis lepidum inventum non displicuisse, copio-
sa specimina testantur. Prostant ubique in tabernis, quæ
de Sutoribus eruditis, vulgo von gelehrten Schustern, de
doctis Nicolais, von gelehrten Nickeln, & nescio de quibus
aliis egregia atque erudita Schediasmata, vulgo: *büßsche*
gelehrte Tractätgen, conscripserunt. Neque ii præter-
mittendi, qui methodo Socratica usi, plus uno sæpe Ti-
tulo quærunt,

Quam vel mille libris tibi solvere posset Homerus.

Quale est illud: *Le Quare beretique repondu & refuté par*
le Quia catholique. Non minus ac *El-Porqué* sive *le Pour-*
quoi? Ribadeneiræ, apud Bailletum d. l. p. 524. Et Ger-
manica illa: *wer hat das Kalb ins Auge geschlagen? wie*
viel hat denn das Interim verborgene Tücken hinter ihm?
nuperumque Jesuitæ, wie kommts denn, daß nichts kommt?
Cui posteriori condigne opposuit magnus Theologus No-
stras suum: *Hier kommt etwas.* Aptandum quippe erat
patellæ operculum. THEM.

Obscuris falsa involvens.] Nunquam igitur nigrum ex
rubro judicare solitus, Binelli potius consilium sequor,
quod Gualdus in vita ejusd. p. 334 exponit. Plurimi cer-
te Lippenii, Bolduani, Draudii, aliorumque errores ex
titulis perperam intellectis orti sunt. Copiosa vero inex-
plicabilium Titulorum exempla suppeditant Hebræorum,
Italorum & Hispanorum scripta: quanquam ea apud Gal-
los etiam Nostratesque non raro prostant. I. HALL.

mant, si nullum facile mensem, annum nullum abire patiantur, quin ex foecundissimo ingenio aliquid promant novi, vehementerque commoventur, quando foetus suos, quos tantopere amant ac foveant, in Doctorum ephemeridibus prætermittos vel
falsum

Nullum facile mensem] Apprime huc quadrat, quod de Alphonso Tostato Andr. Schottus Bibl. Hispan. T. II p. 207 refert, si numerus dierum, quos vivendo superavit, cum scriptis ejus componatur, cuilibet diei, a natiuitate ad obitum ipsius, tria amplius folia tribui posse. Similiter de Felice Lopez de Vega Carpio affirmat Nic. Antonius in Bibl. Hispan. quod si eadem ratione computes, singulis vitæ ipsius diebus quinque ampliora ex scriptis ejus folia convenire. Sed volupe fuerit cognoscere, qua ratione tot tantaque sub manu nascantur volumina. Eam aperit nobis Joach. Fortius Ringelbergius libello de Ratione studii c. 24, ubi ita instruit Polygraphum: *Dic chalcographis, parent sese, librum te dare velle excudendum, etiam si ne paginam quidem paraveris. Tum facile totam voluminis speciem animo concipere, inde singulas partes leviter in comædiarum argumenti modum describere: denique quotidie, quantum illis satis erit, absolvere poteris. Quum sic inceperis aliquid, perficere debes, velis nolis.* Hæc Fortius, ipse artificio hoc in libris suis conscribendis nunquam non usus. Idem de se ipso paulo ante scripserat: *Si vita dabitur mediocriter longa, in animo est opuscula millena (idque summa, quantum in nobis fuerit, adhibita cura Latini sermonis) ante mortem conscribere: quorum corpori universo inde titulus erit Chilias. Nec prius desistere certum est, quam isthæc, quæ dixi, perfecero, nisi mors invitum opprimat. Ex hoc numero libellos nuper undeviginti absolvimus, speramusque, nos brevi ad centum, hoc est decimam Chiliados partem perventuros.* CRIS.

Multi sibi persuadent eruditissimum esse illum, qui magnam librorum numerum luci publicæ exponit, quos delineatos vide, si vis, in *Quint. L. I C. VIII.* I. GALL.

faltim non omnes sat multis elogiis ornatos ac impensius viderint Lectoribus commendatos. *Nimirum*, ut utamur verbis ^{Lilien-} Viri eruditi, *in fœcundo vivimus sæculo, quo,* ^{thal de} *ut non nemo lepide pronuntiavit,* ^{Machi-} Eunuchi gignunt & mulæ pariunt, *id est, ubi* ^{avell Lit-} *scribendi iste prurigo multos adeo corri-* ^{ter. § 4.} *puit, ut sibi persuadeant, orbi erudito ingenti detrimento futurum, si cogitationes suas, quibus mire sibi placent, privatorum parietum carceribus includant. Adeoque singulis fere mensibus concipientes, se ipsos, nemine urgente, præcipitant, cæcosque catulos pariendo in hoc solum gloriantur, nullis sibi doloribus enixos fœtus constitisse: in hoc unice intenti, ut in officinis librariis chartarum suarum fæces, in Catalogis vero librorum nomina sua infausta conspiciantur. Quin & eo processit effrenis quorundam ambitio, ut, cum toties tabernis librariis scripta sua nequicquam obtulissent, immensos sumtus evulgandis illis facerent, Ulyssæm Aldrovandum imitati, qui centena millia totumque* ^{L'Esprit de Patin.} *adeo patrimonium in editione suorum*

C 5

Ope-

Patrimonium in editione suorum operum absumpsit]
D. J. in recensione nostri operis (vid. *Journal. Liter.* 1715
T. VII p. 163) addit exemplum aliud: *M. de Marolles,*

Operum absumpsit, quæ publicis Bibliothecis, ut liberalitatis suæ æque ac doctrinæ exstaret monumentum, gratis inseruit.

Præterea fertilissimi Scriptores illi, quo magis per ora volitent eruditorum, nullam facile lucubrationunculam aut declamationunculam emittunt, quin excellentis cujusdam Viri nomen præponant, sive quod famam, quam

Abbé de Villeloin, faisoit imprimer d'ordinaire ses Ouvrages à ses propres fraix: & même pour pouvoir imprimer ses Ouvrages, il étoit souvent réduit à vendre ses Livres; c'est ce qu'il fut obligé à faire en imprimant sa traduction d'Athénée. VAND.

Gratis inseruit.] Vanitas hæc in memoriam mihi revocat illum, qui linguæ suæ beneficio dives factus (eloquentissimus enim erat) maximam facultatum suarum partem statuæ aureæ fundendæ impendebat, quam sibi ipsi consecratam in Delphico Apollinis Templo ponebat, æternum vanitatis suæ monumentum posteris relicturus. Entret. de Balzac p. 88. I. GALL.

Nomen præponant] Novum hodie genus inclarescendi invaluit, per epistolam nempe a Viro magni nominis libro præmissam. Cujusmodi hominem digne non ita pridem excepit Vir quidam celeberrimus, qui cum precibus ejus fatigatus tandem voti eum damnaret, id sibi statuit epistolæ argumentum, ut false traduceret homines molestissimos, qui Præfationes hujusmodi viris doctis extorquent. Longe liberaliorem hoc in negotio se gessit non nemo, qui auctore invito &, quod rem ipsam ob loci, ubi liber imprimebatur, distantiam impedire non posset, graviter saltem indignante, Diatriben lucubrationibus ejus præmisit commendatoriam, eamque, ut obiter id addam, Viro inscripsit in orbe literato longe celeberrimo, qui ad libri nominisque ignoti conspectum quæsisse fertur:

Qualis & unde genus, qui sint tibi, fane, penates?
atque miratus esse dicitur, se homini tam familiarem esse.
KEND.

quam avidissime aucupantur, illorum commendatione consequi se posse sperent, sive quod, ut Apion quondam Grammaticus, ^{Plin. H. N. L. I p. 10.} quem Tiberius Cæsar *cymbalum mundi* vocabat, immortalitati donari a se credant, ad quos aliquid composuerunt. Hi sunt illi, qui dum donant suos libellos Mæcenatibus, tantum abest ut donent, ut potius immenso pretio vendant, chartaceis quippe munusculis istis munera aurea, torques, uniones captantes. Itaque diligenter expiscantur, quos omnium gratissimos habi-
turi

Composuerunt.] Si gloriam magnitudinemque fame quæris; nihil prorsus magis eo facere potest, quam quas ad te dare soleo litteras. Sic Epicurus ad quemdam palmarium Regni administrum. Seneca id testatur additque: Quod amico suo promittebat Epicurus, idem ego tibi promitto, Lucille. Est mihi apud posteros fides & auctoritas, immortaliaque facere possum nomina eorum, quorum libuerit. Entret. de Balz. p. 89. Græco, Romanoque Gal- lum etiam jungamus non minus arrogantem, verum minus eruditum: Quand la Serre adressoit un livre à quel- qu'un, il lui disoit hardiment: Ça dedi, Monsieur, je vous immortalise, cela merite quelque reconnoissance. vid. Ri- chelet. I. GALL.

Vendant.] Georgius Cœlestinus furripuit Chytræo hi- storiam Augustanæ Confessionis, ut nova dedicatione præ- fixa, captaret munus. Idem Senatui Argentoratensi re- misit pecuniam, quæ pro eleganti, ut putabat, dedicati- one nimis ei exigua videbatur. Vid. Observ. Halens. præf. Tom. III p. 13. Scarronus, satyrarum celebris auctor, li- brum quendam cani suo minori dedicavit. In additioni- bus ad Observ. Halens. p. 239 dicitur: Dedicatio librorum est species mendicandi, mendicare vero non pertinet ad eru- ditionem. CHAR.

Epist.
Hotom.
164.

turi sint inscriptionum suarum remuneratores, quod in Francisco Hotomanno patuit, qui observationes suas dedicaturus erat Justo Reubero, si centum ab eo Joachimicos præmii loco acciperet; verum is quidem tanti emere laudum suarum, quarum erat alioquin appetentissimus, cantilenas noluit. Quidam & ubi haud satis spem ipsorum impleverint ii, quibus scripta sua consecrarunt, mox priores titulos rescant, novosque patronos quærunt, quorum marsupiis insidientur. Qua in re, nisi me omnia

Alioquin appetentissimus.] Postulaverat enim jam antea Reuberus ab Hotomanno, ut se publico Elogio mactaret. Conf. Epistola Hotomanni CLXXXI. Ejusmodi animalculum gloripetum erat & ipse Cicero, qui Epist. 12 L. V. familiarium, his verbis Lucejum Historicum compellat: *ut me ornes, postulo, rogo etiam vehementer, ut ornes mea vehementius etiam, quam fortasse sentis, & in eo leges historiae negligas, amorique nostro plusculum etiam, quam concedit veritas, largiare.* I. HALL.

Quorum marsupiis insidientur.] Vel plures simul dedicationes diversis operum suorum exemplis præfigunt, spe lucri certiore; quamvis enim unus alterve patulas fauces non expleverit, reliqui tamen larga manu sua non deerunt. Junioribus forte scriptoribus, aut quibus res angusta domi est, piæ hæ fraudes condonari possunt; at vero, quando viri ætate pariter & dignitate graves idem perpetrant, tum res est putida. De Georgio Cœlestino Præposito Berolinensi refertur, quod ausus fuerit suffuratam a se Chytræo A. C. historiam Senatui Argentoratensi inscribere; cui tamen postmodum Cœlestinus donum, quod in grati animi signum transmiserant Senatores, velut exspectatione sua longe inferius, indignabundus remisit. Vid. Fechtius in Suppl. Hist. Sec. XVI p. 593 sqq.

omnia fallunt, Puteanus quoque humani aliquid passus est, qui cum *Historiam Insubri-*

Ipsæ etiam David Chytræus Regi Daniæ, dedicationem suam non largiter satis remuneranti, succenset in Epist. p. 222 seqq. Recentiora exempla suppeterent, nisi odiosa illa essent, nobisque metuenda esset horum Virorum indignatio. I. HALL.

Adde tamen, si placet, Theod. Gazam nobilem ac eruditum Italiæ hospitem: qui Æmonia patriæ dilectis pulsus ab oris, cum Antistiti Romano *Aristotelis historiam animalium* in Latium deductam, veteri clientum more dicasset, jamque eandem in codice magni pretii eleganter descriptam ipsemet illi obtulisset; hic, quanti ornatus libri constaret? quæsit, & quos eam in rem factos fuisse sumtus audierat, reddi jussit illi, qui amplissimo & Pontificis munificentia vere digno præmio se affectum iri putarat. Itaque Gaza, auro, quod acceperat, protinus in Tiberim abjecto: *Effugere hinc, inquit, lubet, postquam optime segetes in olfactu præpinguibus Asinis sordescunt.* Atque adeo fatius duxit in Calabriae latebris se occultare, quam Romæ diutius, ubi litteræ de gradu deicerentur, versari: ut ex Volaterrano, Vossio aliisque concinne refert Vir doctus in altera de Exul. Græcis dissertatione. Alius æque pudendum laboris sui præmium aquis merfusus, *perit, clamabat, opera, pereant & nummi.* Adde denique magnum Erasmus, qui graviter in Epistolis de petulanti Typographi sphalmate conqueritur, propter quod indignationem Sereniss. Fœminæ incurrens dolendam magni præmii, quod pro dedicatione expectaverat, jacturam fecit. Sed audiamus ipsum Erasmus, tristem casum Curtio suo verbis, quæ sequuntur, narrantem: *Cum in Vidua mea* (agnoscis Titulum libri) *quam Sereniss. Hungariae Reginae dedicaveram, ad laudem cujusdam sanctissimæ fœminæ, inter alia liberalitatem ejus in pauperes referrem, hæc verba subjunxi: atque mente illa usam eam semper fuisse, quæ talem fœminam deceret.* Scelestus vero Typographus, animadvertens sibi vindictæ occasionem oblata esse (erat enim noster in ære ejus) *ex mente illa, mentula fecit &c.* Tam vero indigne id tulit Vir optimus,

subricam Philippo Wilhelmo primum, Principi Arausionensi, inscripsisset, mox eam, præmisso *Historiæ Barbaricæ* titulo, Philippo IV Regi Hispaniarum consecra-
vit.

Erasmus, ut trecentis aureis ignominiam hanc redimere maluisset. Quoniam nempe

*Non omnes sapiunt, videntque magnam
Matronæ quoque m - - lam libenter.*

Priap. VII. Carm.

Ceterum omnes illos alienæ munificentiae captatores in ruborem conjicere potest classicus Criticorum sui temporis, Petrus Victorius, qui neque ullum (verba sunt Imperialis in *Mus. Ital. p. m. 158*) emeriti lucri commodum sibi cordi esse tunc ostendit, cum bis aureorum millia sibi a nobili quodam presbytero oblata, ut Rhetoricæ volumen typis recusum, ejus inscriberet nomini, constantissime rejecit. Q. MARC.

Regi Hispan. consecravit.] Idem jure facere poterat notus Alchymista, qui Leoni X P. M. Librum offerens secretissima (quod jactabat) Chrysopœiæ arcana revelantem, & magna hujus sui muneris præmia expectans, nil nisi saccum recepit a sanctissimo Patre, quo scilicet aurum, facile a se, tanto artifice, parandum, reconderet. I. HALL.

Nec felicius fuit Criticus apud Boccalinum, qui Apollini errorum, ex alterius scripto collectorum, Catalogum exhibens, appludarum acervum tanti laboris mercedem tulit. THEM.

Non satis capio, quorsum respiciat præcedentis notæ auctor. Probe novi, ex omnibus Boccolini libellis nullum plus gloriæ auctori suo peperisse, quam qui inscribitur *Ragguagli di Parnasso*, quique varias in linguas translatus prodiit. Quodsi Annotator ad genus mortis respicere forte voluit, quo Boccalinus obiit, sciendum est, eum ob librum suum *Pietra del Paragone Politico*, quo aulam Hispanicam lacescebat, a quatuor prædonibus oppressum, & sacculis arena repletis vapulantem occidisse; non autem ob dedicatum Apollini errorum alienorum catalogum. I. GALL.

vit. Alii, ut Thomas Fullerus, celebratissimus Historicus Anglus, Libros suos plurimis voluminibus partiuntur, singulisque singulos præponunt Principes aut Optimates, a quibus lucelli quippiam aucupantur. Et quis credat, deprehendi etiam, qui sibi ipsis foetus proprios plenis titulis inscribunt? quod de H. R. memoratur, qui cum *Historiam belli Dithmarsici* sub Christiani Cilicii nomine conscripsisset, eam nemini rectius quam sibi ipsi dedicandam judicavit: ut taceam Andreæ Schottum, qui, quam ipse collegerat *Italiam illustratam*, a typographo Andrea Cambierio inscribi sibi passus est.

Nicholson Engl. Historic. Libr. T. II pag. 91.

Moller. Intr. in Histor. Cimbr. p. 630.

At

Nimirum ita concepta erat nota superior in præcedenti editione, ut facile Gallus ille Interpres longe alium, quam quem intendit ejus autor, sensum inde caperet. Nunc, ubi eam paulo accuratius expressimus, censura sua superfedere poterit.

Dedicandum judicavit] Simile plane quid refert Menagius in Anti-Bailletto T. I art. 72 de Morino, qui sub ficto Vincentii Panurgi titulo An. 1654 Parisiis excudi curavit *Epistolam de tribus Impostoribus ad Clariss. Virum Johannem Baptistam Morin, Doctorem Medicum, atque Regium Matheseos Professore Parisiis.* THEM.

Inscribi sibi passus est.] Alii non quod pueri in faba se reperisse existimant, dum libellos suos sive ipsi Deo, seu SS. Trinitati, seu Ecclesiæ demum militanti, Patriæ, omnibusve piis inscribunt. Alii eosdem Apollini, alii Musis, imo quidam ipsis adversariis suis consecrarunt, quod ultimum fecerunt Sociniani in Catechismo suo Cracoviensi. Verum quam multum inest humanis rebus inane!
I. HALL.

Encom. At nihil, ut Erasmus meus loquitur,
 Mor. p. 91. omnium suavius, quam cum ipsi inter sese
 eruditi mutua talione laudant, ac mirantur,
 pag. 96. vicissimque scabunt, cum mutuis epistolis,
 carminibus, encomiis sese extollunt, stulti
 stultos, indoctos indocti. Hic illius suf-
 fragio discedit Alcæus, ille hujus Callima-
 chus;

H. D. Geographiam Sacram seu Ecclesiasticam Lips.
 1704 vernaculo sermone editam tribus summis atque uni-
 cis Principibus hæreditariis in cælo & terra inscripsit.
 CHRISTO nempe, FRIDERICO AUGUSTO, Principi Electo-
 rali Saxonæ, & MAURITIO WILHELMO, provinciarum
 Saxo-Cizensium hæredi, atque his singulis plenis quidem
 titulis, in quibus Christus *Imperator* coronatus cælestium
 exercituum, electus *Rex Zionis*, *semper Augustus* Chri-
 stianæ Ecclesiæ, *Pontifex Maximus* & *Archi-Episcopus*
 animarum, *Electus* veritatis, *Archi-Dux* gloriæ, *Dux vi-*
tæ, *Princeps pacis*, *Eques Portæ inferni*, *Triumphator*
mortis, *Dominus hæreditarius* gentium, *Dominus justi-*
tæ, & Patri cælesti a sanctioribus *Consiliis*, additis tri-
 bus &c. &c. &c. salutatur. VAND.

Hic illius suffragio discedit Alcæus &c.] Horatius Ep.
 II, 2, 99 :

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quovis
Quis nisi Callimachus? SAM.

Occasione laudum ridicularum & modum excedentium,
 quibus aliqui se invicem obruunt, non possum non addu-
 cere partem quandam comædiæ Molerianæ *les femmes*
savantes appellatæ, ubi autor alicubi Poetas duos, inge-
 nii fecundioris gloriam aucupantes, introducit, mutuis
 se elogiis cumulantes ob scientiam suam operave a se edi-
 ta. Alteri eorum *Trissotin*, alteri *Vadus* nomen indidit.

T. *Vos Vers ont des beautez que n'ont pas tous les autres.*

V. *Les graces & Venus regnent dans tous les Votres.*

T. *Vous avez le tour libre, & le beau choix des mots.*

V. *On voit par tout chez vous l' Itbos & le Pathos.*

chus; ille huic est M. Tullio superior, hic illi Platone doctior. Et memini, e nostratibus aliquem, ad capeffendum in obscuro oppidulo Pædagogi munus evocatum, cum alium laudatorem non inveniret, carmine proprio Marte elaborato sibimet ipsi applausisse, simulque Philuræ nostræ, quod tam charum caput amitteret, graviter indoluiffe.

T. Nous avons vûs de vous des Eglogues d'un stile,

Qui passe en doux attraits Theocrite & Virgile.

V. Vos Odes ont un air noble, galant & doux,

Qui laisse de bien loin votre Horace apres vous.

T. Est il rien d'amoureux comme vos chansonnettes?

V. Peut on rien voir d'egal au Sonnets que vous faites?

T. Rien qui soit plus charmant, que vos petit Rondeaux!

V. Rien de si plein d'esprit, que tout vos Madrigaux!

T. Aux Balades, sur tout, vous êtes admirable.

V. Et dans les bouts-rimez je vous trouve adorable.

T. Si la France pouvoit connoître votre prix!

V. Si le Siecle rendoit justice aux Beaux Esprits!

T. En Carosse doré vous iriez par les rües.

V. On verroit le public vous dresser des Statües. &c.

I. GALL.

Alium laudatorem non inveniret] Huc pertinet Poeta ille Græcus, nescio quis, qui aves loquaciores docuerat, ut per orbem decantarent, non esse meliorem Poetam, quam quidem N. qui ipsos aliquanto tempore aluerat.
SAL.

Pfaphon iniquo animo ferens contemptum gentilium suorum multas aves has tres voces græcas edocebat: Μέγας Θεός Ψάπων. Sic institutas eas, avolare permisit, cumque pluribus in locis distincte fatis hoc pronunciarent, Dei instar in pretio haberi cœpit, unde & proverbium invaluit: *Pfaphonis aves.* I. GALL.

D

luisse. Nec defunt forte, qui & scriptis
suis plena laudis & commendationis car-
mina plurima, velut a Viris eximiiis spon-
te & ultro congesta, præmittunt, quæ vel
compo-

Graviter indoluisse] Cui vero non dictus est Hylas?
Jacobus inquam Vogelius, qui de sese ipso sic satis ma-
gnifice censet:

*Deutschland hat zwar einen Lutherum,
Aber noch keinen Homerum;
Einen rechtschaffenen Propheten,
Aber noch keinen rechtschaffenen Poëten;
Doch nun thut Gott erwecken frey
Einen VOGEL, der ohne Scheu
Zum teutschen Poëten gekrönnet ist,
Von hohen Leuten dieser Frist, &c.*

i. e. Habet quidem Germania suum Lutherum, nondum vero
Homerum; habet genuinum Prophetam, nullum genuinum
Poëtam; at vero nunc tandem Deus excitat Avem, (id, pu-
ta, nominis erat Vati) ita animose & suaviter modulæn-
tem, ut merito ab Illustribus hujus ævi Personis laurea Poë-
tica ornatus sit &c. Absurda hæc sunt, non inficior; in-
terim eo magis dolendum, plurimos etiam majorum Gen-
tium Eruditos vesana hac autophilia & laudum propria-
rum concupiscentia laborare, adeo quidem, ut charta nos,
non exempla deficere possint eorum, qui sibi met ipsis
occinere haud erubescunt illud Lucretii:

*Nec sine TE pulchrum dias in luminis auras
Exoritur, neque fit letum, nec amabile quicquam.*

THEM.

Indoluisse] Quis enim admiratoribus suis destituitur?

Un sot trouve toujours un plus sot qui l'admire.

Boil. I. GALL.

Ultrò congesta] Pulcre hunc morem sequeris, dicam?
an rides, Mathanasi, qui libello tuo *le Chef d'œuvre d'un
inconnu* &c. non modo tot Theologorum approbationes;
verum & Bernardi Francisci Rudolphi Astreolidis Ele-
phantii, artium secretarum Magistri & Scholæ Utopianæ
Conrectoris, tum Chilperici Asiatidis aliorumque Carmi-

composuerunt ipsi, vel servis suis aut clientibus extorserunt; Carolum V quodammodo Rom. Imperatorem imitati, qui, quo majorem ageret in Hispania triumphum, præter ea quæ Protestantibus debellatis eripuerat tormenta bellica, longe plura conflari in Germania, insignibusque Hassorum & Saxonum ornari, jussit.

Contra hæc nonnunquam & antagonistam quærent novi libellorum artifices, cujus æmulatione famam augeant, nihilque magis illos pungit, quam cum minime punguntur. Itaque *solertissimas nugæ*, ut Ep. 117.
L. 12. Seneca loquitur, quæ vix somnianti in mentem venerint, comminiscuntur, ut novi aliquid invenisse videantur, cunctaque, quæ rationi ipsisque sensibus conveniunt, magna impudentia oppugnant, non alio profecto fine, quam ut illustrem adversarium nanciscantur, cum quo bellissime depugnent. Quod cum ne sic quidem impetraverint, in propria viscera ineptissime sæviunt; quod de Garopolo Poeta constat, qui carminis sui de Carolo M. censuram ipse acerrimam vulgavit.

D 2

Perin-

na Græca, Latina, Anglica, Gallica, Belgica, longo ordine præposuisti. M.

Censuram ipse vulgavit] Addit hic D. J. *Journal Litter.* 1715. Tom. VII pag. 164. in recensione nostri operis:

Perinde & illorum ridenda temeritas, qui cum vident Virum magni nominis eximium quippiam prodidisse, illud (tametsi sit impar congressus Achilli) protinus velut e specula adoriuntur, modisque omnibus lacerant & fugillant, quod, si is pugnam non detrectaverit, se quoque sperant nonnihil famæ & existimationis consecuturos in Republica literaria. Enimvero hi plerumque operam & oleum perdunt,

Grimaret, Auteur de la Vie de Molière, a publié une foible critique de cette même vie, afin d' avoir occasion d' y répondre. VAND.

Virum magni nominis] Huc pertinent elegantia verba Paganini Gaudentii in Obstetrice litterar. disp. VII pag. 67: Hæreant semper in luto ignorantia, in humilibus sordibus inscitia, qui contemptim de præstantissimis sentiunt, loquunturque viris. Vanissimi enim non homines, sed semihomines, & homunciones, patientes nescio quid imaginosi, videntur sibi in excelsa sedere sede, atque altissimo cacumine, sublimique templo conspicerè, ut despiciant ingentes animas, consensu seculorum in fastigio doctrinae præstantia collocatos. CHAR.

Modis omnibus lacerant] Ofcus Rhetor Senecæ natus dicitur ad contumelias omnium ingeniis inurendas in Præfat. ad Controvers. L. V p. m. 233. Antipater Sidonius, Stoicus Philosophus, dictus fuit καλαμοβοάς, propterea quod suo calamo Carneadem male excepit. vid. le Vayer Tom. XIV p. m. 308. SCRIB.

Dictus ita, non quod cum violentia scripsisset, sed quod linguam haberet difficilem, eoque scripto animi sensa potius exprimere consuevit & stylo quidem satis decoro & eleganti. Igitur loco Antipatris famosus ille Zoilus poni posset, atque ita animadversioni sua constabit veritas. I. GALL.

dunt, cum nemo sit literatiorum hominum tam parum sui memor, quin infania sua frui patiatur inficetos illos & insulsos. Quam in rem unicum producam Casparum Zieglerum, qui primus omnium in Hugonis Grotii libros de Jure Belli & Pacis commentatus, adversarium nactus esset Henricum Henninges, qui & ipse sola æmulatione ac famæ cupiditate ductus notulas in Grotium ediderat, in quibus subinde nostrum carpit & traducit, tum vero Zieglerus, *iste inquit, obscurus homo ex me gloriam quærit: imprudentissimus immortalium, si illius votis velificaturus, Zieglerum patiar cum pusillo isto gladiatore committi.*

Ceterum cum alios suarum laudum cantores non invenerint homines miserrimi, magna verborum pompa suam ipsi erudi-

D 3

tionem

Magna verborum pompa] Lucanus opus suum Pharsaliarum IX, 983 ipse ita prædicat:

Invidia sacre Caesar ne tangere famæ,

Nam si quid Latius fas est promittere Musis.

Quantum Smyrnæi (intelligit Homerum) durabunt

vatis honores,

Venturi me Teque legent, Pharsalia nostra

Vivet & a nullo tenebris damnabitur ævo.

quem Lucani tumorem reprehendit J. Cæsar Scaliger & Causinus III, 10 de eloquentia sacra & profana. CHAR.

Non autem solus Lucanus hujus vitii reus est: nullus fere Poeta dubitavit coronas sibi suisnectere manibus, cu-

tionem extollunt, prorsus circulatoribus
similes, qui suas panaceas cunctis morbis
mederi

juscunque nationis aut temporis fuerint. Immo jure hoc fecerunt, si fides habenda est Menagio, *vid. Antibaillet T. II Art. CXXXVII.* Elogia nimirum, quibus Poetæ se ipsos extollunt, Enthusiastæ fructus sunt, qui eos ob læsas modestiæ & decori leges satis excusat. Quid autem de Philosopho vel Grammatico sentiendum est in hoc negotio, quos semper tranquillo animo esse par est? I. GALL.

Thomas Hobbesius scribit Epistola dedicator. element. philosophiæ sect. I, quod astronomia sua incrementa debeat Copernico; physica Galilæo Galilæi; medicina Guilielmo Harvæo; philosophia vero civilis non antiquior sit, quam liber suus *de Cive.* Jo. Wowerius ambitioni maxime deditus fuit: qui veritus, ne nominis & meritorum suorum laudes oblivione sepelirentur, LX thaleros testamento illis constituit, qui orationibus suis panegyricis memoriam suam immortalitati essent consecraturi: plura exempla habet Reimannus in Critica de Dictionario Bælii p. 68. D. Jo. Ker, Anglus, dedicavit librum suum, *Observationes de lingua Latina*, Reginae Angliæ Annæ, qua in dedicatione dicit, non minimam felicitatis illius Reginae partem esse, quod liber iste ipsa imperante sit editus in lucem. Joannes Jovianus Pontanus hoc sibi elogium composuit:

*Sum etenim Jovianus Pontanus,
Quem amaverunt bonæ Musæ,
Suspexerunt viri probi,
Honestaverunt Reges, Domini.*

CHAR.

Suam ipsi eruditionem extollunt] Quos inter referendus Carolus Molinæus, de quo Balsacius: *Charles du Moulin Avocat à mis à la tête des plusieurs consultations imprimées*: Ego qui nemini cedo, & qui a nemine doceri possum. v. *Entretiens de Balzac.* p. 94. SER.

Idem Balsacius *Entret.* p. 89 e Photii Bibliotheca meminit Græci cujusdam, qui vitam Alexandri M. scribens, se rerum gestarum hujus gloriam scribendo æquaturum, fuerit gloriatus, & alterum se fore in charta Alexandrum &c. Ibidem ex eodem Photio ridet cujusdam Græci vanitatem, qui cum novem Epistolas confecisset & tres Ora-

mederi ac annos Nestoreos & quandam
quasi ἀγνησία conciliare, rudi plebeculæ
persuadent. In his exercitum ducit Gor-
gias Leontinus, qui maxima animi elatio-
ne ex omnibus, ut traditur, ausus est in
conventu poscere, qua de re quisque vel-

D 4

let

tiones scripsisset, illis Musarum, his Gratiarum dederit ti-
tulum, tanquam Dearum quidam Parens. Inter Judæos
inprimis jactatores plurimos invenias, qualis fuit R. Jo-
chanan B. Saccæ, qui in libro מכתב ספרים c. 16 f. 13 ita
loquitur: si omnes cœli essent cortices, & omnes arbores
calami, & totum mare atramentum, non sufficerent ad scri-
bendam meam sapientiam. SCRIB.

Exercitum ducit] Stupeo, medius fidius! quoties Char-
lataneriæ Claverianæ recordor. De hoc enim Jac. Clave-
rio, homine Italo, refert Erythræus Pinac. l. n. 3, ipsum
nummos trivialibus puerulis, cum variis bellariorum ge-
neribus distribuisse, quibus nimirum illi pellekti laudes
ejusdem versiculis suis celebrarent. Quin eo usque stoli-
ditatis progressus est, ut puerilia hæc carmina una cum re-
liquis vel ab ipso conscriptis, vel ab aliis emendicatis sui
Elogiis, duobus Tomis in lucem edere non dubitaret.
Nimirum, ut Phædrus L. I Fab. 2

*Virtutis expers, verbis jactans gloriam
Ignotos fallit; nobis est derisui.*

I. HALL.

In contraria omnia ibat Vir modestissimus, Christ. ab
Uttenheim, Antistes Basileensis. Hujus enim Statuta Syn-
odi Basileensis cum propter additam elegantem ad Cle-
rum Orationem plurimorum carminibus panegyricis cele-
brarentur, ille hæc sui Eulogia subsequente Tetrasticho
deprecari conatus est:

Parcite Pierides nobis adscribere laudes;

Laus virtutis opus: nos mala multa premunt.

Exigua est nobis Virtus, nec labe caremus.

Plangite nos, celebrent Carmina vestra Deum.

Referente id Paravicino, Cent: tertia singul. N. 82.

Q MAR.

Erythr.
Pin. n. 38.

let audire; quem imitatus est Jacobus Mazonius, qui ad omnia, quæ quis percontaretur, copiose respondebat ex tempore, nec ullam rem defendisse visus est, quam non probarit, nullam oppugnavit, quam non everterit. Sed omnium instar hic erit Franciscus Philelphus, qui alicubi magnificentius de se loquitur in
Episto-

Copiose respondebat ex tempore] Recordamur hic eorum, qui omni occasione, qua ostentare doctrinam suam possint, avidissime insidiantur, & cum in corona sedent Virorum eruditissimorum, continuo aliis ogganniunt, quasi illa sibi rumpi timerent, nisi suas nugas, a re licet, de qua sermo est, alienissimas, propalaverint. Itaque identidem reliquos interpellant, & veluti rem admodum ingeniosam narraturi ad arrigendas aures sedulo hortantur. Quo in censu fuit Medicus ille Parisiensis T - - de quo Patinus: *Quand il se trouve en consultation avec moi, il ne manque pas de me prier de le laisser parler, promettant toujours de belles choses sur le sujet. Je m'en donne quelquefois le plaisir, quand les affaires ne me pressent point trop. Au reste vous jugez bien, quel plaisir, ou plutôt quelle mortification que d'entendre un homme qui fait le beau parleur; cette affectation suffit pour faire bientôt repentir les Auditeurs de leur complaisante attention. Il y a quelque temps qu'il étoit question d'une fièvre continuë avec de grandes douleurs de tête, il me conta merveilles du syllogisme, du diaphragme & des qualitez de la ciguë. La peste soit du conteur de fariboles, dis je en moi-même, il s'agit bien d'une dissertation étrangere, quand la disposition du Malade presse. Il n'en faisoit jamais d'autre, & vous eussiez pensé, que cet homme tout herissé de Grec & de Latin, venoit faire plutôt une leçon à de jeunes Medecins, que donner son avis dans une consultation en forme. On peut dire de lui ce qu'un certain Proconsul dit injustement à S. Paul dans les Actes des Apôtres: Votre grand savoir vous met hors de sens. V. L'Esprit de Guy Patin p. 52. VAND.*

Epistolis: *Unum Philelphus audet affirma-* L. XVI
re, vel insaniente Candido, (hoc nomen Ep. 34.
 erat adversario) *neminem esse hac tempe-*
state, nec fuisse unquam apud Latinos,
quantum constet ex omni hominum memo-
ria, qui præter se unum idem unus tenuerit,

D 5

exer-

Idem unus tenuerit] Nunc quidem in amplissimum superbiæ eruditæ campum exspatiari non vacat, vix tamen mihi ipsi tempero, quin brevissimis huc transcribam, quæ de Salmasio narrat Colomesius p. 317 his verbis: *Messieurs Gaulmin, Saumaise & Maussac se recontrans un jour à la Bibliothèque Royale; le premier dit aux deux autres: je pense que nous pourrions bien tous trois tenir teste à tous les Scavans de l'Europe. A quoi M. de Saumaise repondit: Joignez à tout ce qu'il y a de Savans au monde, & vous & M. de Maussac, je vous tiendray zeste moy seul.* Huc usque Colomesius. Parum vero abest, quin mea hic faciam, quæ de Casaubono olim cecinit Vir eruditus:

Ilias in genibus, spumat manus una Lebetem,

Una veru versat, tres agit ille Viros.

Sed mitto Alastorem, lubensque Paracelsum, Thurmejum, Cardanum, Barthium, alios, fileo: e quibus alter ille, Thurmejus inquam, blaspheme jactavit, se solo improbante, totam Christi legem annihilari posse; si quidem vera sunt, quæ tradidit de eo Matthæus Paris in Histor. Anglic. ad Paravicinum in Singularibus pag. 4. THEM.

Lectori fortasse ingratum non erit, legere hic ipsa Thurmeji verba, quave occasione eadem protulerit, nosse: addi enim hoc utique meretur. Theses nimirum de Verbi incarnatione publice defendens se ipsum superasse censebatur, omniumque meritis erat applausum. Ita autem eo ipso intumuit arrogantia ejus, ut pleno ore exclamaret: *Jesule, Jesule,* sive Gallice: *Petit Jesus! Petit Jesus! combien de bonnes raisons n'ai je allegué pour soutenir tes Droits; mais par combien de raisons meilleures, & plus fortes, ne pourrois-je pas les aneantir, si je voulois l'en-*

exercueritque & Græcam pariter & Latinam orationem, in omni dicendi genere & prosa & versu. Tu si quem habeas alterum, memora. Quid taces homo miserrime? Multum vero hi ad conciliandam famam facere arbitrantur, si eruditis aliis persuaserint, quasi plurima de rebus minime tritis volumina parata habeant, quæ, si justum incredibilis operæ pretium statuatur, confestim typis mandari possent. Ut nihil dicam de Johanne Bourdelotio & Marco Meibomio, quorum ille in Notis ad Heliodorum subinde provocat ad libros suos, quos nunquam in lucem prodiisse constat, hic vero, cum Amstelodami viveret, grandissima volumina monstrabat ad-
ven-

treprendre? Ceterum Thurmejus omnium, quæ sciverat, postea oblitus, immo adeo stupidus factus est, ut ne alphabeti quidem literas quasdam capere amplius posset; quare de ipso dictum est: Quantum cecidisti de cælo, Lucifer! I. GALL.

Si eruditis aliis persuaserint] Splendidi hujusmodi Thraſonis meminit etiam Erasmus Adagiorum p. 637, ubi, Vix hæc scribens, inquit, a risu tempero, cum recordor Calliphanis cujusdam, quem olim cognovi, cum in familia Charissimi Patris, Henrici Bergensis, Episcopi Cameracini, versarer, sed nomini parceretur propter convictum domesticum. Is permulta volumina concinnabat exornabatque, sed chartis inanibus, nisi quod in fronte videre erat magnificos quosdam titulos, velut Carminum, Orationum, Epistolarum. Singulis præscriptum erat hominis tergeminum nomen, ut qui titulos forte legissent, crederent eruditum, & in literis multa magnæque molientem. KEND.

ventantibus, quæ, si digno pretio redimantur (immenſum autem ſtatuerat) haud ultra inviſurus eſſet eruditis; nemo facile ſuperavit faſtum Franciſci Crucimanii, qui, edita ad Henricum III Gallia Regem Epiſtola *, parata ſibi jactat octingenta volumina, de cunctis rebus, quæ humanæ ſcientiæ ambitu comprehenduntur, ſua manu exarata, ac centum pluteis diſpoſita, quæ ſe traditurum omnia Regi ſpondet, ſi vel pro ſingulis pluteis ducenti Joachimici ſibi numerentur, viliffimum ſcilicet pro theſauris immenſis pretium.

Atque hi intra promiſſa tantum ſubſtiterunt: longe vero ineptior mihi videtur Nicolaus Riccardius, Januenſis, qui cum aſſiduum multorum annorum operam ſtudium-

Erythr.
Pin. n.22.

* Exſtat illa, cum ipſa plutei delineatione, ſub finem ejus Bibliothecæ Gallicæ. Conf. & Baillet Jug. Tom. I p. 439. M.

Octingenta Volumina] Vincentium Marinerium commemorat Nic. Antonius Bibl. Hiſp. T. II publico promiſſiſſe, quæ ipſe elaboraverit, Volumina quinquaginta de argumentis graviffimis, præter verſus quos effuderit ultra 38000. Cumque promiſſori liberaliſſimo fidem adhibere ſe poſſe negarent tantum non omnes, ipſe datis ad ſingulos literis, perſuadere ipſis conabatur, vera eſſe quæ prædicaverat, amplos titulorum catalogos adjiciens. Quod ſi vero ſic etiam dubitare aliquem videret, ad exemplum Trismegifti provocabat, temporis quod lucubrationibus ſuis inſumerat, rationem exponebat, chartæ foliorum, quæ Commentationibus ſuis impleverat, numerum inibat.

KEND.

* *La Pu-
celle d'
Orleans.*

Menagia-
na P. I p.
15 seq.

diumque se collocasse jactaret in refellen-
dis, quæ contra sacrum Concilium in ce-
lebri vulgatoque libro scripta essent, cum-
que eximium aliquod opus expectaretur,
vix tandem prodidit paucas quasdam pla-
gulas, ut montibus parturientibus similis
haberetur, qui murem ridiculum esset eni-
xus. Et constat de Johanne Capellano,
Viro alioquin pererudito, quod cum pen-
sionem annuam nactus esset ab Henrico
Aurelianensi Principe, ut de celebratissima
Galliæ viragine, quam Puellam vulgo Au-
relianensem vocant, heroicum quoddam
carmen, ad exemplum Homeri aut Virgi-
lii, Gallico idiomate conderet, atque is,
quod diutius frueretur Ducis munificen-
tia, annos plurimos impendisset huic la-
bori, vulgato tandem frigidissimo poema-
te, quod *Puellam* * inscripsit, tantum ab-
est, ut ingenti, quam de se concitaverat,
expectationi responderit, ut potius plero-
rumque in se scommata provocaverit, quos
inter

[Thesauris immensis pretium] Multo magis igitur in-
æstimabilis fuit ille Fratrum rosæ Crucis liber, de quo
præter alias imposturas jactabant: *omnia ex illo uno disci
posse, quæcunque in reliquis libris quibuscunque editis us-
que huc, vel imposterum edendis aut scribendis junctim le-
guntur, &c.* vid. Naudæus in *Instruct. ad Galliam de Fratr.
rosæ Crucis* p. 35. I. HALL.

inter aliquis hoc in Puellam epigrammate Conf.P.II
lusit : P. 41.

*Illa Capellani dudum expectata Puella
Post longa in lucem tempora prodit
anus.*

Quem in censum, quoniam de iis dictum
est hactenus, qui pridem vita functi sunt,
nescio num referri etiam debeat e Soc.
Jesu

Prodit anus] Exstat hujus Epigrammatis in Gallicam
linguam versio, Autore Menagio :

*Cette Pucelle pretendue
De l'heureux Poete Chapelain,
Depuis si long tems attendue,
Paroit de sa derniere main,
Mais si vieille deja qu'elle en est meconnue.*

Nescio an sequens anonymi cujusdam elegantius sit :

Nous attendions de Chapelain

Une Pucelle

Jeune & belle ;

Vingt ans à la former il perdit son latin ;

Et de sa main

Il sort enfin

Une Vieille sempiternelle.

Quod reliquum est, nihil jucundius occasione Puellæ hu-
jus Aurelianensis prodiit, quam *le Parallele de Chapelain
& d'Homere*, liber Matanasio in fine subjectus. Quan-
tum leporis ibi elegantiorisque doctrinæ! Multi ex iis,
quos novi, eruditis non Arragoniæ tantum regnum, ve-
rum vel pulcherrima ex scriptis suis cum exiguo opere
isto permutaturi essent. Interim Autori hactenus latere
visum est. Qui conjecturis se valere, ac de stilo ac cogi-
tandi ratione judicium ferre se posse putant, vel V. Cl.
de Croufaz, vel Cl. *Fontenellium* autorem opusculi esse
credunt. Verum neutri horum tribui potest. I. GALL.

At nunc quidem satis constat, verum autorem esse Pau-
lum de Saint Hyacinthe, alias *Themisseul*.

Jesu Johannes Harduinus, eruditæ Galliæ lumen hodie ac decus præcipuum. Is ut multa hætenus edidit scripta cedro dignissima, Plinium imprimis, quo uno labore nominis immortalitatem consecutus est apud omnes, aliquid tamen paradoxo, dubium an animi gratia, an ut ordini suo, quod Crozius aliique suboluisse sibi visi sunt, velificaretur, obtrudere eruditis voluit, istud nimirum quod plerique Scriptores, Græci pariter ac Romani, atque adeo Patres quoque ipsi, ab otiosis hominibus & nescio qua falsariorum conjurata societate fuerint subornati. At cum id sparsim tantum & leviter scriptis suis insinuaverit, quæsitumque nuper admodum ab illo fuisset, ut systema quoddam hypothesium suarum

Quod Crozius aliique] Matur. Veyssier la Croze in *Vindiciis Vet. Script. adv. Harduinum*, Roterod. 1708, & Joh. Sartorius *de Ostracismo Literario*, Gedani 1710, qui posterior Crozio multa debet, ejusque vestigia in plurimis legit; aliique non pauci. Ceterum non vana videtur esse Domini la Croze suspicio, quamvis Patres S. J. eandem omni nisu a se amoliri conati fuerint. Jure etiam in Thraſonum literariorum numerum refertur Harduinus, non solum propter famosam illam Archontii officinam, ad quam hic respicitur; sed etiam ob mirum innovandi in Chronologicis pruritum, aliasque conjecturas nimis longe petitas, quas passim Memoriis Trevoltiensibus inseruit. Quin in ipso Plinio creberrime egregius iste Vir humani quid passus est, ubique non inficienda eruditæ vanitatis criteria immiscens. Conf. de la Croze l. c. I. HALL.

rum proderet latiusque paulo deduceret, quæ hæcenus levi modo brachio attigisset, respondisse fertur, se spisso quodam volumine collegisse omnia, de quo sibi tantum ac supremo Numini constet, cæterum nihil ejus rei, quoad vixerit, proditurum *, qua de re quid sperandum sit, nasutioribus dijudicandum relinquimus.

Sed fatis de his; ad eos pergo, qui cum ipsi nihil habeant, quod prodant, vel polliceantur, fatis tamen se tueri posse putant nomen eruditi, si cunctas suas facultates dilapidantes, quicquid ubique prodeat librorum, quos nec legunt quidem unquam, nec, si legant, intelligunt, avidissime corradant,

* Nimirum per litteras ab Amico mihi relatum est, his plane verbis respondisse Harduinum: *On le trouvera apres ma mort sur un papier grand comme la main, & il n'y a que Dieu & moy, qui le savent.* M.

Avidissime corradant] Equidem sunt contra alii, qui cum ipsi libris non utantur, ad eos ne quidem admittere quenquam audent, nimirum ne quis forte spolia sua aut amicorum vindicet, certe codicem, quantumvis obvium, nullis blanditiis aut technis extorqueri sibi vel ad horulam patiuntur. Vir ille, de quo supra p. 34. Bibliothecæ suæ selectum ac raritatem identidem crepat, sed in communicandis libris parcior est, & si quem obtinueris ab illo, & reddendo gratias illi egeris, *apage*, ait, *cum gratiis tuis, neque enim dignas mihi grates referre potis est, qui libri hujus, tam rari, tam exquisiti, usum a me impetraverit.* Petebat ab illo Vir quidam illustris librum mutuo, ut in eo locum aliquem, quem designabat, evolveret; noster notato loco illo, quem unicum libere legere licebat,

dant, totosque montes & acervos voluminum congerant, quæ longo ordine velut in armamentariis disposita multoque auro ac purpura distincta aliquoties per diem hilari vultu adspectant, amicisque ac clientibus suis identidem ad nauseam usque demonstrant. Imprimis vero cœlum
fe

ceteras libri plagulas ab utraque parte compactas sigillis obsignabat, ne quicquam Vir ille præter istum locum degustaret. Postea cum liber ille solutis nihilominus sigillis redderetur, tum nuntium intra museum pertrahens, gladium illico & sclopetorum paria disponit in mensa, & *dico*, inquit, *hero tuo, hæc ad injuriam; quam intulit & libro & sigillo meo, delendam me parata habere.* Sed hæc *ὡς ἐν παρόδῳ.* VAND.

Voluminum congerant] De Hario refert ex Lomaiero Paravicinus, *Cent. III Sing. N. 70*, ipsum Bibliothecam tot voluminibus instructam Hagam transtulisse, ut populus innumerum librorum numerum miratus, publice profiteretur, se nunquam credidisse vel in orbe terrarum tot codices reperiri; indeque eidem Hario, perpetuum post id tempus cognomentum *Johannis de Libris* adhæsit. THEM.

Vid. Belius in Dict. T. I Art. Fugger. ubi magis adhuc exaggeratur Bibliotheca Fuggeriana; quam Wolfius tot libris, quot cœlum stellis nitere, dixit. I. GALL.

Ad nauseam usque demonstrant] Adduci posset Luciani Dialogus adversus indoctum librorum multorum supellectile tumentem, qui exstat T. II p. m. 751. SCRIB.

De toutes les occupations une des plus vaines c'est sans doute celle de faire une Bibliothèque, pour ne s'en servir jamais. Il est vrai, que c'est un meuble qui pare une chambre de même que les porcelaines, les tables, les peintures, les tapisseries. Dorus - - ne lit, & ne lira jamais; mais il a du bien Il achete des livres, les fait relier bien proprement, forme une nombreuse Bibliothèque. A certain jour, à certaine heure, une fois le mois, il fait placer

se manibus tetigisse ac Diis simillimos esse putant, cum in codicem quendam veteri manu exaratum inciderint, quem utut ex-fos tantum literarum ductus lacerasque chartas ostendat, sitque vel centies ab eru-ditis sollicito studio collatus, cum ingen-tibus divitiis & quicquid in rebus humanis est delitiarum permutare nolint. Nostis, Auditores, quod de Fulvio Ursino, antiqui-tatis æstumatore maximo, refert Janus Ni-cius Erythræus. Pervetustis codicibus, ^{Pinac.} inquit, quorum multos in sua bibliotheca ^{c. 4.} habebat, immania pretia faciebat: atque illud accidit perridicule, quod cum die quodam Francisco Cardinali Toletio Te-rentii Comœdias ostendisset, easque affir-masset ante annos mille fuisse conscriptas, ac

son fauteuil vis à vis de ces beaux livres ; & la il contem-ple --- Après quoi il se retire toujours ignorant, mais fort satisfait d'avoir vu des Livres, &c. v. Refl. mor. Sat. & Com. p. 35 seq. I. GALL.

Delitiarum permutare] Antonius Becatellus, Panor-mitanus, An. 1555 prædiolum, quod habebat unicum, vendidisse fertur, ut exemplum Titi Livii emeret a Pog-gio Florentino. CHAR.

Affirmasset ante annos M. conscriptas] Div. Chryso-stomus in Oratione περὶ κάλλους refert miram antiquario-rum fraudem, qui vilissimos quosque recentium libros abdere soliti sunt frumento, ut situm contraherent, at-que ita pro antiquis majori pretio venirent. Vid. Wo-wer. in *Polymathia* c. 6. SCRIB.

ac revera essent antiquæ, sed mire depravatae atque corruptæ, atque addidisset, nullam esse pecuniam, quæ antiquissimi illius codicis æstimationi par esset; proh Deus! Cardinalis inquit, quid audio? equidem mallem codicem unum quantumvis recens impressum, sed castigatum emendatumque, quam decem alios mendosos & corruptos, quamvis Sibyllæ manu exaratos. Hactenus Erythræus; peropportune profecto & argute omnia.

Sed quoniam de antiquitatum patronis dicere cœpimus, non erit ab hoc loco alienum,

Manu Sibyllæ exaratos] O responsum Cardinalis sapientissimum! utinam id omnibus superstitiosis Codd. Mictorum veneratoribus curæ cordique esset. Certus sum, nullum hodie Codicem monstrari posse, nisi mendis ubique refertum. Quare bene omnino judicavit Manutius in *Commentario ad Ciceronis Lib. V Famil. Ep. 2*: *Nec vero librum ullum tam antiquum esse arbitror, qui omni prorsus vacet mendo.* Eccui enim ignota est Librariorum oscitantia? Quantum gaudium gavisuri essent Critici, si Codicem usquam invenirent Gellii ævo descriptum: atqui Gellius ipse gaudentes eosdem stultitiæ & ovantes insanix accusaturus videtur, dum *L. VIII Noct. Attic. c. 20* expressis verbis, Codices suo jam tempore summe corruptos atque perperam descriptos esse queritur. Criticus certe, qui sanam rationem ducem sequitur, hunque Lydium lapidem examinandis Antiquorum scriptis adhibet, pluris faciendus est, quam alii Correctores Grammaticastri & exesorum Codicum adoratores bene multi. Adis Rich. Simonium *Tom. IV Bibliothecæ Criticæ Epist. 16*, & Cl. Heumannum *de Arte Crit. l. HALL.*

enum, illorum notare infaniam, qui nihil laudant, nihil admirantur, nisi quod vetustatem redolet, & dum alios omnes ad mo-

E 2

rem

Quod vetustatem redolet] Adrianus Imperator amavit genus dicendi vetustum, Ciceroni Catonem, Virgilio Ennium, Sallustio Cœlium prætulit, vide Spartianum in *Adr.* c. 16. Vossius epistola ad reginam Christinam, epist. III p. 9 fatetur, *antiquos historicos periisse sine posteritate: ut enim recentiores vincunt plebem, sic a priscis vinci nostros recentiores.* Pomponius Lætus abrogavit nomen suum Petri, quia Romanam civitatem non saperet, & maluit vocari Pomponius, quam Petrus. Freherus *Theatr. P. IV* p. 1427. Idem sibi e salario discipulorum agellum ac domum in quirinali comparavit, ubi non solum natalem Urbis coluit, sed Romulum quoque, urbis Romæ conditorem, publice veneratus est, Vossio teste *lib. III cap. 8 de histor. latinis*; adde Sabellic. *vita Lati ad Mauronem* & Heumannum *de anon. & pseud. pag.* 136, 137. Franc. Redus de Peripatetico quodam narrat, quod ex singulari erga Aristotelem reverentia tubum noluerit inspicere, eo fine, ne fateri cogeretur, Galilæum a Galilæis novas & ab Aristotele nondum visas stellas detexisse. Vide ejusd. *Observ. de viperis tom. 1, Ephemerid. nat. curios.* Daceria libro: *des causes de la corruption du gout*, adfirmat, quod sanior gustus proveniat ex cognitione Latinorum, ut & imprimis Græcorum auctorum p. 20. Claudius Belurgerius, homo Gallus, infano amore erga Homerum ferebatur. Eum semper habuit in manibus, totum edidicit, in templa detulit secum & recitavit loco sacrarum precum: pictam quoque a celeberrimo pictore habuit Therfitis imaginem, qualem ipse ex Homero dictaverat, & qua nihil illustrius, nihil magis divinum visu censuit. Imo voluit ipsos Trojæ campos, vetustique Ilii loca, late omnia oculis suis usurpare; hinc abiit in Italiam, conscensaque Venetiis navi in Ægyptum navigavit, inde abiturus in Asiam. Verum Alexandriæ morbus eum oppresfit. v. Erythr. *Pinac. I* p. 206. Morhof. *Polyb. Tom. I lib. VII cap. 2.* Gadd. de script. non eccl. *Tom. I pag.* 238. Lipsius ait *Cent. II Miscell. Epist. 44: Tres sunt, quos*

rem Sinensium pro monoculis habent, se solos credunt duobus oculis instructos, quoniam non ea tantum, quæ ante pedes sunt, prospiciunt, verum & antiquissimorum temporum faciem exactissime cognitam habent & perspectam. Itaque si vel nummulus aliquis multo situ & ærugine obductus, vel alia quæcunque vetustæ suppellectilis particula ad illos deferatur, bone Deus, quanta gaudia, quantæ mox etiam curæ & sollicitudines, ut accurate examinentur omnes apices, ac singula justis commentariorum libris exposita ad posteros transmittantur. Isti nimirum sunt, qui Sibyl-

admirari unice soleo, & qui in hominibus excessisse mihi humanum fastigium videntur, Homerus, Hippocrates, Aristoteles. CHAR.

Transmittantur] Antiquaria & Nummaria scientia sine dubio ex elegantissimis est, quibus ingenia hominum occupari possunt; tot autem Charlatanerias illa parit, ut mirum non sit, Oratorem nostrum risisse eos, qui huic studio se nimis mancipant, tanquam Circulatores grandiloquos. Adjicere præterea potuisset, & eos sæpius, qui vel maxime judicio pollent, in errores prolapsos esse. Sæpius sibi imponi patiuntur; sæpius ipsi nummi, cujus copia ipsis facta est, amore capti, animum suum in sententia quadam obfirmant; præsertim ubi inventionis cujusdam gloriam sibi tribuere possunt. Conjecturas suas instar certissimarum veritatum nobis obtrudunt, & in descriptionibus aut potius elogiis, quibus antiquitatem eorum nobis fingunt, nunquam intermittunt, quin rubiginem nobis ostendant, cujus vivus color, (hac enim opus est imagine) judicio est, metallum optimum esse & maxime selectum: rubiginem inquam illam, quam æris flo-

Sibyllæ folia, carmina Carmentæ, Mæandros Lycophronis, libros Numæ, mysteria aurei velleris, epitaphium Æliæ Læliæ, librosque Ægyptiorum, quos Apulejus di-
 cit *literis ignorabilibus prænotatos, nodo-* Lib. II.
sisque & in modum rotæ tortuosis, capre- Metam.
olatimque condensis apicibus, a curiositate
profanorum munitos, nullo negotio ac
 veluti aliud agendo interpretantur. Sed
 quam facile imponi sibi patiantur hi omnis

E 3

anti-

rem vocare solent, χαλκὸς ἀνθός: unde rident idiotas illos, qui tanti pretii crustam pro fordibus habent, nummosque suos poliunt lavantque, ut splendoris aliquid iis reddant: tanquam stultos hortulanos, qui arbores cortice privantes eisdem nutrimento suo privant. Nihil hos homines agere arbitrantur, quam quod gloriosa antiquitatis monumenta destruant; justos contra harum rerum æstimatores rubiginem hanc examinare diligentissime, ne a falsariis decipiantur; qui probe scientes, quanti color hic gratissimus pretii sit, rubiginem incrustare viroremque nummorum rarissimorum imitari conantur. Denique Lectoribus quibusdam non ingratum erit nosse, optimum nummorum colorem esse illum, quem in ceparum genere quodam Gallis *porreau* dicto videmus; nummosque rarissimos, curiosissimos & pretiosissimos eos esse, quibus Augustarum imagines exhibentur. Vid. Dissert. Otton. Sperlingii de num. Fur. Sab. Tranquillianæ, conjugis Imper. Gordiani, quæ prod. Amst. 1687. I. GALL.

Sibyllæ folia] Quomodo Hermicus Cajadus, Lusitanus, lapidibus, quibus Sibyllinam vaticinationem inscribi curaverat, defossis aliquandiu & erutis, postmodum eruditis aliis imposuerit, legas apud Rappoltum in *Commentario ad Horatium* p. 611. SCRIB.

Imponi sibi patiantur | Præter Sigonium, qui Consolationem Ciceronis artificiosissime confecit, & Nodotum Gallum, ementito Petronii fragmento celebrem, adulte-

antiquitatis promi condi, testes nobis sunt,
ut alios taceam, omni exceptione majores,
Atha-

rinorumque Numismatum fabricatores, Parmesanum, Patavinum, Bolducem atque ipsum Golzium, insignis quoque in his fraudibus artifex fuit Muretus, qui Scaligerum supposito vetusti Comici loco (non, ut vulgo dicitur, Epigrammate aliquo) ludens, re detecta hoc disticho ab indignante illo petitus est:

*Qui rigide flammæ evaserat ante Tolose,
Muretus, fumos vendidit ille mihi.*

Hæc quidem in vulgus nota sunt; non æque, quam referemus, altera impostura, qua eidem Scaligero (quo ipso tamen nemo magis intima quæque Critices secreta penetrasse Eruditis creditur) palpum obtrusit idem Muretus; qui, quo emendationem Catulliani cujusdam loci felicius tueretur, versum sub Pacuvii nomine allegavit, a se confictum, nec usquam alibi reperendum; hunc itidem Scaliger ut genuinum & Pacuvio dignum fragmentum suspexit. Elegantiiora sunt H. Vossii verba, quam quæ Lectoribus nostris invideamus. Ille totam rem, ut gesta est, p. 46 Catulli sui exponit, additque: *Mirum, fraudem hanc non detectam fuisse a Scaligero, cui merito suspectæ esse debuerant merces sub quocunque demum titulo etiam dolosa prodeuntes officina; utpote qui adulterinis hujus viri versibus deceptum se fuisse, optime nosset. Sed profecto tanti apud Scaligerum ponderis fuit Mureti facundia, ut bis quoque ab eo passus sit se decipi.* Evolv. Morhofius L. IV C. XI § 4 & L. VI C. III § 1 Polyb. Add. Menagius T. I Anti-Bail. Art. 83, ubi fuse de Mureto & objecto ipsi a Scaligero crimine agit, multa etiam a Bailieto & aliis secus dicta emendat. Præterea adduci hic illi quoque possent, qui libros dudum typis divulgatos pro ineditis habuerunt, & quasi rarissima Bibliothecarum cimelia literato orbi de novo obtulerunt. Collegit horum aliquot exempla Daumius in Præfat. ad opuscula nonnulla Hieronymi; idque in sui ipsius excusationem, cum eundem errorem circa Palponistam Bernh. Geistensis erraverit, quem primum se ex Reinesii Biblioth. An. 1660 edidisse putabat, jam An. 1501 cura Henr. Quentelii publicatum. E recentioribus plures ad hunc

Athanasius Kircherus & Jacobus Gronovius. Erant Romæ quidam adolescentes lasciviufculi, qui cum alicubi in urbe brevi excitandum ædificium intellexissent, ut Kircheri ingenium tentarent, eodem in loco clam defodi curabant scabrosum lapidem, quem miris nonnullis & ad libidinem excogitatis figuris deformaverant. Quid

E 4

fit?

scopulum impegerunt, eo difficilius evitandum, quod ipse celeber. Fabricius & nuper demum doctiss. Gallus, Montfauconius, sibi non satis ab eodem cavere potuerit. Agmen claudat ridiculus Richelii Cardinalis lapsus, qui Maurum Terentianum celebrem Grammaticum Comœdiam Terentii esse credidit, teste Motthio Vayerio *Hexam. Rust. Dial. I p. m. 30. THEM.*

Testes nobis sunt] Jos. Scaliger deceptus fuit a Mureto, a quo afficta fuerunt Attio Tragico Trabeæque Comico, quæ a Scaligero habita pro genuinis, ad Varronem de re rustica p. 212 edit. 1573, quam fraudem Scaliger ultus est noto epigrammate. Vide Bælii *Lexicon* edit. 2 in Trabea & Menagium cap. 83 Anti-Bailleti. Similis fucus Jano Doufæ filio factus ab Hieronymo Groslotio Lysleo notatur in Baudii amoribus p. 463. CHAR.

Ut alios taceam] Nam & huc referri poterat M. Zuerius Boxhornius, qui satyram quandam nactus Michaelis Hospitalii, eam ceu certissimum vetusti Scriptoris monumentum luculento Commentario illustravit. v. Colom. *Partic. p. 123. M.*

Simili errore Th. Crenius *Tom. II Method. p. 403* fabulam illam, quæ incipit: *Rane paludis incolæ* &c. pro indubio vetusti Autoris labore habuit, immo Joh. Christoph. Wolfius eandem suæ Phædri editioni, quasi certissimum ejus Viri foetum inseruit: quæ tamen reapse satyra est Jesuitæ Galli, circa An. 1670 composita, cum Ludovicus Rex Belgium potestati suæ subicere constitisset. *Evolv. Ars Jesuitarum Metrica p. 274 ed. Vienn. 1703. I. HALL.*

Thef.
Ant.
Græc.
T. III.

fit? jaciuntur fundamenta novi operis; tollitur lapis, novum vetustatis monumentum; ipsa sui integritate admirandum; quæritur Oedipus; itur ad Kircherum. Is vero, viso lapide, tripudiare præ gaudio & pedibus terram pulsare, mox circulos, cruces & signa ad unum omnia tam concinne, tam apposite explicare, ut nihil supra. Quid Gronovius? Monstraverat illi Vir politissimus (quem vocat) Robertus de Neufville icunculam ligneam, metallifossoris Saxonici habitu indutam, quales vulgo pueri apud nos inter pupas & crepundia servant. Gronovius, qui nunquam homines metallibajulos & natipellitos viderat, *vetustissimi*, ut ipse loquitur, monumenti spectaculo admodum lætatus, *statim religiosam in eo memoriam renovari judicabat*, & cum *imagunculam* hanc bellissime ære cælari curasset, interpretabatur

Ut nihil supra.] Succurrit alia de eodem Kircherō relatio æque jucunda. Obtulerat illi amicus familiaris chartam bombycinam, quali Chineses utuntur, miris characteribus insignem. His explicandis cum multum operæ & olei impendisset bonus Athanasius, amicus denique impostor vani laboris pertæsus, ultro papyrum speculo admovit, statimque Kircherus indigne se deceptum deprehendit; cum ista literis Longobardicis retrorsum pictis schedæ inscripta legeret: *Noli vana sectari & tempus perdere nugis nihil proficientibus.* THEM.

batur *Sacerdotem Germanum portantem
navigium Isidis* *. Risum teneatis amici.

E 5

Et

* Ita vero inter alia in Thesauro Antiqu. Græc. statuat hanc depingit: *Est plane facies effera & incultam torvitatem præferens, velamentum externum capiti velando fere omne (agnoscis mitram metallifossoris) usque ad ipsa supercilia abscondens, ita versus sinistram tergi partem descendens, ut illic commodo loco præbeat aliquid spissum, cui navicula (vasculum scilicet æri colligendo paratum) cujus longior pars ultra tergum eminet, innititur. Vestis apparet longa, sed alte cincta ad liberiores ingressum, ita ut posterior pars (en natipellem, vulgo *Arsleder*) in humiliore esset in acumen aliquod desinens. Hic igitur est ille tam celebratus, si Græce placet, *ΙΕΡΟΦΟΡΟΣ*, si Latine, *bajulus ceremoniarum sacra ferens*, non ad *Musas*, ut *castus Poeta*, sed ad horrendum sui luci secretum &c. Ceterum ecquis *Sacerdotem Germanum* inter Græcas Antiquitates quæsierit? M.*

Verum quidem est in Græciam transeundum non fuisse, ad sacerdotem Germanum ibi quærendum; quare autem in Germania quæri non potuerit Sacerdos Germanus, non video. Immo illorum sacerdotum habitus, qui *Isidis* sacris initiati erant, non sine omni verisimilitudine hic inveniri poterit ab eo, qui perpenderit, universalem fere fuisse cultum hujus Deæ, inque Græcia eidem altaria exstrui cœpisse. Nec probabilitate caret, populos alios cultum ejus a Græcis accipientes, ritus etiam, ceremonias, habitusque sacerdotales in sacris ejus sollemnes, accepisse. Quumque in Gallia inventa sint rudera templorum Deæ memoratæ quondam consecratorum; quare in Germania monumenta ejusmodi inveniri nequeant, non apparet. I. GALL.

Si icuncula illa fuisset re vera antiqua, nec lignea, potuisset Criticus ingeniosissimus suis conjecturis uti, at cum omnes, quibus habitus nostrorum metallifossorum notus est, inspecta figura statim agnoscant metallifossoris icunculam, qua ludere infantuli solent, nostri certa conjectura illam non sine risu dimittere potuerunt. AUT.

Et quoniam incidimus in Gronovium, non possumus quin recordemur moris illius non minus ipsi quam Pantocriticis aliis perfamiliaris, ut nihil facile relinquant intactum aut illæsum, verum quoties quisquam aliquid in literis prodit eximium, id continuo allatrent ac carpant, tantum quippe

Nil relinquant intactum] Quantum ohe! Jacobus noster a Patre Johanne Friderico discrepat, Viro omnium modestissimo, qui adeo ab omni altercatione, maxime cum annos juveniles superasset, alienus fuit, ut ne verbo quidem quenquam offenderit & nec provocatus descenderit in arenam. Etenim juvenis admodum personatum quandam Statii Commentatorem, *Mercurium Frondatorem*, in *Elencho Antidiatribæ* Par. 1640, 12 edito paulo acerbius sale perfricaverat: at hujus Satyræ ita profecto illum postea puduit, ut exemplis, quæ comparare potuit, prope omnibus Vulcano traditis, nullis Celeb. Grævii, quo perfamiliariter utebatur, precibus adduci potuerit, ut ipsi libri illius copiam faceret. VAND.

Allatrent aut carpant] Ejusdem furfuris fuit Mich. Apostolius, cujus animum invidia usque adeo invaserat, ut hac ipsa ad turpissima quævis sese impelli pateretur &c. Conf. S. R. Bœrneri *Dissert. prima de Exul. Græcis*. Idem prope de Politiano refert Jovius in *Elogiis doct. Vir. n. 29*, deque aliis alii. THEM.

Nicanor Grammaticus *Stigmatias* dictus fuit, quod nulum librum dimitteret sine censura. Vid. Vayerius Tom. XIII p. 347. Dabit hujus similes plures Spizelius in *Literato felici Commentat. V de contentionibus Literator. & Comment. VI de maledicentia*. Alexander Tassonus optima scripta ex invidia censura vexare consuevit. vid. Morhof. *Polybistor. Lit. I, 21 pag. 265*. De Petro Aretino, qui flagellum Principum dictus fuit, ex facto ipsi epitaphio, v. *Ancilloniana pag. 186*, de Paulo Benio Crassius in *Elogiis P. II p. 80*. Laurentius Valla se in Christum quoque spicula habere professus est: vid. Pontanus *Lib. II de Sermone c. 18*. SCRIB.

quippe decedere rati suis laudibus, quantum optimorum scriptorum divulgatione accedit alienis. Dicite, Auditores, ecquis vixit nostro ævo paulo literatior, in quem ille censuras aut fatyras suas non emisit, etiamsi fuisset vix ullo facinore provocatus? Ceterum adeo ferre non potest eos, qui ab ipso diversa sentiunt, ut, cum aliquando

Ultima proximæ animadversionis verba, in memoriam mihi revocant epitaphium *Aretino* positum hujus argumenti:

*Qu'on ne vit jamais Goguenard dangereux
Faire Dieu le sujet d'un badinage afreux.*

Lector minus cautus facile in eam delabi posset sententiam, quasi ad laudes Aretini faceret Epitaphium hoc. Meo autem vitio hoc fieri lubens fateor, quum ansam huic interpretationi ipsa rei ambigua expressione dederim. Ut itaque tollatur amphibolia hæc, notandum ex alia prorsus ratione Aretinum de Deo tacuisse, quam illa, cujus Boilavius in versu alleg. Art. Poet. Ch. II meminit. Ferunt enim Italum hunc propterea a jocis de Numine dicendis abstinuisse, quod nullum prorsus agnosceret; Atheus enim habitus est a multis, immo magnus Atheismi Apostolus, si Voetio fides habenda est, vid. Disp. Tom. I p. 206. Quem locum Bælius allegat, prorsus diversa sentiens, Dict. Art. Aretin. Latine ita translatum est Epitaphium illud a nonnemine:

*Condit Aretini cineres lapis iste sepultos,
Mortales acro qui sale perfricuit.
Intactus Deus est illi; causamque rogatus,
Hanc dedit; ille, inquit, non mihi notus erat.*

I. GALL.

Ab ipso diversa sentiunt] Multos ubique deprehendimus, quos invidia & zelotypia agitat, fastus plus quam hypodidascalicus inflat, atque Antilogophilia risu non indignatione digna effert. Quot horum, prohi dolor! &

Bayle D.
C. a. Sci-
oppius.
not. K.

quando Joachimus Fellerus noster, edita sub Francisci Dermasii nomine Epistola, ejus sententiam de nece Judæ oppugnasset, integris duodecim post mortem ejus annis non tantum ipsi Fello ceu mortuo leoni acerrime insultaverit, sed & in innocentissimam Academiam imo & urbem Lipsiensem immmani modo debacchatus sit, Lipsiensem appellans argutandi rationem, cum absonam dicere vult aut inconcinnam *. Atque is plane similis videtur Caspari Scioppio (quamvis Latini sermonis elegantia variaque doctrina longe majori) quem *Canem Grammaticum* dictum constat, quod non præstantissimos modo suæ ætatis viros, Scaligeros, Lipsium, Thuanum, Possevinum, Vossium, Stradam, Casaubonum, Mornæum laceffivit, sed & Phæ-

quanta in omni loco exempla prostant! sed novi Virum eruditum, qui amplum *de Thrasonismo & invidia Eruditorum* Commentarium conscripsit, multa exquisitissima Charlataneriæ literariæ specimina exhibiturum. I. HALL.

* Ediderat Gronovius An. 1683 *Exercitationes Acad. de perniciæ & casu Judæ*, in *Actis Erud. ejus anni* p. 513, a Frid. Ben. Carpzovio commendatas. Prodiit inde Felleri Epistola An. 1687 triennio post infelici lapsu extincti. Hanc ergo Gronovius, cum alteram Exercitationum suarum editionem An. 1702 vulgaret, modeste adeo, pro more suo, refutandam suscepit. Qua de re *Act. Erud. An. 1703* p. 5 merentur conferri. M.

Casaubonum, Mornæum] If. Casaubonus ei dictus *Alpha*

Phædrum Thracismi & ipsum Romanæ eloquentiæ patrem Ciceronem Barbarismi postulavit. Hi vero quid aliud tanto conatu, quam plausum quærunt, quem ut prudentioribus nunquam extorquebunt, ita vix etiam apud insipidos quosdam & insulsos homines & talpa cœciores consequentur. Quod notum etiam & pervulgatum est de Claudio Verderio, Gallo, qui paucis plagulis, quibus *Censuris Autorum* Morhof. Polyh. T. I L. I p. 191. *omnium veterum & recentiorum* titulum fecit,

Cathedrariorum, & Phil. Mornæus dignus ob solæcismos naticidio. M.

Prolixius hæc refert Bælius in Dict. H. C. Art. Sciopp. Remarqu. F. Addere debuit Orator noster, mea saltem sententia, ne principibus quidem pepercisse Scioppium, e. g. Galliæ, Angliæque regibus. Alter quasi Aretinus erat, hoc tantum discrimine, quod Aretini in scribendo protervia pecuniam ipsi acquireret, Scioppii autem acerbitas auctori suo mortem minaretur. I. GALL.

Barbarismi postulavit] Palæmonis Grammatici arrogantia fuit tanta, ut Marcum Varronem porcum appellaret, secum & natas & morituras litteras jactaret. Vid. Suetonium *de illustrib. Grammatic.* n. 23 & Quintil. I, 4. Huic adjungere possumus Hieronymum Cardanum, qui postquam satis temere alicubi negasset, se quicquam ab aliis inventum sibi adscribere, cum sufficiant sibi propria, atque de iis conquestus fuisset, qui suppresso nomine, inventa ipsius sibi vindicarent; omnes eos amentes vocavit, qui ne scirent inventa Cardani talia esse, ut a nullo inveniri potuerint, qui non jam fama egregia esset cognitus, ut loquitur Spizelius *de vitiis Litteratorum*, *Comment.* II p. 213. CHAR.

Titulum fecit] Integer obesi scripti Titulus sic jacet: *Cl. Verderii in Autores pene omnes, Antiquos potissimum,*

Gaddius
de Script.
T. II p.
296.

fecit, ne ipsi quidem Antonio, Patri, percipit, a quo fuerat in Bibliotheca Gallica honorificentissime commemoratus, veteres vero scriptores, atque adeo Tullium quoque, & Maronem, & Flaccum, acerrime perstrinxit, atque in hoc duritatem sermonis, in illis voces barbaras deprehendisse sibi visus est. Taceo Franciscum Robortellum, qui parem ferre non potuit, eoque Alciato, Sigonio, Egnatio, doctissimis

Censio, qua receptissimorum plerorumque Grammaticorum, Poetarum, Historicorum, Dialecticorum, Rhetorum, Oratorum, Actorum veterum & recentiorum, Mathematicorum, Medicorum & Theologorum errata quaedam deprehenduntur. Enimvero totus libellus vix 30 folia replet, & maximam partem ineptiis refertus est &c. I. HALL.

Salte igitur & merito hæc *volatici & ventosi ingenii flabra* perstringit Scioppius in Notis ad hanc censionem; quas integras primæ rar. Libr. Collectioni inseruit Groschupfius. Q. MAR.

Maronem & Flaccum] Qua ratione Jo. Ciampolus in Virgilium & Horatium invectus sit, doceat Erythræus *Pinacoth. P. II n. 19.* SCRIB.

Poeta erat *Ciamponius* hic, qui contra Virgilium, Horatium & Petrarcham declamando eosque ad tyronum subsellia detrudendo sua poemata illorum scriptis antepondere conatus est. Adde quod magnifice nimis de se suisque meritis sentiens, quosvis alios contemneret, quosvis maledictis laceggeret, & ne Papam quidem nec principem suum, nec consanguineos suos intactos relinqueret. I. GALL.

Franc. Robortellum] Natus ille Utini Fori Julii Urbe, Professore Eloquentiæ Patavii egit; plura de ejus maledicentia lege apud Gaddium *de Scriptor. T. II p. 396.* Baillet *Jug. T. II P. II p. 204.* Morhof. *L. 6 Polyb. C. I § II* & in *Casaubonianis p. 38.* I. HALL.

mis viris, dicam scripsit. *Inerat enim illi, ut Imperialis Vicentinus testatur, turgida mentis ferocia & effrenis civilis auræ cupiditas, quo nullum in secundis elatiorem, aut in adversis infractiorem invenias.*

Taceo item Alexandrum Tassonum & Nicolaum Villanum, Italos, quorum hic Dantem, Petrarcham, Ariostum, Tassum, quorum nominibus totus Parnassi chorus asfurgebat, aliosque recentiores, partim ut hebetes, tardos ac rudes, partim ut humiles, inornatos, abjectos, partim ut sine lepore, pondere & arte exhibilavit & explo-
fit,

Erythr.

Pin. c. 110

& 111.

Infractiorem invenias] Digna sunt & sequentia Imperialis verba, quæ ex Museo ejusd. Ital. addamus. Sic nimirum ille in Elogio nostri pergit: *Inerat in homine hoc peracris obtreclandi libido, summaque in doctos omnes iniquitas, quos cum pares ferre non posset, continuis proscindebat conviciis; & post pauca: Hinc Sigonio semper infensus, ut quem acerrimum sortitus erat æmulum industria, laboris, ingenii. Cum Alciato pariter aliisque clarissimis ejus ævi luminibus internecinas prope similtates exercuit. Quo factum, ut semel Venetiis Bapt. Egnatius, optimus ac doctissimus vir, crebris ab eo laceffit injuriis, educto se-vili gladio, in eum impetum facere non dubitarit. Nihil vero ille propterea vel ignavior, vel insulsior, ingenitos nunquam fastus deposuit. Hæc Italus. De ipso quoque Scaligero Vossius III, 80 de Idolol. affirmare non dubitat, eundem heroicas plane ingenii doctrinæque dotes pruritu contradicendi nimio obfuscasse. De Arnaldo vero, celeberrimo Gallo, Clericus in Epist. Crit. p. 311: Ille igitur, inquit, vitam in inferendo aut defendendo bello dum absunit, iræ usque adeo addictus fuit, vix ut ullum opus nisi felle tinctum ab eo prodierit. &c. Conf. Selecta Hist. Litter. Observ. III. THEM.*

fit, ille autem ipsius Homeri, cui tantus honor est habitus, ut tanquam Deo Smyrnæi delubrum ejus in oppido dedicaverint, quingentas sententias & eo amplius in unum volumen collectas se habere, quas editurus esset, stulte ridiculas, gloriatus est. Istud vero libertatem appellant, quam, si quæ alia, literaria certe Respublica sibi vindicat plenissimam nulloque limite circumscriptam, scilicet ut impune alios de re minima laceßere & contumeliis afficere, ac, ut solebat Catullianus ille censor, vecordem liceat excitare rixam. Nata quondam erat levis inter Laurentium Vallam & Poggium Florentinum de vocum quarundam usu concertatio, quæ eo tamen paulatim invaluit, ut hic, atrocissimis in Vallam invectivis editis, eum non modo dementissimum omnium, furiosum, fatuum, monstrum, belluam, impium, detractorem, vesanum, sed & quod dictu horrendum, scortum Romanum vocaret; atqui is idem Valla tam castus ac purus erat, ut, cum aliquando in Grammatici cujusdam veteris

Gadd. de
Script. T.
II p. 215.

Raynaud.
de bon. &

Laurent. Vallam] In Vallam jam olim dictum fuit:

Carpis majores, & quoque, Valla, minores!

Carperis & carpis, sic tua fata ferunt.

CHAR.

ris explicatione in vocem paulo obscœ-^{malis Li-}
 niozem incidisset, *malo ignorari*, dice-^{bris p. 51.}
 ret, *quam me docente sciri*. Quid memo-
 rem Petrum Ramum, qui Aristotelem, Ge-
 orgium Trapezuntium, qui Platonem, aut Naudée
 Angelutium & Castrum, qui Patritium & Mascu-^{rac}
 Licetum indignis plane modis exceperunt? ^{p. 423.}

Quid

Modis exceperunt] Quanta vehementia in Muretum
 invehitur Saubertus *de Sacrif. CXIX*, ob diversam Phra-
 seos *Hoc age* explicationem? Mordax ille Benevenutus
 Servium, Grammaticum antiquum & optime meritum,
 bestialem; Valla Adversarium suum Poggium bestialissi-
 mum appellavit; quamvis & Poggius ipse hoc Elogium
 satis meruerit, cujus maledicentissimum os gravi aliquan-
 do colapho per Trapezuntium in publica Panegyri casti-
 gatum est. Quid? quod ipse, lenissimus reliqua, Erasmus
 sibi temperare non quiverit, quin impium eundem Pog-
 gium, indoctum & obscenum Rabulam nuncuparet. *L. IV*
Ep. 7. Quomodo se invicem exceperunt Scaliger, Carda-
 nus & Petavius, Salmasius & Grotius, Simon & Vossius
 alique? Non secus certe ac lippi solent & calones parasi-
 torumque turba apud Comicum. I. HALL.

Adde *Trissotinum* & *Vadium*, quorum supra mentio-
 nem feci, qui hac ratione a Poeta introducuntur:

T. *Vous donnez sottement vos Qualitez aux autres.*

V. *Fort impertinemment vous me donnez les vôtres.*

T. *Allez petit Grimaut, Barbouilleur de Papier.*

V. *Allez Rimeur de Hale, opprobre du metier.*

T. *Allez fripier d' Ecrits, impudent Plagiaire.*

V. *Allez Cuistre - - -*

Femmes fav. Act. III S. III.

Forſitan paucis innotuit haſtenus, Molerium riſiſſe ſub
 nominibus hiſce fictitiis *Cotinum* & *Menagium*. I. GALL.

De Poggio addimus: eidem alapas haſ a Trapezuntio
 acceptas objici ab Adverſario Valla in *Invectiva*: verum
 Poggius ipſe rem totam in ludibrium vertit, in *Philipp.*

F

Baillet
Jug. T. I
p. 96.

Quid Jul. Cæsarem Scaligerum, qui contra Erasmum, ideo quod Ciceronem fatis admirari non posset, tanquam publicum quietis turbatorem, declamavit? Nec ignoratis forte, Auditores, quid inter Ulricum Huberum & Jacobum Perizonium, doctissimos Viros, ante annos haud ita multos in Belgio gestum sit. Nam cum Perizonius illius historiam civilem paulo attentius considerasset, & prope mille errorum reum egisset autorem, tum Huberus, cum esset præterea liberioribus verbis subinde lacef-

secunda adversus eundem Vallam. Dum non colaphis saltem, sed calcibus quoque, fustibus & ferro tragœdiam actam, seque valde miratum fuisse testatur, quod ipse Val-la famuli vices in abstergendis faucibus administraturus, non advolaverit &c. Ceterum tanta in hodierna imprimis Litteratorum Democratia duellorum & digladiationum ubertas est, ut facilius sit arenam calculare, quam tot cum applausu dimicantium recensum instituere. Ex reliquis tamen, qui nostrum seculum illustant, Heroibus, post Gronovium Clericumque

Caput extulit unus

P. ** B. *** Vir de togata militia immortaliter meritis, de cujus in his Gymnicis artibus experientia maxima quæque nos exspectare jubent specimina, quæ subinde edidit, non contemnenda. Burmanniana vero, quibus contra incomparabilem Virum insurgere ausus est nescio quis de plebe pugil, parum movent Virum magnanimum,

Quo non Hectorior, quo non Rolandior alter.

Tu interim B. L. ex *Itinere ejus in Arcadiam*, ejusque gravissima in Clericum satyra, *le Gazetteur menteur* inscripta, velut ex unguibus leonem hunc agnosce, mecumque, si sapiis, venerare. Q. MAR.

laceffitus, rem deduxit in forum, eoque, ut erat in agendis caufis exercitatiffimus, adverfarium, ut culpam deprecari ac pro illatis injuriis mulctam fifco inferre juberetur. Sed ohe! quanti inde clamores, quanta jurgia exorta inter Criticos, qui ifta feveritate vim inferri libertati litterariæ, & quoniam difficile fit hoc tempore fatyram non fcribere, ignaviam confirmari & attolli, eorum vero, quibus

de meliori luto finxit præcordia Titan,
nobiliffimum ardorem opprimi querebantur & exftingui. Certe ut in Romana republica, donec illa libertate frueretur, artes ac bonæ litteræ egregie effloruerunt, quæ contemptæ paulatim fub Imperatoribus & ad barbariem reductæ funt, ita ipfam litterariam Rempublicam, ubi metus ac fervitus accefferint, ftare neutiquam poffe, putant.

F 2

putant.

Stare neutiquam poffe] Severitas hæc, quæ tot tantosque clamores excitavit inter eruditos, antiqua fatis eft. Dudum jam imperantes auctoritatis fuæ interpositione pœnarumque inflictione criticorum quorundam infolentiam & acerbicatem reftingere vifi funt. *Conf. Jug. des Sav. T. I p. 62 feq.* Patebit ex l. c. quid Zoilo evenerit, quidve a Parlamentis Magistratibusque civilibus fæpius hoc in negotio conftitutum fuerit &c. Fateor interim cum Bælio, quod victum fe fateatur ille, qui ob difputationes litterarias Magiftratus opem implorat &c. Quod ea occasione dixit Bælius, ubi brachium fæculare fe imploraturum minabatur adverfario Scioppius, fi continuatu-

putant. Et dici quidem vix potest, quantum istæ eruditorum contentiones tum ad excitanda ingenia, tum ad ornanda literarum studia valeant: id quod nuper Caroli Boylii maxime & Richardi Bentleji lite patuit, quæ ut ex levi admodum causa nata erat, attamen, cum ab utraque parte omnes

rus esset disputationes suas. vid. Artic. *Thomas* in dict. Hist. Crit. lit. D. Relatum alias accepi ab homine fide digno, non damnatum fuisse Perizonium, nisi quod in Politica quadam scissione contrarias sequutus esset partes; ut Arminius quoque &c. I. GALL.

Valeant]

*Au Cid persecuté Cinna doit sa naissance
Et peutetre ta plume aux Censeurs de Pyrrhus
Doit les plus nobles traits dont tu peignis Burrhus.*
Boileau Epitr. VII à Racine. I. GALL.

Ex levi admodum causa] Nimirum cum Boylius juvenis admodum, ut specimen daret eruditionis, in ea ætate non vulgaris, Phalaridis Epistolas cum versione & notis edere constituisset & MSptum Codicem petiisset e Bibliotheca Regia, quem Bibliothecarius Bentlejus post aliquot mensium usum nondum satis collatum repetebat, Boylius in præfatione operis inter alia de illo Codice his verbis loquebatur: *cujus mihi copiam ulteriorem Bibliothecarius pro singulari sua humanitate negavit.* Quibus Bentlejus non leviter offensus mox Dissertationem emisit de Epistolis Phalaridis, Themistoclis aliorumque, quas omnes pro spuris venditavit, ut nimirum ostenderet, vix operæ pretium fecisse Phalaridis Editorem. Qua in re etsi plerosque eruditos consentientes haberet, Boylius tamen cum Sociis, ut creditur, aliis Collegii Ædis Christi, quod Oxonii est, edito elegantissimo libro, contrariam sententiam tuebatur, cui mox iterum Bentlejus Dissertationibus nonnullis *cultis Ædepol & laboriosis* respondit, ita quidem ut Boylius ingenio, Bentlejus vero doctrina vicisse vulgo perhiberetur. VAND.

omnes ingenii vires intenderentur, foetus longe elegantissimos produxit.

Quandoquidem vero de concertationibus, quæ calamo instituuntur, verba fecimus, dicendum quoque hoc loco erit de eo conflictu, qui in Academiis & e cathedra depugnari solet. Etenim a longo tem-

F 3

pore

[*E cathedra depugnari*] Jo. Picus Mirandulæ Dominus Romæ conclusiones nongentas in omni scientiarum genere disputandas proposuit, quas per totum Orbem emiserat. Ne quis autem eorum, quos ad opponendum invitaverat, itineris longitudinem causaretur, omnes contra se disputatum venturos ab omni sumtu liberos præstare pollicebatur. Vide *Perroniana*.

Notatu dignus est hujus disputationis eventus, unde simul patebit, quanta sit vis ignorantiae & invidiae, si in eodem homine concurrant. Agebant Mirandulani Comitum Theses de Dialectica, Theologia, Mathesi, Magia, Cabbala &c. multumque gloriae ex certamine hoc literato reportabat Princeps hic eruditus; Impossibile autem quum videretur quibusdam, juvenem viginti quatuor annorum tot scientiarum peritum esse, Magiae eum accusabant, Papæque rem denunciantes supplicium ejusdem efflagitabant. Toties autem in actione ista Cabbalæ vocem repetebant, ut judicium aliquis, quid ea sibi vellet ignorans, de sensu ejus quæreretur. Cui accusatorum aliquis, *Autoris cujusdam Satanici nomen esse*, respondit, *qui contra Christum scripserit*. Quam pulchre hic cum isto cive Atheniensi, Aridistis nimiae gloriae infesto, respondisset:

*Je ne le connois point je l' exile à regret,
Mais que ne jouit il de sa Gloire en secret?*

Arist. Tragi-Com. Act. IV Scen. VII. I. GALL.

Erasmus quum in Anglia cum Thoma Moro de omnipræsentia Christi disputaret, Morus inter alia dixit: *Crede, quod habes, & revera habes corpus Christi*. Abeunti postea Erasmo Morus honoris causa equum suum com-

Acad.

Qu. L. I

C. 2.

pore mos ille ita degeneravit, ut sæpe de lana caprina, quod ajunt, rebusque vilissimis ingenti animi contentione ac incredibili verborum ambitu disputetur: quas disceptationes ipsi etiam veteres *vitilitigia* non incommode dixere. Sic & olim Amasinius & Rabirius, ipso Tullio teste, de rebus ante oculos positis acerrime disputabant,

modabat, quo veheretur ad littora maris: Erasmus vero trajecit equum in Hollandiam, quod quum audiret Morus, litteras ad eum dedit, repetens equum suum. Cui Erasmus hæc verba tantum reposuit:

Quod mihi dixisti nuper de corpore Christi,

Crede, quod habes, & habes:

Hoc tibi rescribo tantum de tuo Caballo,

Crede, quod habes, & habes.

Disputantes, qui vitia colligunt, satyrica ratione perstringit Charisius ab Amicis epist. de pædantismo & galantismo Latinæ linguæ, quum ait: *hoc intellectus morbo multi Philosophiæ Magistri in Academiis laborant, quippe qui, ne vitam silentio transigant & ut nomen suum commendent immortalitati, id agunt, ut publice disputantes peccatorum Grammatices accusent & auditorum oculos in se convertant: quumque stercora sua exposuerint, discedunt elati spiritu & id cogitatione sua complectuntur: Me præstiti virum, & hunc Magistrum Philosophiæ infamiæ nota adfeci. Cruenta sane pugna! prælium eternitatis memoria dignum! Cicero de officiis lib. I dicit: rectum est, etiam in illis contentionibus, quæ cum inimicissimis sunt, etiam si nobis indigna audiamus, tamen gravitatem retinere, iracundiam repellere. VAND.*

Alio in loco Cicero: *Laissons, inquit, aux Grecs cette Coutume malhonnête d'attaquer avec des paroles injurieuses les Personnes, contre les quelles ils disputent, & de passer de la Censure de l'Ouvrage à la Satire de l'Auteur. Non autem Romanus: is enim semper suæ regulæ memor fuit. L. II de Finib. I. GALL.*

tabant; & inter Palæmonem ac Orbiliū ^{Balzac le}
 gravis intercedebat controversia, utrum ^{Barbon}
 Æneas, cum in Italiam appulisset, dextro ^{p. 363.}
 prius, an sinistro pede terram tetigisset; &
 Maximus orator Zopyrionem Grammati- ^{Conring.}
 cum vehementissime exagitabat, quod, utra ^{Ep. ad H.}
 manus Veneris vulnerata sit a Diomede, ^{Meibom.}
 haud satis haberet exploratum. Deinde
 sunt, qui Andabatarum more pugna-
 nt, nullam certaminis legem, nullum ordinem
 admittunt, sed variis artibus eludunt ictus

F 4

adver-

Andabatarum] Certorum gladiatorum nomen hoc est,
 qui obligatis pugnare solebant oculis. Allusit ad hunc
 pugnandi morem Cicero, immo hac voce *Andabata* usus
 est in joco quodam contra Trebatium amicum suum:
Quem antea ne Andabatam quidem de fraudare poteramus,
 Epist. Fam. libr. VIII Ep. X. I. GALL.

Variis artibus eludunt] Inter artes conciliandi plau-
 sum utique hæc postrema non est, ut in velitationibus pu-
 blicis spicula habeas parata, quibus risum excites inter au-
 ditores. Pulcrum est Attilæ Philosophici vel Flagelli Neo-
 Magistrorum nomine superbire. Ad quam rem multum
 imprimis valent instantiæ, quas vocant Logici, lepide ex-
 cogitatæ, in quibus expedite retorquendis ingenio opus
 est. Narrant Lipsiæ aliquando Jac. Thomasio vitilitiga-
 torem talem, absurditatem adversæ opinionis demonstra-
 turum, inter scommata objecisse, *id perinde esset ac si*
dixeris: tute Lepus es & pulpamentum quæris; at cum is
 forte medius inter duos assideret, prompte respondebat
J. T. quod ad Leporem attinet, illum quidem in medio re-
linquamus; atque ita effusis in maximum cachinnum au-
 ditoribus omnis in Adversario vis elusa fuit. Vacabat
 ibidem Professio Hebr. linguæ, quam cum ambiret Vir
 Cl. C. Z. thema e Rabbiorum Commentariis produce-
 bat in cathedram: accedebat ergo, qui ad idem munus

adversarii, & quem argumentis non possunt, voce stentorea & futili ac inani loquacitate vincunt, jocularis etiam sermones & aculeos subinde injicientes, quibus risum eliciant ex Auditoribus. Narrabo vobis, Auditores, rem admodum ridiculam & jucundam, quam in hac ipsa Academia contigisse meminerint forte aliqui adhuc e venerandis Senibus nostris. Accesserat ad nos Theologus magnæ famæ & existimationis, præterea tantæ gravitatis, ut solo adspectu omnium animos sibi devinceret, sed doctrina mediocri præditus & exigua disputandi peritia. Itaque cum cathedram ascendisset, nactusque esset adversarium in hac arte exercitatissimum, & Pontificiorum, Calvinianorum, Socinianorum, aliorumque, quos fortissime debellaverat, trophæis illustrem, alto illum supercilio despiciebat, & in cathedra hinc inde deambulando, cum primum in ipsum telum detorsisset adversarius, ingenti fastu respon-

adspirabat, quod & obtinuit postea, Vir Summe Rev. A. P. ac dubia sua urgebat maximo nisu, sed cum ille & fortiter responderet & subinde pro more suo scommata injiceret, hæc ita paulatim bilem movebant P-ero, ut filum abruptum, nullis gratiis, ut moris est, actis discederet cum verbis: *triumphator abeo*: quibus vix auditis æstro velut percitus Præses, hoc cum versu extemporaneo insequetur: *En modo victorem, qui fugitivus abit!* VAND.

respondebat: *Isthunc quidem nodulum vel canis meus* (quem nimirum in cathedra collusorem habebat) *solverit*; cumque eo misso alterum etiam objiceretur, tum noster, *formidandum*, inquit, *profecto & Herculeum argumentum, ad quod nec ipse Μυγιotechνίτης quicquam reponat.* Quæ cum ille minus recte caperet, quod, ut fieri necesse est, haberet animum ex tanta temeritate non leviter perturbatum, negaretque se *μυγιotechνίτην*: tum noster victoriam habere in manibus cernens, elato maximo cachinno, *ecquis vero*, exclamabat, *dixit, te esse μυγιotechνίτην?* Quid multa? discedebat ex ea palæstra inglorius fortissimus pugnator. Tanta vero, Auditores, vis est impudentiæ, etiam in re feria. Quod cum animadvertant nonnulli, antequam descendant in aciem, non secus ac ignavi milites solent, liberaliori haustu genium provocant, atque ita temulenti, si non penitus obmutuerint, de insigni ac luculenta victoria sibi gratulantur. Ita Dominicum de Flandria ajunt, cum ab Argyrophilo, Græco, Viro singularis doctrinæ ac famæ, palmam reportasset in certamine litterario, solutis omnino centum argumentis, dixisse: *si alterum ænophorum* (nam unum ha-

ferat,

Gaddius
de Script.
T.1 p.102.

ferat, antequam certamen ingrederetur) *addidissem, totam omnino Græciam confudissem.*

Denique egregie circulatores imitantur, qui, ut omnium in se oculos convertant, vestitu utuntur splendidissimo, aut certe eo qui a communi rerum usu alienior est. Non morabor veteres, Pythagoreos, Stoicos aliosque, qui cum baculum peramque gestarent, pallioque incederent, ac barbam alerent promissam, vultumque torvum ac squalidum induerent, qualis palliatus ille
& cri-

Totam Græciam confudissem] Agricola, celebris Medicus, ex acerrimo conflictu in febrem ardentem incidit, & Azo, illustris Sec. XII JCrus, disputandi fervore abreptus, cultro in Adversarium irruens, lethale ipsi vulnus inflixit. De Trapezuntio Poggium colaphis objurgante supra dictum, & ipse memini duos Patriæ meæ Eruditos, oborta inter eos de verbo *inquam* controversia, multisque præmissis convitiis, mutuos tandem sibi fustes in publico vico impegisse. Alter nimirum quartæ, alter tertiæ Conjugationis id verbum esse contenderat. Næ vero multo his prudentior judicandus est Antiochus Sophista, qui, quod suæ sibi impotentiae conscius, probe sciret, quam difficile sit

Perversæ rabidos naturæ abscondere motus,
per omne vitæ tempus domi latere maluit, quam in publico comparens, commune incontinentis iracundiæ exemplum allegari. Immo vero prudentissimos illos, qui cum Wolfg. Frantzkio cunctis Disputatoribus in singularis exempli vicem commendari merentur; quique, cum reliquos dignitate sorte & scientia præeant, animi simul modestia testantur, quod

*Diversum sentire duos de rebus iisdem,
Incolumi liceat semper amicitia.*

THEM.

& crinitus barbaque prope ad pubem usque porrecta, apud Gellium; tum vero nihil sibi deesse ad dignitatem Philosophi existimabant. Quorum ne sequi morem videretur Aristoteles, quod nemo tam pauper esset & ineptus, qui Philosophum mentiri non auferit, atque illa vestium fordities paulatim risum potius ac despectum quam admirationem concitaret, novam viam ingressus est, & pretiosissimis indutus vestibus & calceamentis, barba præter morem Philosophorum tonsa, digitisque annulis exornatis, id egit, ut vix ipse quoque, si rem accurate perpendimus, a charlatanerie, quam vocamus, suspicione queat liberari.

Dignitatem Philosophi] Inter illos, qui decora vestium neglexerunt, noti sunt Caspar Barthius, Jo. Bapt. Bartolus, Hier. Cardanus, Franciscus Petrarcha, & recentiori ætate Henricus Sickingius. Demosthenes & Hortensius ob nimias vestium delicias olim reprehensi sunt, vid. Gellium N. A. Lib. 1 cap. 5. Basileensium quidam Professor quum videret, se ab omnibus obviis, nudato capite salutari veste *ἐταρομαλλω* (*Sammet-Peltz*) indutum, quod ante factum non esse observarat, indignabundus, vesti, non sibi, id honoris exhiberi, illam ascia arrepta minutatim concidit. Vide plura exempla in Autoris nostri *Dissert. de eo quod decorum est*. CHAR.

Dictum ab aliquo est hanc in rem:

*Croyez m'en sur ma parole,
Ce n'est pas vous, c'est l'Idole,
A qui cez honneur se rend,
Et que la gloire en est due.
D'un Magistrat ignorant,
C'est la Robbe qu'on salue.*

I. GALL.

Conf. Li- rari. Ita vero & nostris temporibus fieri
 lienthal. consuevit, ut vel inani gloriæ cupiditate
 Mach. inflati, magna vestium pompa se efferant
 litt. p. 107. eruditi,

Vestium pompa se efferant eruditi] Scilicet:
purpura vendit

*Causidicum, vendunt amethystina: convenit illis,
 Et strepitu, & facie majoris vivere census.*

**** *Ciceroni nemo ducentos*

Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.

** *Ideo conducta Paulus agebat*

Sardonyche, atque ideo pluris, quam Gallus, agebat.

Juv. Sat. VII. SAM.

Nec male: eo quippe seculo vivimus, quo

Vir bene vestitus, pro vestibus esse peritus

Creditur a mille, quamvis idiota sit ille:

Si careat veste; nec sit vestitus honeste,

Nullius est laudis, quamvis sciat omne quod audis.

V. Naudé Mascurat p. 205. Nota est fabula, quam de Hermannno Buschio, holosericam vestem abiciente, narrant. Prodeat vero hic iterum jam antea in scenam vocatus Loritus Glareanus, de quo quidem Rud. Gualterus affirmare non dubitavit; illum esse doctissimum omnium stultorum, quos ipse quidem in omni vita sua esset conspiciatus. Hic Loritus noster in patriam Glaronam visendorum amicorum gratia comineaturus, Tigurum Helvetiæ Metropolim transiit, ibique ad Ensem (caupona est, ni fallor, publica) divertit. Quoniam vero hic quoque necessarios quosdam habebat, adire & eos collibitum est; ideoque ab Hospite petiit, ut togam sibi quandam commodaret. Quod enim diem totum sub diō confecisset, sua, quæ pluviis madebat, uti non poterat. Hospes igitur, ne Loritum non omni populo deridendum propinaret, sibi præter amiculum domesticum quotidianumque, unicum duntaxat esse causatus est, idque, quod crocei coloris sit, ejus personæ minus fortasse congruere. Verum Glareanus, nihil hunc colorem quicquam moratus, tunicam confestim afferri jubet, eaque indutus, in publicum evolat, amicosque invisit. Itaque magnus puerorum grex cum novo isto habitu proleclatus, tum ab ipso etiam hospite instructus, ingenti cum strepitu atque clamo-

eruditi, ut videantur homines ad genium seculi compositi, quos *galant-hommes* lingua Gallica dicimus, vel habitum decentem cum squalore permutent, pallio velati fordido, veste tecti carbonaria, ac tibialibus incedentes ad furas demissis, non alia fere de causa, quam ut credantur omnem suam cogitationem in studia unice defixisse. Horum etsi totas phalanges producere queam, vereor tamen, Auditores, ne quid apud vos detrimenti patiatur nomen eruditi, cum tot viros eruditissimos tam parum sui fuisse studiosos, intellexeritis. Unum non possum prætermittere Jacobum Rohault, rerum naturalium scrutatorem pro-

re insequitur, hocque præconio nobilitat: ecce Dominum Glareanum, cujus Grammaticam discimus. Hunc ad modum Glareanus a pueris & deductus & reductus fuit. Sic quidem ut lippis atque tonsoribus, atque adeo non hominibus tantum sed & pecudibus ipse innotesceret. Ista Melander in Joco-fer. T. I p. 720, qui, post alia quædam, pergit: Ceterum Glareanum domum reversum hanc in rationem affatus est nequam hospes: ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem. Quam pulchrum est digito monstrari & dicier, hic est. Tantum autem abest, ut hæc quidem hospitum cavillatio Lorito stomachum fecerit, ut potius subridens dixerit: ita me profecto pallium hoc tuum civitati huic notum fecit,

*Notior ut jam sit cantibus non Delia nostris:
ac denique præ se tulerit, sibi non parum sæpe inter eundem
venisse in mentem Martialis carmen:*

Rideris; multoque magis traduceris, Apher,

Quam nudus medio si spaciare foro.

THEM.

profundissimum, qui pileum frequenti plica deformem portare sueverat: itaque Molerius, cum Philosophum umbraticum producere vellet in theatrum, pileum illum mutuatus eo rem deduxit, ut vix eo conspecto omnes Rohaltum agnoscerent atque effusissime riderent.

Præterea vero nec defunt, qui semet ipsos data opera deridendos propinant, modo id videantur consecuti, ut omnium in ore ferantur, velut novum quoddam & inauditum facinus aggressi. Quam in rem unus nobis instar omnium erit Henricus Loritus Glareanus, Erasmi familiaris, qui Basileæ primum Philosophiam & deinde Friburgi Brisgojæ Historiam & Poësin ingenti plausu publice professus est. Nimirum

Pileum frequenti plica] *Einen Hut mit etlichen Kremen*; testatur *Grimaret dans la vie de Moliere*, id in *dramate le Bourgeois Gentilhomme* factum esse. Conf. *Acta Erud.* An. 1706 p. 84. M.

Paullo aliter res hæc se habet, quam quidem Autor noster retulit. Rohaltus pileum suum non concesserat, probe nimirum gnarus, quem in finem a Molerio desideraretur, ut nimirum in Theatro se deridendum propinaret. Alius itaque sumendus erat huic simillimus; certum etiam est, obtinuisse Comœdum quod optabat, quandoquidem Spectatores continuo pilei Rohaltiani reminiscebantur. *Moliere*, inquit *Grimaretus*, *travalloit toujours d' apres nature. Robault, quoique son ami, fut son Modèle pour Philosophe du Bourgeois-Gentilhomme.* *Vie de Moliere* p. 163. I. GALL.

rum magno fuit olim inter Professores Ba-
fileenses controversia, ecquis Glareano in
Professorum numerum cooptato in publi-
cis confessibus locus esset assignandus.
Etenim cum illustris esset Poeta & Com-
mentariis aliquot in lucem editis clarus,
Magistrorum subselliis videbatur superior;
quia vero Doctoralibus insignibus non erat
ornatus, inter ejus ordinis homines non
videbatur adnittendus. Itaque bonus Gla-
reanus, vel inter Scholasticos delitescere,
vel Magistris extremus adhærere coge-
batur. Tulit id quidem molestissime, dis-
simulavit tamen, futurum sperans, ut sibi
honestior aliquando assignaretur locus;
verum, posteaquam rem exitum nullum ha-
bere vidit, rationem aliquam comminisci
instituit, qua certum inter Professores lo-
cum inveniret. Itaque cum Doctores non-
nulli creandi essent, asinum conducit &
conscendit, & in Gymnasium sic invehitur,
& Scholasticorum coetui immixtus, sic asino
insidens, omnium oculos in se convertit.
Variæ tum erant, pro cujusque ingenio,
spectatorum cogitationes. Erant, qui
subverebantur, ne homo e mentis potesta-
te exiisset: alii vero risu prope rumpeban-
tur, quoties asinus vel ruderet, vel calci-
traret:

C. Ens
Epidorp.
L. IV p.
115.

traret: alii denique putabant fieri hoc ab eo, ut Doctorandis medium ostenderet digitum, eorumque infulsitatem perstringeret. Quid multa? coepit ad extremum ejus scholæ Rector e Glareano ipso percontari, quamobrem jumento isto sic in panegyrim hanc deferri voluerit? Ut, respondit ille, certa mihi sit & stabilis sedes; tot enim nunc menses dubitatis, inter Doctoresne an Magistros mihi locus assignandus sit; quamobrem ut & vobis hunc scrupulum evellam, & mihi ipsi non desim, constitui deinceps huic asino insidere, & ex eo vos audire. Sed mittamus asinum.

Jam restabat, ut singulas scientiarum classes lustraremus, ea advertentes inprimis, quæ passim ad fallendam alliciendamque in Republica litteraria plebem miram ingenii humani perversitas excogitavit; at, cum temporis habenda sit ratio, hæc in aliam panegyrim rejicimus, eoque propius nunc accedimus ad id, quod hujus diei celebritas a nobis exigit. Et quoniam, more ac consuetudine majorum laudabili, publica in hac panegyri a Candidatis Magistræi edi specimina, receptum est, tu primus in hanc scenam prodeas, J.D.S. Philos. & Bon. Art. Licent. ac nomine Nationis

tionis Misnicæ Orationem Latino sermone compositam de pruritu contradicendi, de quo nos quoque paullo ante nonnihil tetigimus, breviter edisseras.

*

*

*

Turpitudinem, quam studium ἀνδολκῆς secum trahit, egregie nobis depinxisti, doctissime Domine Candidate, nec quisquam nostrum futurus est, qui tibi contradicendi pruritu agatur. Quin potius omnes ambabus manibus applaudunt, & has tibi cogitationes, hanc mentem perpetuam esse cupiunt.

Ad te nunc convertor, doctissime itidem Philosophiæ & optimarum artium Licentiate, S. B. & quoniam Græca amas imprimis, in quibus illustrandis, cum jampridem eximios tuos labores probaveris Orbi erudito, & nomen quoque apud summos viros consecutus sis, nomine Nationis Saxonicæ, quæ in patria tua per tot sæcula floruit, nunc Græcam Oratiunculam de capeffendis honorum gradibus Academicis recita.

*

*

*

Σοφῶς, καλῶς, ἀγαθῶς, ita tibi plane applaudo, mi B. quemadmodum veteres

G

quo-

quoque Oratoribus suis publice acclamasse accepimus. Pergas hac via, quam ingressus es, & ut in Homero hætenus & Aristophane, ita in Herodoto quoque, quem sub manibus habes, aliisque Græcis auctoribus ornandis operam porro strenuam ponas, nec unquam tibi credas amicos, qui quoscunque honores mecum impense tibi gratulentur, nunquam Mæcenates defuturos, qui novis honoribus & lautissimis, quæ mereris, præmiis te cumulent.

At tibi quoque pulcrum est aliquid in Græcis conari, politissime J. G. G. Philosophiæ & Bon. Art. Licentiate, qui, cum apud animum tuum perpenderes, quæ tristitia nuper fata experta sit florentissima civitas, de metu graviori propter bella urbiumque incendia, nomine nationis Polonicæ, Græcum nobis carmen decantabis.

Ohe! jam fatis est querelarum: avertat
sinistrum omen Deus immortalis; tibi ve-
ro, quoniam de incendiis dixisti, accendat
animum, ut paullatim bonis literis lucem
affundas fulgentissimam.

Nulla utique salus bello, pacem te po-
scimus omnes. Itaque Tu, solertissime
L. M. Phil. & Bon. Art. recens create Li-
centia-

centiate, nomine Nationis Franconicæ, de pacis Trajectinæ fructibus, quod in promptu habes, carmen heroicum Latinum nobis non invideas.

* * *

Auguror, te Poetam olim futurum non publici saporis, sed tersum satis atque elegantem. Faxit autem Deus, ut pax læta ac proficua propediem affulgeat, pax optima rerum, quas homini novisse datum est!

Jam audiendi etiam essent reliqui, nisi temporis habenda esset ratio; & persuasos vos satis esse puto, Auditores, neminem esse ex tota hac Candidatorum corona, qui non paria præstare valeat. Quin audeo ipse asseverare, vix unquam e Facultate nostra tot in scenam productos fuisse Viros juvenes apprime eruditos, quorum aliqui jam publice tuendis thesibus auditoribus eruditionem probarunt, alii non Græcis modo, sed & Latinis optimæ ætatis autoribus edendis atque illustrandis, alii denique historiæ litterariæ juvandæ ita operam addixerunt, ut nomen in erudito orbe jamdum fuerint consecuti.

Cum igitur vos, præsentibus optimarum Artium Licentiatos, voti vestri, ut Magisterii axiomata consequamini, reddi com-

potes unanimi inclytæ Communitatis Philosophicæ decreto sit constitutum, agite, antequam, quod mearum nunc est partium, absolvam, eminentiorem hunc, vobis peculiariter paratum, omnes & singuli conscendatis locum.

CATHEDRA.

Ecce, primum in altiore hoc vos collocavi loco cathedraque, non, ut cathedrarios, umbratilesque, sed sinceræ doctrinæ Philosophos, ut intelligatis vos Scholasticorum censu jam esse eximendos; veterum nempe Romanorum exemplo, qui militem spectatæ virtutis, ad se in sublimius tribunal receptum, coram tota concione laudabant, & imitandum reliquis proponebant.

PILEUS.

Pileos rotundos, violaceosque vobis impono; pileos, inquam, tanquam signum libertatis, non effrenis quidem illius, quam in Republica Literaria nequaquam tolerandam ostendi, sed quod emissi jam sitis ex angustis studiorum cancellis in campum liberum publice docendi. Rotundos, ut rotunde ad quæsitæ, quæ vobis incumbunt, & non per ambages & Sophistarum more ambigue respondeatis, doceatis.

Viola-

Violaceos, qui humilitati proprius color est, ut superbiam deponatis, & non elato, ut illi, quos in Charlataneriæ censum posuimus, animo incedatis.

LIBRI APERTI.

Libros vobis aperio, ut, antequam vos Magistros renuntiem, intelligatis, e quibus profeceritis magistris, eosque diligenter habeatis ante oculos, nec ideo quod ipsi audiatis Magistri, prorsus credatis ex manibus deponendos. Neque tamen existimetis, in omnibus rebus vobis, æque ac tyronibus ad dictionaria sua, ad libros esse recurrendum. Quapropter

LIBRI CLAUSI.

claudio iterum libros, autorque vobis existo, ne vosmet mancipetis aliorum sententiis, & multum quidem aliorum iudicio, aliquid & vestro tribuatis, continuo memores illius: amicus Plato, amicus Aristoteles, sed magis amica veritas.

ANNULUS.

Denique hunc annulum vobis induo, quo vos castissimæ virgini Sophiæ desponsatos utique cupio, cui perpetuo vinculo conjuncti, nunquam patiemini vos ullis malevolorum persuasionibus a sapientiæ tramite dimoveri.

His ita peractis nihil superesse videtur, quam ut vobis decretos a Facultate honores solemni actu impertiam.

RENUNCIATIO.

Quod igitur æternus & misericors Deus, Pater Domini nostri JESU Christi, in divini sui nominis gloriam, Ecclesiæ, Reipublicæ Christianæ & Academiæ salutem, vestrumque omnium honorem atque emolumentum bene vertat; Ego Johannes Burch. Menckenius, Lipsiensis, J. U. D. Potentiss. Regis Poloniarum & Electoris Sax. Consiliarius & Historiographus, Historiarum in hac Academia Professor Publicus, Facultatis Phil. Assessor, & hoc tempore Decanus, autoritate plena & potestate, a Spectatissimo Domino Procancellario mihi concessa, Vos optimarum Artium & Philosophiæ Licentiatos, nominatim

* * *

Vos inquam, numero triginta quatuor, omnes & singulos, absentes tanquam præsentes, optimarum Artium & Linguarum Magistros, id est, totius veræ, salutaris & infucatæ Philosophiæ facio, creo Doctores, factos creatosque publica voce renuntio, tribuens vobis plenam potestatem docendi hic & ubique, cum omnibus privilegiis,

legiis, juribus & commodis, quibus Magistrorum ordo, more antiquo & recepta hujus Academiae consuetudine, uti frui consuevit, & quibus notis distingui eos a reliquis ordinibus Majores nostri voluerunt, in nomine Dei Patris, Dei Filii & Dei Spiritus Sancti, Dei triunius, a quo, in quo, per quem & ad quem sunt omnia, qui est totus, unus, ipse. Amen.

Quoniam vero Magistri praeceptae partes sitae sunt in docendo & explicando bonos Autores, ut auditores etiam de hoc possint esse securi, faxis intelligant ii, qua dexteritate tu, J. C. O. Linguarum, Artium & Philosophiae recens create Magister, qui primus in ordine adstas, nobis jam breviter pensum e libris Philosophi ad Nicomachum explicare possis.

* * *

Credo de viribus tuis persuasos esse satis Auditores, quare non est ut patientia illorum diutius abutamur.

Nunc, quod unicum nobis restat, & ipsa in Deum & Superos pietas jubet, tu, C. G. B. Philos. Linguarum & Liberal. Artium Magister, felicem huic Actui colophonem decenti gratiarum actione imponas.

DECLAMATIO II.

*Magnifice Academiæ RECTOR,
Spectatissime Fac. Phil. Decane,
Viri cæteri excellentissimi,
Tuque ornatissima Studiosorum
Corona.*

in Enco-
mio Calv.

Ex quo primus omnium mortalium in maxima rerum præstantissimarum affluentia cœpit nauscare, cœlumque ipsum petere stultitia, ita cunctos implevit rerum novarum studio, ut, quo quis doctior prudentiorque habetur, eo flagrantius infectetur ea, quæ & mira & stupenda & a publico rerum ordine videntur aliena. *Quod intellectu facillimum est*, ut Synesii verbis utar, *despicitur, prodigiosæ narrationes afferantur, oportet.* Nimirum is demum de plausu securus est, qui uti Amphion uniones & gemmas allicere, ut Giges oculis præsentium se furripere, ut Janus biceps non minus futura quam præterita intueri, & ut Dædalus per aera volitare didicerit, montesque aureos, insulas errantes, minotauros, chimæras, gryphos ac difficiles nugæ alias crepet. Ut nihil dicam de Apollonio,

lonio, Theophrasto, Cardano atque aliis, qui cum essent absurdissimi, suos tamen admiratores invenerunt, non possum quidem præterire Guilielmum Postellum, qui cum somnia sua atque deliramenta de Virgine Veneta, quam matrem suam Johannam appellare consueverat, publice exponeret in Collegio Lombardico, tantam auditorum multitudinem concitavit, ut plurimi, quos haud capiebat spatiosa area, ad fenestras, ad motis scalis, adreperent. Quæ

Naudé
Instr. sur
l' Hist.
des Fr. de
la Roze-
Croix p. 5.

G 5

Fratres

Admotis scalis adreperent] Eousque Postellum fascinavit mulier hæc Itala, ut præter publicas illas prælectiones, librum etiam peculiarem de Virgine Veneta conscripserit, in quo hanc suam Johannam, alteram Mariam Virginem & fœminei sexus Redemptricem laudare non dubitavit. Conatus etiam est, secundum quorundam Auditorum testimonia, Auditoribus suis, magno numero congregatis, persuadere, se a mortuis resuscitatum, perque singulare artificium juvenili vigori restitutum esse: id quod inde facilius quidam crediderunt, quod Postellus Parisiis in Orientem abiens, annosus jam esset & canescens, nunc vero rediens post annos bene multos, nigra barba ornatus, & quasi vegetæ ætatis Vir incederet. Verum fraus statim detecta fuit, cum Postellum nigro pigmento capillos tinxisse innotesceret. Erat alias Vir abstrusæ imaginationis, præstantis ingenii, sed perexigui judicii, quod porro, tot linguas orientales discendo, tantum non penitus corruerat: ita ut jure eum H. Vossius *Hominem non satis sani syncipitis esse* asseruerit in *Observ. singul.* p. 367. Et quamvis magni a multis fiat ejus notitia linguarum, recte tamen judicasse videtur Scaliger in *Excerptis*, quæ ab ipso nomen gerunt, *prioribus* pag. 125, quod scilicet *nullius lingue ad unguem fuerit peritus*. Mirum igitur, quod aliquibus nugæ Postelli in tanto fuerint pretio, ut omnia ejus verba velut tot oracula, & ex tri-

Fratres Rosæ Crucis, quanto hominum non obesæ naris plausu fuerint commenti, Vir elegantissimus Gabriel Naudæus luculento ac lepido libello exposuit. Quos porro non fascinavit ars magna Lulliana, e cœlo, si Diis placet, demissa? Enimvero citius utique e tenebris Heracliti lucem, e dubitatione Socratis certam scientiam, & e Dio-

pode dicta apophthegmata suspexerint. Vid. Pope-Blount in *Cens. Aut.* p. 670. Multo sanius de ipso iudicium tulit Naudæus in *Instruct. ad Galliam suam de fratr. R. C.* p. 8, ubi & historiam superius allatam exponit; add. Sammarthanus in *Elog. L. III.* I. HALL.

Idem laudatus Scaliger c. 1. *vere stultum fuisse*, aperte dicit, quippe alias vivi-comburium non effugisset. Sic Baconi quoque *Vir capite motus & non integræ Phantasiæ* vocatur in *Tr. de Long. & brev. Vitæ*. Omnem vero miri hominis historiam accuratissime, post Colomesium & Observatores Hallenses, exposuit Auctor *Memoriarum litterariorum*, quæ nuper in Belgio edi cœperunt, T. I. Art. 1, qui tamen & ipse elegantem B. Ittigii Exercit. Historico-Theologicam de Gu. Postello ignoravit. Q. MARC,

[*Fratres Rosæ Crucis*] Hi Illuminatorum, Immortalium, Invisibiliumque nominibus passim se jactabant. Ingentes sibi tribuebant laudes, quarum aliquas colligere licet ex scripto, *Avis aux Curieux*, quod aliquando affigi publice curabant, quodque Morerius hac ratione exhibet: *Nous deputez de notre College principal des Freres de la Rose-Croix, faisons sejour visible & invisible dans cette ville &c. Nous enseignons sans livres, ni marques, & parlons les Langues des Païs ou nous voulons être, pour tirer les Hommes nos semblables d'erreur de mort &c.* Tantum famæ hæc hominum colluviis in orbe litterato acquisiverat, ut non pauci Eruditorum eorum sacris initiari desiderarent, quemadmodum de Cartesio tale quid me legisse memini. I. GALL.

e Diogenis stultitia sapientiam elicias, quam ex illius logogryphis & thaumaturgicis micam falis. Et cum nihil, ut vulgo ferunt, tam absonum, nihil æque ab omni ratione remotum excogitari queat, pro quo non sapientum aliquis tanquam pro aris & focis depugnaverit; ita non minus vere affirmaverim, neminem unquam exstitisse tam stolidum, tamque insipidum prorsus & inficetum, quin nactus fuerit assentatores, longe, ut par est, se ipso stultiores. Neque enim defuere, qui cum Heraclito primum principium, cum Parmenide rerum pluralitatem, cum Protogene veritatem ipsam negarunt, aut cum Anaxagora coelum lapidem & nivem nigram sibi persuaferunt. Præterea quamvis unum omnino Deum Opt. Max. non solum res humanas præfentes omnes uno obtutu contueri, verum & ea, quæ futura sunt, longissime prospicere, ipsa nos doceat religio, multi nihilominus mortalium futuros rerum eventus curiosissimo oculo rimati sunt. Non me- Naudé l.
morabo nunc Merlinum Anglum, Joachi- c. p. 6.
mum Germanum, Savanarolam Italum, Johannem Parisiensem, tum Telesphorum de Cuzentia, Dandalum, Rusticanum, Ubertinum de Casali, Lolliardum, Nostradamum,

damum, Lichtenbergensem & febriculosos centum alios, quorum quidem somnia haud infimi subfelli Viri eruditi, Arnaldus de Villanova, Cyprianus Leonicens, & Cusanus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis avidissimis auribus excepere; quin potius hominem novum producam, Isaacum Bickers-

De Villanova] Non idem hic est cum *Villanovano*, de quo in *Alcorani & Evangelicorum Concordia* fol. 72 mentio facta est, quemadmodum Naudæus credidit. *Apol. des grands homm. Ch. XIV.* Hic enim qui pro Autore libri de Tribus Impostoribus venditabatur, hominesque generandi in Cucurbita experimentum sumserat (*vid. Naudé l. c. p. 378*) plus quam ducentis ante illum annis vixit, quem nonnemo haud improbabili conjectura pro Michaele Serveto habuit. *Vid. Aut. des Memoires de Litterature.* I. GALL.

Isaacum Bickersstaff] Fictum est nomen, quo autor imprimis etiam inclaruit, cum libellum, *the Tatler* vulgaret, quo mores Anglorum mire perstrinxit, unde in Dedicatione Epistolarum Obscurorum Virorum, Londini 1710, 12 editarum, quæ ad ipsum directæ est, elogio *Censoris M. Britannicæ* mactatus est. Enimvero quæ ille, Calendariographi personam induens, prædixerat, ideo tantum vulgaverat, ut horum hominum, quos Angli curiosius sectantur, vanitati illuderet. SAM.

Nulla ætas ab hujus generis prædictionibus vacua fuit, nec illæ deinceps cessaturæ sunt, quantumvis in annalibus diligenter earum vanitas annotaretur, quod ut fieret, Bælius optavit. *vid. Dict. H. C. Art. Ottoboni, Rem. F.* Agit hoc in loco de Mediolanensi quodam, qui Pontificis mortem prædixerat, cujus rei eventum tota tum fere Europa anxie expectabat, ipso prædictionis autore paullo post mortuo. Ceterum Tertullianus augures hos plerumque id spectare observat, ut tumultus excitent ac publicam quietem turbent; saltim eos animum prodere a bono publico alienum. At bona cum Bælii & Tertulliani

ckersstaff, Anglum, qui sive serio, sive ut
vesanæ hominum curiositati illuderet, tot
portentosas summorum Principum mor-
tes eodem anno annuntiare ausus, non An-
gliam modo, verum & Orbem universum
diu anxium tenuit & sollicitum. Quæ
cuncta dum recta lance perpendimus, haud
aliter profecto comparata videntur, atque
Empiricorum deliria, qui ut miseram ple-
bem illiciant ac fallant, mimos & præsti-
giatorum omne genus, simiasque & mures
alpinos alunt, atque inter hæc jactitantes
sua pharmaca, panacæas, emplastra, spe-
ctatorum marsupia callidissime emungunt.
Jam pridem, ni fallor, intellexistis, Audi-
tores, quorsum mea tendat oratio; nam
cum de Charlataneria Eruditorum genera-
tim ex hac ipsa cathedra dicere cœperim
abhinc biennio, restabat, ut hoc tempore,
quo Procancellarii munus in me delatum
video, quæ dicenda supersunt, reliqua paul-
lo distinctius percenserem. Quod dum
paro,

venia *Bickersstaffum* & *Mediolanensem* illum Prophetam
horum numero eximere liceat. Ille enim Reginæ suæ
Horoscopum non attigit; sique seditiones prædixit, eas
non nisi in iis regionibus futuras prædixit, adversus quas
justum Anglia bellum gerebat. Hic autem in ipsis fere
Ecclesiasticis dirionibus Pontificis mortem prædixit; ve-
rum biduo post, obitu suo, animi sui innocentiam confir-
mavit. *vid. Dict. H. C. Art. Lutorius Rem. A. I. GALL.*

paro, id mihi curandum præcipue intelligo, ne circulatorum, quos rideo, consuetudinem ipsemet amplecti deprehendar, neve in ipso orationis meæ limine nimio ambitu utar, verbisque fefamo, quod ajunt, & papavere sparsis ad arrigendas aures Vos exstimulem, Auditores; nihil enim addo præter veterem formulam: linguis animisque favete.

Prima nobis prodeat Grammaticorum ac Criticorum gens aspera & ferox, qui cum pueros ad virgam obsequentes habuere in scholis, nulli eruditorum parcunt, & in

Gens aspera et ferox] Bene est, si suis hariolationibus addant, *icœ* vel forte; sed tum Principatum sibi vindicant, cum his formulis utuntur: *lege meo periculo; legere jubeo; ita legi debere, quovis pretio ausim contendere; nihil videam, si non ita legendum sit*; & ubique, quamvis sensus sole meridiano clareat magis, nebulas obicurissimas, portenta Lectionum, Augiæ stabula, deprehendunt. SER.

Nulli eruditorum parcunt] Gravis est ea de re querela. Thomas Brown in *Religione Medici* P. II Section. 3 ita loquitur: *Quæ rixæ, quæ prælia Grammaticorum! quoties solummodo, quid Jupiter in Genitivo gignat, contenditur? Quam misere sibi ipsis cerebrum comminuunt, ut Prisciani calvitium tutentur? Si foret in terris, rideret Democritus. Imo de ejusmodi lana caprina etiam a prudentioribus non raro confligitur. Quot vulnera data & accepta sunt? Quanta nominum strages edita? Quoties de ignobili aliqua opinione, aut vili distinctiuncula prælium instituitur? Doctorum quidem togæ sunt, non arma; at linguis utuntur Aclii novacula acutioribus, & calami ipsorum ipsis tonitribus longius petunt, longius audiuntur. Ar-*

& in ipsum Orbem Romanum Græciam-
que universam principatum quendam am-
bitiose sibi vindicant. Sive enim Græ-
cus, sive Latinus Scriptor proponatur, non
tam id agunt, ut scite & apposite dicta
evolvant ac nitori suo reddant, quam ut
nodum

chibalista furorem excipere malo, quam sevientis calami.
Suum huic calculum addit Leo Allatius *de Patria Home-
ri* p. 108, ita scribens: *Ea est censorum rabies & fastus,*
ut, dum autores corrigunt, mentem illius, qui dixerit, non
inquirant, sed quid debuisset dicere, & modum illum præ-
scribant, quem ipsi rectum judicant, non quem autor ille
servavit. Quare superstitiosa quadam & lima plus equo
iniqua ita auctorum dicta pertractant, ut in alium cælum
deferant, & auctores ipsi, si reviviscerent, propria scripta,
ut sibi incognita, detestarentur. Ne exemplis rem satis
notam confundam & Plauti aliorumque Poetarum manes
novis questibus exturbem, quid intentatum recentiores isti
censores argutulis sententiolis & otiosis ad nequitiam us-
que correctionibus in uno Tacito reliquerunt? Fere omnia
a prima illa facie, & antiquo prospectu, quo in publicum
primum venit, in venustiore, ac placidiore, ut ipsis pla-
cet, immutarunt. Quorum studium sicuti, ubi opus fuit
& lacera ac inversa auctoris verba remedium poscebant,
eoque præcipue, si aliorum codicum auxilio id factum sit,
laudo; ita, ubi similis necessitas non urget, sed ut ingenium
ostentent, ex ingenio corrigunt, & suppleant, diligentiam
vitupero. SCRIB.

Principatum] At despoticum hoc imperium tam sua-
ve nonnullis existit, ut illud non modo nobilitati sed &
Regnis præferre non dubitaverint. Testes hic produco
Dionysium Halicarnasæum, ex Rege Ludimagistrum fa-
ctum; & *Ferdinandum Nunnez*, qui objicientibus, parum
nobilitati Familiæ ipsius convenire, hanc ipsam pueros
docendi provinciam, *Perdo equidem*, inquebat, apud
quosdam vanissimum illustris Viri titulum; est mihi autem
vicissim in multos alios verum aliquod imperium, quo pror-
sus contentus vivo. I. GALL.

nodum quærant in scirpo, & ad manuscrip-
ptos codices confugiant, variasque lectio-
nes, nullo habito delectu, cumulent; tum
vero

Ad MStos codices confugiant] Sunt certe hodiernum
Viri *νεγτινωτάτοι* bene multi, quos cum Beccatello præ-
diolum suum pro unico Livii MSto vendidisse non pigeat,
(vid. Baillet T. I p. 546) quibusque Codex longa carie
ac situ squalidus tanti est,

Quanti vix Priamus totaque Troja fuit.

Scilicet ultra vulgus sapiunt hæc SS. Antiquitatis manci-
pia, & bene norunt, ex quovis vetusto Romanorum ster-
core recens aurum colligi posse. Iisdem tamen palmam
superstitiosæ ineptiæ, si non præripit, certe dubiam red-
dit aliud Cuminisectorum genus, quod omnia mavult
sceleratæ crimina vitæ admittere, quodve

*Ædes sacratas populari, fanaque Divum
Contrectare velit;*

quam pati, ut Classicus suus Autor erroris vel minimi reus
postuletur. Quo fit, ut miseri homines per integrum sæ-
pe novendum ungues rodant, donec inveniant, unde
verberabilissima quævis & manifesta Idoli sui (antiqui in-
quam scriptoris) paroramata, invita Minerva, invitis Mu-
sis, nescio quo fuce obducere, & tantum non pro elegan-
tiis impervestigabilibus credulo lectori obtrudere possint.
Ridet hoc nomine *Mascuratus Naudeanus* p. 219. Pon-
tanum, Mazzovium & Galluccium, quibus Turnebum
ego junctum volo & Gruterum. Hi omnes mire inge-
niosi fuerunt in excusando Mantuani Vatis Anachroni-
smo, quando ille IV *Æneid.* v. 366. Palinurum Velinos
portus laudantem introduxit, cum tamen Velia tum qui-
dem nusquam terrarum exstiterit. Multo itaque expe-
ditius de tota controversia Servius judicavit, qui optime,
hæc in opere, inquit, inemendato miranda non sunt. Conf.
si tanti est, A. Gellius N. A. X, 16. Quanto fervore hoc
nostro tempore Galli pro Homero suo digladientur, omni-
bus constat, & publica Reipubl. Literariæ Acta loquun-
tur. Ex Nummophilis unum addo Adolphum Occo-
nem, qui Gordianum argenteum tanti redemerat, quanti
postmodum fateri puduit; notatus tamen ob id ipsum a

vero urere, fecare & nihil a virgula censo-
ria intactum relinquere. Et quanta quæ-
so litigia, quanta bella exoriuntur, si ab
istis Hypercriticis & Pantocriticis vel la-
tum unguem discefferis? Neque enim du-
bium ullum est, quin læsæ majestatis lite-
rariæ reum te acturi continuo, & de lana
caprina litem intentaturi sint gravissimam.

Itaque ars critica, ut loquitur nostri tem-
poris Tullius, *quæ discrimen erat verita-*
tis, & temporum, atque falx errorum,
nunc seditionum literariarum fomes, ac
turbo

Gravina
Orat. III
p. 137.

Patino, qui majori fastu, an vanitate? publice testatus
fuit, sibi pudori futurum, si rem tantam tantulo pretio
coemisset. THEM.

Læsæ majestatis] Observatum est dudum facile irasci,
difficiliter autem placari posse Grammaticos. Commune
hoc ipsis est vitium cum aliis multis & præsertim Theolo-
gis. Regiam Majestatem quandam læsam putares, quod si
omnibus eorundem effatis non illico cæca quadam obe-
dientia subscripseris.

Qui meprise Cotin, n'estime point son Roi
Et n'a selon Cotin ni Dieu, ni Foi, ni loi.

I. GALL.

Seditionum literariarum fomes] E veteribus Gellius
XIV, 5 producit elegantia exempla. E recentioribus per-
tinet huc exemplum Manutii & Lambini de scriptura vo-
cis *consumtus*, num sit scribenda *consumptus* an *consumtus*,
de quo risu digna habet Boccalinus *Relat. ex Parnasso*;
Nizolii & Majoragii, quoniam Majoragius non tantus æsti-
mator erat Ciceronis, ac Nizolius, de qua controversia vi-
deatur Jo. Imperialis *Museum historicum* & Freherus in
Theatro P. IV p. 1455; Siberi ac Decimatoris, vide Mor-

turbo ingeniorum evasit. Hi nimirum sunt illi censores Catulliani, qui *vecordem solent excitare rixam, ut veniant in ora vulgi.* Quos inter exercitum e veteribus ducit Asinius Pollio, qui & Livio & Sallustio & ipsi Romanæ eloquentiæ patri Ciceroni suos nævos exprobrabat *. Referunt de Francisco Philelpho, quod, cum de unius vocabuli Græci genuino sensu barbaram stipulatus esset cum Timotheo, victor-
que

hosiū *Polyb. litter. IV, 9, 13; Leon. Aretini & Francisci Floridi Sabini, de discrimine linguæ Romanæ doctæ & plebejæ, vid. pluribus Morhofium de Patavinitate Liviana cap. VI. De Politiano dicit Mornæus de veritate religionis Christianæ: Politianus Scripturarum lectionem plane rejiciebat. Videamus, quid idem in pretio habuerit: disputavit, quamdiu vixit, dicendumne esset Vergilius an Virgilius, Carthaginensis, an Carthaginiensis, primus an preimus, & si quid otii ab istis nugis superfuit, epigramma aliquod Græce composuit in Cupidinis aut præposteræ Veneris laudem. Grave profecto hominis judicium, dignum, quod præjudicium adferat nobis. Plura habet Paschius in Invent. nov-antiquis p. 69. CHAR.*

Huc referendi sunt illi, qui studiose solent colligere vitia grammaticalia. Elegans exemplum profert Charisius ab Amicis Epistola de pæd. & galantismo Latinæ linguæ: *de C. C. ab amico quodam mihi e B. hæc scripta fuerunt: cum inviserem C. multum disputavit de C. P. deinde varios libros mihi ostendit, in quorum margine vitia Grammaticalia notaverat, quæ digito mihi monstrabat, hæc verba adjiciens: his armis de hostibus meis triumphare possum, & quum destitutus sum omni spe, unicum solatium mihi sunt.* VAND.

* Vide exempla plura selectissima tum veterum, tum recentiorum, apud Agrippam de vanitate Scient. Cap. III sub fin. & conf. nostram Orat. I. M.

que demum evasisset, nullis Timothei precibus adduci potuerit, ut barbæ parceret; discissam utique barbam velut ingens trophæum circumferens in triumpho. Et plerumque fane circa minutias & quisquilias occupantur homines isti, qui & Græcorum morbus fuit, qui *quem numerum remigum Ulysses habuisset? priorne esset scripta Ilias, an Odyssea?* & similes quæstiunculas alias miro conatu agitabant; & Romanis adeo familiaris erat, ut ipse Tiberius Imp. minutiarum illarum usque ad ineptias & derisum studiosus, his plerumque quæstionibus exerceret Grammaticos: *quæ mater Hecubæ? quod Achilli nomen inter virgines fuisset? quid Sirenes cantare sueverint?* & reliqua. Et hinc de re minima vasta sæpe volumina conscripta videas: nam & Nicanor Grammaticus sex libros de puncto Grammatico composuit, & Mef-

Seneca
de brev.
Vitæ C.

13.

Suetonius in
Vita ejus
C. 70.

V. Lillien-
thal de
Machia-
velliſmo

H 2

& Mef-

In Triumpho] Applausum est triumphanti Victori sequenti Epinicio:

Lis super accentus Græci ratione Philelphum

Timotheumque inter (Græculus ille fuit,)

Orta est: dissidium placet hoc sopire periclo,

Græculus es: barbam victor ut ille ferat.

Di bene, Romanus superavit: & ille coactus

E pacti barbam tradere lege fuit.

Exultas spolio: Græcaque Uxore superbis,

Non est ingenio laus minor ista tuo.

ſic Latomus in *Elog. Doct. Viror. Jovii* p. 44. THEM.

literar.
p. 115.

& Messala Corvinus de litera S, ac Mart. Fogelius de Germanorum litera B, prolixius differuerunt, ut taceam Agnum Benignum Sanrey, qui de recta nominis Paracleti

De Germanorum litera B] De litera Q & ejus pronuntiatione acriter disceptatum in Gallia A. C. 1550, Sorbona sonum patrium in vocibus Latinis defendente, & unum e Sociis retibus suis spoliante, quod veterem pronuntiationem Latinam Gallicæ anteferat, & P. Ramo veterem adstruente pronuntiationem, nec approbante illa vocabula *quisquis, quanquam, per kiskis, kankam* efferri. Vid. Zwinger. in *Theatro vitæ hum.* L. I f. 110. SCRIB.

Sorbona utique A. 1550 decreto solemnî syllabæ cujusdam Latinæ pronuntiationem determinavit. Verum res mira non est. Nonne & Angliæ Parliamentum quasdam Syllabas Græcas certa ratione pronuntiare jussit? Nonne Tiberius Senatum Romanum unica de voce sollicitum reddebat, ita ut mandati cujusdam non parvi momenti publicatio differenda esset, donec vox commoda inventa, aut ipsa res periphrasi idonea explicata esset? Tandem nonne vidimus Reverendissimos Patres nostros *Wallones* altercantes per integras aliquot Sessiones, an dicendum sit: *raïer*, aut *raturer*; an probum sit vocabulum gallicum, *Prechérie*; numque *perdu* idem significet ac *suspendu*. Vid. *L'incertitude des Sciences, traduite de l'Anglois Art. III.* it Sueton. in *Vita Tib. Art. LXX.* & *des Memoires Anecdotes de Synodes Wallons An. 1707.* I. GALL.

Alia lis est inter Criticos de Orthographia, utrum scilicet Literæ Q insit vis r̃s U, quod adeo firmiter sibi persuasit Thomas Gatakerus, ut integrum opus M. Antonini Imp. *de rebus suis* ita curaverit imprimi Cantabrigiæ 1652, ut U post Q omitteretur, & v. g. *qi, qæ, qad* scriberetur, quod quantum offendat Lectorem, quivis facile intelligit. Et Gatakero hæc forte condonanda: at illud vix ferendum, quod Belgæ, cum *Opera illius Critica* junctim ederent Irajæ ad Rhenum 1698, eandem rationem in hoc scripto servaverint, in ceteris communem secuti. VAND.

cleti pronuntiatione integrum tractatum scripsit, & alios. Nescio vero, annon & inter inanes lites nostris temporibus referri debeant illæ, quæ Bentlejum & Boylium; Fabrettum & Gronovium, Clericum & Burmannum, & nuper Kusterum & Perizonium, de unica voce *cerno* disputantes,

H 3

exer-

Inanes lites] Occasione Disceptationum nullius momenti, proferam false dictum aliquod Casauboni, qui, quum prima vice in Sorbonam deduceretur, antequam eadem renovata esset, acciperetque ab aliquo: *Hoc esse nimirum Conclave illud, in quo per quadringentos annos disputatum fuerit: extemplo regessit: Quenam vero lites hic composita sunt?* vid. Menagiana Tom. I p. 194 Edit. Paris. 1695 I. GALL.

Bohusl. Hassensteinius in Tr. de Mis. hum. p. 31 ita de Grammaticis: *Ediscunt Grammatici historias gentium, & fabulas, occultos Poetarum sensus scrutantur, investigant urbium, montium, fluxinumque loca: quærunt, quod nomen Achilli inter mulieres fuerit? quot cados vini Acestes Æneæ donarit? & si quisquam huiusmodi aliquid, quod ceteros latebat, deprehenderit, se quiddam confecisse putant.* Quo pertinet & Juvenalis Satyra VII:

- - - - Sed vos sævas imponite leges.
 Ut præceptori verborum regula constet,
 Ut legat historias, auctores noverit omnes,
 Tanquam unguis digitosque suos, ut forte rogatus,
 Dum petit aut Thermas aut Phæbi balnea, dicat
 Nutricem Anchise, nomen patriamque novercæ
 Anchemori, dicat, quot Acestes vixerit annos,
 Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.

VAND.

Voce cerno disputantes] Videtur quoque Massonius Historiam suam *Reipublicæ literariæ criticam* (opus cetera egregium) huiusmodi de lana caprina controversiis nugisque eruditis confecrasse. Testes ejus rei sunt diversæ cum Daceria ejusque Marito, Clerico item, & de Episto-

exercuerunt, quos summos in re literaria viros, nostrique ævi heroes, par erat in re magis ardua laborem posuisse. Sed ut ad Pseudo-Grammaticos revertar, nemo illos expressit luculentius Antonio Bynæo, cujus verba vix temperare mihi possum quin hoc loco repetam. Ita vero ille: Omnis cogitatio & industria horum hominum in levibus & minimi momenti rebus tota versatur. Hi vietas & rancidas tantum observatiunculas proferunt, quasi iis ignoratis Respublica literaria periret; ac in eo disputant: *Virgilius scribendum sit, an Vergilius?* & *Noctium Atticarum auctor vocandus Agellius, an Aulus Gellius?* Tales quæstiones hi vani homines & sui ostentatores maximi avide captant & arripiunt, ex tali mustaceo laureolam quærunt, totamque in nugis istiusmodi terunt ætatem.

lis Bælianis, nummisque aliquot, ac minutiis aliis, disceptationes. Neque suspicio abest, nos posthac plura de bellis grammaticalibus nova inibi esse lecturos. Pugnant hi homines pro fama, cumque ambitio erudita sit omnium maxima, præstat omnino vitilitigare, quam latendo cum reliquis ingloriis animalculis, post fata ignorari. I. HALL.

Neque facile quis inficias ibit, huc quoque Jesuitas Gallos referendos esse, quibus memorias Trevoltienfes debemus, quibusque rigidissimis Italorum censoribus, celeberr. Fontaninius eo nomine vapulavit, quod duo Capita immediate sequentia eadem vocula *Sed* orsus fuerit. Vid. *Giorn. de Letterati* T. XVI Art. II, ubi plura. Q. MARC.

In Somnio p. 12
13. Conf.
Lilien-
thal. l. c.
p. 110.

ætatem. Hos capita & diatribas conscribere videas, si non integra volumina, de antiquis illis nœniis: *Homerus, an Hesiodus sit natu major?* & reliqua. Si MStum aliquod nacti fuerint, qualia summo studio undique conquirunt, & e Bibliothecis eruunt, ac in eo vocem aliquam, paulo aliter quam in editis scriptam, repererint, vel literam mutatam, statim corrigunt, & εὐτοχον quam maxime clamant, majoremque gloriam in tam bella inventionem collocant, quam si Babylona vel Trojam ipsam expugnassent, ac de literula vel syllaba triumphant.

H 4

umphant.

Si MStum nacti fuerint] In vita Antonii Walæi scribitur p. 614 edit. Batesianæ: *Maximi aestimabat Bibliothecam MSctorum autorum, ad quam illi liber aditus per Virum Clarissimum Janum Gruterum, Conterraneum suum, patuit: verum ad collationem Manuscriptorum cum impressis plane animus non inclinavit. Nimia varietatelectionum alienus saepe sensus autoribus affingitur: & nisi in locis tantum sit maximi momenti, inglorius prorsus est labor, nec pluris est estimandus: quam eorum, qui Indices conficiunt.* SCRIB.

Trojam oppugnassent] Ita Heinsius Orat. in funere Josephi Scaligeri Orat. p. 40, 41: *Si quis locum unum Nomen aut Festi emendasset, literulam aut syllabam restituisset alibi aut ejecisset, & hunc ludum sine solida cognitione rerum strenue, sed sic ut nihil ageret, lusisset, Trojam expugnasse videbatur; & hos tamen, si Diis placet, Criticos vocabant.* SCRIB.

De literula vel syllaba] Hæc merito applicari possunt ad autores quorundam opusculorum, quæ Lipogrammatica vocantur. Veterum nonnemo hujusmodi aliquid scripsit, in cujus libro primo nullum A, in secundo nul-

umphant, quas jugularunt. Tum quicquid non implet, ut ipsi solent dicere, aures ipsorum, vel non Latinum satis videtur,

lum B & ita porro inveniretur. Recentiorum aliquis in opere satis grandi a certa voce quadam abstinuisse contentus fuit, qua vero quam difficillime carere posse videmur.
I. GALL.

Non implet aures eorum] Pertinent huc, quæ vulgus de numero oratorio nugatur, re vera inter ideas otiosæ mentis chimericas referenda: certo enim persuasus sum, quod ii ipsi, qui ubique positionem numericam crepant, quod illi, inquam, ipsi, quid hoc rei sit, nesciant. Neque enim de illa judicium ferri potest, cum res omnis auribus sit permittenda, auditus autem non minus ac gustus variet. Illud, *esse videntur*, vel quæ alia est Ciceronis polysyllabica periodi clausula, non omnibus æque placet; imo forte nec deliberato consilio eandem adhibuit Romanus Orator. I. HALL.

S. Evremontius in Judicio suo de Versionibus V. C. d' Ablancourt, quam in re Harmonia hæc consistat, nos edocet. *Il faut, inquit, admirer la force agreable de son Expression, où il n' y a ni rudesse ni obscurité. Vous n'y trouverez pas un terme à desirer pour la netteté du sens, rien à rejeter, rien de superflu, rien qui nous dégoûte. Chaque mot y est mesuré, pour la justesse des Perodes, sans que le stile en paroisse moins naturel; & cependant une Sillabe de plus ou de moins ruineroit, je ne sai quelle Harmonie, qui plait autant à l' Oreille que celle des Vers.* Harmonia igitur ista reale quidquam & positivum est.
I. GALL.

Non Latinum satis videtur] Huc pertinent, qui superstitiose colunt Latinam linguam. Ad quam classem refert Charisius in Epistola supra cit. illos, qui de castitate vocis unius acerbe disputant: hoc illustrat exemplo Cellarii, qui de se ipso p. 307 Curarum poster. fateatur: *Hieronymi exemplum, quod Cælius vel Stephanus in Foro R. allegat, invenire non potui, quanquam integros tomos ejus caussa perlegi*; illos porro, qui de originibus Latinarum dictionum adeo sunt solliciti, quasi ab illis salus reipu-

tur, statim, de mendo suspectum habent, ac ex conjectura illud corrigunt, vel, si verum audire velint, corrumpunt, & loca sana lacerant, distrahunt ac pervertunt. Veri librorum carnifices & pestes, qui auctores urunt, secant, mutilant, ac pro suo lubitu eorum membra transponunt, & monstra quædam ex iis conficiunt. Adeo ut jam vere dici possit, quod de Homeri exemplaribus olim dictum est: auctores multo meliores & emendatiores esse, qui minime sunt emendati. Hactenus Bynæus. Ceterum horum morem callidissime æmulatus est, quisquis sub Chryso-

H 5

stomi

blicæ dependeat, quod illustrat exemplis Scaligeri, Vossii, Martinii, Daumii; illos, qui Ciceronem solum imitandum commendant, quod probat exemplis Perri Bembi, Christophori Longolii, Marii Nizolii, Pauli Manutii, Lazari Bonamici, qui dicunt; *Se magis velle loqui, ut Cicero, quam esse Pontificem Romanorum*; illos, qui in orthographia sollicite versentur, huc omnes referas. VAND.

De D. Reunemann dicitur, quod non *ejus*, sed *eius*, non *major*, sed *maior* scripserit. Vid. Anonymi *Beschr. der Stadt Erfurt* Lib. I cap. 6. Alexander Burgius obvius in via amicos sententia aliqua aut verbis ex Ciceronis epistolis defumtis salvere iussit, unde apud eos, qui eum non nossent, pædagogi speciem non poterat effugere. Vid. Erythræum *Pinac.* p. 119. Andreas Bajanus Grammaticam non in luce hominum, nec in illustri quodam loco, sed in tenebris atque urbis angulis plebem docuit, teste Erythr. *Pinac.* p. 258. Idem de illo narrat, quod barbaro & superbo fastidio repudiaverit patriam, atque ex Iado Lusitanum, ex Goano Conimbricensem se dici voluerit. CHAR.

stomi Mathanassii persona nuper admodum
acerbam in Criticos Satyram Gallico ser-
mone conscripsit *. Sed

Barlæus
Poem.

*Cedite, Grammatici, magno quibus ilia
fastu*

*Inconsulta tument, delapsaque litera
sede*

*Sufficit ad bellum, vel iniquum comma
minaces*

*Exacuit calamos & tanti scena paratur
Nominis.*

Proxime hos consequuntur illi, qui
persuadere nobis cupiunt, quasi linguas
devo-

* Titulus est; *Le Chef d'œuvre d'un Inconnu avec des
remarques &c.* A la Haye, 1724, 12. Autor vero The-
missoul. M.

Quasi linguas devoraverint] Quo pauciores sunt, qui
linguarum studium sectantur, eo & arrogantiores ple-
rumque deprehenduntur, & cum unam forte alteramve le-
viter degustaverint, omnes se perspectas habere hoc im-
punitus gloriantur, quo rarius suam inscitiam prodi vident.
Nam ut de cultu linguæ Sinensis tantum dicam, memini
A. P. catalogum Codicum Sinensium, qui in Lipsiensi Bi-
bliotheca Senatoria exstant, consignandi munus quondam
in se suscepisse, in quo codicem quendam retulit inter
Medicos, quem post aliquot annos Jobus Ludolfus, lin-
guæ illius, si quisquam alius, scientissimus, vix inspectum
Historicum esse demonstrabat. Hic eorum etiam mentio
fieri posset, qui Albis Studioforum, vulgo *Stambücher*,
Arabicas, Armenicas aut Runicas symbolas inferunt, ut
supra vulgus sapere videantur, quum re vera præter eam
sententiam nihil omnino aut parum sapiant. Quem mo-
rem risisse videtur idem, quem modo innui, A. P. qui in
ultima Albi plagula Arabico charactere adscribebat verba

devoraverint omnium gentium, eoque ad se potissimum pertinere volunt illud Apostoli: *Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum linguis loquor.* Ita inter ^{Naudé} admiranda Fratrum Rosæ Crucis id quo- ^{hist. p. 94.} que celebratum est, quod in universo terrarum orbe dispersi, ubique tamen linguam habuerint propemodum vernaculam & usque adeo familiarem, ut in ea nati viderentur atque educati. Guilielmus Postellus

illa ex Joh. X, 8: *omnes, quotquot ante me venerunt, fures sunt & latrones.* VAND.

De Andrea Müllero constat, quod officio suo se abdicaverit, ut linguis vacaret; nec defunt tamen, qui *Clavem* ejus *Sinicam*, quam identidem minabatur, ad Bibliothecam promissam & *latentem* jure meritoque referant. Et quis Mathanasio fidem habeat, qui de Massonii, cui librum suum *Chef d'œuvre d'un inconnu* inscripsit, scientia Sinica magnificentius loquitur. SER.

Omnium vestrum linguis loquor] Jactabundum aliquem, qui ut πολυγλωττίας laudem consequeretur, Ebraice, Græce & Latine Albo cujusdam inscripserat, false perstrinxit Frid. Taubmannus, ista e Johannis Evangelio adscribens: hæc scripta sunt Ebraice, Græce & Latine. Vid. *Taubmanniana* p. 211. An laudabile sit diversarum gentium idiomata discendi studium, disquirat Arnoldus Geulinck *Saturnal. Question. XI* p. m. 225. Antonium Walæum, in Vita ejus p. 606 edition Bates. traditur, existimasse, eos, qui nimium studii, nimium operæ linguis impendunt, raro folere severiores disciplinas capere solide, & in eas profunde penetrare; ubi addit Autor vitæ hæc: *Lingue superbae sunt, solæ colî volunt, nec aliarum scientiarum servitio discentis animum patiuntur occupari; tantum in memoria consistunt, nec ullam cum rebus similitudinem habent, qua eum in sui notitiam deducant aut initiata cognitio possit promoveri.* SCRIB.

lus linguas quindecim, Andreas Thevet viginti octo ita callebat, ut expeditissime loqueretur; at Josephum Scaligerum, qui
ne

Expeditissime loqueretur] Petr. Kirstenium, Medicum Hamburgensem, XXVI linguas ex asse calluisse, testatur Inscriptio sepulchralis, apud Bælium *T. II Diction. p. 1714.* Schurmanniam perhibent XIV, Jobum vero Ludolfum, præter vernaculam, XXV exoticorum idiomatum peritissimum fuisse. Vid. Junckerus in *Vita Ludolfi.* Sic quoque J. H. Heideggerus, A. Pfeifferus, A. Acoluthus, magno consensu, ut Viri orientalium occidentaliumque linguarum peritissimi ab omnibus celebrantur. Verum enim vero, si, quod mihi videtur, libere fatendum est, nihil Oratorem nostrum a veritate alienum dixisse arbitror. Possellus nimirum & Thevet (quibuscum tamen, absit, ut laudatos modo celeberrimos viros in unam classem posuisse velim) hi duo inquam, ejusmodi Terræ filii erant, qui verbis sæpenumero sidera pulsaturi, re ipsa ut plurimum parum præstare valebant. I. HALL.

Jos. Scaligerum] Dignus $\mu\alpha\lambda' \Delta\iota\alpha$! Scaliger, qui ob hoc pariter & alia dicta Charlatanικώτατα Reipublicæ Babilonensis Syndicus constituatur. Nihil enim profecto hujus Viri jactantia dici potest stolidius, neque arrogantius, neque mendaciloquius, neque argutum minus. THEM.

Du Bartas, Josephi Scaligeri Coætaneus, tantum dicit, eum tredecim linguarum peritum fuisse. Observandum quoque hoc in elogio ejus stiloque poetico, quo laudes defunctorum extollere suevimus, dici. En verius ejus ex *secunda Septimana*, *Babylon* dicta, quos Teissierius quoque in novis supplementis Elogiorum Thuani adduxit. *vid. Art. Jules & Joseph Scaliger p. 103 Ed Ber.*

- - Scaliger, merveille de notre age,
Le Soleil des Sçavans, qui parle sçavamment,
Hebreu, Gregois, Romain, Espagnol, Alemand,
François, Italien, Nubien, Arabique,
Syriaque, Persan, Anglois, & Chaldaïque.

I. GALL.

Insignem quoque inter Circulatores eruditos locum merentur illi Grammatici, qui multo conatu eo tendunt,

ne quidem unicam se ignorare gloriabatur, quam divitem linguarum fuisse existimatis, Auditores, si in nostrum orbem quadrarent,

ut reliqui eodem, quo ipsi, styli genere utantur; secusque facientes odio plus quam Vatiniano prosequi solent. Miramur certe eadem infania laborasse Josephum Scaligerum, de quo Bælius in *Di&*. testis est, eum in ipso mortis articulo constitutum moribunda jam, sed severa voce professum esse: *id denique se edicere, quod nunquam sibi probatus fuerit Lipsii stylus plus justo concisus.* Miror hoc ultimum ejus plus quam Archi-hypodidasalicum judicium non in tabulas testamenti relatum fuisse; quo scilicet puri sermonis cultores solliciti sibi ab hac Lipsiana brevitate cavere possent. I. HALL.

Non prorsus hunc in locum quadrare videtur adnotatio hæc: Præterea locus ille Bælianus accuratius indicandus fuisset, quandoquidem frustra a me quæritus est. Inveni tandem alium locum non prorsus illi ab similem, in *Art. Juste Lipse Remarq. K. Un savant Humaniste* (verba sunt Bælii, Humanistam vero Paræum fuisse constat ex vita ejus) *raporte que Scaliger prêt à rendre l' Ame, temoigna qu'il abhorroit cette affectation de Stile, (scil. Justi Lipsii). Il falloit que la chose lui tint au cœur, puisque même dans cet état là ou des objets infiniment plus important devoient attirer son attention, il voulut apprendre à la Compagnie ce qu'il en pensoit.* Bælius jam dixerat in verbis annotationis hujus præcedentibus, non posse Manutio & Mureto præferri Lipsium, nisi ab iis, qui deteriora sibi ad imitandum proposuerint. *Un Stile, inquit, qui va par sauts & par bonds herissé d'epines & d' ellipses à un stile bien lié coulant, & qui developpe toute la pensée.* I. GALL.

Ignorare gloriabatur] An plures igitur Scaliger linguas calluit, quam ultimi illi Ægypti Principes, vel Josephus etiam, Moyse, & Rex denique Salomon: de quibus singulis Judæorum Doctores fabulantur, LXX eosdem linguis locutos fuisse. Leg Gaulmin *de vita & morte Moyse* pag. 312 & Carpzov. *de Sapientia Salomonis.* Quis interim neget, dignissimum fuisse Scaligerum, qui

drarent, quæ de septimi cœli habitatoribus Mahumedes impudentissime effutivit, quorum nimirum quisque habebat septingenta millia capitum, & in quolibet capite septingenta millia ora, & in quolibet ore mille septingentas linguas, laudantes Deum septingentis millibus idiomatibus. Nec defunt recentissima jactatorum horum exempla, de quibus haud immerito dixeris, quod Selestadius olim Poeta de Hispanis:

Si quantum linguæ, tantundem cordis haberent,

Non foret ætherea tutus in arce Deus.

Jam ut ad Oratores transeam, non morabor illos, qui, ut infamem Sophorum appellationem vitarent, Sophistæ vocari maluerunt. Isti res in aprico positas ac cunctis Scriptorum calculis probatas, conqui-

Synedrii Hierosolymitani magni Præses eligeretur? quem nimirum LXXII idiomatibus omnibus Terrarum Nationibus, in totidem Dialectos divisus, responsa dedisse, autor est Maymonides. I. HALL.

Sophistæ] De Sophistis egregia habet Cresollius in Theatro Rhetorum apud Gronov. *Thes. Antiqu. Gr. Tomo X* & Kriegkiius de *Sophistarum eloquentiæ* Jen. 1700, 4. Ceterum eorum, qui res viles laudarunt, multa exempla collegit Caspar Dornavius in Amphitheatro Sapientiæ Socratico-jocoferiæ T. I & II. CHAR.

quisitis undique ratiunculis, in dubium
vocare audent, Iliumque nunquam captum,
aut magnum illum Alexandrum meticulo-
sum, Helenam imbellem ac deformem in
thea-

Conquisitis undique ratiunculis] Scitissime de his Vos-
sius C. I. de nat. Rhet. p. 6: *Alii id nomen, tanquam glo-
riosum sibi studiose arripiebant, quales Protagoras, Gor-
gias, Hippias, alii, viri in dicendo præstantes, & doctrinæ
sue caupones. Quam acceptionem ejus nobis aperit M.
Tullius II Acad. Quæst. Quis, inquit, fuit hic? num So-
phistes? Sic enim appellantur ii, qui ostentationis, aut quæ-
stus causa philosophantur. Ac similiter Seneca epist.
XXIX: Illos nisi circulatores sophistas, qui philosophiam
honestius neglexissent, quam vendunt. Ubi circulatores,
h. e. περιόδοι τὰς appellat, quia ostentationis, aut quæstus
causa, Græciam atque Asiam peragrarent. THEM.*

In dubium vocare audent] Hos inter suo merito re-
ferendus Autor anonymus, qui A. 1672 librum edidit sub
titulo: *La Fatalité de S. Clou*, quo probare voluit, Hen-
ricum III nequaquam a Jacobo Clemente fuisse occisum.
Vid. *Journal Liter.* 1715 T. VII p. 169. VAND.

Deformem] Graves viros utique his in minutiis oc-
cupari non decet, juvenes autem quod attinet, non adeo
culpari possunt, si in similibus tirocinia scriptionis suæ
ponant. Hac enim ratione stili exercitium, meditatio-
nis quoque facilitas quædam & habitus acquiritur; ut
taceam, multa sæpius majoris momenti capita quasi aliud
agentibus sese offerre. Respublica literaria æque ac Res-
publica Politica, heroes suos habet, viros magnos. Prin-
ceps juvenili ardore flagrans pericula contemnit, vitam-
que ipsam alex belli committit. Sapiens autem Impera-
tor non nisi magnis in casibus virtutem demonstrat, ani-
mumque formidinis expertem. Ita Heros juvenis li-
terarius, instar illius bellici est, ferocias & nihil non ma-
gni tentat: at viri subacti ingenii & graves animo subli-
miori, profundæque prudentiæ viribus excellunt: qua
de re Poeta Gallus Du Bartas *Cantique de la Victoire*:

*Il faut qu'un grand Monarque, en sa verte jeunesse,
Fasse une, deux, trois fois preuve de sa Proïesse.*

theatrum trahunt : pocula & libidines & quicquid est flagitiorum, multo verborum apparatu commendant ; ipsamque stultitiam, febrim quartanam, podagram, calvitiam, asinum, muscam, pulicem, laudibus ad cœlum extollunt. Nam & isti quid aliud agunt, quam ut falsis ac fictitiis rerum imaginibus ludentes gloriolam captent apud illos, qui nihil nisi quod aures blande titillet, admirantur ac genuina artis Rhetoricæ præcepta nunquam degustarunt. Itaque dum phaleras sectantur & figurarum omne genus, & amplificationes afferunt portentosas, ipsum orationis nervum amittunt. Id quod de iis quoque non incongrue dixerim, qui e rhetoricis scholis Christiani Weisii prodeuntes, nihil

fe

- - - - -

*Mais il doit puis après combattre accortement,
Non tant du Gloire aigu, que de l'Entendement,
Et passant son esprit d'une agreable peine,
Faire, non du Soldat, ainçois du Capitaine.*

I. GALL.

Amittunt] Les Pedans, inquit de la Bruyere, des Ouvrages d'esprit p. 116, ne distinguent pas l'Eloquence de la rondeur des periodes. Verum Longino ita sentiente, toutes ces mesures des Periodes n'ont qu'une certaine mignardise & un petit agrement, qui n'emeut point l'Ame. Traité du Subl. Chap. XXXIII.

E scholis C. Weisii prodeuntes] Bene est, quod non de ipso Weisio, sed de quibusdam ejus discipulis hic agat Autor. Nam cum ipse non ignoraret, quæ ad veram & ma-

se eximium conari posse credunt, nisi vel symbolis atque emblematis, e Picinello, Saavedra vel Petrasancto sollicitè corrogatis, cunctos parietes impleverint, vel ingenioso quodam numismate donaverint auditores suos, veluti oculos fascinati aut manus deauraturi eorum, quorum mentibus imponere laborant. Præcipue vero hic de saltatione rhetorica & rhetorisimo histrionico dicendum nobis videtur: quandoquidem hodie plerosque deprehendimus mira vocis contentione, vultu multiformi, oculo vago & petulanti, jactatis brachiis, saltantibus pedibus, lascivientibus lumbis, ac variis motibus, inversionibus, circumductionibus, resupinationibus, saltibus, gesticulante toto corpore, animi videlicet mobilitate ipsum secum volvente, ad populum proclamare, memores fortassis

Agr. de
Van. Sci.
Cap. 2h

sculam illam eloquentiam requiruntur, pueris interim rerum ignaris, viam facilem monstrare voluit, qua verba facere discerent; qua in re cum aliqui artem universam consistere existimarent, nihil se parere in oratione eximium posse putarunt, nisi nummorum inscriptiones, emblemata, symbola venientur. VAND.

Emblematis] Emblematum nimium usum bene improbat Morhof. *Polyhist.* P. I. L. VI c. 4 p. 292: *Minime omnium placent, qui emblemata velut in scenam magno apparatu producunt &c.* SCRIB.

tassis Demosthenis sententiæ, qui (ut est apud Valerium) interrogatus, quidnam esset in dicendo efficacissimum? respondit: hypocrisis; iterum deinde & tertio interrogatus, idem dixit, ac pæne totam dicendi vim huic deberi affirmavit. Equidem haud ignoramus, Socratem, Platonem, Ciceronem, Quintilianum ac Stoicorum

Affirmavit] Palmarius Oratoris scopus est animorum emotio, affectuumque concitatio. Ad eum vero consequendum non sufficit eruditum esse, non sufficit multo scientiarum apparatu auditores cumulare, non sufficit ingeniosissimas politissimasque res in medium proferre: vana hæc sunt omnia & inutilia, nisi hypocrisis hæc Demosthenis, vel Actio Ciceronis, vel Charlataneria hæc Menckenii nostri accesserit. In hoc enim omne Oratoris artificium conspicitur. Eruditio non nisi mediocriter eloquentem, Charlataneria vero Oratorem celeberrimum efficere potest. L. V. H. malum quoddam sibi contraxit, muneris sui difficillimi negotiis nimium invigilando. Inde fit, ut prolixiores periodos uno spiritu recitare non possit. Immo vox ipsa tenuior, & actio minus jam libera minusque fervens facta est. De cetero oratio ejus intellectu facilis, stilius dignus, meditatio accurata, dispositio tandem naturæ rei accommodata esse solet. His non obstantibus Orator hic, voci in Deserto clamanti comparari potest. L. B. S. e contrario in dispositione vastus & confusus, in ratiocinatione vagus, in imaginibus immoderatus, in descriptionibus ad nauseam accuratus est, imitatur denique nulla regula servata. Est autem voce clara & sonora: gestu facili, licet aliquanto liberiori; fervor nunquam eum destituit, animusque ejus nunquam non intrepidus est. Hinc non nisi multo conatu per auditorum catervas ad suggestum pertingit; fama ejus undique spargitur, immo quod principe loco memorandum, dona stipendiaque undiquaque ad eum convolant.

Il est le mieux venté de tous nos beaux esprits.

rum plurimos artem illam admodum utilem Oratori, imo & necessariam existimasse, quatenus nimirum apto quodam corporis gestu, vultus & corporis composita adformatione constat, tum vigore oculorum, pondere vultus, accommodatoque singulis verbis & sententiis sono vocis & efficaci corporis motu ad ea, quæ exprimuntur. Quod cum intelligeret Petrus Francius, artificium jam pridem deperditum quasi postliminio revocare cœpit, & novam quodammodo *eloquentiam* commentus est, quam *externam* vocavit. Itaque adolescentes continuo duxit ad speculum, ut, quomodo & ora & oculos ipsasque manus ad singulas voces componerent, hoc veluti magistro discerent; tum vero novos Roscios prodire in theatrum

v. Specimina Elo-
qu. exter-
nae & Or.
pro Eloqu.
in Post-
hum.

I 2

ac

Non dubito eos, qui Romam, Lutetiam, Londinum vel Hagam Comitum viderunt, satis multos deprehendisse, de quibus mutato nomine hæc narrari possit fabula.
I. GALL.

Duxit ad speculum] Idem de celeberrimi nominis Oratore sacro, D. J. F. M. retulerunt amici, qui, quoties coram concione aliqua honoratiore verba facienda essent, toties speculum (quod in hunc usum amplissimum, & ex purissimo crystallo Veneto affabre compositum in Museo custodire solebat) gestuum suorum & *καρπυσίας* necessariorum judicem confulebat. THEM.

Roscios] Roscius celebris erat Actor in Scena, cujus Cicero aliquando causam egit. Ita excellebat in arte sua,

ac declamare iussit orationem quandam Romanæ eloquentiæ patris Ciceronis, ingenti utique Auditorum plausu, qui ad rem novam, ut solet fieri, non leviter commovebantur. Verum tantum abest, ut eloquentiam, ut potius affectationis turpissimum vitium cum Thrasonismo isto discipulis suis instillaverit Francius, Vir alioquin laude sua nequaquam fraudandus.

Pergimus ad Historicos, qui, cum res gestas summorum Principum aut familiarum origines descripsere, non minus in Charlataneriæ, quam vocamus, vitium inciderunt. Quidam, ut ad Livii gloriam quam proxime accedant, historiolas suas longis

ut omnes, qui in aliqua re egregii essent, Roscii vocarentur. I. GALL.

Turpissimum vitium cum Thrasonismo] In *Parrhasianis* p. 129 dicitur, hodie gestibus operam dari, ut attentiores fiant auditores; olim Apostolos excitasse attentionem miraculis & sanitate vitæ. Ibidem p. 124 quidam in eo studio nimius dicitur *un grand chasseur des moulins*. SCRIB.

Nequaquam fraudandus] Addi forte hic possent, quæ de Andreæ Bajani oratoria narrat Erythræus Pinacoth. p. 258. Is nimirum pueris oratiunculas scripsit, quas in Æde D. Eustachii die eidem sacro, ut mos est illorum adolescentium, haberent, quæ ineptam ac ridiculam pædagogici sedulitatem & industriam declarant, cujusmodi fuit illa, in qua ita verba coagmentantur componunturque, ut ipsa per sese se teneant ac sustentent, nec aliquo verborum adminiculo iuvantur.

CHAR.

longis atque tædiosis orationibus inferciunt, adeo ut barbaris etiam hominibus tribuant ingeniosissimos sermones, id quod in Paulo Æmylio, Gallico Scriptore, plures adnotarunt. Alii, quasi de Lectoribus desperent, nisi oculos jucundo spectaculo oblectent, singulas paginas scitissimis figuris exornant, & quod ridiculum, pugnas quoque ipsas & velitationes, nullo sæpe ordine gestas, sollicite depingunt; qui non magis mihi sapere videntur ac prius illi librorum figuris distinctorum editores, qui quoties vel urbis alicujus, vel prælii, vel viri aut foeminæ illustrioris meminere,

I 3

eandem

Singulas paginas scitissimis figuris] Freheri Theatrum ob putidas imagines notat Thomasius in *Colloquiis mensuris* P. II p. 261 s. Clarmundum, vitarum scriptorem & mirificum imaginum concinnatorem, personatus Caspar Bonifacius in Epistola de Clarmundo, quæ Bibliothecæ Halensi inserta est, P. VII p. 567.

SCRIB.

Ordine gestas] Quare non immerito Michaellem le Vassor dehortatus est celeberrimus Belli Dux Schombergius, ne prælia & pugnantium actiones fusius deduceret, quippe quod ipse, quoties cum hostibus conflixerit, paucissima accurate satis observare potuerit. Multo interim felicior est vulgus Scriptorum, qui omnia hæc artificiosissime exsequitur. Ictus illi præliantium graphice depingunt, & globorum abeuntium, redeuntium vias ad amissum delineant. I. HALL.

Vel prælii, vel viri] Similes etiam picturas Ill. Pufendorfii Historiæ Caroli Gustavi nulla quidem Autoris culpa insertas adnotamus, quas, ut compendium fieri posset sumtum, præstaret (ut in ceteris tanti Viri libris fa-

eandem nobis tabulam identidem exhibent, id quod in Stumpfii & Dresseri Chronicis, nec non in Pantaleonis Prosopographia aliisque superioris ævi libris plurimis deprehendimus. Sed & minus meo iudicio ferendus Johannes Palatius, qui, ut genio seculi, quo res nummaria florebat, placeret, ex sanguine & elumbe historiæ suæ corpus opplevit numismatibus, sed adulterinis, ex otioso ipsius cerebello profectis. Alii quo tutius adblandiantur suis Mæcenatibus,

Etum) penitus omissos. Et observarunt aliqui, in ipso Theatro Europæo nonnullas præliorum repræsentationes in diversis Tomis repetitas easdemque picturas præliis diversis fuisse dicatas. VAND.

Hoc Charlataneriæ genus ad Bibliopolas referendum est, qui præterea multis aliis artibus ad lucrum faciendum uti solent. I. GALL.

Placeret] Mediocres animæ a genio seculi vel minimum recedere verentur. At excellæ mentes, in omnium seculorum mores inquirunt, eos accurate inter se componunt, eliguntque, quod rectæ rationi convenientissimum esse credunt. Ita demum producit, quod dignum sit posteritate. Ceterum licet ille monetarum gustus nimius esse & vitiosus fieri potest; negari tamen non potest, insignem ejus in explicandis, & detegendis etiam magni momenti factis, usum esse. I. GALL.

Adblandiantur suis Mæcenatibus] Hi sæpenumero, ut cum Naudæo meo loquar, peccant, non quia iudicio carent, sed quia moribus ita receptum est, imo quia, Plutarcho teste, τὸ κέρδος ἡδὺν, καὶ ἀπὸ ψευδῶν ἐστίν. *Lucri scilicet bonus odor ex re qualibet est, cur non & a mendaciis profecti?* Hanc ditescendi & proficiendi artem non ignoravit Jovius, de quo Lipsius L. I Polit. in Not. ita: *Judicio ac fide ambiguus, ubi affectus non distrabunt, rectus,*

natibus, & Lectoribus obtrudant fabulas Milesias, nescio quæ archiva, quos codices jactant, & eruta ex obscuris latebris manuscripta; quos inter artifices nequissimos principem locum merentur, e nostris Georgius Ruxnerus, qui, ut familias quorundam nobilium extolleret, ad Magdeburgici codicis, quem nemo vidit, fidem provocabat, & ex Gallis Antonius Varillasius, qui, quoties genio indulget, spissa manuscriptorum nube se tuetur. Taceo falsarios & sycophantas alios, qui integros li-

Bibl. des
Hist.
p. 175.

I 4

bro

ubi illi adsunt, obnoxius. Ad gratiam scilicet se dat & aurem. Laudationum nec causam sepe habet, nec modum &c. Quid, quod ipse de se jactare solitus fuit, binos sibi calamos esse, aureum alterum, alterum chalybeum, ad inæqualiter tractandos Principes, inæqualibus se beneficiis affecturos &c. conf. Teisserius in ejus elogio. Verum, vix quidem opus est exempla horum hominum a majoribus repetere, cum hodieque omnis terra plena sit pennis manibusque venalibus, & nostri temporis Annales magnam partem mendacii atque adulationis Gymnasia esse consueverint, ubi

*Uni se atque eidem studio omnes dedere & arti,
Verba dare, ut caute possint pugnare, dolose
Blandiri, certare, bonum simulare virum se,
Insidias facere, ut si hostes sint omnibus omnes.*

Lucilius apud Lactantium L. V de Justitia C. IX. Conf. Naudæus in Dial. Masc. p. 75. THEM.

Se tuetur] Varillasius historici nomen non meretur. Nihil histrionicum magis magisque ridiculum fuit illa responsione, quam de documentis, quibus in historia sua inniteretur, interrogatus, suppeditavit. vid. Hist. des Ouvrag. des Savans Sept. 1687 p. III. Ubi egregium V. C. Beauvalii de eo judicium occurrit. Meo quidem judicio

bro nobis dedere, Annium Viterbientem, qui Berosi Chaldæi Antiquitates, Inghirammum, hominem Florentinum, qui Antiquitates Etruscas, Ant. Dominicum Flocum, qui L. Fenestellæ librum de Magistratu & Sacerdotio Romano, Hieronymum Romanum de la Higuera, qui Flavii Lucii Dextri, Marci Maximi, Braulionis & Helece, Ant. Lupianum Zapatam, qui Hauberti, & Gregorium de Argæz, qui Liberati Chronica excogitavit: neque ex his quisquam tam bardus fuit aut ineptus, quin ex vetustis codicibus accurate omnia descripta prædicaret; quin & aliqui, quod de Zapata inprimis fertur, quo facilius fidem invenirent, se furto abstulisse codices e Bibliothecis exteris, Lectores suos persuadere conati sunt, vel nova subinde chronica

huic Varillasio *Maimburgius* simillimus esse videtur. Stilo nimirum, eruditione, luxuria, fide denique ita alter alterum exprimit, ut nemo magis. Posset autem huc etiam Autor Historiæ Lud. XIV, quæ Amstel. prodiit, referri. I. GALL.

Chronica excogitarunt] Conf. testis omni exceptione major, Nic. Antonius, qui in *Bibl. Hisp. T. II P. I c. 8* imposturas hujus Higuerae, Joan. vero Tamaji de Salazar *T. I p. 601*, & Thomæ Tamaji de Vargas fraudes *T. II p. 252* prolixè exposuit. Add. Struvii *Diss. de doctis Impostoribus*. I. HALL.

Confinxerunt] Hos omnes in universum aliosque similes imposturis & impudentia vicit Gallus quidam modernus, cui debemus *les Memoires du Comte de Rochefort*,

nica confinxerunt, quod de Argaezio constat, ut spuriiis antea editis auctoritatem conciliarent. Verum ut hi onerant Annalibus suis orbem literatum, quos æterna nocte sepultos præstabat, ita sunt alii contra, qui splendidos historiarum libros publice nobis pollicentur, eoque nomen sibi comparant inter historicos primi ordinis, quos tamen, cum diem obierint, ne per somnium quidem ea de re apparet cogitasse. Quo nomine Jo. Franciscum Carrettonium non ineleganter arguit Erythræus, qui cum Pinac. C. 63. idoneus esset habitus, cui Societatis suæ annalium confectio demandaretur, non solum statim id, gloriæ & ostentationis causa, divulgavit, verum & iterum iterum-

I 5

que

les Annales de la Cour de Paris, les Memoires d' Artagnan cet. libellos, in quibus verum falso ita mixtum est, ut admodum idonei sint ad fidem lectoribus extorquendam.
I. GALL.

Splendidos historiarum libros publice nobis pollicentur]
Ita Sammarthanus *Elogior. L. II p. m. 61* de Gulielmo Philandro testatur: *Commentationum in Vitruvium Proæmio multa insuper alia reconditiore & insolentioris doctrine opera temere pollicitus, tam pulchram lucubrationis gloriam inani tot promissorum expectatione non mediocriter obscuravit. Quasi enim esset eo famæ nascentis auspicio contentus, pristinam deinceps diligentiam abiecit &c.* SCRIB.

Interim tamen ad Quintiliani declamationes Commentaria doctissima, aliaque opera quamplurima inedita, elaboravit. Admodum desidiosus erat homo hic, verum iudicio valde solido præditus. I. GALL.

que gloriatus est, perfecturum se, ut omnes intelligerent, neminem eorum, qui viverent, majori, quam ipsum eloquentiæ ceterarumque virtutum instructu apparatuque ornatum, ad scribendam historiam accessisse: sed tam magnificum dictum, utpote plenum vanitatis ac spiritus, tenues abiit in auras, nec adhuc annalia, quæ nemo unquam est inspecturus, apparent. Et notis, Auditores, quæ inter nostros Vir magni nominis de vita Leopoldi M. & inter Batavos de rebus gestis Wilhelmi III, Regis Magnæ Britanniae, Historiographus ejus minatus fuerit, quorum in schedis, postquam e vita discessere, vix una atque altera lineola, quæ huc faceret, reperta est. Quotusquisque est porro historicorum, qui non in ipso limine omnia ad unam veritatis regulam exactissimam redacta liberaliter polliceatur, quos ipsos tamen cum inter se

Quæ huc faceret, reperta est] Ita tempore Henrici II Regis Galliae Carolus Pascal, e Vasconibus oriundus, multis persuaserat, se Vitas editurum clarorum Virorum sui temporis, quo id effecit, ut plurimi, qui in his Elogiis locum sibi dari optabant, versiculis eum & epistolis honorarent. Factum & inde, ut ad Historiographi Regii munus vocaretur; atque tum in Delphini nuptias orationem publicabat, velut ex Historiæ suæ Libro IV & V depromptam. Enimvero post illius mortem patuit, eum ne quidem de simili opere unquam cogitasse, v. *Lettres de Pasquier*. SER.

se componimus, rarissime videmus conspirare. Herodianus Alexandrum Mammææ filium accusat, quem laudant Lampridius alique; Juliani virtutes commendant Ammianus Marcellinus & Montanus, cuius vitia perstringunt alii: Dio facta Bruti & Cassii damnat, probat contra Plutarchus: Paterculus Sejanum extollit, plerisque aliis exosum: Claudianus Ruffinum proscindit, Arcadii præceptorem, quem Zosimus, Zonaras, Eutropius & Paulus Orosius summis laudibus afficiunt. Sed
missis

Rarissime videmus conspirare] At hi fere sunt, quibus unice fidem habemus in iis, quæ tradidere. Ergo Pyrrhonismo historico opus est, de quo subinde eleganter egit Bælius in *Diæ. SER.*

Ad rectius intelligendam hujus Pyrrhonismi necessitatem, relationes modo legendæ sunt de iis rebus, quæ ante oculos nostros gestæ sunt. Historia supra citata de Lud. XIV hic inspicienda est, probeque notandum, autorem ejus promittere, se fidum, accuratum & æque a partium studio remotum futurum, ac ipse Suetonius fuisse dicatur. I. GALL.

Summis laudibus afficiunt] Sunt etiam Historici, qui veritatem scribere plane non volunt, sed orbem eruditum decipere ultro conantur; qualis, præter Varillasium Galium, Polyd. Vergilius fuit, de quo ingeniose Owenus *L. IV Epigr. 49*:

*Virgilii duo sunt, alter Maro, tu, Polydore,
Alter, tu mendax, ille Poeta fuit.*

Talis fuit Poggius Florentinus, de quo itidem non male Sannazarius ap. Vossium *de Arte Hist. C. X p. 56*:

*Dum Patriam laudat, temnit dum Poggius hostem,
Nec malus est civis, nec bonus Historicus.*

missis his, in quibus enarrandis dies nos citius, quam dicendi materia deficiet, eorum quoque attingenda est temeritas, qui in re Genealogica ad primam stirpem descendende-

Alii e contrario non possunt, etiamsi velint, veritatem dicere, vel propter intellectus vitium & iudicii defectum, vel quod oculi cæco quodam affectu obfuscati, eorum scelera non dignoscant, quos venerantur, vel illorum merita non agnoscant, quibus infensi sunt. Aliqui veritatem ex proprio commodo metiuntur, largis pollicitationibus inducti, ut Annales condant. Ejusmodi perversi mores non possunt non Lectorem cautum reddere & diffidentem. Quippe haud vereor, pluribus recentioribus pariter & antiquioribus Historicis applicare verba Terentii ex Andriæ Prologo:

*Historicus cum primum animum ad scribendum appulit,
Id sibi negotii credidit solum dari,
Populo ut placerent, quas fecisset, fabulas.*

Pari jure in hunc censum referendi sunt multi Ephemeridum scriptores, qui sine ullo aut iudicio aut delectu excerpta compilare & superfluis suis insulsisque alieni laboris sive censuris, sive Panegyricis mercedem mensuram promereri soliti sunt &c. I. HALL.

Alii id curant tantum, ut suos ipsi libellos, eosque qui ex officina Typographi sui prodeunt, extollant, ceteros omnes, præstantissimos licet, carpunt & sugillant, quo id consequuntur, ut Autores, velint nolint, sua scripta offerant gratis Censoribus illis, ut vel levi saltem censura afficiantur, vel indicta certe maneant. Ita sunt, qui J. Clericum accusant, quod nullo alio fine tot annis scripserit suas Ephemerides, quam ut scriptis suis digne recensendis ac vindicandis, aliorum vero, quibus male vellet, carpendis locum faceret. VAND.

Ad primam stirpem descendere audent] Sic Johannes le Maire Gallorum Regum originem ad Trojanos refert, teste Sorello in *Bibliotheca* p. 294. In Oppido Heverlea, haud procul Lovanio, est templum & in hoc marmorea Principum Crojorum & affinium monumenta. Ibi Genealogiam Ducum de Areschot ab Adamo usque ad præ-

scendere audent. Nam ut taceamus veterum Gentilium infaniam, qui Principes suos Deorum sanguine procreatos mentiebantur, aut eorum, qui gentium origines tradidere, & Hispanos a Tubale Japeti filio, Cambros a Gomero, altero ejusdem filio, Britannos a Bruto, Francos a Francione, Priami aut Hectoris filio, Brandenburgicos a Brenno, ab aliis alios, arcessiverunt; illud profecto dignum risu ac multo cachinno, Franciscum Sandovallium, Hispanum, Caroli V Imp. Wilhelmum Slatyer, Anglum, Jacobi I Angliæ Regis, & Joannem Messenium Regum Sueciæ familias inde ab Adamo, primo omnium parente, non interrupta per tot capita serie, deduxisse. Neque felicius, ut arbitror, operam suam collocarunt Jacobus Zabarella, qui Joannis Casimiri Poloniæ Regis, & Godofredus Siegfried Megander, qui Christiani Saxonæ Ducis, cum Regibus ac Principibus Europæ tantum non omnibus cognatio-

Oeuvres
de la Mo-
the le
Vayer T.
I ed. in
fol. Ni-
cholson
Scotch
Hist. Lib.
p. 140.

sentes ultimos videbis in choro ad latera, uti testatur Göl-
nitius in *Itinerario Belgico-Gallico* p. 114. SCRIB.

*Mais qui m'assurera qu'en ce long cercle d'ans
A leurs fameux Epoux vos Ayeules fideles
Aux douceurs des Galans furent toujours rebelles?*

Boileau Sat. V. I. GALL.

gnationes, descriptis pluribus tabulis, delinearunt.

Accedo ad Poetas, genus hominum lepidum & facetum, sed & inflatum & arrogans, de quibus, nisi alia dicenda superessent, latissimum utique haberem differendi campum. Nimirum ex quo ita persuasum fuit nonnullis, quasi ex ipso Poetarum patre Homero rerum omnium humanarum

Delinearunt] Non inepte forte illi quoque accenseri ceteris poterant, qui arcana aularum sollicitius rimantur & nova identidem ac inaudita crepant, velut ea effutientes, quæ e sanctiori consilio accepissent. Quem in censum ex Italis Gregorium Letum & e Gallis Michaellem le Vassor aliqui referunt, quorum hic tamen illo multo ingeniosior est. SER.

Genus hominum lepidum & facetum] P. I. Beronicium, quem P. Rabus in Carminum ejus, quam adornavit, editione incomparabilis Poetæ titulo insignivit, ad Poetas Charlatanos merito referas. Hunc enim, cum stupenda prorsus carminis extemplo fingendi vi polleret, versusque furore quodam quasi percitus funderet non ineptos, sæpius Thraſonis instar de ingenii sui promptitudine miraruisse, artisque suæ documenta nimium ostentasse aliisque obtruisse tradit Ant. Borremansius *Var. lect. cap. 6*, qui præterea caminos verrendo, cultros acuendo, & similibus artium mechanicarum vilissimis, imprimis autem agyrtam agendo & populo vendendo fumos, vitam ipsum tolerasse scribit. Conf. *Act. Erud. Suppl. T. II pag. 161*, TRIVULT.

Patre Homero] Quantæ annis superioribus de Homero lites inter ejus fautores, Daceriam, Gacon, aliosque, & Homeromastiges, de la Motte, Terrasson &c. ortæ fuerint in Gallia, non attinet hic repetere: plena de iis sunt diaria. Carmina, quæ ad hanc litem spectant, imprimis diligenter exhibet Autor Novorum Liter. (*Nouvelles Lite-*

rum atque divinarum fontes derivari possent, incredibilis profecto fastus invasit cunctos, qui in re poetica fuere vel leviter exer-

raires) quæ Hagæ Com. A. 1715 singulis septimanis prodire cœperunt. Ceterum ut taceam eos, qui Theologiam ipsam ex Homero petunt, & in ejus descriptione cesti Veneris Iliad. α v. 215, 216, 217 mysteria & ænigmata multa contineri putant, teste Eustathio in Schol. ad Hom. l. c. p. 979, (qua de re videri poterit Autor noster in Diss. *περί τῆ ἀσέσκοντος*, seu *de eo quod placet* § 8); ecquis putet, contra morbos quoque remedia ex Homero peti posse, quod patet ex ejus Scholiaste Latino, qui testatur, versum illius Iliad. B. v. 95

Τετρίχαι δ' ἀγογὴ ὑπὸ δ' ἐσεναχέξετο γαῖα
podagræ mederi. VAND.

Quod vero Homero inter Græcos obtigit, ut plura sæpe invenisse sibi in eo videantur Lectores, quam ipse Homerus perspecta habuit, idem fere etiam Virgilio inter Latinos accidit. Nam ut de fortibus Virgilianis nihil dicam, non defunt sane, qui Physices, Oratoriæ &c. præcepta atque argumenta ex eo deprompserunt, qualis Casp. Knitteius e Soc. Jes. qui in Regia Via ad omnes artes & scientias, primum Æneidos Virgilianæ versum:

Ille ego qui quondam gracili modulatus avena,
septem verbis constantem, totidem argumenta de humilitate dicturo subministrare docuit. Conf. *Acta Erud. A.* 1682 p. 336 & Morhof. *Polyb. P. I Lib. II pag. 353 seq.*
CHAR.

Non miror, omnium scientiarum principia in poetarum scriptis requiri; cum ad componendam Iliada sive Æneida utique omnibus fere artibus, doctrinis & scientiis tinctum esse deceat. Non sufficit esse Theologum, Mathematicum, Astrologum, Historicum, Architectum, Geographum, Politicum, Genealogum; &c. nisi etiam Pictor, Artifex, Operarius & Agricola simul fueris. Nec miror, quæsitæ esse in carminibus quæstionum quarundam decisiones, futurique scientiam,

Novit namque omnia Vates

Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trabantur.

Virg. Georg.

exercitati. Nam ut olim Accium Lucium Poetam, cujus vix nomen ad nos propagatum est, Julio Cæsari, in Collegium Poetarum venienti, nunquam assurrexisse constat, quod tantum Imperatorem in carmine multo se putaret inferiorem; ita inventi sunt sequioribus temporibus longe plurimi, qui neminem poematis gloria parem ferre potuere, nedum superiorem. Unus nobis instar omnium erit Belmontes Cagnolus, Abbas Italus, qui cum Aquilejam captam soloque æquatam carmine descripsisset, nomen suum in toto orbe celebratum arbitrabatur, eoque, si literatus aliquis ei continuo non assurrexisset, elatus iracundia hisce hominem verbis increpabat: Itane? Abbas Cagnolus, everfæ
Aqui-

Quia nimirum Poesis lingua Deorum audit, Poeta divinis effatis prodendis os ministrat; nonne verisimillimum fuit inscriptis eorum omnia inveniri, quæ frustra alibi quæruntur? Istud vero admirationi mihi fuit, inventum esse Poetam quendam non parum arrogantem, sui que maximum admiratorem, qui fassus fuerit, egregium Poetam non magis Reipublicæ necessarium esse, quam lusorem peritum. Aliter sensit Boilavius, cum ita ad Lud. XIV Epist. I:

*Grand Roi, poursui toujours, assure leur repos
Sans elles un Heros n'est pas long tems Heros,
Non, a quelques hauts faits que t'appelle,
Sans le Secours soigneux d'une Muse fidelle,
Pour t'immortaliser tu fais de vains efforts.*

I. GALL.

Aquilejæ & tantorum carminum Autor, tuam potuit notitiam effugere? non fit verisimile; cumque in Humoristarum coetu carmina quædam horrida & inculta recitans omnium in se risus excitasset, quid ridetis, inclamabat, infani? ego sum ille Abbas Cagnolus, omnium, qui sunt in hoc numero, multo antiquissimus, quique ex dirutæ Aquilejæ poemate tantam mihi gloriam famamque collegi, ut nullus in terra vivat, cujus nomen sit apud omnes illustrius & clarius. Et quid mirum cristas erexisse Poetas, quos ab ipsis summis Principibus aliisque spectatissimis in Republica Viris longe plurimis in delitiis habitos magnisque honoribus ac præmiis affectos fuisse novimus. Alexander M. cum ad tumulum constitisset Achillis, eum hoc uno beatum prædicabat, quod præconem virtutum

Cujus nomen sit illustrius & clarius] Tria Epigrammata veterum Poetarum, Nævii, Plauti, Pacuvii, quæ sepulchris incidenda ipsi sibi scripserunt, plena fastus & superbiæ legenda sunt apud Gellium *L. 24 Noct. Attic.* De Suffeno Catullus Epigr. XXII:

- - - *Neque idem unquam*

Æque est beatus, ac Poema cum scribit,

Tam gaudet in se tamque se ipsum miratur.

Cicero proinde *T. Q. V, 22*: *Adbuc neminem cognovi Poetam (& mihi fuit cum Aquino amicitia) qui sibi non optimus videretur.* SCRIB.

tutum suarum Homerum nactus esset; & nisi Ilias exstitisset, inquit Tullius, idem tumulus, qui corpus contexerat, nomen quoque obruisset. Augustus versus in laudem Æneidos ipse componebat, ut vel sic abstergeret illos, qui ad ipsius Maronis moribundi præceptum præstantissimum poema igne cremari ac subduci posteritati cupiebant. Et ut alios taceam inter recentiores, qui modicis carminibus ingentes divitias collegerunt, non possum certe hoc

Divitias collegerunt] Huc referri possunt Malaherba, cui Maria Medicea 15000 librarum pensionem annuam procuravit, teste Menagio *Rem. sur les Poes. de Malherbe* p. 378; & Desportes, de quo ita loquitur le Pays Nouv. *Oeuv. T. II p. 180*: *Un seul Sonnet luy fit payé de dix mil francs par l'Amiral de Joyeuse & enfin après s'estre bien lassé à faire des vers, sa Muse acquit un repos de dix mille ecus de rente. M.*

Philippus Desportes pro parvo poemate a Carolo IX centum aureos nummos & pro paucis versibus ab Henrico III mille unciales accepit. Vid. Baillet *Jugements* T. IV P. IV p. 84. Jo. Baptistam Marinum pro *Adonide* Maria Medicea, Regina Galliæ, munere 100000 florenorum donavit, quod ipsi tamen non longe post furto ablatum fuit, quasi ipse tam magnum non meritus esset. Vid. *d. l. p. 204*. De Barlæo in Sorberianis p. 40 hæc leguntur: est tamen vir inter magnos ævi nostri numerandus; elogium scripsit Cardinali Richelio, quinque millibus florenorum repensum. Ipse Barlæus ad Jacob. Petitiū *Epistol. XXXVIII* inter eas, quas Jo. Brant, ineditas ante, Amstelodami a. 1702 vulgavit: *Illie per triduum Haggæ Comitissæ, evocatus ab illustrissimo Oxenstirnio Legato, qui lacrimas meas, quas superiori æstate in obitum Regis Gustavi effudi, absterxit aureo sindone. Sane hæc ex Aquilone*

hoc loco præterire Petrum Ronfardum, ^{Nouv.}
 qui non modo tanta apud Regem Caro- ^{Oeuvr.}
 lum IX gratia florebat, ut cum illo carmi- ^{de M. le}
 num certamen inire non detrectaret, sed ^{Pays T.}
 & ob unam poematis gloriam ab Elisabe- ^{II p. 182.}
 tha Angliæ Regina adamante pretiosissimo,
 & a Maria Scotica supellectile aurea & ar-
 K 2 gentea

*mibi tempestas non fuit gravis. Expediet reges sic mibi
 saepe mori.* Idem, cum e Britannia regium munus acce-
 pissent, ita ad Godofredum de Hæstreht læto calamo scri-
 bit: *Ante pauculos dies ad me misit Legatus Britannicus,
 Serenissimi Regis nomine, aureum torquem, δῶρον vere βα-
 σιλικόν. Faciet vetustas laureatos aut bederaceos Poetas;
 ego auratus esse malim.* v. Epistol. 58 inter Barlæanas,
 quas Gerhardus Brandt vulgavit; sed idem tamen Baudii
 conditionem tangit, non æque feliciter auro inhiantis,
 ita scribens Ep. 61: *Baudii sortem memoras, cui minus fe-
 liciter successit poeticum hoc negotium. Memini Scalige-
 rum abiturienti illi in Angliam cum ingenti Jamborum
 mole ad Jacobum Regem dixisse: Baudi, tu abis in Angliam
 gravis spe, sed redibis levis ære. Nec fefellit vatem au-
 gurium istud.* SCRIB.

Occasione carminum horum, meminisse juvat illius
 etiam distichi, quod Colletet Cardinali Richelio offerebat:

*Armand, qui pour six vers m'as donné six cens Livres,
 Que ne puis je à ce prix te vendre tous mes Livres?*

I. GALL.

Supellectile aurea & argentea] Naudæi Mascurat p. 185
 de Mazarino suo: *Balsac & Corneille l'ont remercié pu-
 bliquement; le premier, de ce qu'il luy faisoit payer pon-
 ctuellement une pension de quinze cens livres, & l'autre
 de ce qu'il luy en avoit donné une de cent pistoles. - - Mais
 crainte que tu ne me serves d'un vel DUO vel NEMO ve-
 nons, je te prie, aux autres. L'Ode de Monsieur Cha-
 pellain, n'a t'elle pas esté reconnue d'une pension de cinq
 cens escus? la preface des poesies du president Maynard
 ne luy valut-elle pas milles livres? le Cordelier de du Bosc*

Elog. P. II
p. 156.

gentea donari meruerit, dictumque vulgo fuerit, nunquam Galliam ex tristi luctu, quem ob captivitatem Francisci I Regis sui conceperat, recolligere se potuisse, nisi Ronfardus eo ipso die, quo Franciscus captus est, miraculo quodam in lucem editus fuisset. Memoratu dignum est, quod de Camillo Querno refert Scriptor disertus, Paulus Jovius. Is, inquit, e Monopoli Leonis X Pont. fama excitus, quum non dubiis unquam præmiis Poetas in honore esse

n'a-t'il pas esté gratifié d'une pension de six cens ? &c. De Desportesio conferri meretur Menagius in Anti-Bail. T. I p. 385, & ipse Bailletus T. I p. 558, qui a p. 556 usque 562 plura talia exempla cumulavit. Ex his illa tantum nostra facimus, quæ p. 562 leguntur, ut constet, quandoque & Baviis regalia dona celsisse: Mr. de Balzac avoit raison de louer ce Dictateur Roman, qui donna de l'argent à un mauvais Poète, qui luy avoit présenté des Vers, à condition, qu'il n'en feroit plus à l'avenir. Et l'on estimera toujours un trait de la sagesse & de la generosité de la Reine de Suede, qui recompensa un froid & pitoyable Harangueur, pour avoir fini. THEM.

Non enim optima semper sunt opera, quæ maximis præmiis autores suos ditaverunt. Novi Autorem tertii Tomii S - - - epistola dedicatoria centum librarum anglicarum stipendium annuum retulisse. Interim ex hoc argumento a multis de pretio librorum judicia fiunt. *Il est étrange, inquit la Serre, qu'on parle mal de mes Ouvrages après le bon argent que j'en ai reçu. Quand un Ouvrage est bien païé, n'est ce pas une Herésie de douter de son mérite ? Et y a-t-il de meilleures pensées, que celles, qu'on recompense au poids de l'or ?* Hac ratione magnus ille Cornelius, Gallus, de opusculorum suorum bonitate judicare solebat, teste de la Bruyere. I. GALL.

esse didicisset, in Urbem venit, lyram secum afferens, ad quam suæ Alexiados supra viginti millia versuum decantaret. Arrisere ei statim Academiæ sodales, quod Apulus præpingui vultu alacer, & prolixè comatus, omnino dignus festâ laurea videretur. Itaque solemnè exceptum epulo in insula Tyberi Æsculapio dicata potantemque sæpe ingenti patera, & totius ingenii

K 3

genii

Potantemque sæpe ingenti patera] Scilicet ut Flaccus ait :

*Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.*

& Plutarchus in *Symposiacis* testatur, ideo Æschylum Tragedias potando scripsisse, quoniam vini calor inveniendi vim excitat, quæ in sobriis torpet aliquando : imaginationes movet, impetumque & fiduciam ministrat. Atque ideo, vel Platone & Aristotele etiam docentibus, Bacchus quidam est furoris Deus, sine quo vates & Poetæ parum proficere gentiles arbitrabantur. v. Gyraldum *de Poetar. hist. Dial. VI Opp. T. II p. 345.* Et hanc ob causam hederâ olim non minus ac lauro coronatos fuisse Poetas, ostendit Borremansius *de Poetis & Proph. p. 24 seq.* De Anacreonte nemo dubitaverit, qui ejus Odam XXXIX legat, ad quam vide interpretis Galli Longepierre Notas p. 200. Nec minus de Propertio constat, fuisse vini amantem, siquidem *Lib. III Eleg. XV, ad Bacchum*, ita loquitur :

*Quod superest vitæ, per te, & tua cornua, vivam :
Virtutisque tuæ, Bacche, poeta ferar.*

E recentioribus exempla plurima prostant eorum, qui genium mero provocarunt. De Mureto certe, quem merito Poetis accensemus, refert Erythræus *Pinac. n. 5*, quod interdum vino se ad ebrietatem oneraverit. Cæsar Ursinus, *Vir sane carus*, ut Anagramma habet, Bacchi furore multa se scripsisse fatetur in Præfatione *Macaronicorum*,

genii opes pulsata lyra proferentem, novo ferti genere coronarunt: id erat ex pampino, brassica & lauro eleganter intextum, sic, ut tam false quam lepide ejus temulentia brassicæ remedio cohibenda notaretur, & ipse publico consensu *Archipoetæ* cognomen, manantibus præ gaudio lacrymis, lætus acciperet, salutareturque itidem cum plausu, hoc repetito sæpe carmine:

*Salve brassicea virens corona,
Et lauro, Archipoeta, pampinoque,
Dignus Principis auribus Leonis.*

Nec multo post tanto cognomine percelebris productus ad Leonem, infinita carmina in torrentis morem rotundo ore decantavit, fuitque diu inter instrumenta eruditæ voluptatis longe gratissimus, cum cœnante Leone porrectis de mensa semesis obso-

quæ sub nomine *Magistri Stopini* edidit, & in *Poem. I* Johannem Bocerum post cœnam sæpe, ac Ennii exemplo bene potum magnam optimorum versuum copiam fundere sine ullo labore & sine lituris se vidisse, testatur David Chytræus apud Jo. Goes *Opusc. de Westphalia* p. 26. Pontus de Thiard, Poeta Gallus, capacissimos calices exhaustit, nec unquam cubitum ivit, quin mero se totum prolueret, ut testis est Baillet *Jug. sur les Poet.* n. 1367. Dominicus Baudius passim πολυπότης audit, quem & ideo, ut notum est, Jac. Arminius scandalum vocabat *Academie Leydenfis*. Conf. Arnd. *Bibl. Pol. Herald.* p. 133. De Beronicio vero (de quo paulo ante)

Vitam cui vinum præbuit, unda necem,
vide *Acta Erud. Lips.* l. c. VAND.

obsoniis stans in fenestra vesceretur, & de Principis lagena perpotando, subitaria carmina factitaret, ea demum lege, ut præscripto argumento bina saltem carmina ad mensam tributi nomine solverentur, & in pœnam sterili vel inepto longe dilutissime foret perbibendum. Itaque cum aliquando, ut idem Jovius testatur, de se canere jussus, in hunc hexametrum erupisset:

Archipoeta facit versus pro mille Poetis,

& demum hæsitaret, illico Pontifex perargute addebat pentametrum:

Et pro mille aliis Archipoeta bibit.

K 4

Etenim

Subitaria carmina factitaret] Quotusquisque est Poetarum, qui, ubi stans pede in uno centum aut mille versus effuderit, non gloriatur maxime & exultet? Instar omnium ille apud Horat. Serm. L. IV, 14 fuerit:

*Crispanus nummo me provocat: accipe, si vis,
Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Custodes: videamus, uter plus scribere possit.*

Nummo lego cum Cl. Bentlejo, non minimo, quæ fuit hætenus recepta lectio. SAM.

Jovius testatur] Refert id quidem de Andrea Marone, Poeta, sed haud dubio errore, Caspar Ens *Epidorpidum* T. I p. 248. M.

Archipoeta bibit] Mireris merito, obmutuisse tam cito Poetam in argumento adeo grato fecundoque, quod & ad laudes ipsius spectabat. Fortasse Papa pariter ingeniosi responsi aliquid ab eo expectabat. Sed e composito colluisse videntur. Quid enim non faciant mortales, ut ingenii laudem deportent. Et cur ergo Poeta tum non cogebatur ad bibendum vinum dilutum, quemadmodum

Etenim & longe plures commemorari poterant Poetæ, qui genium mero sollicitare paulo largius consueverunt, nisi temporis habenda esset ratio. At de Poetis laureatis

antea conventum erat? Num Papa horum omnium oblitus erat, quod gauderet de proprii ingenii promptitudine? Verum fallor utique. Leo enim potius justo severior iudex, Poetam omni potu prohibebat: huic etenim, secundo aut potius tertio versiculo errorem suum reparaturo, sicque canenti:

Porrige, quod faciat mihi Carmina docta falernum.

Pontifex extemplo regerebat:

Hoc etiam enervat debilitatque pedes.

En novum collusionis documentum, immo Charlataneriam apertissimam. Ultimus hic versiculus Virgilianum epigramma quoddam de Vini Amorisque usu imitatur. Constat interim, Leonem X non raro ex tempore carmina fuisse; nec tamen victoriam semper reportabat. Vix quisquam ingenio fuit magis histrionico quam hic Pontifex. vid. Bayle in D. H. C. Art. Leo X. I. GALL.

Habenda esset ratio] Non levis quoque est Gallorum ineptia, arbitrantium, sola sua patria vina sufficere ad excitanda & alenda elegantiora ingenia, nec inde fieri posse, ut genuinus Germanus sit genuinus Poeta. Atqui confundant illos, non refutent Viri præstantissimi & ingeniosissimi, Hofmanswaldau, Besser, Neumeister, alii. Doctissimus Gundlingius hæc de Gallis illis Thraconibus C. I p. 79 edit. primæ, Otiorum monuit: Galli Germanorum Carmina legere nesciunt, eo quod linguam nostram militibus saltem convenire existimant, & hinc est, quod suspicantur, nulla nobis Poëmata esse, quam quæ callidas Reinicke vulpis technas exponunt, aut boni illius Sachsii Rhythmologias, quas Phonaſci hodiernum in pretio habent. I. HALL.

Quid inde mirum, quod ignorantes hi osores nobis quoque impudico ore ogganniunt Distichon, quo Gambaram, Poetam Antwerpientem, paucis mutatis lusit Muretus:

Credite, Vestratum merdosa volumina Vatum

Non sunt Nostrates tergere digna nates.

tis nonnihil hoc loco dicendi peropportuna nobis nascitur occasio, quippe qui non minus ac victores in Olympicis, sibi placent, & quendam quasi in Poesi dominatum erigunt. Ipse Petrarcha, qui primus fere honorem illum consecutus est, non alio in loco Romæ, quam quo Imperatores Romani consueverant, coronari voluit; Nouv. Oeuvr. de M. le Pays T.II p. 186.

K 5

& con-

Sed faceffant bardi illi & inficeti. Condigne tamen ipsorum convitiis responderunt post Lansium, Cramerus in *Vindiciis*, Bernhardi in *Meditat. Acad. de Germania artibus literisque nulli secunda*, Richey in *Judiciis quor. Gallorum iniquitatis convictis*, Gryphius in *Schediasm. anecdoto de erroribus Gallorum Geographicis*, & alii; de quibus olim ex instituto. Q. MARC.

De Poetis laureatis] Utique hic sibi maximopere placebant, cum se laurea caput cincti in speculo vel ære conspicerent.

Beatus Fannius, ultro delatis capsis & imagine.

Hor. *Serm. IV*, 21, 22.

Ceterum de Poetis laureatis vide Berneggerum *Observ. hist. pol.* i in fine, Taubmannum in *Dissert. de Latina lingua* & Jac. Thomasi & Th. Reinesii *Epistolas duas Maresianis* sub finem additas. SAM.

Legatur etiam annotatio V. C. Costæi ad translationem hujus versiculi Horatiani, quam Tarteronius edidit. Ridiculum ibi exstat de Poeta quodam Anglo vanitatis exemplum. I. GALL.

Quendam in Poesi dominatum erigunt] Taubmannum adhuc Alumnum Melissus laurea donavit; vid. Erasmi Schmidii *Orat. in memoriam Taubmanni in Memoritis Philosophorum Wittenii Decad. I* p. 83, qui tamen in dissertatione *de Latina lingua P. I*, 109 Poetæ doctissimi Adami Theodori Siberi meminit; qui nomen suum Poematibus subsignaturus, se Poetam non laureatum scripsit. SCRIB.

Lassel
Voy. d'
Ital. T. II
P. 244.

Paravici-
niSingul.
de vir. cl.
p. 81.

& constat de Ludovico Ariosto, quod, cum ab ipso Imperatore Carolo V lauream accepisset, tanto repente gaudio fuerit perfusus, ut velut œstro percitus per omnes plateas cursitaverit, ipso *Rolando furioso*, quem carmine descripserat, longe furiosior. Henricus Loritus Glareanus, cujus & supra mentionem fecimus, a Maximiliano I Imp. corona poetica donatus, cum peregrinos aliquos se ipsum visendi gratia accessisse audivisset, tum laurea indutus & aurea torque ornatus ac conclave elegans & amplum ingressus, & in hemicyclum se recipiens, sedebat immotus, perinde atque illos

Longe furiosior] Hetruscum est poema, quod *Orlando furioso* inscribitur: dedicaverat illud autor Duci Ferrariensi, sed nihil aliud ab eo retulit præter verba illa: *Signor Ariosto dove per Dio habete pigliato tante coionnerie?* v. Le Pays l. c. p. 184, & ridetur false Ariostus ab autore libri *Hist. Poet. de la Guerre entre les Anc. & Mod.* Liv. 5. M.

Sedebat immotus] Non multum abit, quod de Barthio habet Paravicinus Cent. III Singul. N. 4. Ille, ut erat in plurimis morosus, ita exteris accessum, ad se videndum, non facile permittebat. Cum tamen aliquando ipsum Anglus quispiam inviseret, intentis eum oculis aspiciebat, sed clauso ore; denique se avertens agebat: *Si me a parte anteriore contemplatus es, contemplare nunc etiam a posteriore.*

Quantum vero ad Dachium, certiores nos fecit Vir gravis & fide dignus, nihil sibi horum, cum ante annos jam bene multos Regiomonti degeret, de optimo viro innotuisse, quin potius contrarium se testari posse: quod scilicet Dachii memoria apud omnes cum Academiæ tum op-

illos non videret, qui accefferant, atque ita etiam abire patiebatur. Et relatum accepimus de Simone Dach, cujus est in Borussia nomen celebratissimum, nunquam eum in publicum prodiisse, quin corona ac ceteris ornamentis, quæ Poetam laureatum decent, fuerit insignitus. Deinde illud quoque præcipuum habent Poetæ, quod ingenii sui foetus, perinde ut canis catulos suos, amant & lambunt, & præmaturo sæpe partu in lucem protrusos centies prælegunt amicis suis ac patronis, & cum alios non

pidi Cives, ut Viri moderati & placidi in summo honore fuerit. Neque ipse diffiteri possum, mihi similem pænæ narrationem de nescio quo *Homburgio* Poeta Germano, factam esse. Quanquam & de hoc nihil certi affirmare ausim. THEM.

Simone Dach] Indicta hæc cupio, postquam me docuit Cl. *Mich. Lilienthalius*, ne quidem lauream unquam impetrasse Dachium; v. Ejusd. *Erläuterter Preussen* T. I p. 187.

Centies prælegunt amicis suis] Equidem & veteribus id solenne fuit. Unde Plato Antimacho sua poemata recitanti omnium instar fuisse perhibetur. Conf. Rob. Titii Bergensis *Prælect. in Catull.* p. 601. Quintilius liberrime corrigebat, quæcunque ipsi prælegebantur, carmina, fidelissime admonens morigeros, sed cum obstinatum videret Poetam, tacite illum, nullo addito verbo, dimittebat. Vid. Robortelli *Comm. in Poet. Horat.* p. 18. Et Ferdinandus Fürstenbergius in *Poem.* p. 99 scribit:

Sic Venusinorum sermonum candidus audit

Judex Tibullus, & suos

Nasoni solitus recitare Propertius ignes

Arbitrio illius stetit,

non invenerint, quorum aures obtundant, novem Musas cum Apolline provocant, ut numerum faciant. Quin & nova comminiscuntur carminum genera Chorian-tica,

Sed ea est plerumque Poetarum arrogantia, ut pauci æquo animo ferant amicorum admonitiones: verum plausus tantum ac præconia quærunt, eoque ad alteram identidem stropham in sinu quasi gaudentes oculos in auditores suos conjiciunt, ut illis se placuisse intelligant. VAND.

Aures obtundant] Quod si quæris, unde hic Poetarum pruritus sua opera cunctis prælegendi nascatur, & cur iis fere proprius sit? respondeo, inde hoc fieri, quod inter omnes ingenii humani foetus nullus æque philæviam excitare valeat, ac poema. Numerus, rhythmus, & harmonia versuum, immo sermo ipse a communi loquendi consuetudine recedens; hæc omnia, inquam, hominem de se ipso magnifice sentientem ita delectant, capiunt, rapiuntque, ut non possit non aliorum plausus sollicitare.

Il poursuit de ses Vers les passans dans les rûes.

Boil. Sat. VIII. I. GALL.

Ut numerum faciant] O felices quondam Poetas Romanorum, qui, cum recitandum esset poema aliquod, certos alebant homines, qui recitantibus plauderent! Juvenalis Sat. VII:

Scit dare libertos extrema in parte sedentes

Ordinis, & magnas comitum disponere voces.

SAM.

Comminiscuntur genera] Germanos præ reliquis hujus pruritus insinuat Naudæus l. c. p. 213, ubi personatus Saint-Ange ad Mascuratum suum: *Je m'étonne toutefois, qu'ayant parlé de celles (Poesies Macaroniques) des Italiens & des François, tu ne dis rien des Allemands & Flamands, qui sont naturellement portez à toutes ces sortes des Badineries.* &c. Etenim, si verum fatendum,

Nil intentatum nostri liquere Poeta;

Sed minimum meruere decus

carminibus suis hieroglyphicis, cancrinis, pyramidalibus, cruci- & calici-formibus, aliisque genuinæ Poeseos dehoneſtamentis. Ut mirer sane, Virum litteratum ante XII

tica, Asclepiadica, Dicola, Distropha, Tetrasticha, Acrosticha, & nescio quæ alia,
in

hos annos peculiarem Commentarium *de Poesi Germanorum Symbolica* publicasse. Taceo Poetastros & Rhythmidædalos, qui in sutrina sua vel ad textorium sedentes Musis vim inferre, versuumque, si Diis placet, Myriades profundere non verentur. Talis fuit sciolus ille Pædotriba rusticanus, qui tantum non Megalensia celebrari fecit, aut munera accolis suis edidit, cum post quinque & quod excedit dierum sudores, distortum denique hunc Pentametrum enixus esset:

Quæ non mutari, sunt toleranda, queunt.

Itemque bonus iste Andr. Colbius, qui, quod porcus matatus erat præpinguis, atque ei & anser & capus & gallina suppetebant, lepus etiam piscesque ex sententia aderant, admovendum omnino dubiæ Cœnæ putavit Petr. Paganum, veterem Fautorem, istumque his versiculis invitatum voluit:

*Domine Petre, Domine Pagane,
Colbius rogat, velis, ut, Andreas,
Vesperis quarta mactabimus suem,*

Ad se venire.

Bellissime omnia! nec enim hospites opiparum convivium recusarunt, sed laute cœnatum est, crateresque in feram usque noctem everfi. THEM.

Cancrinos versus, qui retrogrado ordine legi possunt, nemo ante Joannem Henricum Rißium, in comitatu Sponheimensi natum, aggressus est, qui Epigrammata cancrina Viris eruditis primus scripsit, teste Frehero *The. Vir. claror. p. 690.* De versibus Leoninis plurima lectu jucunda collegit S. R. Rechenbergius in *Diff. de ineptiis Clericorum Romanens. literariis pag. 590 seqq. in Diff. Acad.* CHAR.

In medium proferamus exempla quædam hujusmodi carminum.

Retrogradum:

*Prospicimus modo, quod durabunt tempore longo
Fœdera, nec nobis pax cito diffugiet.*

in quibus non quod pueri in faba invenisse sibi videntur. Taceo vefanam illorum fingent-

Inverso ordine vocum

*Diffugiet cito pax nobis, nec fœdera longo
Tempore durabunt, quod modo prospicimus.*

Versus Leoninus :

Filius hic, pater hic, & Avus & Proavus isthic.
(qui quatuor Personarum epitaphium eadem opera absolvit).

item :

Ad primum morsum si non potavero, mors sum &c.

Versus Macaronici :

*Helas Helas ! Pater a cornibus,
Pleurer nous faut privati dolio,
Le Piot manquant perit Relligio,
Adieu vous dis Fratribus omnibus.*

Versus quos Galli vocant rapportez :

*Vir simplex, fortasse bonus, sed Pastor ineptus
Vult, tentat, peragit, plurima, pauca, nihil.*

Versus Echo imitantes :

Quel est l'auteur de ces maux venus ? Venus.

Versus à rimes Emperieres :

*En grand remort - - mort - mort.
Ceux qui parfaits - - faits - faits.
Ont pour effort - - fort - fort.
Des Clercs tous frais - rez - rais.*

Versus à rimes Fraterniers :

*Metsoiile au vents cingle vers nous, Caron,
Caron t'attend puis quand seras en tente,
Tant & plus boy bonum vinum Charum,
Qu'arons pour vrai. Donque sans longue attente,
Tente tes piez à si décente sente.
Sans te fâcher ; mais en sois content, tant,
Qu'en ce faisant nous le soyons autant.*

Acrostichon :

*Amour au cœur le Nom d' Anne imprimA
Nom tres heureux d' une que j' aime bien
Ni de nous deux cet amoureux lieN
Autre que mort defaire ne pourrA.*

figendi ac mentiendi libidinem, qui vel cum Ariosto illo, de quo modo diximus, cum hippogryphis ex Luna descendunt, vel cum Typhone apud Nonnum, se aurigaturos cœlum, imo octies majus effecturos, quod hoc nostro capi fatis non possent, & novis nuptiis copulatu-^{In Dionysiac.} ros stellas, ut cœlo plenior sit soboles, ineptissime somniant. Nec quidquam addam de *Furore*, quem vocant, *poetico*, cui Θέλον quippiam inesse sibi persuadent: quamvis illum

Versus discerpti, Gallice *Coupés*:

<i>Je n'aimai onc</i>	- - -	<i>Anne ton accointance,</i>
<i>A te deplaire</i>	- - -	<i>Je quiers incessamment,</i>
<i>Je ne veux donc</i>	- - -	<i>A toi prendre alliance,</i>
<i>Ennui te faire</i>	- - -	<i>Est tout mon pensément,</i>
<i>Te donner blame</i>	- - -	<i>Est mon esbâtement,</i>
<i>Je ne prie ame</i>	- - -	<i>A te faire service,</i>
<i>Le Diable entraine</i>	- - -	<i>Cil qui est ton Amant,</i>
<i>Qu' il t' a en haine</i>	- - -	<i>Dieu conserve & benisse.</i>

Versus Literales:

Germanus quidam, Porcius dictus, in pugnam porcorum poema Latinum trecentorum vel quadringentorum versuum composuit, cujus singulae voces per P incipiunt. e. g.

*Porcorum Placuit Parvam Praefigere Pugnae
Pagellam &c.*

Des Accords, Autor *Libri des Bigarrures*, ejusmodi plura exempla producens ait, ei, qui sex versus ejus generis contorserit, merito ad respirandum haustum porrigendum esse. I. GALL.

Inesse sibi persuadent] Maxime in Anagrammatibus nescio quid peculiare & ominosum quærunt ista Verve-cum capita. Atqui divini nihil nullumve θεόν in illis latere, vel ex eo solo clarum fit, quod Eruditi etiam in scriptis eristicis adversarios suos iisdem traducere non du-

lum quoque facillime trahi posse in rem nostram, nemo ibit inficias.

Nunc

bitarunt. Sic Emericus Cruceus, a Joh. Frid. Gronovio forte laceffitus, hæc ex ejus nomine elicuit; *Ego unus, cor asini ferens, rudo*: quibus & hoc Distichon superaddidit:

Lucius inversus hominis sub pelle Gronovi

Occultas asinum, quem procul ire jubes.

Evolve otia Gundlingiana, ubi C. VI lepidum Epistolium de Anagrammatum Admiratoribus & p. 255 edit. vet. singulare illud de Gronovio & Cruceo legitur. Possent hic afferri plura aculeata Anagrammata, quæ mores ejus, quo de sermo est, non male exprimunt; quia vero & illa ipsa potius animi exacerbatæ & infestæ, quam excellentis ingenii inventa fuerunt, nobis quidem ista tangere nefas estq.

I. HALL.

Lipsiæ quidem in anagrammatibus multam olim operam posuit quidam M. Frenzelius, qui, cum funus duceretur Viri honoratioris, illud uno saltem anagrammate, si non pluribus, prosequi suevit. Sed referunt, tam difficiles ipsi partus hos exstitisse, ut, quoties in anagrammate inveniundo laboraret, toties humi se projecit toto corpore, atque ita se mirum in modum contorquens & nunc huc nunc illuc volutans, nunquam cessaverit, quin aliquid eliciisset, invita licet sæpius Minerva. VAND.

Egregie depinxit hunc Anagrammatistarum cruciatum Colletet his versibus:

Ménage, sans comparaiso

J'aimerois mieux tirer l'Oison,

Et même tirer à la rame,

Que d'aller chercher la Raison

Dans les replis d'une Anagramme.

Cet exercice Monachal

Ne trouve point son vertical,

Que dans une tête blessée,

Et sur Parnasse nous tenons,

Que tous ces renverseurs de Noms

Ont la Cervelle renversée.

Ceterum non pauci primi ordinis eruditi his quisquiliis inhiarunt. Nec ad vituperium minus quam ad laudes ad-

Nunc ubi ad doctrinam Logicam, & Metaphysicam delabimur, pro quantum ubique ineptiarum deprehendimus! Quis enim ferat tot vanas & inutiles digladiationes, de formalitatibus, hæcceitatibus, quidditatibus, intentionibus, suppositionibus,

Conf.
Agr. de
Van. Sc.
Cap. 8.

hibitæ fuerunt. Poetæ imprimis ex amicarum suarum nominibus anagrammata composuerunt, quibus hic proferendis supersedeo. Dantur præterea versus, in quibus omnes Alphabeti literæ occurrunt, qualem Scaliger composuit :

Vix Phlegetum Zephyri, quæres modo flabra Mycillo.

Quod Gallice etiam a nonnemine tentatum est :

Qui flamboyant guida Zephyre sur ces eaux.

Existant etiam Chronographa aliaque infinita, ut taceam ea, quæ *Neufgermain* excogitavit, quæque iis semper finiebantur syllabis, ex quibus nomina eorum constabant, quorum laudes prædicandas sibi sumebat. Hæc jam sufficere poterunt. I. GALL.

Ad doctrinam Logicam] Meum hic facere poteram versiculum, quem, teste Naudæo in dialogo *le Mascurat* p. 393. Cœlestini monachi Parisiis cœnobii sui foribus inscribere :

Linguo Coax ranis, Cra corvis, vanaque vanis;

Ad Logicam pergo, quæ mortis non timet ergo.

Autor ejus perhibetur quidam Silo seu Serlo, Professor Log. in Academia Parisiensi circa An. 1181, qui a discipulo quodam harum ineptiarum studiosissimo, ut convenerat inter ipsos, post mortem de pœnis infernalibus admonitus, missis sophisticationibus, & adscito habitu religioso, hoc ipso versiculo ultimum vale dicebat auditoribus suis. Conf. Ant. Wood *Athen. Oxon. in Fastis T. I pag. 833. M*

De formalitatibus, hæcceitatibus &c.] Alia id genus vocabula, tum & quæstionum stolidarum & inutilium exempla, qualia barbara secula olim pepererunt, suppedita-

bus, exponibilibus, reduplicativis, particularisationibus, suppositis, mediatis & immediatis, complexis & incomplexis, (jam spiritus me deficit) breviter, tot intolerandis subtilitatibus, cum quibus si Cleanthis aut Chrysippi argutiæ una cum Daphitæ, Euthydemæ, Dionysiodori circumventiunculis componantur, penitus crassæ rusticanaeque futuræ sunt. Enimvero etsi jam pridem a nostris explosas novimus Scholastico-

bit Rostochiensium celeberrimus Theologus, Dn. Joh. Fechtius in Dissert. *Job. Reuchlini Vitæ*, a Majo conscriptæ, præmissa. A. 5, 6. SCRIB.

Incomplexis] Multo magis barbari dantur termini, quam hi, ab Oratore nostro adducti; immo tanto prostant numero, ut justus Calepinus exinde facile confici possit. Interim haud magna opus fuit opera, ad monstra hæc ejicienda: solus enim contentus ad barbarissimos hos eliminandos abunde suffecit. *vid. Baillet Jugem. des Scav. T. I p. 188. Ces Subtilitez, inquit Rapinus, n'ont lieu, que lorsque les bonnes raisons ont manqué. On s'attacha à des Formalitez, quand on n'eut plus rien de reel à dire. On ne chercha plus la verité, mais l'art de faire des Objections & d'y repondre, à la faveur de cent termes de nouvelle fabrique que les Philosophes n'entendoient pas eux mêmes. vid. dict. Belii Art. Thomæus, remarque A. Hæc est mentis humanæ natura; ad vana & ridicula delabatur, si viribus destituitur ad solida prosequenda. vid. hac de re celeb. Baco in libro de augm. scient. I. GALL.*

Subtilitatibus] Adde passionabilitates, ampliaciones, coessentiationes, futuritiones potentionabilitates, virtualitates, scæmineitates, bestialitates, equeitates, petreitates & similes, tum distinctiones inter *καταποδια*liter & restrictive &c. CHAR.

Scholasticorum questiunculas] Addamus nonnullas illustrationis ergo: Utrum Logica sit scientia rationalis una

lasticorum quæstiunculas, tot bellissimis Sophisticationibus involutas: *utrum* scilicet *Deus in firmamento sit in aliquo prædicamento?* num *Magister nostrandus, an noster Magistrandus dici debeat?* Quodnam majus sit miraculum, an, si elephas æque exiguus fuerit ac pulex, an vero, si pulex magnitudine sua æquaverit elephantem? aut num chimæra in vacuo bombillans possit comedere secundas intentiones? adhuc tamen monstra illa verborum perterrefaciendis pueris inventa, *barbara*, scilicet,

L 2

cela-

& ab aliis distincta? utrum sit modus sciendi? utrum Logica sit acquisita per Logicam? quodnam sit principium individuationis? quomodo ens se habeat ad Deum & creaturas, ad substantiam & accidens, an univoce, an æquivoce, an analogice? an Physicæ objectum sit ens mobile, an corpus mobile; si hoc, an qua mobile, an vero qua naturale? an materia prima sit pura pura potentia? utrum materia sit actus entitativus? quomodo privatio principiet corpora naturalia? utrum inter materiam & formam, quando uniuntur, detur duplex unio? an primæ qualitates sint formæ elementorum? num, si quis duobus collegiis intersit, dici de eo debeat: iste est *membrum* duorum collegiorum, an vero: iste est *membra* duorum collegiorum, & reliqua. CHAR.

[*In Barbara & Celarent*] B. Scherzerus pulchro epigrammate primæ Figuræ modos complexus est. Scripserat non nemo novam Logicam, atque in ea novitatis studio primum modum in prima Figura, quem *Barbara* vocant Logici, omiserat; accidit vero, ut idem postea Gothæ Barbaram, virginem, imprægnaret, quam uxorem ducere jubebatur a Principe. Itaque his in eum versibus lusit:

*Novam qui scripsit Logicam,
Figuram negat unicam,*

celarent, darapti, ferison & similia studiose colimus ac tuemur. Prorsus ut ad nostra quoque tempora accommodatum videatur epitaphium, quod barbaris sæculis quisquiliarum harum patrono positum accepimus :

Naudé
Hist. des
Fr. de R.
C. p. 92.

*Hic jacet Magister noster,
Qui disputavit bis aut ter,
In barbara & celarent,
Ita ut omnes admirarent,
In fapesino & frisesimorum,
Orate pro animas eorum.*

Memini B. Parentem meum ita olim his ineptiis occupatum fuisse, ut sæpe postea exse-

*Gothanam nempe Barbaram.
Quam vellet, ut celarent nunc,
Quam concupivit dari tunc!
Hanc tu figuram ducito;
Dicit Princeps, aut ferio.*

VAND.

Ferison] Constat equidem multos Logicorum hos terminos non nisi Charlataneriæ causâ adhibuisse, certissimum tamen etiam est, eos in usu, cui destinati sunt, nihil ridiculi in se habere, sed contra admodum commodos esse, ad indicandam unica voce quadam certam ratiocinandi rationem, quam sine iisdem terminis technicis proluxa oratione vix explicare possemus. Nolim itaque credere, Oratorem nostrum ex eorum numero esse, qui frigido satis fale *Barocco* & *Felapton* hoc fricantes, id prorsus rejiciunt. Afferere potius ausim, eum non nisi illos hic perstrinxisse, qui mysteria in iisdem vocibus crepitant, aut in discursibus suis expresse innuunt, se argumentum aliquod in *Bocardo* aut *Ferison* proposituros esse. *vid. la Log. de Port-Royal.* I. GALL.

exsecratus fuerit tot horas atque dies futi-
li labori consecratos, quos multo rectius
infumisset illis studiis, quæ deinde, cum ad
se rediisset, non sine aliqua laude tractavit.
Et dignus est auribus vestris titulus; Au-
ditores, thematis prope inextricabilis,
quod admodum juvenis ad capeffendum
inter Magistros Jenenses locum (nam ju-
ra ipsa Magisterii apud nos jam adeptus
fuerat) publice in Academia Salana pro-
posuit: *de Præcisione inter creata reali-
ter identificata, num objectiva sit, an ve-
ro tantum formalis?* Etenim audax faci-
nus & temerarium visum est omnibus,
quod Vir imberbis & aliunde in hanc al-

L 3

terca-

Creata realiter identificata] Quis credat etiam hodie,
& quidem in media Gallia, illa politioris literaturæ sede,
deprehendi, qui rerum extra se omnium realitatem ne-
gent? Refertur enim in Memoriis Trevoltiensibus, Parisiis
novæ sectæ autorem (cujus quidem nomen non additur)
existere, qui ex Malebranchii Metaphysicis plus nimium
sapiens, eo processerit, ut statuatur, se solum re vera existe-
re, ceteros homines & creaturas omnes suos esse conce-
ptus, vel rectius, somnia. Atque is quidem nactus est di-
scipulos, *Egoistas* dictos, quorum singulos pariter de se
ipsis credere tradunt, quod soli sint in mundo, cetera
omnia tantum in ipsorum cogitationibus existant. VAND.

Où est l'homme (inquit *Belius* in Dict. Art. Rorarius
Rem. B.) *Où est l'homme, qui oseroit dire, qu'il n'y a que
lui qui pense & que tous les autres sont des Machines?*
Ejusmodi hominem postea inventum esse in Gallia, ex
antecedenti observatione patet, qui ne quidem machina-
rum titulo dignos arbitratus est alios homines. I. GALL.

tercationis sphæram delatus, rem usque adeo perplexam & absconditam in cathedram deducere & cum exercitatissimis vitilitigatoribus ac logodædalis in arenam descendere non dubitaret. Gloriabatur ante alios ex Adjunctorum, quos vocant, Facultatis Philosophicæ ordine aliquis (quem, nescio num subtilitatibus istis, ad dementiam demum adactum constat), Vir utique acutissimus, quem, non secus atque olim Raymundum Lullum, radium mundi & virum illuminatum vocabant discipuli, se Lipsiensem istum Juvenem mire deperit daturum & ducturum ad absurdum. Fit pugna; torquentur in nostrum tela acerrima, intermixtis haud parce scommatibus, quæ probe norunt Athletæ isti, quantum faciant ad excitandos risus & cachinnos. Sed non minus ille fortiter cuncta excipiebat & juvenili paulatim ardore inflammatus hostem crudelissimum redigebat ad incitas, victoriamque omnium confessione luculentissimam deportabat. Pungebant hæc non parum Adversarium, quare, ut novum æmulum in invidiam adduceret apud studiosos juvenes, proximo statim post pugnam die ex valvis publicis indicabat, sibi propositum esse, docere juventu-

ventutem, qua ratione non tantum Oppo-
nens & Respondens, verum & Præses ma-
xime in congressibus disputatoriis pruden-
ter ac modeste se gerere debeat. Quibus
vix auditis, noster ex iisdem valvis annun-
tiabat scholas novas, in quibus, quo ordi-
ne, quave modestia non modo Præsidentem
& Respondentem, verum & præcipue Op-
ponentem uti conveniat, demonstratu-
rum se pollicebatur; id quod incredibili
omnium concursu haud infeliciter præsti-
tit. Sed justo longius me abduxit dulcis-
sima Parentis mei memoria, cujus hic men-
tionem me fecisse eo minus indecorum
arbitror, quod ipse, quoties ista narraret,
fateretur ingenue, se illo tempore, quo te-
nerum animum invaserant nugæ illæ, fuisse
omnium quos Sol adspicit, stultissimum.
Nihil enim, ut Sarisberiensis loquitur, est In Poli-
infelicius, quam in eo, in quo minimum cratico.
proficias, plurimum laborare.

L 4

De

Omnium quos Sol adspicit stultissimum] Ita B. Christ.
Weistius in Epistola ad Balbinum non obscure suam vi-
cem deplorat, quod octodecim annorum adolescens Li-
psiam deductus, totos dies, totas noctes sæpe Suaresii,
Oviedonis, Ariagæ, Dantis lectioni dedisset, eoque terse
scribendi rationem non parum corrupisset. Vid. *Epist.*
ejus nuper ed. p. 58. SCRIB.

Plurimum laborare] Possent de illis aliqua addi, qui
sive dicant, sive scribant, meros syllogismos loquuntur;

De disciplinis practicis nihil dicam; equis enim ineptias quæſiverit inter eos, qui primi omnium animum hominis ad sapien-

quasi vero scitum argumentum non absque addita etiam *Majore* valide concludat. I. HALL

Immo addi & ii poterant, qui methodos singulares in tradendis disciplinis crepant. Nonnulli in rebus incertissimis Mathematicam secuti sunt methodum, quem nec satis videntur habuisse perspectam. Quo loco non possum prætermittere Yvonem Gaukes M. D. qui in *Dissertatione de Medicina ad certitudinem Mathematicam evolvenda* Amst. 1722 methodum Mathematicam sequi constituit, e qua tamen nihil adhibuit, præter verba illa, *Definitio, Propositio, Postulatum, Scholium*, quæ discursibus suis addidit, & probationibus, quæ nihil habent cum Mathesi commune, citationes nonnullas interuit. Atque ita tamen casus e praxi clinica demonstrare ausus est; e. g. probat Propositionem: *febris decem dies duravit*, ex eo, quia decem dierum spatium remota fuit causa febris; item illam: *Homo quidam triginta annorum febrem accepit*, ex eo, quia hominis triginta annos nati sanguis calidior sit, quam aliorum. Conf. *Acta Erud. Lips.* 1713 p. 33, 34. VAND.

Philosophia perperam tractata multis profecto nocuit, hocque Sapientiæ falso sic dictæ studium plurimos reddidit stultos, quod *Rapinus* V. C. exemplis selectissimis probatum dedit, in *Reflex. sur la Philos. Art. XXVII* seqq. Immo majus quid alibi me observasse memini. Majus inquam, cum sanam mentem quam vitam amittere præstet. Narrat nimirum *Muretus*, Philetam quondam sanitati suæ offecisse mortemque sibi accelerasse vanorum Sophismatum Logicorum amore nimio. Equidem *Bælius* (vid. *Dict. Art. Philetas*) in dubium revocat hanc mortis ejus causam, verum ipsa Athenædi verba Mureti sententiam confirmare videntur. Non morabor quidem diu in recensione totius facti, haud tamen ingratum multis fore arbitror, si *sophisma* illud *mendax*, quod mortem illi attulisse dicitur, paucis in medium proferam. Argumentum nimirum est, cujus termini id, quod probandum est, de-

scientiam & virtutem componunt? Quamvis nec hic quidem prorsus sterilis nobis futurus sit ager, si vel unam de affectibus doctrinam consideremus, cum alii in perspicendis aliorum affectibus lynceos oculos, alii in frenandis eradicandisque propriis vires Herculeas jactitent. Notæ sunt

L 5

Stoico-

struere videntur, sive aliquod ratiocinium, quod per probationes suas se ipsum destruit. Bælius ex Cicerone hoc exemplum suppeditat: *Si vous dites que vous mentez, & si en le disant vous dites la vérité, vous mentez. Ou vous dites que vous mentez, & en cela vous dites la vérité, donc vous mentez, en disant la vérité. Il est aisé de voir, que ce n'est qu'une subtilité puerile. Aristote cependant declare, que le menteur se jette dans une extrême perplexité; mais Senèque se moque de la multitude des Livres, qui ont été faits sur ce Sophisme.* I. GALL.

De Logicis ita Bohusl. Haslensteinus in opusc. de Mis. hum. p. 31: *Torquent enthymemata Logici, Syllogismorum struunt sylvas, ut captiosis argumentorum ambagibus mentibus imperitorum illudant. Irridet hos Socrates apud Platonem. Dion eos Eunuchis comparat, Origenes per Cynipbes & ranas, quibus Ægyptii sunt percussi, vanam delicorum garrulitatem intelligit. Ad hæc quæ de Stoicis imprimis spinosis, qui solam habuere doctrinam de argumentatione, Commentator Haslensteinii Henningus Succovius monuit p. 184 seq. legi merentur.* VAND.

Vires Herculeas jactitent] Hi homines nobilissimum DEI donum neque recte cognoscunt, neque grati agnoscunt. Quemadmodum enim aqua stagnans vix a corruptione absque motu conservatur, sic humani corporis machina sine affectuum adjumento in statu suo subsistere haud potest. Abusus, etsi permagnus, rectum tamen usum, tot egregia præstantem, non tollit. Affectati in extirpandis affectibus Heroes aut se ipsos decipiunt, aut alios; crebro utrosque. Dantur homines ejus simplicitatis pariter & audaciæ, ut aliis persuadere conentur, se affectibus, voluntate, concupiscentia, imo cogitationibus ipsis &

Stoicorum nugæ, qui sapientem credidere
neminem, nisi qui perturbationum pror-
sus expers, hoc est, homo marmoreus aut
stipes

sensibus, (quidni & ratione?) carere. Illis addenda vi-
dentur Ingenia sympathetica, quæ sese hominem ex odo-
re, visu vel voce dijudicare posse, jactant, utrum sibi simi-
lis sit, & affectuum domitor? At, ô quam verum est no-
strum illud: *Mundus vult decipi*. Eandem Epigraphen
ii quoque merentur, qui conjecturas aliquot morales, vix
levem probabilitatem inferentes, summa cum fiducia pro
certissimis criteriis venditare audent, quibus instructus,
abditos cujusque hominis affectus felici successu conje-
ctare queas. Ecquod vero, fodes, necessarium vinculum
est inter alicujus pronunciationem, stylum, incessum,
vultus colorem, inter capillos denique, pedes & manus
cum ejusdem motibus internis? Hoc nihil obstante tam
firmus est in sua arte Claramontius, ejusque dignissimi
successores Cajus, Lucius & Sylvester, ut tibi certas con-
jectandi regulas præscribere nulli dubitent. I. HALL.

Stoicorum nugæ] Nonnulli veterum Philosophorum
omnes affectus malos adeoque tollendos contendebant,
ἀπαθείαν statuentes, ut Stoici, vide Lipsium *manud. ad
phil. Stoic. lib. II. Diss. VII p. 120 seqq.* quidam duriores
Stoicorum voces *tollere, eradicare, carere* emolliendas
esse censuerunt, ut in gratiam redeant cum reliquis phi-
losophis, vid. Rappoltum *ad Horatium p. 1224*. Alii in
alterum extremum prolabentes *ἐμπάθειαν* asseruerunt,
quæ Epicureis vulgo tribuitur sententia, quanquam con-
stet aliunde, quæ Epicuri mens de hac re fuerit. Tem-
perandos esse affectus, reliqui existimabant Philosophi,
Pythagorei, Platonici, & Peripatetici, conf. Buddei *Inst.
Theol. moral. I, 1, 6, 31 p. 303*. Atque hic quoque error
recentiorum quorundam Philosophorum, illorum præ-
cipue, qui Cartesium sequuntur, debet subnotari, qui ver-
santur in ea opinione, quasi omnes affectus sint indiffe-
rentes. CHAR.

Antisthenes apathiae autor fuit; Diogenes autem si non
primus, illustrissimus tamen ejus sectæ Martyr dicendus,
& ipse Alexander M. Indiam aggressurus spe victoriæ

stipes fuerit. Quos imitati sunt quodammodo Aloysius Luifinus, Lælius Peregrinus, alique sexcenti, qui ad compescendas suffocandasque feras animi libidines durissimas leges proposuerunt. Et quis nescit nostris temporibus existisse plures, qui

jam plenus, optasse fertur, ut Diogenes esset. *Adire vrai, Autor hujus observationis pergit, c'est un etat etrange que cette Insensibilité. Et il a toujours bien couté cher à quiconque y est arrivé. Diogene y arriva: l'Antiquité est trop formelle la dessus, pour y avoir été trompée. Diogene dis je, parvint à cet etat de Philosophie, après avoir compris que pour vivre comme il falloit en ce monde, il falloit être insensible, il falloit opposer la nature aux coutumes, & entrant dans ses desseins se rendre semblable aux bêtes, pour être un veritable enfant de cette bonne mere. En Stoicum sapientem vel Cynicum potius: aut, si mavis, stultum potius histrionemque. Quemadmodum autem circumforaneum non facilius de impudentia sua conviceris, quam si coegeris eundem, ut unguentorum theriacorumque suorum experimentum in se ipso faciat: ita nec Stoicum nostrum melius de dolore conviceris, quam si vel minimum ejus digitum flammæ candelæ ardentis per aliquod tempus immiseris. Dolor hic non paucos ad abjurandos errores suos, immo ad aliud extremum, minus quidem absurdum, ast magis pudendum commovit. Vid. Bayle Dict. H. C. Art. Denis Heracleotes Rem. A. & Art. Pereira Rem. C. I. GALL.*

Lælius Peregrinus] Lælius Peregrinus, cujus liber de noscendis & emendandis animi affectionibus prodiit Romæ CIO DCVII, Vrsellis CIO DCIII, Argentorati CIO DCXIV, cum libris Ethicorum Abrahami Sculteti, & Lipsiæ MDCCXIV cum Placcii moralis studii succincta historia, hanc effectuum doctrinam pro ratione illius temporis multum illustravit & ad vitæ usum accommodavit. Sed maxime abest a Scholasticorum nugis, nec leges, quas tradidit, adeo semper sunt durissimæ. CHAR.

qui novam quandam artem exploratoriam commenti, intimos mentis humanæ recessus perreptarunt, & iræ, avaritiæ, cupiditatis nunc semiunciam, nunc assen deprehendisse sibi visi sunt. Nec Politici deessent,

Artem exploratoriam] Hæc ars etiam dicitur *characteristica*, item *συμπεριωτική*. Continet *signatum*, id est, intellectum & voluntatem, cujus vires, propensiones, affectus non solum, sed infimos quoque illorum gradus se noscere quidam sibi videntur, imo ex stilo de internis animi propensionibus judicare contendunt; & ipsa *signa*, quæ dividunt in causalia, & hæc iterum in naturalia & moralia. Ad naturalia etiam pertinent physiognomica. En! ex naso, ejusque magnitudine, ex incessu, ex coma, ex barba, quum modo sit longa, modo crassior, modo suavior, ex manibus, ex oculis, ex colore cognoscunt interiores mentis propensiones; quæ? qualis? quanta connexio? hac ratione ars characteristica nullius esset negotii. CHAR.

Itaque Physiognomiæ guaros esse oportet, lineasque ac ductus oris diligenter annotare, qui homines intus & in cute nosse, eorumque adeo ingenio se attemperare rite velint. Sed non sola morum doctrina ea arte indiget; ipsa historia & antiquitates ab illa lumen quoddam mutantur. Quam probe certe cum fide historica conspirent nummi, ex iconibus Principum in nummis repræsentatis, ipsisque adeo Physiognomiæ regulis, non ineleganter docuit Sponius in Miscell. cur. Antiqu. (*Recherches curieuses d' Antiquité*) Dissertatione XXIV. VAND.

Nec Politici] Fraudes Politicorum sunt multi generis, quo pertinet *Pacifici a Lapide homo politicus*, hoc est, consiliarius novus, officarius & aulicus, secundum hodiernam praxin, Cosmopoli 1665 4 plag. 7. Auctor pestilentissimos Pseudo-politicorum artes protulit, minime vero animi sui sensa. Vide Placcium in *Pseudon.* n. 1977, & Heumannum in *Schediasmat.* p. 95. Becanus lib. V *manualis controversiarum*, egit de controversiis Politicorum, quas ita describit: *qui pluris faciunt politiam, quam*

sent, qui cuncta ad Reipublicæ Platonice,
quam nusquam nisi forte in Utopia inve-
nerint,

fidem Christi. Adjungi potest *Stapletoni* oratio: an Poli-
tici horum temporum sint in numero Christianorum ha-
bendi? CHAR.

Politica Christianismum certa ratione spectatum non
destruit, nec vice versa, hic illam, sed amico consensu jun-
guntur. Hinc illustris quidam Eccl. Gall. Episcopus li-
brum edidit, evicturus, inveniri in S. Literis omnes bo-
ni Regiminis regulas. Quod si vero alio sensu accipias vo-
cabula Politici & Christiani, de altero affirmantur, quæ de
altero negantur. Unde Præsul quidam Germanus pro
concione eos salvari posse negabat, qui ad Politicæ regulas
vitam componant, prorsus ita cum *Stapletonio* in not.
præc. consentiens. Notandum autem est, eundem Præ-
sulem, qui, quamdiu non nisi simpliciter *P. Emericus* au-
diebat, his regulis adeo infensus fuerat; iisdem ipsum
usum esse, postquam eorum locum occupasset, quibus sup-
plantandis operam dederat. *Vid. Preface de Mr. Ame-
lot pour le Princ. Machiavel.* Vide, quo pacto Empirici
contra Medicinam, vel Medici contra Empiricam decla-
mant. Hoc sensu vocabula Christianismi & Politicæ cu-
piens Colmus de Medicis dixisse fertur: *Status publici non
tenent Pater noster.* Addere possumus, secundum Machi-
avellum, etsi Principem deceat esse quam maxime Char-
latanum, quantum ad sacras ceremonias, aliter tamen eum
instituendum, quoad consilia politica (*coups d'Etat*). Co-
rona dignus est Princeps, qui in ipso victoriarum cursu
colligit, quæ in via strata reperit *Pater noster.* Ut tan-
dem finiamus prolixam hanc animadversionem, cum Pla-
tone & Xenophonte existimamus, licere Principi Charla-
tanum agere & boni publici causa mentiri, idque tanto
magis, quod, teste *Valerio Maximo* Libro VII C. 3, est
*factorum dictorumque genus a sapientia proximo deflexu ad
vafri nomen progressum: quod, nisi fallacia vires assum-
pserit, fidem propositi non invenit, laudemque occulto ma-
gis tramite, quam aperta via petit.* Sed mittamus has
observationes, quas maleferiati ad Societatem Mississipi-
cam aliasque applicare possent. I. GALL.

nerint, formam metientes, beatitudinem nobis, qualem vel Dii invideant, perfectissimam pollicentur. Sed properandum est ad alias disciplinas.

Gravina
Orat. I
p. 126.

Succedant itaque Mathematicæ, quæ mentes ordine certo a certis quoque ducunt

Ad Reipublicæ Platonice formam] Respublicas tales ideales finxerunt Autor *des Staats des Königr. Ophir*, Jacobus Harringtonius in *Oceana* Londini 1700 fol. edita, Baco Verulamius *Novam Atlantidem* emittendo, & alii, de quibus doctissimus Polyhistor J. A. Fabricius in *Bibliographia Antiquar. XIV*, 16 p. 490. SCRIB.

Mathematicæ] Ut usum Matheſeos eximium facile agnoscimus, ita non dissimulamus, inter eos, qui in circulo occupantur, multos quoque circulatores deprehendi, qui sua inventa paulo nimis jactitant. Nihil enim hos magis punit, quam si gloriam inventionis sibi ab aliis præreptam vident; at quanta gaudia, quum problema intra temporis, quod is, qui dedit, præfixerat, spatium solverint. Atque hic omnes animi vires intendunt, ut nomen consequantur. Quæ ambitio movit haud dubie Georgium Joachimum Rheticum, ut de Martis motu assequendo desperans, malum genium invocaverit, qui eum capillitio arreptum capite ad imminens laquear allisſe, rursusque ad pavementum deturbans amarulenter irrisſe fertur, additis verbis: *hic est motus Martis*; quamvis Keplerus in Epistola dedicatoria ad Comment. Martis, putet illum conturbato e perplexitate rei spiritu furibundum de sella se prorupisſe caputque allisſe ad parietem. VAND.

Thuanus & Teisſerius referunt eum catarrho, quem in cubiculo recenter dealbato contraxerat, Morerius autem apoplexia exstinctum perhibet. I. GALL.

Etenim Mathematici eo audentius reliquis mortalium imponunt, quo pauciores sunt profundioris Matheſeos ita gnari, ut probrosas Circulatorum myriotechnas aggredi, larvaque, sub qua securus latet impostor, detracta, Eru- ditorum sibilis eundem exponere audeant. Quotus quæso annus elabatur, in quo non repentinus aliquis Archi-

cunt simplicibusque principiis, unde obscura diluuntur, dissolutaque componuntur, & composita in suas dirimuntur partes; ut hac recta differendi consuetudine mens assuescat semper insistere ipsis rebus, atque ita omnis cogitatio, seriesque omnis argumentorum progrediatur a veris, & mens exuat sibi sensim, quod e vulgari iudicio temere ac stulte conceperat, neque deinceps admittat, nisi quod ordine illo expensum fuerit & exploratum. Etsi vero tantum omnino utilitatis habeant illa studia, ut eleganter diduxit ornatissimus Gravina, insunt tamen & plurima, quæ *nec ignorantibus nocent, nec scientem juvant.* Lactant.
Ep. 45
Lib. 6.
Longum foret, per singulas Matheseos partes

medes εὐρημα canat, corvosque hiantes sive *Quadratura circuli* recens inventa, sive *latitudine Maris* exactissimo calculo emensa, sive expetito tot seculorum votis *Perpetuo Mobili* exstructo deludere præsumat. Imo vero, si quandoque genuinus albæ gallinæ filius insigne quid præstitit, mirum est, ut ex quovis statim angulo profiliat *novus Rhombodidascalidifaciarius*, qui quasi stipendio conductus quosvis optimi hominis conatus arrodere, extenuare, & quantum quidem in ipso est penitus evertere allaborat. Verum; *Crabrones ne temere!* THEM.

Longum foret per singulas Matheseos partes ire] Neque tamen temperare nobis possumus, quin mentionem hic injiciamus Optici cujusdam jactabundi, *Cornelii van Drebbel*, qui in *Epistola ad Isebrandum a Rietwick* ita loquitur: *Ego, inquit, in camera manifeste sedeo solus, nemine mihi adistente. Et primo vestitum meum transformo in præsentia & adspectu illorum omnium, qui in cubiculo*

partes ire, in quibus me fateor mediocriter esse versatum; Arithmeticos tantum & Astrologos tangam. Atque illi quidem nihil tam immensum putant ac nullo limite circumscriptum, cujus numerum inire posse desperent; itaque & cœli stellas

sunt. Nunc induor totus nigro holoserico, & momenti spatio, imo tam confestim, quam aliquis cogitatione assequi possit, holoserico viridi ac rubro amictus sum, in colores omnes mundi me transmutans. Nec solum hoc, sed commutato meam vestem cum qualibet specie pannorum, qua ipsemet volo: nunc bombycina seu sericea colorum omnium, tum ex villis texta omnium colorum: nunc argento, nunc auro variegatis vestibus utor: nunc regis ornatus, & adamante ac omni gemmarum specie sum splendidus, at in momento postea mendici habitum assumo, pannis obsitus ac deformis: cum in illo actu unicam duntaxat vestem habeam, quam abs me non depono. Præterea converto memet in arborem naturalem, contra quam aliter aliquis animadvertere queat, folia hinc inde motantem quasi vento agitaretur. Nec solum in formam arboris, sed in omnia genera arborum, prout mihi placuerit. Postea formam mutuo cuiuslibet rei create, quamcunque cupio, ut jam muter in Leonem, jam in Equum, jam in Ursam, in Vaccam, in Ovem, in Vitulum, in Porcum &c. Et præter hæc apparere facio, quasi terra aperiretur; & spiritus ex ea provenirent; primum in forma nubis, & postea se vertentes in aliam speciem, quam illis impero, & uti quæque mihi bona videntur, ut in personam Alexandri M. vel alterius Principis, aut Regis, pro arbitratu meo. Quin & hoc exhibeo, ut Gigantes veteri ævo cogniti ex terra prodire videantur, viginti ac triginta pedum longitudinem exæquantes, qui tam miris modis ac ea perfectitudine corporis sui membra librent ac moveant, quasi naturaliter viventes. Atque hæc omnia in medium produco nova inventionem, quam beneficio Opticæ excogitavi, cujus vires mirabiles ac pulcherrime præstari possunt, quas longum hic memorare foret. V. Epist. a Colomesio Clementinis additas. TRIVULT.

las & calculos omnes ad littora maris, nescio an non & atomos ac ipfas exhalationum particulas, per analyfin infinitorum exactissime computant, & ad sacra conversi ipsum

Ad littora maris] Qua ratione Archimedes coram Gelone Rege Siciliae arenarum numerum syllogistice voluerit inferre, e Clavii *Sphaera* c. 1 Weberus ostendit, in *Arte discurrendi* p. 13. SCRIB.

Analyfin infinitorum] Non ignoravit forte Autor, quantum hic Leibnitius & Newtonus, magna lumina, praestiterint, sed Wyerum Guilielmum Muys videtur arguere, qui quantitates infinite parvas, seu infinitesimas pro veris entibus habuit, eoque docuit, extensum magnitudinis finitae non modo secundum unamquamque dimensionem in infinitum, sed in infinities infinitum, immo in infinities infinities infinitum & sic porro sine fine divisibile esse, eademque ratione augmentabilitatem extensi non modo in infinitum, sed infinities infinitum sine fine admittit. Qua in re falli Virum eruditum, in *Actis Erud. Lipsiensibus* A. 1711 p. 394, 395 demonstratum est. Neque minus huc spectare videtur Guido Grandus, qui unus nunc inter Mathematicos Italiae triumphat, cum eandem lineam infinities positam & infinities subtractam relinquere sui medietatem, atque adeo nullitates infinitas aggregare quantitatem, statuit, quod quantum repugnet fanae Geometriae legibus, patet ex iisdem *Actis* A. 1715 p. 42 seq. Idem fervide satis defendit, dari spatia plusquam infinita, quae Wallisius per praecipitantiam statuerat, & ideo insultavit Varignonio, qui errorem correxerat, approbante Ill. Leibnitio. Vid. *Acta Erud.* A. 1714. VAND.

Ad sacra conversi] Parum plerumque feliciter in re sacra versantur Mathematici. Et quamvis Mersennus, Leibnitius, Bernardus & pauci alii de religione Christiana immortaliter meriti sint, plures tamen, quum cogitationibus suis ea, quae sunt a sensibus remotissima, assequi se posse intelligunt, divini Numinis omnipotentiam & attributa alia mirari desinunt, ut taceam, eos, qui Apocalypsin

ipsum flagellorum, quibus laceratus est sanctissimus Salvator, numerum designant, & in corona spinea mille aculeos numerant, atque

Naudé l.
c. p. 7.

supposuere calculo suo, mera somnia dedisse & redactos aliquando fuisse ad insaniam. VAND.

Johannes Craig, Mathematicus Scotus, *Theologiæ Christianæ Principia Mathematica* edidit Lond. 1699, 4. In eo libro de viribus & diminutione probabilitatis agit. Omne *testimonium humanum*, sive ex inspiratione proveniat, sive minus, probabile dicit. Supponit, hanc probabilitatem hoc magis decrescere, quo magis proceditur ab eo tempore, quo testes illi vixerunt. Itaque adhibito calculo Algebraico, reperisse se prætendit, quod Religio Christiana possit adhuc durare 1454 annos, iis absolutis eam cum ipsa probabilitate nullam futuram. Credit autem, paulo ante eum terminum Christum venturum ad judicium, ut *eclipsin* illam præveniat, & quæ sunt alia otiosi ingenii deliramenta. vid. Bælii *Epist.* 176 pag. 670 *seqq.* CHAR.

Bodinus, qui durationem rerum se calculo investigasse affirmat, bene cavet, ne Religionem vim inferat; sapientior hac in re Scoto illo, cujus in Obs. præc. mentio injecta est, cum non nisi ad Imperiorum mutationes calculum suum extendat. *Toutesfois*, inquit lib. IV C. 2 de Rep. & p. 961 usque ad finem Cap. *c'est bien chose merveilleuse de la Sagesse de Dieu qui a tellement disposé toutes choses par nombre que les Republiques mêmes apres certaines années prennent ordinairement fin: comme il est besoin de montrer, ce que personne n'a fait par ci-devant - - Je mettrais seulement six ou sept nombres entre dix mil, aux quels le plus souvent avoient changement aux Republiques, c'est à savoir, les Nombres quarez & solides de sept & neuf, & ceux qui sont engendrez de la multiplication de ces deux Nombres & le Nombre parfait de 496.* Paulo antea allegaverat monitum Platonis circa Rerumpublicarum mutationes, refutaveratque Germanum quendam *Foresterium*, qui pessime id interpretatus erat. Qui hunc Bodini locum consulturi sunt, invenient ibidem jucunda quam plurima de numero nuptiali, de Harmonia & Potestate Musices, &c. I. GALL.

atque ipsius sacrosanctæ Trinitatis mysteria rimati, eam ex numeri ternarii ratione sollicitè explicant; tum & novam de Nihilo doctrinam longe, si Diis placet, utilissimam construunt, & nunc cum Demonasio *de* ^{id. p. 14.} *quarta parte nihili* argute philosophantur, ^{p. 15.} nunc cum Bouvellio *de plusquam nihilo* vasta volumina conscribunt. Præterea de Sole ac Luna & stellis omnibus veluti de patrimonio suo liberrime transigunt. Nam ex quo Hevelius Lunam accurate dimen- ^{Selenogr. p. 226.} sus, perelegantes nobis dedit tabulas Geographicas Lunares, montesque & sylvas, lacus & flumina detexit; id sibi reliquum putavit Ricciolus, ut novum hunc Orbem in certas provincias distribueret, & unam Copernico, alteram Galilæo, tertiam Ke- ^{In Almag. 204.} plero assignavit, sibi ipsi vero tractum optimum ac maxime conspicuum animo nequaquam novercante vindicavit. Isti nimirum sunt, qui non modo Pomum Imperiale, Sceptrum Brandeburgicum, Enses Saxonicos & insignia alia pro suo in Principes affectu cœlo inferunt & astris ap-

M 2

pen-

Hevelius Lunam dimensus] Lunæ incolæ tribuit Hoel Anglus, in *Epistolis* vernacula lingua scriptis, *Volum. II ep. 9 p. 409*; at Luna ipsa indigna multa de se confingi & proponi queritur ad Menippum apud Lucian. *T. I Opp. pag. 701. SCRIB.*

pendunt, verum & apothefeos jura sibi
 fumunt, ac nova consecrandi ratione, quos-
 cunque velint, five vivos, five mortuos,
 inter sidera collocant; cujus quidem assen-
 tationis luculentissima afferri possent ex-
 empla, nisi parcendum esset nominibus.
 Præcipue vero hoc loco de iis dicendum
 esset, qui rerum mortalium omnium
 eventus ex astris portentosa ratione
 derivantes, ut lucellum captent, quod
 volunt, vitam, salutem, honores, opes, po-
 tentiam, victoriam, sanitatem, sobolem,
 amicos, conjugia, magistratus & similia
 prædi-

Vivos inter sidera collocant] G. K. stellæ nebulosæ, a
 se detectæ, imponebat nomen *Ile*, amici sui, qui & ipse
 inter stellas magis, quam inter homines habitabat.

VAND.

Ratione derivantes] Quam periculosum sit astra, futuri
 nuntios, consulere, suo nos Cardanus exemplo docere
 potest: qui, quod se annum ætatis *septuagesimum quin-*
tum non superaturum ex natalitio Themate prædixisset,
 inedia perire, quam fallere voluit. Longum foret
 tot Astrologorum præstigias recensere, longius easdem
 refutare; sed gaudeant brevitæ moderni, indeque
 nihil addo, præter ludicrum distichon, quo Lato-
 mus jocatus est apud Jovium in Joh. Manardum, Ula-
 dislai Regis Ung. Proto-Medicum, qui decrepitus
 senex ex intemperantis Veneris usu sibi mortem accele-
 ravit, quamvis, nescio quis Circulator astrophus severe
 hortatus esset bonum Virum, ut sedulo sibi a fovea ca-
 veret lapsuque: hinc Poeta:

*In fovea qui te perituum dixit Aruspex,
 Non est mentitus, Conjugis illa fuit.*

THEM.

prædicunt, & ab iis drachmam petunt, quibus regna pollicentur. Verum de præstigiatoribus istis, qui eo audaciæ procef-
fere, ut ipsius Christi horoscopus con-
M 3 strue-

De Præstigiatoribus istis] Utique Mathematicos imprimis technis uti convenit, si Auditores velint allicere. Nimirum exspatiandum in campos, fossæ ducendæ, fortalitia excitanda, oppugnationes instituendæ, tentandi insultus, per lusum quidem omnia & jocum. Hæc si neglexeris, raros invenies Auditores vel nullos; cuncti te hominem morosum exclamabunt, qui in re nullius ponderis vel usus sollicite nimis labores. Dicit hic posset de Erhardo Weigelio, qui Mechanicis inventis corvos hiantes deludebat, prudentiorum vero provocabat satyras. Ejus ligneos equos cursorios D. Becherus ridet in *der nârrischen Weisheit*, inventa alia alii. Ridicula imprimis fuit ejus puerorum institutio, quos petauro (*Schaukel, Knebel*) hinc inde agitados, & lanceis instructos, literas alphabeti e sacharo efformatas petere jubebat, simulque singulari adhibita admodulatione (nam literas alphabeti singulas ut conjugationes & declinationes notis musicis adornaverat) quam petere vellent, literam intonare, quam si lancea sustulissent, comedebant, ut ita plane in succum & sanguinem converterent. Accidit autem sinistro fato, ut discipulus non immorigerus, idemque unicus e familia nobili hæres, petauro non satis obfirmato, e fenestra decideret ac misere vitam finiret. Idem Weigelius in Philosophia Mathematica multa obscura vocabula effinxit, ut maxime vulgaria tanquam singularia & sublimia proponere posset. Neque tamen Hugenum probo, qui in suo exemplari Actorum Eruditorum recensione libri hujus hæc verba adjecit: *Novi & conveni hunc Virum; erat senex nugivendulus & Mathematicum imperitus.* VAND.

Ipsius Christi horoscopus] Fecit istud etiam Tiberius Rufilianus Sextus; vid. Naudæus in *Judicio de Augustino Nipho*; & Paulus Jovius Lutheri hæresin, ut vocat, ab occulta cœli potestate & maligno siderum concursu vult provenisse. *Historiar. L. XIII pag. 239.* SCRIB.

struerent, & virtutes ejus ac miracula ex eo repeterent, quod Saturnum habuerit in Geminis, mortemque ipsam humano generi tam Salutarem Martis opus fuisse

Libr. XII
adversus
Astrolo-
gos.
De Van.
sc. Cap. 31
seq.

fabularentur, malo vos, Auditores, e Jo. Pico Mirandula, Henrico Cornelio Agrippa, atque aliis, quorum plena sunt de his volumina, accuratius cognoscere.

Nec magis morabor Physicos, quorum aliqui nihil omnino in rebus, quæ sub Sole sunt, inaccessum, nihil impervium putant, adeo

Mortemque ipsam] Notum est Cardanum Christi genefin construxisse, quam cum defendendam suscepisset Jo. Bapt. Morinus in Astrologia Gallica, eam vel hanc ob causam ipsi Christo inscripsit. M.

Duabus epistolis dedicatoriis hic liber instructus est, altera nimirum ad Serv. Nostrum ab autore confecta, altera ad Hungariæ Reginam ab anonymo conscripta, utpote quæ sumtus huic libro imprimendo suppeditaverat. *vid. Bel. Dict. Art. Morin.* Naudæus quatuor Auctores indicat, qui dudum ante Cardani tempora de Horoscopo Jesu Christi erigendo cogitarunt. Unde concludit, Thuanum Scaligerumque immerito Cardanum infamia inventionis notasse. Posito autem, ab obscuris quibusdam hominibus rem adeo impiam excogitatam esse, num propterea illum absolvere licebit, qui ex tenebris protractam, omnibus in universum ob oculos ponit? Immo hoc magis notandus, quod instaurator veteris inventionis antecessorum suorum nullam prorsus mentionem injecerit. *Vid. Bel. dict. Art. Card. remarque P.* I. GALL.

Nihil impervium putant] Quemadmodum Mathematici mirum in modum se torserunt hætenus, ut quadraturam circuli, gradus longitudinis & lineam hyperbolen in speculo caustico invenirent, frustra quidem hætenus, ita Physici operam fere incredibilem in eo posuere, ut

adeo ut non modo in his, quæ ante oculos posita sunt, ad insaniam usque scrupulosi sint, verum &

tentare cavas uteri & terebrare latebras

assueti, in ipsum terræ centrum descendant, ignisque subterranei vires causticas explorent, imo & ipsum tentent primum mundi chaos, ac præterea in Luna homines, dæmonesque & gehennam quærant in Sole. Tum nemo est in his rebus paulo nasutior, qui non nova sibi fingat rerum naturalium principia, quibus tanquam firmissimo fundamento Systema Philosophiæ naturalis integrum superstruat, tam parum

M 4

sæpe

virtutem molliendi vitra, liquorem Alcahest, lumen æternum, lapidem Philosophorum & Mobile perpetuum detegerent. Motum perpetuum artificialem ita inventu difficilem imo impossibilem judicant Itali, ut qui eum quærere tentet, *Matto perpetuo* appellant, ut testatur D. Becher *in der nârrischen Weisheit* p. 160, qui & refert p. 162, Hartmannum quendam Lipsiensem, de inveniendō motu perpetuo demum desperantem, ipsum e triangulo infauso motum perpetuum in litera longa Erasmi, ut loquitur, factum esse. VAND.

Litera hæc longa, τὸ φ Græcorum indicat. Conferatur *Art. XXVIII du Pere Rapin Reflex. sur la Philosoph.* ubi plura exempla invenias eorum, qui infelici exitu studia tentarunt. I. GALL.

Quærant in Sole] Infernales tenebras, quæ nemini hætenus mortalium viventi patuere, in Sole lucidissimo deprehendisse sibi nuper vilus est oculatissimus Anglus Anonymus, de quo vide *Acta Erud. Anni 1715 Mens. Mart. p. 107 sq.* M.

sæpe sibi constans, ut vix exstructum de-
mentiam prodat Architecti, & ad levissi-
mum venti sufflatum corruat. Ita Tha-
les Milesius, primus sapiens ab oraculo ju-
dicatus, ex aqua omnia constare voluit:
ejus auditor & in schola successor Anaxi-
mander rerum principia dixit infinita;
illius autem discipulus Anaximenes infini-
tum aerem esse rerum principium adstruit.
Hipparchus, Heraclitus Ephesius, Arche-
laus Atheniensis ignem, Anaxagoras Cla-
zomenus infinita principia tanquam par-
ticulas minutas & confusas, sed divina men-
te in ordinem postea redactas, Parmenides
calidum & frigidum, tanquam ignem qui
moveat, & terram quæ formet, Leucip-
pus, Diodorus & Democritus plenum &
vacuum, Diogenes Libertus aerem, divinæ
tamen rationis compotem, Pythagoras nu-
meros, Empedocles litem & amicitiam ac
quatuor elementa, Epicurus atomos & in-
ane, Plato ac Socrates Deum, ideas, ma-
teriam, Zeno Deum, materiam & elemen-
ta, Aristoteles materiam, formam & pri-
vationem, & Hebræorum Philosophi ma-
teriam, formam & spiritum, pro primis re-
rum principiis venditant. Nec major
recentiorum consensus est, quos inter
Lincol-

Lincolniensis radios, Reuchlinus Cabalam, ^{Naudé l. c. p. 100.} Campanella calorem, frigus & spatium, Verulamius instantias, Chymici denique sal, sulphur & mercurium substituunt; ut taceam centum alios, quorum deliria si repetam, vereor ne & aures vestras obtundam, Auditores, & crabrones irritem. Quid alias memorem Physicorum sententias, ut Sanctorii, qui transpirationis in- ^{Id. p. 16.} sensibilis quantitatem exactissime ponderabat; Fusilii, qui Jul. Cæs. Vaninum in medio rogo constitutum fumo potius suffocatum quam igne absumptum affirmabat, quoniam, ut loquitur, in *Mastigophoro*, ignis multo magis frigidus est, quam calidus; Suisseti, qui tanta subtilitate res naturales explicavit, ut ipse Cardanus, sub- ^{Lib. 16 de Subtil.} tilitatis autor, fateretur, *in ejus unico ar-*

gumento, quod contra experimentum de
M 5 *ratio-*

Deliria si repetam] Possent hæc inter referri etiam, quæ veteres Scholastici in Physica sua disputarunt de appetitu materiæ, de ipsius potentionabilitate, subjicibilitate, transmutabilitate, componibilitate, resolubilitate, aptitudinabilitate, de prædicatis essentialibus causæ, de prædicato prioritatis debito causæ, de prædicato indistantiæ debito causis, de præexistentia formarum in materia, de distinctione actionis creativæ a re creata, de compositione continui successivi. Legi possunt Jesuitæ *Thomæ Mlodzianowsky* prælectiones, in octo libros physicorum Aristotelis, Lesnæ anno MDC LXXI fol. CHAR.

ratione est, solvendo, totam posteritatem laborasse. Quibus nescio an non accen-
feri possint Aristotelici, qui suas qualitates
occultas tantopere jactitant, Cartesiani,
qui bruta animantia sensu prorsus carere,
& automati in modum agere somniant, ac
nostro tempore Angli quidam, qui in re-
bus

Totam posteritatem laborasse.] En duplicem Cardani
Charlataneriam. Gloriatur de re sibi nunquam intelle-
cta, immo ipsi Autori, unde eam hausit, ignota. Librum
porro allegat, nec lectum, nec visum a se, uti videtur;
quia autoris nomen mutat & corrumpit. Quippe, quem
Cardanus *Joannem Suisset* appellat, is *Richardus Raymun-
dus Suisseth* nominatur, qui ex doctissimis sui temporis
Angliæ Doctoribus fuit. Liber ejus Venetiis 1520 pro-
diit, & admodum rarus est. Tanta autem ejus obscuritas
est, ut eo scopo scriptus esse videatur, ne a quoquam in-
telligeretur. *vid. Card. de Incert. Scient. Cap. XVIII.*
I. GALL.

Automati in modum] Memini me inter literas Dn.
d'Her, quæ sunt inter opera Dni *de Fontenelle*, elegans
epistolium legisse, in quo satyrici ingenii mulier familia-
rem suam, Cartesianæ Philosophiæ addictam, lepidissime
exagitat. Illa percepisse se scribit, eundem Cartesii asse-
clam factum esse, sicque nullum apud se dubium restare,
quin ipse quoque animalia bruta pro meris machinis ar-
tificiosis habiturus sit, quæ sensu & perceptione de-
stitutæ, velut alia automata per internam partium structu-
ram moveant se & moveantur. Verum ne hujus asserti
experimentum desit, rogare se, ut binas ejusmodi affabre
factas machinas, canem e. c. marem & fœmellam per ali-
quod tempus committere velit, brevi numerum suum
duplicaturas, atque tertiam quartamque & quintam sibi-
met ipsis simillimas machinas producturas. Ex quo (per-
git illa) colligat, simplicesne machinæ credenda sint bru-
ta, aut pro meris avtomatibus habenda? Ego quidem lu-
bens concedam fœminæ argutissimæ, multum in hoc pas-
su brutis animalibus cum hominibus convenire. I. HALL,

bus omnibus vim quandam attractricem deprehendisse sibi visi sunt. Et quæ beatitudo erit mihi proposita, ut cum Lactantio loquar, si scivero, unde Nilus oriatur, vel quicquid Physici de cælo delirant? Ceterum non esset forte ab hoc loco alienum de iis nonnihil commentari, qui ad exemplum Midæ, cuncta quæ contrectant, in aurum converti posse sperant, & bona dilapidant omnia pro lapide, nisi hæc constaret ab aliis jam pridem occupata & explosa.

Cap. 8.
Lib. 3 di.
vin. institut.

Quamobrem ad Medicos, qua proxima via est, transeo, quibus hoc charlataneriæ vitium adeo familiare & veluti proprium est, ut difficulter admodum distinxeris Empiricos

In aurum converti] Alchymistarum artes nemo magis graphice descripsit autore libri rhythmici vernaculi, sub tit. *Froschmauser* editi, qui in dedicatione præmissa vocatur *Marcus Hüpfinsholz von Meusebach, der jungen Fräsch Vorsinger und Calmeuser im alten Mäschewigk*. Ceterum de iis forte hic etiam agi potuisset, qui de præsagiis, quæ ex Cometis, Eclipsibus &c. petuntur, de magis item, sagis, spectris & id generis aliis parum apte, quod Physica ignorarent, egerunt. CHAR.

Difficulter distinxeris Empiricos] Si exemplum Empirici seu Agyrtæ desideres, dabit id Gargilius Mamurra, seu Petrus de Montmaur, Græcæ linguæ Parisiis quondam Professor, de quo lege Menagium in ejus Vita, qui ita inquit: *Mamurra, qui Aristotelem pharmaca vendidisse acceperat, nec erat nescius, ut quisque inter Agyrtas loquendo pollet, Medicinæ licet imperitum, maximi illico fieri, cum circulatoriam quandam volubilitatem haberet,*

Cic. Lib. I
de Nat.
Deor.

piricos a probis & doctis Medicis. Etenim non ignoramus, optimos quosque e filiis Æsculapii ingenue fateri, admodum instabilem, fallacem & lubricam esse hanc artem, cum & morborum causæ sint incertissimæ, & expeditissima remedia non raro spem Medici fallant. Adeo ut idem de Medicis dici possit, quod de Haruspibus Cato quondam pronuntiavit, scilicet *mirari se, quod non videret haruspex, haruspicem cum vidisset.* Nulla certe iis formula solennior præter illam:

*Si vis sanari de morbo nescio quali,
Accipias herbam, sed quam vel nescio
qualem,
Ponas nescio quo, sanabere nescio
quando.*

Nam cum omnia profundissime nesciant, suas tamen pillulas, syrupos, guttulas, & nescio

Avenione περιόδευτικὴν cæpit profiteri: ubi pharmacum quoddam, quod panchymagogum vocabat, venditando, questus fecit uberrimos:

Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν.

Vide *Hist. de Montmaur par Sallengre T. I p. 52 seq.*
VAND.

Nam cum omnia profundissime] De his Grimaret in Vita Molerii ita scribit: On m'a assuré, que Moliere définissoit un Medecin un homme que l'on paye pour conter de fareboles dans la chambre d'un malade, jusqu' à ce que la nature l'ait gueri, ou que les remedes l'agent tué. v. la Vie de Moliere p. 15. Notum est illud Medici cu-

nescio quæ alia arcana, ceu panaceas, cunctis propinant tanta impudentia, ut vel mortuos in vitam se revocatuos polliceantur. Interim pro immensa, qua valent, potestate impune occidunt, felices utique dicendi, quod prosperos ipsorum successus Sol adspiciat & illustret, adversos autem terra contegat. Exemplum luculentum

jusdam Itali de quodam suo ductu juxta regulas artis mortuo effatum: *e morto canonicamente, e con tutti gli ordini*, ut citatur in libro Anonymi: Germania milite destituta. Vid. *Collectio librorum rariorum fascicul. II p. 314.* SCRIB.

Terra contegat.] De his vere Mantuanus *Ecl. VI.*

His etsi tenebras palpent, est facta potestas

Excruciandi agros, hominesque impune necandi.

Namque

Nuper erat Medicus, nunc est Vespillo Diaulus,

Cæpit, quod potuit Clinicus esse modo.

sive, ut alii:

Quod Vespillo facit, fecerat & Medicus.

Satis id intellexit Petrarcha, non vulgaris Medicæ gentis adversarius, quando ad verba, *Ars longa, vita brevis*, quibus Aphorismos suos auspicatur Hippocrates, ita commentatus est: *Hi vero, (Medici) vitam dum brevem dixerunt, brevissimam effecerunt.* Neque dissentit Menagius T. I Menagian. p. 294 sic differens: *Senèque disoit autrefois de la multitude des Livres: Distrahit animum librorum multitudo, onerat discentem turba, non instruit; la quantité en est plus onereuse qu'utile. Il est bien plus vrai de dire de la quantité des Medecins, onerat ægrotum turba, non solatur: idemque pag. antecedenti se ipsum ceu exemplum allegat his plane verbis: Je devois être immortel, car les Charlatans & les Medecins n'ont pû venir à bout de me faire mourir. J'ai eu jusqu'à treize Medecins de la Faculté à la fois. Ils m'avoient condamné à ne point étudier & à ne jamais écrire, disant*

C. Ens
Epid. p.
342.

lentum præbet Andreas Baccius, Medicus Florentinus, artis suæ probe gnarus, sed cerebrofus, qui ad foeminæ cujusdam curam vocatus, explorato arteriæ pulsu, qui vehementis febris indicium faciebat, inter alia tandem de ætate rogavit: cumque illa sexaginta tres annos se natam diceret, rejecto ægræ brachio, quam diu, inquit, tu in hoc mundo superesse cupis? & irato similis pro-

que ce seroit le moïen de me faire mourir plutôt. Depuis que je n'ai plus eu besoin d'eux, j'ai plus étudié & plus fait imprimer qu'auparavant. Cautè igitur Princeps ægrotus ad Medicastrum summam artis suæ peritiam jactantem: *non ego alium recipio Medicum, nisi qui triginta homines occiderit; cui Medicus: Parum abest, nunc enim jamjam omnino XXIX contumulari feci.* Ad quod iterum Princeps: *Tu igitur mihi quidem idoneus non es, cum timendum sit, ne ego numerum completurus trigesimus fiam.* THEM.

Sexaginta tres] Tous les anciens ont remarqué que le Nombre soixante-trois, qui est multiplié de sept par neuf, & de neuf par sept, tire après soi ordinairement la fin de vieillards, & même l'Empereur Auguste écrivant à ses amis, Prenons, dit il, courage, puisque j'ai échappé le soixante & troisième an; ita Bodin Republ. Livr. IV Chap. II. Hic annus per excellentiam Climactericus appellatur, observatum etiam est Eruditis; eum præcipue fatalem fuisse: & il semble que cela étoit signifié par les Anciens, qui avoient consacré sept à Apollon & neuf aux Muses, vid. loc. cit. Si rationem rei inquiras, idem respondebo, quod Plutarchus, qui post multas rationes philosophicas, quibus certo cuidam problemati satisfacere conatus fuerat, tandem: *Fortasse, inquit, hoc propterea ita fieri solet, quia verum non est.* vid. Bælius *Pensées diverses* § XLIX. I. GALL.

Irato similis &c.] Mihi artis suæ non multo peritior fuisse videtur, quam alter ille, qui cum ægro de certa

protinus discessit. Porro cum non ignorant isti, quanta sit vis imaginationis, nunc cum Kenelmo Digby pulverem sympatheticum extollunt, nunc cum Leonardo Naudé I. Turneissero simplicia sub certis cœli constellationibus colligunt, nunc cum Joanne Aët. Er. Floyero nova adhibent horologia, ad quæ 17th, P. 4. pulsum motum examinant, & cum circulatoribus aliis lotium in consilium advocant, & ex colore, tactu, pœne dixerim, etiam ex gustu de morbi constitutione sententiam ferunt. Narrabo vobis rem ridiculam, Auditores, quam a Viro fide digno ac gravi relatam memini. Jactabat Em-

pecuniæ summa pro pellenda febris tertiana pactus erat. Verum cum illi hæc brevi post in semitertianam degeneraret, parentes decumbentis Medicastrum ulterius ferre noluerunt. Ille igitur indignabundus, solvite saltem, inquit, dimidiam promissæ mercedis partem, cum & ipse febrem jam partitus semitertianam ex tertiana fecerim. Existimabat scilicet Idiotæ tertianam febrem graviores esse & magis malignam, quam ipsam semitertianam. I. HALL.

Protinus discessit.] Multo tamen Baccius hic felicior, immo & prudentior Andr. Vesalio, celeberrimo cetera Medico, fuit, qui Nobilem quendam Hispanum obiisse credens, cadaver ejusdem concedentibus necessariis cultro anatomico dissecuit; sed postquam pectus aperuisset, cor palpitare, & hominem vivere cum horrore apprehendit. Sed ægre ob id civile pariter & sacrum Inquisitionis judicium evasit, eoque peregrinationem religiosam in terram sanctam instituit. Adeat, qui plura vult, Paravicinum, in Singular. rem fusius Huberti Langueti verbis exponentem, *Cent. II p. 224.* THEM.

Empiricus quidam, se ex solo urinæ adspectu non solum de morbis omnibus, sed & de illorum causis, quæcunque demum illæ fuerint, sive natura, sive fors tulisset, certissime cognoscere; interim ille ita instruxerat servulos suos, ut callide homines ad se accedentes explorarent, & de his, quæ comperta haberent, clam ad se referrent. Accedit mulier paupercula cum lotio mariti, quo vix viso, *Maritus tuus*, inquit, *per scalas domus infausto casu decidit.* Tum illa admirabunda, *istudne*, ait, *ex urina intelligis?* Imo vero, inquit Empiricus, *Et nisi me omnia fallunt, per quindecim scale gradus delapsus est.* At cum illa, *utique viginti se numerasse* referret, hic velut indignatus quærit: *num omnem secum urinam attulisset*, atque illa negante, *quod vasculum materiam omnem non caperet; itaque*, ait, *effudisti cum urina quinque gradus illos, qui mihi ad numerum deerant.* Ecquis vero artes omnes edisserat ac technas ad fallendam plebem excogi-

Ecquis artes omnes edisserat] Cl. Autor largius de Charlataneria medicorum potuisset differere, nisi id a proposita brevitate fuisset alienum. Plures dantur Pseudo-Medici, quam veri artis hujus statores; plures mendaces, quam doctores; plures professores falsitatum, quam veritatum. *Rodericus Castellanus* Hispanus, Episcopus

cogitatas, quibus illi vulgo utuntur, quorum commune symbolum est: *Mundus vult decipi, ergo decipiatur.*

Afcen-

Zamorensis, Referend. Papæ Pauli II, in *speculo vite human.* fatetur, vidisse se plures, heri aromatarios, hodie medicos: heri barbarum rasores, hodie morborum gravium censores: heri herbas ceteraque materialia in apothecis commiscentes, hodie in principum aulis morbos dijudicantes. Huc pertinent versus illi:

Singuli se Medicos doctos, Idiota, Sacerdos,

Judeus, Monachus, histrio, rasor, anus.

Miles, Mercator, Cerdo, nutrix & arator, &c.

Levinus Lemnius in simil. Bibl. cap. 41 ait, novisse se quendam plumbei ingenii sacrificulum qui cineres buxi, deustæ atque secundum ritum ecclesiæ romanæ dominica die palmarum consecratæ, aquæ lustrali immerfos, adhibito ridiculo quodam & inani exorcismo, ad dispellendas, ut adstantibus persuaferat, febres & vermes expellendos, cui-dam adolescentulo ebibendas propinarit. Verum paullo post febrim quidem depulsam, aut adolescentem morte sopitum fuisse, adeo ut auctor fuerit suis civibus, ne quis simile quiddam iterum tentaret, quum buxæ frondes sint exitiales & propter gravem ac virosam earum odorem, saporem amarulentum, corpori humano noxiæ atque perniciosæ. Romanis feminae medicæ erant, *Gruterus Inscript.* p. 635, 636; imino servi Romæ medicinam professi sunt, quamvis *Sponius miscell. erud. antiq.* p. 144 indigne ferat, Robortellum ejusque sequaces adierere, Romæ tantum servos medicinam exercuisse. Athenienses lege caverunt, ne quis servus aut femina medicinam disceret, ut *Hyginus* refert fab. CCLXXIV. CHAR.

Athenis lege cautum erat olim, ne quis servus amoris intentus esset. Reminiscor hac occasione, quod tempore Caroli VII demum in Gallia Medicis conjugia permissa fuerint. I. GALL.

Acta
Erudit.
A. 1702
p. 84.

Cic. Or.
pro Mur.

Ascendimus ad JCtos, quos *invictissimos juris in orbe Monarchas* superioribus seculis dictos deprehendimus; & quotusquisque est hodie inter Doctores vel infimi subfelli, qui non *ex utroque Jure Cæsar* appellari gestiat? Enimvero *dignitas in tam tenui scientia quæ potest esse?* (utor verbis potentissimi Romanorum Oratoris, non meis) *res enim sunt parvæ, prope in singulis literis atque interpunctionibus verborum occupatæ.* Deinde etiamsi quid apud majores nostros fuit in isto studio admirationis; id enuntiatis vestris mysteriis totum est contemptum & abjectum. Itaque irati aliqui, quod sunt veriti, ne dierum ratione pervulgata & cognita, sine
sua

Ascendimus] Lis quondam fuit de Proedria inter Medicos & Jureconsultos, festiva admodum ratione terminata, uti Agrippa refert. Judex nimirum ex litigantibus quærebat, quo ordine fures carnificesque ad supplicii loca procederent? Una hic erat omnium responsio, *precedere fures, insequi Carnifices.* Bene responsam, Judex inquit: *precedant ergo Legum periti, Medici vero eos insequantur.* Bene igitur Orator noster a Medicis ad Jureconsultos progressurus, *Ascendimus*, inquit, *ad Jureconsultos.* I. GALL.

Quos invictos Juris in orbe Monarchas] In Vita Renati Choppini, JCti apud Gallos celeberrimi, cujus *de Jure Cœnobitarum* opus Francof. A. 1709 iterum excusum est, tale ipsi tribuitur elogium: *Lugete, Pan magnus oraculorum forensium occidit, Choppinus ille, scrinium legum, Canonum sacrarium, lux Juris Gallici, fax municipiis, Orator causarum pius, verus, elegans, mirabilis!* SCRIB.

sua opera lege posset agi, notas quasdam composuerunt, ut omnibus in rebus ipsi interessent. Has vero notas atque formulas, quas ubi edidicerint nostri homines, tum jura omnia se devorasse arbitrantur, idem Tullius inanissimas prudentiæ, fraudis autem & stultitiæ plenissimas, nuncupat, totamque eam scientiam ex rebus fictis & commentitiis constare pronuntiat, ac postremo scite admodum in hæc verba prorumpit: Itaque, si mihi, homini vehementer occupato, stomachum moveritis, tri-duo me Jurisconsultum esse profitebor.

N 2

Quæ

Interessent.] Oratoris instar Cicero hic loquitur, omnia ad scopum facientia corrogantis; alia occasione omnia contraria defensuri. Sic Medici remedia quædam mox maximi, mox nihili facere, pro temporum ratione didicere. Sic Philosophi aut *pro vacuo* aut *contra vacuum* arma sumunt, breviter: sic ubique Charlataneria viget. Interim cum venia Bartoli fatendum est, studium de verborum significatione vel maxime eo facere, ut quis Juriconsultus eximius evadat. Immo, ne forte quis superbire præsumat, idem de aliis fere scientiis dicendum est, quippe quæ omnes nonnisi circa rerum Nomina occupantur, nec unquam ad naturam rerum ipsam penetrant, observante auctore quodam Anglo. Quid enim præter notitiam terminorum Medicorum, Theologorum, Philosophicorum, Juridicorum &c. aliud requiritur, ut pro Medico, Theologo, Philosopho & Jurisperito habeatis? *L'on excelle plus ou moins dans les Sciences, à proportion que l'on sait plus ou moins les Noms des choses, & que dans nos Raisonnemens nous les assemblons bien ou mal selon les conventions que nous avons faites à notre fantaisie touchant leurs significations,* inquit Autor de *l'Art de penser* Chap. I. I. GALL.

Quæ cuncta mentior nisi nostris temporibus sint admodum accommodata. Equidem sunt alii, qui paulo magis supra vulgus sapientes sollicitius exercent crisin, & Græca continuo crepant, & cum hario-lationes suas a Codice Pandectarum Florentino, cana senectute venerabili, non prorsus abludere intellexerint, tum vero Diis se simillimos arbitrantur. At verendum est fane, ne hi ipsi sæpius, dum in emendandis legibus omne ponunt studium, sanas leges corrumpant, corruptas lacerent penitus & pervertant. Sed magis tamen illi etiam videntur ridiculi, qui, quum pro rostris dicendum est ac legibus agendum, ne leguleji videantur, veterum Philosophorum aut Poetarum sententias crebro
in

Veterum Philosophorum sententias]. Quod e Balsacio hic refertur exemplum, optime quadrat ad ea, quæ Menagius de Mamurra (*Montmaur*) supra inter Medicos memorato, qui postea ad Themidos sacra accessit, narrat. Dignus est locus, quem integrum huc transcribamus. Solebant illis temporibus, inquit Menagius, *Parisienses Advocati*, quoties locum aliquem ex antiquorum scriptis protulissent, qui belle in adversarium conveniret, Horatii verba subjungere:

Mutato nomine de te

Fabula narratur.

At Pragmaticus noster, haud contentus ea rei qua de agebatur, similitudine, nomina ipsa Litigantium in libris Antiquorum investigabat. Hujus rei exemplum unum aut alterum temperare mihi non possum, quin hic adscribam.

in medium adducunt; qualem se audivisse
 Balsacius alicubi testatur disertissimum, ut
 creditus est, fori principem ita dissen-

Epist. sel.
 Lat. pag.
 272 ff.

N 3

tem:

Forte fuit quedam litigatrix nomine Titie: monuit Mamurra ejus Advocatum, de illa agere L. Titie 36 D. Legat 1. Fuit & alia nomine Neera, clara in foro litibus femina: docuit & Patronum Adversarii, de ea accipiendo esse versus nonnullos Tibulli in Neeram. Ita factum est, ut a plerisque Caussidicorum, quibus hoc annominatum genus mire arridebat, multum coleretur: & quoties una cœnitarent; nam

Et certare solent simul & cœnare Patroni,

numquam non vocaretur: vixque ullus fuit, qui non secum male agi putaret, si in Mamurrae amicitia locum aliquem non obtineret: adeo isti μαισπρίσμοι (sic enim vocabantur) omnibus placebant. Sed eos tandem fugavit e foro hujus figura crudelis eventus. Meaudrum quendam, dubie hominem nobilitatis, immunem capitis tributo, ob plurima sua in patriam merita, cum Judices Pedanei pronuntiasent; ad supremam Vectigalium Curiam Vicani provocarunt. Ut literarum n & u & similitudo inter se maxima est, & facillima alterius in alteram mutatio, forte in titulo sacculi litigatorii, nec non in plerisque litis instrumentis, Meander scriptum fuerat, non Meauder. Vicanorum Advocatus, qui sic re vera Adversarium vocari existimabat, illum de Popularibus quidem bene meritum fatetur: at liberum idcirco a tributo negat esse oportere, idque cœpit accepto a Mamurra Meandri fluvii exemplo confirmare: qui cum in Deorum numerum quondam voluisset referri, licet universe Lydiæ valde commodus esset, quam non modo opimo limo fœcundaret, sed etiam ita amaret, ut ab ea discederet quasi invitus, quod sinuosis suis recurfibus testatur satis superque; tamen propter maximam pecuniam, quæ in hanc Apothecin erat impendenda, prohibitus est a Regionis incolis. Dum hæc magna contentione Rusticorum Advocatus loquitur, dicentem interpellavit, qui in hac homonymia litis summam versari existimabat, ineptus quidam Meaudri Procurator, monuitque Judices, clientem suum non Meandrum, sed Meaudrum vocari: quod terque

tem: *Docebit vos, o Procuratores, officium vestrum Homerus Iliados K, & Eustathius Scholiastes Homeri in illos versus; quos memoriter ad decem vel duodecim recitabat, nulla numerorum & accentuum habita ratione.* Aliis nec Justinianus, nec Tribonianus satis placet, homines quippe, si illis credas, ineptissimi & vix obelo digni, qui si Jus naturæ, tantopere hoc seculo decantatum, a nostris hominibus addicissent, longe aliud ac emendatius Juris corpus nobis dedissent. Itaque nihil admittunt a Legislatore sapienter constitutum & tot judicum calculis firmatum, quod non ad naturæ, quam sibi fingunt, legem judicent, quam si quisque rationem sequi pro libidine velit, ecquid tandem æquum aut

Conf.
Agr. l. c.
C. 91.

quaterque magna voce clamavit: unde tam magnus repente risus exortus est, ut perorare vix licuerit Advocato. Atque ex eo tempore nemo amplius ausus est παραρρητέειν. Vid. Hist. de Montmaur par Sallengre Tom. I p. 56 seq. VAND.

Ineptissimi] Neminem quidem hic nominat Orator noster: credo interim, crisin ejus pertinere ad Franciscum Hottomannum, qui tractatum sub Antitriboniani titulo edidit, monstraturus, Tribonianum non satis eruditum fuisse, ad exsequendum tanti momenti negotium, quale compilatio Juris Romani. Libellus hic sæpius recusus, *libelli que aurei* elogio a multis mactatus est. Suidas voce *Tribonianus*, malæ fidei eum accusat, qui Justitiam commodis suis privatis accommodaverit.

I. GALL.

aut justum futurum existimatis, Auditores? Alii, cum materia aliqua juris deducenda est, & sive consilium sive sententiam rogantur, omnes omnium JCtorum libros evolvendos sibi putant, totaque citatorum, quæ vocant, plaustra colligunt, quibus suas dissertatiunculas, responsa, decreta non tam ornant, quam onerant. Id quod suo etiam sæculo vidit Erasmus, qui, inter eruditos, ait, Jurisconsulti sibi vel primum Enc. Mor. p. 96. vindicant locum, neque quisquam alius æque sibi placet, dum Sisyphi faxum assidue volvunt, ac sexcentas leges eodem spiritu contexunt, nihil refert quam ad rem pertinentes, dumque glossæmatis glossæmata, opiniones opinionibus cumulant, efficiunt, ut stultum illud omnium difficillimum videatur. Quicquid enim laboriosum, illud protinus & præclarum existimant. Jam de illis dicendum erat, qui Causidicinam seu Rabulisticam exercent,

N 4

artem

Justum futurum] Modo non nimius sit Juris Romani amor, qui nos leges patrias, mores Germaniæ, ipsumve jus Naturæ negligere faciat, nullis etiam si convenientissimis argumentis eo perducendos, ut vel latum unguem a SS. Romanorum jure secedamus. Talis fuit egregius ille Disputator, qui verbis initialibus: *In Nomine Domini nostri Jesu Christi* studiose subjunxit allegatum necessarium: *juxta Proœm. Institutionum.* I. HALL.

Causidicinam] Ita vocat Scioppius, qui ante alios in *Consultat. de Scholar. & studior. ratione*, de artibus Juriconsultorum meretur conferri p. 40 sq. M.

artem mentiendi ab Aristotele dictam; isti cum necessitati similes, hoc est, sine legibus sint, literarum tendiculas & aucupia verborum vibrantesque sententiolas sectantur, quibus causas bellissime circumducunt, donec emunxerint penitus suos clientes; aut si id fieri non possit, propter illorum opulentiam, litem ex lite trahunt, a feris demum nepotibus finiendam aut potius deferendam. Longæ sunt lites, longæ

Sine legibus sint] De his dici possunt noti versus:

*In Institutis comparo vos brutis,
In Digestis nihil potestis,
In Codice scitis modice,
In Novellis ceciores estis catellis,
In den Reichs - Abscheid
Seyd ihr kommen nicht weit,
Et tamen creamini doctores.
O tempora, o mores!*

Alii ineptas protulerunt & interpretati sunt quæstiones e. g. an is, cujus gladio caput abscissum, si revivisceret, eodem iterum sit afficiendus poenarum genere? *Finckelth. præfat. ad observ. practic. n. 12*; vel, num Lazarus ridivivus uxorem suam repetere queat? cui proprium sit ovum, quod a variis gallinis in eodem nido positum? *Hering. de fideiuss. c. 15 n. 102*. *Zwingerus de Barbarie super. seculor. oratione p. 121* dicit: *Ludovicus XII Galliarum Rex Christianissimus sæpius dicere solitus fuit, leges Juris-consultorum similes esse corio sutorum. Ut enim hi corium, si brevius aut densius sit, quam conveniebat, dentium morsibus fricent, stringant, atque distendant: sic & Juris-consultos suas leges distrahere, stringere, contorquere & artibus mirabilibus tornare, donec proposito iniquo reddant accommodas.* CHAR.

Deferendam] Causæ quantumvis pessimæ nunquam Patris, legibus, rationibus destituuntur. Hic autem

longæ ambages & cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem delassare valent Fabium.

Denique dum ad Theologos accedo, præcipua mihi circumspeditione opus esse video, ne, dum Pseudo-Theologos in theatrum produco, eorum tangam sacrum caput, quos profundissima animi religione cum piis omnibus prosequor: quare, etsi nostros nequaquam fatear omni vitio carere, ab iis tamen potissimum dicendi materiam petere constitui, quorum par fuerat non minus perversos mores quam doctrinam destituisse. Hic itaque illi primum mihi memorandi sunt, qui cum sint flagitiosissimi, pietatis tamen larvam induunt, eoque continuo ad aram Lavernæ Deæ adgeniculantes exclamant:

*Pulcra Laverna,
Da mihi fallere, da justum sanctumque vi-* Horat.
deri, Epist.

Noctem peccatis & fraudibus objice nubem.

N 5

Hinc

maximus esse videtur Charlataneriæ gradus, quando eadem lege facta prorsus contraria defendere summa cum impudentia conantur advocati. Contradictionum manifestarum convinci posset maxima eorum pars. Conf. *Bæf. Dict. Art. Antoine l'Orateur Rem. A. B. C. & Art. Deiotarus Rem. D.* I. GALL.

Larvam induunt] *In nomine Domini committitur omne malum:* Hoc proverbio Judæi sæpius uti solent. Fiat applicatio. I. GALL.

De Van. Sc. C. 20. Hinc tot, ut cum Agrippa loquamur, Stoicæ simiæ, tot insolentissima poscinummia, tot palliata mendicabula, tot cucullata monstra, barbigeri, funigeri, restiferi, faccogeruli, loripedes, lignipedes, nudipedes, atrati, nigritæ, grifones, albichlamides, verficolores, multipelles, linoftolii, retiarii, palliati, chlamydati, pullati, paludati, præcincti, brachati, ac id genus aliorum turba histrionum, qui cum de rebus humanis nullam fidem habeant reliquam, (ob monstrosæ vestis habitum creduntur illis divina,) hodieque sacrum religionis nomen sibi solis usurpant, ac se Christi sodales Apostolorumque contubernales jactant: quorum vita sæpe scelestissima est, avaritia, libidine, gula, ambitione, temeritate, petulantia & omni scelere referta, sed religionis prætextu semper inulta. S. Vitalis lupanaria frequentissime ingrediebatur, scilicet ut meretriculas ad bonam mentem adduceret; at hoc multo audacior Robertus de Arbrissellis cum sacris virginibus, si quæ pulcriores illi visæ essent, secure decumbens, quicquid erat titillationum ac prurientium libidinum; velut arietes ad expugnandam castitatem admovebat, nimirum ut de tot tentationibus eo gloriosius

Matha-
nafi
p. 129.

Id. p. 81.

sius triumpharet. Deinde de illis dici poterat, qui cum e sacro suggestu verba faciunt liberrime, nec quenquam timent, qui illis palam refragari ausit, non tam illud curant, quemadmodum officii sui rationes impleant, quam ut auram popularem captent, eoque in hos, a quibus se haud satis profunda latria coli existimant, satyram perpetuo exercent, quoscunque volunt, ita depingunt, ut manibus palpari queant; quod dum faciunt, tum demum expergiscuntur, eriguntur, inhiant omnes. Aniles porro fabellas, quas a nugacissimis mulie-

Verba faciunt liberrime] Charlataneriam Concionatorum sui temporis reprehendit sæpius *Erasmus* in scriptis suis, imprimis in *Ecclesiaste S. libr. 4 de ratione concionandi*, nec non in *Colloquiis*. Quodsi quis complures eloquentiæ illius circumforaneæ flores colligere velit, adeat libros Anglica lingua conscriptos: *Scotch Presbyterian Eloquence or the foolishness of their teaching discovered &c.* *The Grounds and Occasions of the Clergy and religion enquired into.* TRIVULT.

Conferatur Panegyricus Grutero dictus a Venatore p. 222, citatus a *Belio art. 7.* Gruter *Rem. D. lett. f.*

Fabellas] Quidni etiam aliquid dici poterat de ineptis illis Theologorum imprimis Pontificiorum disputationibus? e. g. quomodo Deus diligat contraria & quomodo possibilia nunquam existentia? quomodo Deus possit plura scire quam scit? utrum Deus possit aliqua facere, quæ nec fecit, nec faciet? utrum conveniens fuerit eductio carnis Christi de viro & muliere? utrum corpus virginis Mariæ fuerit expositum influentiis stellarum? utrum convenientius fuerit, Angelum apparere Mariæ in specie humana, an vero serpentina aut columbina? an in salu-

mulierculis acceperere, tanta fiducia narrant, ut centum ad minimum rei gestæ testes juratos habere dixeris; quæ nihilominus, si accuratius introspiciantur, mera deprehenduntur mendacia ac deliramenta. Imprimis vero ut plebeculam territent, in
por-

tatione Angelus genu flexerit? cur Adam extra paradysum creatus, Eva in paradiso, angelus in cœlo empyreo? utrum in statu innocentiae æqualis semper numerus fuisset virorum & mulierum? utrum Christus sit tantus in una parva hostia, sicut in una magna? &c. CHAR.

Ut plebeculam territent] Convenientissimæ querelæ! Unus sæpe Cometa tot malorum prodromus esse perhibetur, ut mirum non sit, simpliciores plebem, ultro in superstitionem pronam, magis magisque in eadem confirmari. Nihilominus tam pertinax est horum Virorum mala præfagiendi pruritus, ut cum Sempronio, urbis non incelebris Pastori, aliqui objicerent, nullum malorum, quæ cometam nunciare prædixerat, subsequutum fuisse; ille publice & pro concione protestaretur his verbis: *Quodsi nunc eventus nondum respondet, nemo tamen novit, quid intra proximos quinquaginta annos futurum sit.* Stolidiores adhuc sunt illi, qui ventum concitatiores, eclipsesve solares, Titii more, ceu tristiores casuum nuncios allegant. Demus enim, post phænomena ejusmodi pure naturalia, dura quandoque tempora incidisse, eadem tanen illorum signorum, quæ libri Pufendorfiani de O. H. & C. culpa est, quod studiosus quidam atra bile laborans vitam spontaneo suspendio finierit; quamvis & hoc ipsum Clerus quidam, helleboro indigens, constanter asseruerit. I. HALL.

Scilicet *non semper maximi Clerici sunt maximi Sapientes*, seu ut Regnier Sat. III: *Ainsi les plus grands Clercs ne sont pas les plus Sages.* Fateor tamen, tantam sacri ordinis reverentiam penes me esse, ut paucorum aliquot vitia, & si quidem cadunt in viros Theologos, gesticulatorias artes honesto silentio obtegere, quam talia revelando, reliquorum odium incurrere malim. Unum

portentis fingendis frequentissimi sunt, nunc piscinas clamantes in sanguinem mutatas, nunc puteos sponte sua commotos, nunc ejulatus nocturnos, quæ certissima bellorum, incendiive aut pestis præfagia interpretantur; quibus tamen rebus, si eventu destituantur, valde vereor, ne Atheismum facilius quam morum emendationem provehant, & fidem apud prudentiores penitus amittant. Jam si exempla

saltem Naudæi de Cometarum Interpretibus locum non addidisse pigeret, quem, (nisi ille festinanter quærentis oculis se subduxit) Bælius in egregiis suis Meditationibus aut in partes vocare oblitus est, aut nescivit. Verba Naudæi sic jacent p. 422 cit. sæpius Dial. *Comme* (explosa erant pagina antecedenti reliqua futuri mali omina, Inundationes &c.) *des Cometes, de quibus etsi dicat Poëta, nunquam visum impune Cometen, tamen Puteanus, Grisaldus, Guinifius & Paschalius ont tous prouvé par une infinité de raisons & d'experience, Cometas indicium esse felicitatis future, non ut Vulgus putat calamitatis: Mais pour moy j'estime plus veritable, que toutes ces choses là à nous ne font ny bien ny mal, & qu'elles nous sont tout à fait indifferentes, au moins pour ce qui est des Cometes, car pour les inondations, le mal qu'elles nous font n'est que trop sensible; aussi est ce à mon advis, ce qui a donné lieu à nostre proverbe: de grand Seigneur, grande Riviere & grand chemin, fuis si tu peux d'estre voisin.*
Q. MARC.

Penitus amittant.] Religio obstat, quo minus colophonem addere jubeam Diaconum Wurmsfeldensem, qui postquam terribilissima quæque auditoribus suis retulisset de Vitulo recens nato Anthropocephalo, illa demum subjunxit: *Et quodsi denique falsus etiam fuerit de monstroso hoc vitulo rumor: vos nihilominus, o Mei! persuasissimi estote, hunc & similes casus certa signa esse*

pla poscitis, non est, ut ea copiosius edisseram, quæ de Nicolao Riccardio, Francisco Panicarola, Thoma Rhedonensi, vulgo Conette dicto, Joanne Capistrano, & clamofissimis hominibus aliis, narrant Scriptores fide digni; domesticum afferam longe luculentissimum. Venerat Lipsiam superiori seculo callidissimus impostor, homo Italus, qui Comitem de Pompejis mentiebatur, & se religionis causa huc delatum simulans, diligenter adibat Ministros ecclesiæ, ne pecuniæ quidem in loco parcens, quod, quanta illorum ad commovendos opulentiorum animos excutien-

dosque

appropinquantis judicii supremi. (Solte ja dergleichen Kalb nicht gebobren seyn, so glaubet doch sicher, meine Werthen, es sind dieses alles Zeichen vor dem lieben jüngsten Tage.) THEM.

Clamofissimis hominibus aliis] De Riccardio & Panicarola vide Erythræum *Pinac.* C. 22 & 46; de Thoma Conette, qui sæpe habuit Auditores 20000, tantoque in honore habitus est, ut quocunque iter faceret, magistratus & populus ex urbibus illi velut Principi obviam procederet, vide Bayle *Dict. T. I* p. 891 *ed. 1.*, & de Capistrano refert Manlius *Comm. rer. Lusat. MS. L. V* C. 78, quod artem gesticulandi tam probe percalluerit, ut ex auditoribus, quos habebat innumeros, illi etiam, qui longissime abessent, ita ut nec verbum percipere possent, largissimas nihilominus lacrymas profuderint. Ceterum in percensendis Pseudo-Theologorum ineptiis otium nobis fecit Erasmus in Encomio Moriae, qui cum ipse fuerit Theologus incomparabilis, non passus tamen est illis ob characterem indelebilem stultitiæ immunitatem concedi. M.

dosque loculos vis esset, probe intelligeret. Eo delectabatur ante alios gravissimus quidam diœceseos nostræ Antistes, eundemque, ceu e Magni Pompeji lumbis iusta posterorum serie procreatum, pro ea, qua pollebat, facundia auditoribus suis enixe commendabat. Enimvero cum paulo post audiret, clarissimum Historicum, C. F. F. in familiari sermone asseverasse, quod e certissimis historiarum monumentis constet, jam tum ante mille quingentos fere annos penitus defecisse stirpem Pompeji Magni; tum vero Antistes, denuo se prorumpens in suggestum, Pompejum suum vehementius extollere & tantum non diris devovere omnes, qui de prosapia illius dubitarent, adlegatis in rem suam verbis Salvatoris: *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo, si dixero vobis cœlestia, credetis?* Sed manum de tabula. Joh. III
v. 12.

Quin

Manum de tabula.] Cum de circumforanea maxime Eruditorum jactantia agere constituerit Autor, non erat abs re inter Pseudo-Theologos, quos vocat, memorare Quirinum Kuhlmannum, qui in libro Lugduni Batavorum 1674 vernacula lingua edito, cujus titulus: *Neubegeisterter Böhme &c.* plusquam 10000000000 quæstiones, quas vocat, Theosophicas h. e. uti cap. XXI p. 374 rem explicat, infinitas quæstionum myriadas, omnibus Theologis atque Eruditis solvendas, proposuisse sibi visus est. TRIVULT.

Quin ad id potius me converto, cujus gratia hanc cathedram conscendi. Nunc enim vos mihi compellendi estis, doctissimi Domini Candidati, qui vestrum in bonis litteris studium & industriam Excellentissimis Dominis Examinatoribus abunde probastis, eoque digni estis habiti, quibus suprema in Philosophia laurea a Spectatissimo Facultatis nostræ Decano in
hac

Si placuisset Oratori Charlataneriam Concionatoriam separato pertractare articulo, multa profecto satisque curiosa exempla in medium proferre potuisset. Conferatur interim Præfatio de la *Defense du Nouv. Test. de Mons Edition de Cologne 1668.* Exstat ibidem Analysis Concionis cujusdam P. Maimburgii super varia Canum genera, ad Concionatorum diversas classes applicata. Idem videri potest in *Bel. Dict. Art. Maimburg. Rem. C.* Coronidis loco apponere juvat sequentia verba ex præfatione libri *la Bibliothèque des Predicateurs*: *Quel genie est assez heureux pour tirer de son fond tout ce qui est nécessaire à remplir de longs & de solides discours sur tant de differens sujets. Il y en a qui se contentent d'un Langage poli, & de Termes etudiez plus propres à l'Academie que de la Chaire; sans se mettre en peine, pourvu qu'ils parlent bien, si leurs discours est instructif, bien conduit, bien raisonné, & en un mot capable de persuader & de toucher l'Auditeur. D'autres ennemis de la peine & du travail, ne se font point un scrupule de precher les Sermons d'autrui au peril de passer pour Plagiaires, & pour des gens qui vivent d'industrie; desorte que contents de la peine qu'ils se donnent d'apprendre & de reciter ce qu'ils ont acheté des Copistes ou de ceux qui sont trafic des pieces qu'ils composent, ils s'en croient paiez de voir qu'ils s'en font souvent à peu de frais une vogue & une suite des Predicateurs d'un vrai merite ne peuvent avoir, que par des discours de leur fason. I. GALL.*

hac solenni panegyri conferatur. Quare pro ea, quæ a Serenissimo Principe ac Domino, Domino MAURITIO WILHELMO, Duce Saxoniae, Juliae, Cliviae, Montium, Angriae & Westphaliae, Postulato Administratore Episcopatus Martisburgensis, Landgravio Thuringiae, Marchione Misniae, ut & superioris & inferioris Lusatiae, Comite Principali dignitate Hennebergico, Comite de Marca & Ravensberg, Domino in Ravenstein, Academiae nostrae Cancellario Perpetuo, Domino meo Clementissimo, mihi clementissime demandata est, potestate, ego D. J. B. M. -- & ad hunc actum constitutus Procancellarius, Vos Philosophiae ac Bonarum Artium Baccalaureos, Te --

Vos inquam numero XXX Philosophiae ac Bonarum Artium Licentiatos facio ac creo, factosque renuntio, tribuens vobis jura omnia, quæ huic ordini conveniunt, idque in nomine Patris & Filii & Spiritus S. Amen.

Tandem ad Te convertor, Vir Spectatissime, Excellentissime atque Amplissime, Domine Ulrice Juni, Mathematicum in hac Academia Professor Publ. celeberrime, ut & Mathematicæ Regiæ, Collegii Maj. Princ.

O

Col-

Collegiate, & h. t. Fac. Phil. Decane, Domine Collega, Compater ac Fautor multis nominibus colende, tibi que porro potestatem facio his a me modo renuntiatis Dominis Licentiatis supremos in Philosophia honores publice & solenni ritu conferendi; Deus faxit feliciter!

EPIPHONEMA LECTORIS FEBRICITANTIS AD CHARLATANERIAM MENCKENII.

*O he, jam satis est, o he, libelle,
Tandem desine Charlataneriis,
Doctis quisquiliis ineptiisque
Tantum mihi cranium virorum
Ægro rumpere nugivendulorum:
Cessent Demonsius, Politianus,
Segerus, reliqui cum Buccaferro,
Nil te jam retinet, rudens aselle,
Cum sessore furente Glareano,
Formet Menckenius Licentiatos:
Nugis quippe satis febriculosis
Repletum est mihi languido cerebrum:
Cum sanus fuero, magis placebis.
O he, nunc satis est, o he libelle.*

METROBRATIVS.

SEBA-

SEBASTIANI STADELII

AD

JANUM PHILOMUSUM

EPISTOLA

DE

CIRCUMFORANEA LITERA-
TORUM VANITATE.

Non festivas solum, quod soles, *Philomuse*, superioribus diebus ad me misisti literas, & ingenii tui & tranquillissimi indices, sed etiam libellum non ita pridem editum, quo (ita me Musæ ament!) nihil esse potest festivius. Quo magis doleo, quam voluptatem ex ejus lectione capere potuissem, quo minus solida ea esset, imperiosis Tuis Te precibus impediisse, a me exigentem, ut epistola non nimis brevi tria rescribam, *primum* quid existimem de illo libro, vel potius de illo Satyrarum pari, quas nuper vulgavit MENCENIUS, *Vir Tuæ laudis*, (uti scribis,) *non indigus, sed sua luce radians*, in *Charlataneriam*, quam vocat, *eruditorum*; deinde an non barbara ista appellatio alio possit permutari vocabulo, scilicet pure Latino: *denique* si plura *Charlatanismi* ex-

empla forte mihi suppetant, ut opiparum eorum ferculum Tibi apponam.

Poteram, Vir optime, molestum hunc & invidiosum laborem recusare, ne vel *Menckenii*, si de ejus Satyris libere, quod sentio, dixerem; vel Charlatanorum illorum, quorum ulcera tractanda sunt manu immittiori, iras provocem & aculeos. Cum enim *Menckenius* vix par sit Charlatanorum, quos irritavit, insidiis, quid me futurum putas, si utrique impetum in me faciant, conjunctisque signis tam imbecillem homuncionem adoriantur. Nostin' illud: *Veritas odium parit*. Et alterum ejusdem Comici: *Omnia assentari is quæstus nunc est multo uberrimus*. Quid ergo? Rescribam, ut Tibi: tacebo, ut mihi gratificer. Rescribo scilicet Tibi, taceo aliis. Scis, quid velim? Tibi soli hæc dicta futo, ut & amicitiae legibus satisfaciam, nec alios temere offendam.

Terent.
Eunuch.
II, 2, 22.

Ut igitur primo loco meam exponam de Menckenianis Orationibus sententiam, scias, eas hætenus vel maxime mihi probari, quod Auctor celeberrimus vitiosos literatorum mores docto fale consperfit. Quippe hoc pacto non solum impeditur, quo minus vitia literatorum ipsis literis
ali-

aliquid infamiæ affricent: sed etiam ipsi literarum cultores sive exuere sua sive non imitari aliorum vitia poenæ Satyricis dandæ metu coguntur, atque ita suis literis honos, sua literatis existimatio servatur il-libata. Præterea fatendum est mihi, non adversante Genio effusas esse illas Satyras, sed naturali lepore, profluenti sermone, docto delectu, castis facetiis lectorum animos vi quadam dulci & grata ad se rapere.

Tria tamen sunt, quæ peccasse videri possit *Menckenius*. Nam *primum* injuriosius quodam modo est in literatorum ordinem, cum ne obiter quidem Charlata-nismi a cæteris ordinibus exerciti meminit, adeoque nostrum ordinem in suspicionem adducit, quasi in eo solo ridiculum illud genus hominum inveniatur. Scilicet vel tribus verbis indicare debebat, turpem illam artem, *Charlataneriam* quam vocat, non coli a solis eruditis, sed Charlatano-rum plena esse omnia: se vero jam Charlatanos duntaxat eruditos mordaci fodien-dos stylo suscepisse. Perspecte observa-vit *Pufendorfius*, *Pædantismum mentis, non* *literarum aut sectæ alicujus vitium esse,* *sed omnis generis, conditionis & ordinis* *homines perambulare.* Idem verissime de

Lib. II de
Jure Nat.
& Gent.
c. IV § 3
extremo
p. 256.

Charlatanismo dici posse, haud dubie non nescivit, sed tamen non monuit *Menckenius*. Qui enim ignoraret, quod jamdudum præter singulorum dierum experientiam docuit *Petronius*, *totum orbem exercere bistrioniam*, id est, Menckeniano vocabulo, Charlataneriam. Quod si verbulo indicasset, illiterati non possent abuti ejus optimis alioqui Satyris in contumeliam literarum, sed secum recordati, idem vitium propriis nasci in hortis, moderatiores se præberent in eo, quod ex Cadmæa hac pugna capiunt, gaudio.

Alterum, quod in Menckenianis desidero Satyris, illud est, quod, neglecto *Ciceronis* præcepto, nulla apparet Charlatanismi definitio, quæ naturam ejus plane describat, ac Charlatanismum a ceteris literatorum vitiis sejungat. Ita enim factum est, ut, maxime in posteriori oratione, per multa non tam Charlatanismi, quam Pædantismi, exempla afferantur. Ergo, inquires, Tu utrumque fini & distingue. Accipe igitur imaginem utriusque vitii, quam concepi animo. *Pædantismus est ambitio ex ejusmodi eruditione nata, quæ versatur in rebus non maximi momenti*. Hæc ambitio, quia inopiam judicii prodit,
non

non potest non gignere facta ineptissima
 & quæ largam præbeant ridendi materiam;
 verbi gratia, cum illud Criticorum par de
 quæstione, utrum *emtum* an *emptum* scribi
 fas esset, non verbis, sed telis, digladiare-
 tur: cum Poeta ille, *Menckenio* laudatus p. 133.
 scilicet, ne Cæsari quidem assurgere di-
 gnaretur: cum Grammaticus ille Sueto-
 nianus secum natas, secum morituras qui-
 ritabatur literas: cum Nero imp. citharam,
 histrioniam & poësin doctissimus, morti
 propinquus identidem exclamaret: *Qua-* Sueto-
nius in
Vita Ne-
ronis
cap. 49.
lis artifex pereo! Pædantismus igitur ar-
 guit simplicitatem mentis: *Charlatani-*
smus in impostores cadit, qui more circu-
 latorum id agunt, ut decipiendis homini-
 bus quæstum faciant. *Pædantæ* igitur se
 ipsos prius, quam alios, decipiunt, vana
 nescio cujus sapientiæ opinione turgidi:
Charlatani contra non tam sibi, quam aliis,
 imponunt, animumque habent quæstum
 inde faciendi. Ambitio quidem certe a
 Pædantismo separari non potest, Charla-
 tanismus potest: quippe non omnis am-
 bitio lucrum & applausum spectat, ut vel
 ex allatis Pædantismi exemplis facile in-
 telligitur. Ita *Segerus* ille miserabilis fuit vid Men-
ckenius
p. 15.
Pædanta, *Charlatanus* non fuit. *Charla-*
tanus

Lib. I
Fab. 14.

tanus igitur *literatus* (en definitionem!) est homo vix mediocriter eruditus, qui immoderata scientiæ suæ jactantia, histrionicis interdum facetiis mixta, hominum applausum captat, eo consilio, ut aliorum stultitia fruatur ad famam opesque suas augendas. Talem illum ex futuro Medicum sive Charlatanum describit *Phædrus*: tales videmus circulatores in nundinis: tales ergo oportet esse, quos Charlatanorum literatorum appellatione insignire jure velis.

Tertium superest, quod in Menckeniæ Satyris reprehendere ausim. Scilicet cum ostentatio faciat Charlatanismum, interdumque scurriles accedant facetiæ, cave, quasvis facetias a bono doctore abesse oportere putes, nec omnem scientiæ ostentationem ab ejus persona alienam judica. Hoc igitur est, quod præteriit *Menckenius*. Quid? ostentationem sui honestam a vitiosa, itemque *εὐτραπείαν* sive laudabilem sermonis jucunditatem ab histrionalibus scurrilibusque facetiis non discernendo, ipsam eruditorum prudentiam invidiæ & obtreptioni exposuisse videtur. Nimirum non quivis jocus histrionem facit, sed sapientissimus quisque hoc interdum condimento

dimento utitur veritatis cibum præbens auditoribus. *Duplex*, inquam, Doctoris Phædrus lib. 1 proleg. v. 3. *dos* est, quod *aurem capit*, & quod *errorem corrigit mortalium*. *Duplex*, inquam cum *Cicerone*, omnino est *jocandi* Item lib. II proleg. v. 3 & 6. *genus*: unum *illiberale*, *petulans*, *flagitiosum*, *obscænum*: alterum *elegans*, *urbanum*, *ingenuum*, *facetum*: quo genere etiam *philosophorum Socraticorum libri referti sunt*. Deinde nec omnis ostentatio est bono viro indigna, sed est omnino ars quædam, virtutes suas aliorum ingerendi oculis salva modestiæ lege, eoque tantummodo fine, aliorum ut commodis eo magis consulere possis. Ignoti nulla cupido, nulla æstimatio. Quare prodeundum fane in publicum est, mercesque exponendæ, nullos alias inventuræ sive amatores, sive emtores. *Non parva est prudentiæ prærogativa*, (agnosce perspicacissimi illius *Verulamii* verba,) *si quis arte quadam &* Lib. VIII de Augm. Scient. cap. 2 p. 433. *decore specimen sui apud alios exhibere possit*, virtutes suas, merita, atque fortunam etiam (quod sine arrogantia aut fastidio fieri possit,) commode ostentando: contra, vitia, defectus & dedecora artificiose occultando. Plura in hanc rem ibidem edisserit, quæ suo loco, si libet, leges.

Habes, *Philomuse*, meam de *Menckeni* libro sententiam, vel potius leves in tam pulchro corpore nævos. Nihil enim addo, ne calamum crimineris censorium, aut πολυθρύλλητον illud occinas: 'Ρᾶον μωμείσθαι. Sequitur, ut appellationem plane Latinam nec ipsis priscis illis Romanis inficiandum circumspiciam, quæ, quod *Menckenius Charlataneriam* vocavit, declaret. Ac fane dubito, an uno verbo vis barbari illius nominis satis exprimi possit. Venit mihi in mentem *Thrasonismi*, item *Scioppiani* * *Solipsismi*. Sed neutrum satisfacit, nec omnes *Charlatanerie* recessus pandit. Nec tamen tam inops est ** *Latium*, ut *Charlatanismum* in civitatem cogatur recipere. Poterat *Menckenius*, quod & in præfatione fatetur, librum suum inscribere *de circulatoriis* *** *literatorum arti-*

* Scioppius adscito *L. Com. Europæi* nomine contra Jesuitas scripsit *Monarchiam Solipsorum*.

** Quod ad Græcam linguam attinet, ea Charlatanos Philosophos vocat σοφιστάς. Σοφιστής, inquit *Aristoteles* Lib. de Elenchis sophisticis cap. i § 8, est χρηματ.τής ἀπὸ φαινομένης σοφίας, ἀλλ' ἔκ' ἑσθης, id est, qui falsam illam philosophiam in quæstum suum convertit.

*** Hæc appellatio jam *Lipso* arrisit & *Belio*, quorum ille in *Seneca* Epist. 88 ita legit: *Appion* sub *C. Cesare* tota *circulatus* (pro *circumlatus*) est *Græcia*; eumque *Appionem agyrtam* fuisse & *circulatorem*, scilicet *literatorum*, scribit; Hic *Lipso* subscribens eundem *Appionem*

*artibus: poterat, quod mihi placuit, de circumforanea literatorum vanitate: poterat de aretalogis * literatis: poterat denique de seplasiariis literatorum artibus.*

Postremum restat, idemque molestissimum, ut, si qua alia hujus furfuris exempla in promptu habeam, Tibi liberaliter ac toto, quod ajunt, horreo admetiar. Neque vero, Philomuse, ad fastidium usque Te obruam, sed Menckenium imitatus potiora feligam, hoc Te Catone contentum fore confidens. Repetas autem & ob oculos tibi ponas velim, ne a janua aberremus, allatam modo definitionem Charlatani literati. Scilicet is est homo vix mediocriter eruditus, qui immoderata scientiæ suæ jactantia, histrionalibus interdum facetiis mixta, hominum applausum captat, eo consilio, ut aliorum stultitia fruatur ad famam opesque suas augendas.

Ut de histrionalibus facetiis prius dicam, eæ claro honestoque viro indignæ sunt,

(Diction. v. *Apion* not. D.) vocat un *Charlatan* & un *Saltinbanque*.

* Recordor, hanc appellationem jam *Morbofio* in mentem venisse, qui Lib. I. *Pol. lit.* c. 9 § 12 *Aretalogorum* & *Thrasorum literariorum* meminit.

sunt, ideoque pauciores ex literatorum ordine producere potero honoris sui tam prodigos, ut scurrilibus nugis applausum & opes quærerent. Nam ipsi quoque Medici Charlatani gravitate sua indignum judicant, risum captare stultiloquio, sed fannionem sibi adjungunt, qui ridiculis gestibus ac fabulis populum delectet. Interim nec tales literati moriones defunt. Cui enim ignotus est *Taubmannus*, cui *Abrahamus a S. Clara*? In celebri quadam Academia sacerdotio Bavarus quidam fungebatur, qui in sacris concionibus tam lepidus erat ac festivus, sæpe ut in cachinnos solveretur auditorium. In eadem alius, & Philosophi personam sustinens & Theologi, tantos in scholis risus ciere quotidie solebat, ut jurares, ipsum Titi Imp. illud suum fecisse; *nullum debere tristem ab ipso discedere*. Adeo enim ipse in risum effusus erat, suisque auditoribus & exemplum & materiam ridendi præibat, ut quovis morione eum facetiorem esse facile assentireris. Verum, ut dixi, pauci literati a se impetrare possunt, ut rideri gaudeant sermones suos. Ceterum haud pauci in admirationem Sui rapere student alios, ac *digito* gaudent *monstrari* & *dicier*:
HIC

HIC EST. Charlatanismi hujus sequentes potissimum sive artes sive genera deprehendi.

Aliis pulchrum visum est, suas ipsorum laudes ebuccinare more Aſtydamantis. Hoc faciebat ille paucis ignotus, qui tres esse sua ætate eruditorum principes dictitabat, quorum duos nominans, tertium se proferre nolle addebat, scilicet ut auditoribus proclive esset adjungere magistrum. Ipse novi quendam Philosophiæ Professore, magnæ famæ hominem, novitios ad se a Depositore adductos hac adhortatione dimittere solitum: *Frequentate, quæso, meas scholas: quippe princeps ego Philosophorum sum in hoc Lyceo, nec meliorem ducem nanciscemini alium.* Atque is quidem imitari malebat notum illum in Saxonia circulatorem, qui cum prodit in scenam & populo fit spectaculo, hoc statim procæmio fascinat circumfusam turbam: *Ego sum celeberrimus ille Sideropogon;* quam Socratem, qui rogatus a quodam, quis optimus esset Philosophiæ magister, eum in alius Scholam prosequeretur. In poetis maxime notatur illa sua laudandi impudentia: inter quos eminere *Malber-*

bium notat *Bælius.*

Talis olim fuit *Ap-*

pion

Diction.
voc. Mal
herbe
not. C.

pion ille, qui *Polybistor* appellatus est. Hunc enim *in prædicandis suis doctrinis maximum venditorem* fuisse, testis est

Noct.

Att. L. V

c. 4.

Lib. XVI

cap. 4.

Aulus Gellius. Idem auctor alium producit jactatorem; *qui se unum & unicum lectorem esse enarratoremque Sallustii dicebat, neque primam tantum cutem ac sententiarum speciem, sed sanguinem quoque ipsum ac medullam verborum ejus eruere atque introspicere penitus prædicabat.* Annon *Caspar Barthius* in præfatione *Adversariis* suis præfixa *Appionis* vestigia prefferit, aliis permitto arbitrandum.

Ad eos, qui, quam magnifice de semet ipsi sentiant, manifestum facere non erubescunt, eos quoque refero suo merito, qui nomen infantibus inditum mutant longe augustiore. *Vaninus* ille *Julii Cæsaris* nomen stolidissimo fastu adscivit: *Philippus Bombastus* latet sub splendido tegmine *Aureoli Theophrasti Paracelsi*.

Ad eandem caveam pertinent, qui nominibus suis omnes suos titulos, quorum plerique inanes soni esse solent, longa ferie subjiciunt. Quid est enim hoc aliud, quam *Charlatanorum* illud: *Sechter meine Herren!* Talibus non sufficit, quod scriptæ a clientibus epistolæ illam titulorum

rum pompam præferunt: sed ipsi omnes * triumphos suos, omnia ornamenta honorum, monumenta gloriæ, laudis insignia, repræsentant oculis legentium quavis occasione, immemores Tulliani ** illius: *Insignia virtutis multi sine virtute affecuti sunt.* Horum hominum propterea me miseret, quod Sycophantam illum Plautinum imitantur, qui nomen suum rogatus ^{Trinummo IV, 2, 43.} ita respondebat: *Si ante lucem ire occipias a meo primo nomine, concubium sit noctis, priusquam ad postremum perveneris: opus face est & viatico ad meum nomen.* ^{Sar- v. 41.} finati is ideo solide sycophanta visus est, mihi illi solide Charlatani videntur.

Vos quoque in hanc Charlatanorum tribum adscriberem, nisi vestra timerem graphia, Clarissimi Domini Magistri atque Doctores, qui soluta impudenter pecunia licentiam emitis vos appellandi Magistros Philosophiæ, (vah quam nomen hoc magnificum est!) Doctores *** Theologiæ vel Juris-

* Agnosce verba Ciceronis Orat. III in Catil. cap. XI.

** Lib. III Epist. 13. Idem Cicero Lib. X Ep. 6 *Dignitatis insignia* discernit ab *honorum vocabulis*.

*** Erasmus Charlatanicum hunc morem averfatus, nunquam nomini suo præscripsit sacrosanctum illud D, cum tamen creatus esset in Academia Taurinensi Theologiæ Doctor. Hodie multi idem spectare videri possint, cum *Magistri* titulum abdicant, nisi constaret; eos non splendore, sed vilitate hujus tituli adductos id facere.

Jurisprudentiæ vel artis Medicæ. Ecquis non misereatur virginis, se ipsam forinosam appellantis, suæque formæ testimonium magna pecunia redimentis? Quid, quæso, vos facitis aliud? Facite vero, ut, quemadmodum puellæ pulchritudo, sic eruditio vestra incurrat in oculos, ac de semet ipsa irrefragabile edat testimonium. Præsta, inquam, Te virum, præsta Te Doctorem, præsta Te Magistrum. Quid opus est verbis, quid titulis, ubi rerum adesse debent testimonia? Pythagoras ne *sapientem* quidem se ab aliis appellari patiebatur. Vos vobis non videmini solum, sed vocari gestitis, non *sapientes*, sed *sapientiæ magistri*. Valde ridebatur Roterodamensis ille Medicus, sacerdotis simul munere fungens, cum hæc vatis antiqui verba ædibus inscripsisset suis: *Ich bins, der Gerechtigkeit lebret, und ein Meister zu helffen*. Annon vestrum quisque, quoties cum elogio nomen suum emittit in publicum, hoc ipsum dicit: *Ich bins?* Sed indicta sunt, quæ dixi. Nolo namque propria vineta cedere, nec optare, ut proscriptio hujus Charlatanismi iis Academiis fraudi sit, quæ more majorum sumunt pecuniam & mittunt *Doctores Magistros-*

Jesaiæ
LXIII, 1.
Teste
August.
Pfeiffero
in Theol.
Medic.

gistrosque in patriam; maxime cum fatis gravibus rationibus Academiae permoveantur ad illam titulorum erogationem continuandam.

Ceterum libet hac occasione de titulorum magnificentia, qua quidam literati, pariter in hunc Charlatanorum ordinem referendi, gaudent, addere non nulla. Inter hos haud dubie immodestiores sunt, qui semet ipsi magnis exornant titulis: sed nec illi intra modestiae limites consistunt, qui titulos justo majores ab aliis sibi tributos non recusant. Utriusque generis exempla, quæ occurrunt, afferam.

Vani-
nus principe loco poni meretur, cujus Charlatanismus vix quisquam superavit. Suis enim in *Dialogis* modo *acutissimum Doctorem*, modo *ingeniosissimum Philosophum*, modo *Philosophorum Principem* se appellat. *Nec sane* (quæ *Parkeri* verba sunt,) *tenui isto Sophista (Vanino) quævis hominum ætas virum peperit, qui, tanta de se opinione & scientiæ ostentatione, minus intellexerit.* Nec modica vanitas

proditur isto Epitaphio, quod etiamnum in quodam urbis Patavinæ templo visitur: *Paulo de Castro, Avo, & Angelo, Patri, Comiti Palat. Utr. Jur. Doctoribus & in*

in Actis
Erudit.
A. 1702
pag. 84.

Hist. Ec-
cles. Or-
lamund.
p. 403.

Mabillo-
nius L. II
de re Di-
plom.
Decade
IV c. 10.
Pag. 222.

Libr. I
Epist. 126
p. 302.

orbe Monarchis, Nicolaus de Castro, Utr. Fur. Doctor, Canonicus Paduanus, Apost. Cubicul. & Comes Palat. fieri fecit MCCCCLXXXVIII. Quam inscriptionem cum nescio quis Lipsiensi luce dignam judicasset, recte hanc ἐπίκειναι subjecit: O quantam voluptatis titillationem sensisse credamus Nicolaum, dum Monarchas qualescunque inter suos progenitores numerare potuit! Recordor opportune ejusdem valoris titulum, quem Stephano Riccio in epistolis ad eum datis tribuebat Thomas Naogeorgus. Appellabat enim eum Imperatorem Scholæ Salfeldensis, Læbero teste. Sic quis nescit, quam vulgatus hodie in Italia sit titulus Viri illustrissimi, cum olim Illustris titulo contenti fuerint potentissimi Francorum reges? Adis Michaelis Piccarti Observationes historicas & politicas, in quibus singulare deprehendes Caput, quo ambitionem quorundam circa titulos false exagitat, inter alia his utens verbis: Principes olim optimos & clarissimos dicere multum erat: At quis hodie contentus illis sit ludimagister? Pari acrimonia titulorum pompam insectantur Buchnerus, Germanos addens præ ceteris gentibus hoc morbi genere laborare.

borare. *Solent*, inquit, *Belgæ & Galli* ridere Germanos, cum legunt talia, nosque hebetioris cujusdam nec satis politi ingenii damnare. Quam exosa *Jo. Michaeli Bruto* fuerit hæc titulorum arrogantia, vel *Bælius* Te docere potest. Eadem *Fran-* Diction.
v. Brutus
Not. H.
& I.
cisco Hotomanno mens fuit, qui cum a *Scipione Gentile* rogaretur, unde *Excellentia* ipsius advenerit: *Quam tu*, inquit, *Excellentiam* mihi nominas? Dic potius: *Tua miseria, tua calamitas, tuum naufragium*. Hoc ipse *Gentilis* refert in epistola quadam, quæ inter epistolas ad *Jo. Hotomannum* & ab eo scriptas est centesima trigesima quinta. Non adeo his assentionibus adversus est clarissimus vir *Thomas Crenius*, qui, cum aliquot abhinc annis eum convenirem, non unas mihi prælegebat literas ad se datas, in quibus *Excellentiæ* titulus ipsi tribuebatur. Experiebar & ipse ejus patientiam, an *Excellentiæ* titulum æquis auribus excipere ac ferre posset. Ferebat vero fortiter &, ut credo, in sinu sibi applaudebat. Unam adjungo historiolum, cujus ipse pariter testis sum αὐτήκοος. Græcus quidam Abbas paucis abhinc annis in quandam delatus Academiam accedebat ad Professore

Theologiæ in ordine suo ultimum, mixtis-
que variis sermonibus cum discessurus erat,
rogabat, quonam in ista Academia funge-
retur munere. Εγώ εἰμι, inquebat ille
ipsissimis hisce verbis, ὁ ἀρχιδιδάσκαλος
τῆς Θεολογίας.

Charlatanismum quoque redolet, imo
foetet, mos eorum, qui tabulas amicorum
encomiasticas in fronte librorum suorum
suspendunt, istoque præjudicio admira-
tionem lectoris excitare student. Enim
vero vino vendibili non opus esse suspen-
sa hedera, tritum sermone comprobatum-
que ab omnibus proverbium est. Ridi-
cule vero prorsus faciunt, qui emendicata
ista suffragia valere putant ad fidem in re
dubia, faciendam adversariis suis hæc
testimonia tanquam Medusæ caput obver-
tunt. Quasi vero tam impolitum sit sæ-
culum nostrum, ut nesciat, civilitatis esse,
etiam ea, maxime rogatum, magnis efferre
laudibus, quæ vix mediocri digna esse te-
cum intus in animo iudices. Proinde sa-
pientiæ suæ documentum dedit *Samuel*
Werenfelsius, epigrammatibus, quæ amici
ipsius *Dissertationibus Theologicis* præfi-
xerant, hoc subjungens ἐπιφώνημα:

Nemo

Nemo fidem vestris habebit laudibus:

Hic non amicis nec poetis creditur.

Huc pertinent ii, qui ex amicorum ad se scriptis epistolis encomia suæ eruditionis suorumve librorum publicant. Quam parum enim fidei subsit talibus judiciis, *Bælii*, *Salmasii* & *Buchneri* exemplis probatum legi in *Eruditorum Actis*, quæ Lipsiæ A. 1714
quot mensibus in lucem emittuntur. P. 441 &
412.

Aliud Charlatanorum genus est eorum, qui libris suis gloriosos, & ad quos vel vadium deferas, præfigunt titulos. Nosti, *Philomuse*, fuisse tempus, cum omnis ferme libellus *curiositatis* lenocinio prima statim fronte se commendaret legentibus: nec desunt hodie, quibus eadem fraus pia arridet. Quot libris inscripta est hæc formula salutaris: *Liber omnibus cujusque Facultatis studiosis utilis ac necessarius?* Jam olim *Gellius* risit eos, qui libros suos Lib. XX
inscripserant *Cornu copiæ*, *Pandectas*, &c. cap. ult.
Jacobum Gaddium notat *Morhofius*, quod Polih. L.
magnificum suis libris titulum imposuerit, II cap. 16.
ut solent (en ἐπίκεισιν Morhofianam!) *plerumque esse verborum prodigi, qui rerum sunt parci.* Scilicet *Phædri* verbis, Lib. IV
Non semper ea sunt, quæ videntur: decipit proleg.
Frons prima multos. v. 5, 6.

cap. cit. Idem *Morbofius* parem *Claudii Verderii* Charlatanifinum exagitat. Is, inquit, *librum scripsit exiguum magnifico hoc titulo: Censio autorum omnium veterum & recentiorum. Quis non de locuplete penu hujus Pantosophistæ præclara omnia & tanti promissoris biatu digna sibi sponderet? Sed misere ille corvos deludit biantes.*

C. XVII. Alibi *Ludovici Jacobi* *Librum De Bibliothecis* producens cum integro titulo, hæc addit: *Magnam hic rem agi credideris: sed si, quod res est, dicendum, amphoram titulus instituit, liber exit in urceum.* Eodem capite de simili *Gallesii* libro, grandiloquum pariter præferenti titulum, ita judicat: *Magnos ille titulus strepitus facit: sed pro thesauris carbones.* Idem

Cap. IX. alio ejusdem libri loco ita scribit: *Aliqui, ut docti videantur, inauditos librorum titulos nominumque monstra crepant. Plura possem addere, sed claudat agmen* Hispanus,*

* Hispano jungere liceat Lusitanum, eodem sub Sole calentem, cujus ingens exstat volumen hoc præsignatum elogio: *Elysus jucundarum questionum Campus omnium literarum amænissima varietate refertus, Medicis imprimis, tanquam in quo luxuriantis naturæ spectatissimæ flores erumpant, & admiranda illius opera contemplantur, maxime delectabilis: Theologis deinde, Juris peritis, & omnium denique bonarum disciplinarum studiosis, Philologis, Philiatris, Philologis, Philomusis, summe utilis ac*

spanus, qui, vitio suæ gentis immodicus æstimator sui, librum hoc titulo insignitum emisit: Πεντηκόνταρχος, *sive quinquaginta militum ductor, stipendiis Laurentii Ramirez de Prado* conductus, cujus auspiciis varia in omni literarum ditione monstra profligantur, abdita panduntur, latebræ ac tenebræ peruestigantur & illustrantur.*

Perstringendi mihi sunt & illi Charlatani, qui πολυγλωττίαν jactantes scriptis suis præfigunt compendia scribendi Rabbinica, vel inserunt aliorum verba autorum, Rabbinico, Anglico, Gallico, Hispanico, Syriaco, Arabico (cur non & Utopico atque Sevarambico?) sermone ** usorum. Adjungendi his sunt, qui in allegationibus, quas hodie vocant, modum excedunt, ac, Baudio judice, hoc unum gloriæ choragium sectantur, ut multos libros evolvisse videantur. Jam olim in Thoma Messanenſi id vitii castigavit Petrarca, sic ad ipsum

Cent. I
Epist. 83
p. 138.

Lib. IV
Epist. 9
p. 148.

P 4

scri-

ab omnibus expetitus: Autore Caspare a Reies Franco, Illustrissimæ Urbis Carmonensis Medico Jurato.

* Hujus Ramirezii circulatoriam δοκησισοφίαν in præfenti libro ostensam graviter exagitat Gatakerus Lib. de stylo N. T. c. 23.

** Huc pertinent quoque, qui in concionibus sacris Græca & Latina Patrum, Hebraica Rabbiorum, &c. testimonia recitant: vel Propositiones, quas vocant, Latinas afferunt: quem morem recte notat Benthemius Holl. Stat. P. I cap. 8 § 7 p. 260.

scribens: *Animadverti, te in scriptis tuis omni studio, ut appareas, niti. Hinc ille discursus per ignota volumina, ut ex singulis aliquid decerpens rebus tuis interse-
ras. Plaudunt tibi discipuli, & omni-
scium vocant, innumerabilium autorum nominibus attoniti. Addit autem, hunc doctis morem minime placere. Jctorum fere proprium esse hoc Charlatanifini ge-
nus, in vulgus constat. Nec dubitat Mor-
hofius inter eos, qui ineptis allegationibus magnos constipant libros, primum locum tribuere Jctis, qui (inquit) * *notissima quæ-
que infinitis testimoniis confirmant. Ad-
dit, ludibrium propterea debuisse Jctos Paulo Sarpio: cui adjungerem Pag. Gau-
dentium, nisi consultius esset, Juris con-
sultorum inconsultas allegationes dome-
sticis infectari damnationibus. Reprehen-
dunt enim hoc moris ipsi Jctorum prin-
cipes, Diodorus, Tuldenus, Leibnitius, Thomafius, Boineburgius, cujus de Tile-
manno Jcto sententiam ipsius verbis pro-
feram: Fuit is vir, inquit, utique pereru-
ditus: at pravo sui & ævi & ordinis mo-
re tam vanus in alienis dictis citandis & coacer-**

Obstetr.
lit. Diff.
III p. 29.

Lib. III
de cogn.
fui cap. 3
pag. 275.
In Nova
meth. Ju-
ris prud.
Disp. de
Crim.
Magiæ
§ 21.

* Pol. Lit. Lib. I cap. 22. Ubi addit, hoc allegandi cacoethes a Germanicis frequentari potissimum.

coacervandis est, ut fastidium sui cieat. Ex Actis
lit. Stru-
vii T. III
p. 51.
Concludam testimonio *Struvii*, qui maxi-

mi JCTi filius, ipseque JCTus, ita differit: Introduct. ad
rem lit.
c. V § 4
pag. 200
JCTis hoc fere proprium videtur, qui scri-

pta sua tot allegatis munire solent, quæ fqq.
tamen plerumque unus ex altero haurit.
Pruritus (Charlatanismus inquam,) *hic est*
sane non laudandus, cujus finis potior hic
est, ut quis videatur instructus insigni bi-
bliotheca, & multæ lectionis, cum tamen
vix centenam quandoque librorum possi-
deat.

Volui, *Philomuse*, epistolam scribere.
Quare ne liber fiat, paucis cætera Charla-
tanorum literatorum genera accipe. In
hunc censum igitur porro illos refero
Philosophos dicam an Sophistas, qui sa-
pientiam suam ænigmatum symbolorumve
velamentis involvunt. Sciunt scilicet, ve-
rum esse Lucretianum illud:

*Omnia enim stolidi magis admirantur
amantque,
Inversis quæ sub verbis latitantia cer-
nunt.*

Hi ænigmati scriptores (ita recte judicat
non infimi subsellii philosophus,) arbi- Art. co-
git. P. I
c. 13 fine.
trantur, *res inficetissimas, ne dicam falsis-*
simas & maxime flagitiosas, grandium
myste-

Pseudo-
lo I, I, 23
seq.

*mysteriorum instar æstimatum iri, ubi vo-
cibus ultra communem hominum captum
inintelligibilibus, amictæ prodierint in lu-
cem.* Hac fraude in primis Alchymistæ
utuntur, de quorum libris merito usurpa-
veris illud *Plauti: Nisi Sibylla legat, in-
terpretari alium potesse neminem.* Ad
hos arcanorum venditatores refer eos,
qui commercium cum Genio quodam ja-
ctitarunt, uti *Plotinus, Porphyrius, Bru-
nus, Cardanus*, alii. Junge his Caballi-
sticos nugivendulos, e.g. *Scalichium*, de
quo multa dabit *Morhofius*. Nec omit-
tendi sunt *Scholastici*, terminis suis ob-
scurissimis tanquam ignorantiae involu-
cris totum orbem infatuantes. Scilicet
ea est vulgi natura, ut, ubi nihil videt, eo
magis spem suam inflet ac maxima sibi bo-
na promittat, nec nisi post damnum & lu-
dibrium suum sapiat. Non possum face-
re, *Philomuse*, quin hic acceptam ab aliis
historiolam Tibi narrem, ut videas, Char-
latanicas artes nec infimis quidem homi-
nibus incognitas vel inusitatas esse. Erat
in oppidulo quodam bubuleus, homo ul-
tra suam sortem nequam, cui per aliquot
annos homines querquera laborantes feli-
citer, curanti, non contemnendo quæstui
erat

erat civium stultitia. Dabat autem ægris, soluta quarta imperialis nummi parte, amuletum ex collo suspendendum, cui inesse aliquid præsentissima præditum efficacia, serio jactabat. Ac ne fraude prodita lucrum cessaret, vultu ad sanctissimam severitatem composito prædicere solebat, qui ausus esset amuletum profane curiosis manibus resolutum inspicere, eum febris nunquam cariturum, quoad viveret. Tandem denique quidam superstitione vacuus, forte in id oppidum delatus, aperiebat sacrum istud, in quo nihil offendeat præter schedulam his inscriptam versiculis:

*Der schielende Valten heiss ich,
Sechs Groschen krieg ich, das weiss ich,
Ein Zippel-Pelz und ein Filz-Hut,
Die sind im Winter vors Kalte gut.*

Proximos his colloco eos, qui vanarum scientiarum doctrinas *Abrahami, Hermetis, Zoroastris* nomine præscribunt: item, qui per plagium * literarium vel aliud imposturæ genus alienæ laudis hæreditatem cernunt.

* Talem plagiarium scite describit *Themistius Orat. I pag. 24 edit. Donzellini*, hunc in modum, quod aliena cum ab altero didicerit & paululum immutarit, tanquam Autolycus furta, ea secum circumferat, jactans se atque ostentans apud eos, quibus eorum autor & inventor est ignotus.

cernunt. Notum fatis est *ignavum* hoc *pecus, fuci*, qui apum deprædant alvearia. Qualis, ut vel unum adducam, erat *Ouzelius* in suis ad *Minucium Felicem* annotationibus. Ejus omnia furta singulis paginis & lineis annotaverat in suo exemplari *Paulus Terhaarius*, teste *Boxhornio*.

Epist.
P. 235.

Charlatani, ut merces suas majoris vendant, ceterorum medicamina contemnunt, & invidiosissimis traducunt nominibus: id quod jam olim proverbio locum fecit: *Medicus medico invidet*. Quis jam dubitet literatos illos vocare Charlatanos, qui eundem morem sua in arte sequuntur? Merito hic sisto *Aristotelem*, qui gloriæ studio, quosvis alios Philosophos despiciatui habebat, ratus, *se regnare haud tuto posse, nisi more Ottomanorum fratres suos omnes contrucidasset*. An *Democritus* quoque Charlatanismi sive circumforaneæ vanitatis reus sit, qui suum jactasse dicitur pharmacum, quo pulchri, fortunati, prudentes & docti efficiantur homines, alii viderint. *Paracelsi* vero illius vanitas nimis in aprico est, qui minimo suo in digito plus dictitabat inesse scientiæ medicæ, quam in toto Hippocrate & Galeno. Huc eos refero, qui magnis & illustri laude conspicuis

Verulamius Lib.
III de
augm.
scient.
cap. 4
pag. 166.

spicuis viris bellum inferunt, Alexandri exemplo credentis, *magnitudinem suam* Curtius. *clariorem fore, quo maiores fuissent, quos ipse vicisset*: multoque majori jure eos, qui aliis doctoribus exitialis erroris (*hæresin* vocant,) infamiam adspargere gestiunt. Memini, me olim videre librum nescio cujus Theologi ita inscriptum: *Absurda absurdorum absurdissima, Calvinistica absurda*. Vidi alium librum J. Cti, cujus pariter nomen non succurrit, qui *Millenarios errorum* in fronte præferebat. Adjungo Medicum, Jo. Freitagium, cujus exstat *Detectio & refutatio novæ sectæ Sennerto-Paracelsicæ*. Ipsum Hieronymum his darem socium & collegam, nisi ejus inter Divos relati autoritas plus ponderis apud me haberet, quam criminationes *Clerici*.

In Diss. de
argum.
Theolo-
gico ab
invidia
ducto.

Nec parum Charlatanismi inest in ple-
risque Disputationibus Academicis. Fere
enim, qui cathedram conscendunt, publi-
ce demonstratum eunt, sese invictos esse
gladiatores: posteaque quam inani verbo-
rum strepitu duas tresve horas auditoribus
suffurati sunt, triumphantium ritu museum
repetunt, & solennes amicorum congra-
tulationes expectant: imo sæpe ante vi-
ctoriam triumphum canere jubent amicos,
quo-

Morhof.
Pol. L. II
c. XI § 15
& 16.

quorum ἐπιμίχια Disputationibus associant. Quam acri sale hunc morem perfricent *Caselius* atque *Morhofius*, alibi legas licet. Illustrius Charlatanismi hujus exemplum non succurrit, quam *Jo. Pici*, Mirandulani Comitis, qui (ut ipse *Jo. Franciscus Picus* fatetur,) *humanæ laudis & gloriæ cupidus*, & ingenium *ostentare* cupiens, Romam evocavit omnium gentium atque ordinum literatos, de thesibus nongentis secum disputaturos. Caruit res successu.

Ceterum fatis scio, a Davide quodam hunc Goliathum prosterni potuisse. Adeo inepta multa & falsa insunt in illis thesibus. Memoratu nec indignus est *Franciscus Macedo*, de cujus Charlatanismo disputatorio haud pauca tibi ridenda propinabunt *Morhofius* ac *Bælius*. Exstat contra *Macedonem* illum exasciatissima Satyra summi viri *Henrici Norisii*, Amstelodami A. 1709 sub hoc titulo recusa: *Thraso seu miles Macedonicus Plautino sale perfrictus*.

L. I Pol.
lit. c. 22.
Diction.
v. Macedo.

Ab Academico Charlatanismo ordo me deducit ad Scholasticum. Scholastici enim doctores *tanquam piscatores eam imponunt hamis escam*, quam sciunt appetituros esse pisciculos, (id est, discipulorum parentes,) *alias sine spe prædæ moraturi in scopulo*.

pulo. Agnosces verba Petronii, qui in Satyrico suo libello satis id genus hominum depexum dedit. Neque vero unquam hi tales desiderabuntur, quamdiu non intermoriatur spes lucri. Quot enim quotidie propemodum videmus Programmata Scholastica, in quibus imberbes oratores (perinde quasi arduo huic muneri pueri sufficerent,) non solum producuntur, sed tantis laudibus onerantur verius quam ornantur, vix ut quicquam ad perfectam eruditionem deesse credas hisce discipulis, ex quorum invidendis scilicet profectibus metientur (si nimirum sapiunt) lectores magistri magnitudinem. Illud vero obscœnium multo, quam Charlatanismi, nomen meretur, cum iidem umbratici doctores discipulos jubent publice declamare Græco, Syriaco, Hebraicove sermone, & oratoribus & auditoribus ignoto. Sed profecto *omne* *ignotum pro magnifico est*, adeoque nunquam defunt, qui talibus & magistris & discipulis frigidam stultæ admirationis & assentationis suffundant, & in societatem infantiæ veniant. Pertinet huc jactatio omnipotentiae, ut ita loquar, oratoriæ, quorum Thraſonum familiam ducit *Gorgias* ille *Leontinus*, jam *Menckenio* notatus.

Non

Tacitus
Agric.
XXX, 4.

Phædr.
V, 22, 4.

Non sunt prætereundi gloriosi promissores librorum edendorum, quorum cum integri catalogi prostant, unum tantummodo * adducam *Andream Mullerum Greifenhagenium*, qui intimam linguæ Sini-
cæ peritiā jactitabat, ejusque *Clavem* magno promittebat hiatu, sed, ut eventus docuit *Jobum Ludolfum* **, eam tenebat juxta cum ignarissimis, adeoque *magna minatus extricavit nihil*.

vid. Poi-
retus Lib.
de erud.
falsa § 63.

Tandem illi Charlatanismi se reos faciunt, qui in Academiis, quando disciplinam aliquam docere aggrediuntur, in præfatione solenniter præmissa mirificis elogiis suam celebrant Helenam, scilicet ut ceteræ disciplinæ ad hanc nihil esse videantur, & auditorum vel potius emtorum augeatur numerus. Eadem chorda oberant Criticorum permulti, qui solos artis criticæ peritos *eruditos* vocant, ceteros tanquam umbras contemnunt. Idem Charlatanismus in quibusdam Mathematicis deprehenditur, meliora docendis a
Cleri-

* Non plane prætermittendus, saltem in margine laudandus erat *Quirinus* ille *Kuhlmannus*, cujus impudentiam in promittendis vastissimis operibus mirari cogetur, quisquis vel *Morhofium* evolverit Pol. Lit. lib. II cap. 5.

** Hujus duas lectu jucundissimas hac de re epistolas exhibet *Struvius* Act. lit. T. VI pag. 47-51.

Clerico. Horum Princeps *Archimedes* Logic. P. III c. 3 § 13 14, 15.
non leve Charlatanismi specimen edidit,
cum ab Hierone Rege peteret, ut locum
sibi quempiam extra has mortalium sedes
daret, se tunc artis suæ viribus totum ter-
rarum orbem suo loco moturum esse.

Ohe! jam satis est, *Philomuse*. Unum
adjicio, quod ex recenti orationis *pro lege*
Manilia lectione adhuc memini: *Vestra ad-* c. XIII.
murmuratio facit, Quirites, ut agnoscere
videamini, qui hæc fecerint. Ego autem
neminem nomino. Quare irasci nemo po-
terit, nisi qui ante de se voluerit confiteri.
Accipe & illud Poetæ uno verbo muta-
tum, nec Tibi tamen, sed Charlatano ne- Lib. IV
scio cui, dictum: Trist. Eleg. 4 v. 7 sqq.

Quod minime volui, positis pro nomine
signis

Dictus es. Ignoscas laudibus ipse
tuis.

Nil ego peccavi: tua te mala cognita
produnt.

Si, quod es, appares, culpa soluta
mea est.

Vale, *Philomuse*, ac salve! Scrib. Cal.
Sept. A. C. 1715.

PROGRAMMA DECLAMATIONI PRIMÆ PRÆMISSUM.

DE

APPLAUSU ERUDITORUM.

Jam pridem Eruditis observatum est plausum & acclamationes e theatro in nicholas atque auditoria migrasse, & Rhetores olim Sophistasque ac Declamatores cœnis sportulisque datis plausum redemisse, domique aluisse acclamantium & plaudentium chorum, qui dicturo aut recituro semper adesset, prodeuntem comitaretur, & in ipsa etiam deductione acclameret; imo & magnificas potentiorum ædes conduxisse & numerosa posuisse subsellia, quo major alliceretur auditorum numerus; qua de re Viri omnium confessione do-

a Theatr.

Rhet. L.

III G. 20.

b De veterum

Acclam.

& plausu

L. III.

c De Aca-

clamatio-

nibus ap.

Gronov.

Thes Gr.

T. VIII.

Conf. &

Gauden-

ctissimi, Ludovicus Cresollius *a* & Franciscus Bernardinus Ferrarius *b*, pereleganter atque erudite commentati sunt, ut taceam Josephum Laurentium, libelli perexigui *c* autorem haud prorsus contemnendum. Enimvero non minori hodie cura atque sollicitudine Eruditi de plausu sibi conciliando laborant, eoque artibus propeinodum utuntur iisdem, quas nimirum atque histriones in theatris ad concitandos populi plausus & cachinnos adhibere

con-

consueverunt. De qua captatione plau-
 sus, quam uno, quanquam barbaro, voca-
 bulo *Charlataneriam* Eruditorum dixeris,
 quum in ipsa Magistrorum Panegyri pro-
 xime verba facturus sim, nunc tantum Pro-
 grammatis loco quædam de iis præfari
 constitui, qui miro quodam ac insolito
 Auditorum applausu sive in prælectioni-
 bus sive declamationibus gavisi sunt. Et
 ut veteres prætermittam, ut THEO-
 PHRASTUM Eresium, apud Laertium,
 aliosque, qui ultra bis vel quater mille au-
 ditores habuere, primus quidem hic oc-
 currit PETRUS ABÆLARDUS, qui
 quum in ea incidisset tempora, quibus for-
 debant bonæ literæ spississimisque tene-
 bris obvolvebantur, auditores nactus est
 prope innumeros, qui non ex Gallia tan-
 tum universa, verum & Hispania, Italia,
 Germania, Belgio ac Britannia certatim ad
 illum convolabant, & rusticationis causa
 Lutetia emigrantem tanta frequentia co-
 mitabantur, ut si ipsi credimus *d, nec locus a*
hospitiis, nec terra sufficeret alimentis.
 Nec minor postea PETRI RAMI ap-
 plausus fuit, qui cum Aristotelicos fortis-
 sime oppugnasset, clarissimæ sectæ, quam
 plurimi inde, in Germania imprimis, An-

tii Obste-
 trix Lit-
 ter. p. 70.

Opere-
 rum p. 19.
 Cont.
 Bayle
 Dict. Cr.
 rit. Foul-
 ques.

e Naudée
dans le
Masculin
rat p. III.

f L. II
Epist I
p. 50 ed.
nostræ.

gliaque & Scotia, secuti sunt, autor existit. Is vero, cum aliquando contra Carpentarium vehementius excanduiſſet, *ubi sunt, inquiebat, illa tempora, ubi duo milia hominum, qui Ramum volentes audire, non potuerunt e?* Circa eadem tempora florebat in Italia lepidissimum JOANNIS ANTONII CAMPANI ingenium, qui vir quanto hominum concursu Perusiæ, cum primum scholas aperiret, declamaverit horas tres, ex ejusdem Epistolis a nobis editis jucundissime patet. Ita enim, ut alia nunc prætermittamus, loquitur f: *XII Kal. Novembris orationem habui apud Perusinos longe gloriosissimam. Aderat Beneventanus Antistes urbis; aderant & Ficti octo & quadraginta: quid tibi dicam Medicos, Grammaticos, Oratores pæne innumerabiles? quales sunt Oratores hodie, si solum non barbare illatineque loquantur. Præterea hominum plusquam tria millia, qui ad me, de quo aliqua præcesserat expectatio, audiendum convenerant frequentia incredibili. Et paulo infra: Effeci, ut totum triduum ingens quidam in civitate stupor ac tumultus esse videretur, omnes me loquebantur, digitis me, quocunque irem, ostendebant. Quin &*

& testatur Michael Fernus in Vita Campani g, Guidum Grammaticum ex eo tempore Perusiæ publice docere haud ausum. g Operibus Ven. 1502 f. editis præmissa.
 Quanta & Florentiæ eadem ætate FRANCISCI PHILELPHI fuerit existima-

tio, ipse alicubi h gloriosius prædicat, ubi h Lib. II Epist. 2.
 non tantum ipsas nobilissimas fœminas honorandi sui gratia via cedere sibi, verum & auditores esse quotidie quadringentos & amplius, & hos quidem magna ex parte viros grandiores & Senatores, testatur. De JANO PARRHASIO referunt, eum tanto Mediolani plausu docuisse, ut inter juvenes Auditores Senex Trivultius, summi nominis & autoritatis Imperator, conspiceretur i. Et scribit de se ipso AN-

Q 3

GELUS

i Jac. Gaddius Script. non Eccl. T. II p. 18.

Senex Trivultius] Huc pertinet, quod de M. Musuro Erasmus testatur L. I Ep. 23, ubi de Raph. Regio loquutus, pergit: *Erat tum, ut opinor, non minor annis LXX (Regius scil.) & tamen nulla hyems fuit tam aspera, quin ille mane hora septima adiret M. Musurum Græce profitentem, qui toto anno vix quatuor intermittebat horas, quin publice profiteretur.* Et Theodorum Bezam coram XX aut XXX millibus auditorum verba facere solitum fuisse, ex Epistola anecdota probamus, quam anno sexagesimo secundo seculi XVI Car. Clusius Antw. ad Cratonem, trium Imperatorum Archiatrum, Lutetia misit, & ex qua hæc transcribimus: *Religionis negotium, tametsi Satanas, quantum possit, impedire conetur, satis belle procedit; conveniunt enim singulis diebus ad XX vel XXX hominum millia, ad verbum DEI audiendum, quibus Dn. Theod. Beza concionatur, nonnunquam Franc. Parucellus.*
 THEM.

ē in Mi-
scell. c. 19.

GELUS POLITIANVS k; cum
Catullum forte Veronæ in officina qua-
dam, Viris nonnullis Literatis pæne co-
gentibus, explicaret, non minus multos
spectata doctrina Viros, quam magnam
scholasticorum manum pronis auribus cun-
cta accepisse ac identidem clamasse: *de-*
missum cœlitus Angelum sibi, qui Poetam
con-

Demissum cœlitus Angelum] Artes, quibus Angelus
ille Bassus, a Patria Politianus, in parando auditorum
plausu usus est, egregie tradit Franc. Duarenus, ad Fr.
Balduinum scribens, pag. 1478 Operum Editionis 1484:
Non possum, inquit, mihi temperare, quin tibi nunc refe-
ram, quod Budeus noster de Angelo Politiano quondam
nobis domi suæ narrare solebat, idque se ex Fano Lascare,
qui Politiani fuerat equalis, crebro audisse confirmabat.
Cum enim Politianus Florentiæ Interpretationem Home-
ricæ Iliados in magna celebritate aggredideretur; non sine
ingenti ostentatione, quæ de Homeri Poemate perscripta
sunt ab Herodoto, auditoribus suis e suo genio recitabat,
quo tempore Herodoti liber Græce scriptus, a nulla adhuc
conversus in linguam Latinam, nec Typographorum for-
mis excusus erat. Itaque Lascaris, qui tum honoris cau-
sa auditorum numerum augebat, cum paucis quibusdam
aliis Græce doctis hominibus, qui non ignorarent, unde
omnia, quæ pro suis recitaverat, hausisset, is igitur paulo
post ad hominem conversus, eumque seducens, Dic mihi
quæso, inquit, Politiane, quo ore Herodoti opus insigne,
quod ante tot secula conscriptum est, in tanto cœtu, ut
tuum recitastis. Cui mox subridens Politianus, Nunquam,
inquit, putassem sane hominem Græcum adeo ejus artificii
rudem & ignarum esse, quo apud multitudinem existima-
tio & fama comparari solet. Quasi vero, inquit, non sa-
tis intelligam, tres aut summum quatuor fortassis vos hic
adesse, quibus Herodoti libros aliquando inspicere conti-
gerit. Sed quenam hic sit turba nobis applaudentium &
in cœlum laudibus ferentium, vides, apud quos si existi-

conterraneum interpretaretur. His pro-
 ximus JULIUS POMPONIUS LÆ-
 TUS fuit, Vir Latini sermonis ac veteris
 historię gloria illustrissimus, qui etsi in fa-
 miliari consuetudine hæsitante lingua bal-
 butire solitus est /, tanta tamen eloquentia / Paul.
 tamque expedite ac venuste e suggestu ad Jov. Elog.
 cupidam juventutem verba fecit, ut audi-
 tores a media nocte ad præoccupanda sub-
 sellia in auditorium concurrerent *m.* Quod *m* Vi-
 idem ferme de summo Theologo JO- gneul
 ANNE MALDONATO testantur Marville
 scriptores, qui duabus quotidie tribusve Mel. d'
 horis certatim discipulos subsellia occu- Hist. & de
 passè prius, tradunt, quam ille ludum in Lite. T. I
 grederetur, sæpeque eum in aperto atque P. 126.
 adeo in viis publicis docere coactum esse,
 ob multitudinem auditorum, quos nullæ
 exhedræ capiebant *n.* Quemadmodum *n* Anton.
 vero Maldonatus inter Theologos, ita in- Bibl.
 ter Jureconsultos illa ætate JACOBUS Hisp.
 CUJACIUS, quem per eminentiam *Ju-* Nov. T. I
reconsultum appellatum fuisse Thuanus p. 558 &
 autor est, incredibili nationum omnium Teiffier
 concursu o docuit, ac id imprimis impe- Add. aux
 travit, Elog. de
 in nostris Thou T.
 Anal. p.
 474.

Q 4

*mationem nostram (quod minime spero) vel tantillum la-
 dere volueritis; oratio profecto vestra non multum fidei
 ponderisque habitura est.* Hucusque Duarenus apud Co-
 lomesium κεννα. Litter. c 31 pag. Opp. 304. THEM.

p Scaligeran. 2.

q Alati-
te de 800
ecoliers.
v. Mena-
giana
Vol. I
p. 13.

qq Epist.
doct. Vir.
e Bibl.
Gud. Ep.
3 p. 78.
r Elog. L.
II p. 101.

s Cl.
Weif de
fatis Er.
in aula
e. 1 § 5.

travit, ut in tanto Auditorum numero ne-
mo vel minimum obstrepere ausus fuerit p.
Spectatque huc, quod Menagius refert,
Cujacium, cum Maldonatum, qui prior il-
lum inviserat, resalutaret, *corona octingen-*
torum juvenum stipatum q processisse, quos
nunquam non auditores habuerit. Sed
non inferior Cujacio fuit ANDREAS
ALCIATUS, qui in Epistola ad Calvum
ita loquitur: *Octingentis & eo amplius*
auditoribus profiteor; atque in his cum
Episcopi, tum Abbates, Comites aliique
proceres sunt, sed & de remotissimis na-
tionibus quam plurimi, qui ob solius Al-
ciati nomen confluxerunt qq. Ita prorsus
de FRANCISCO BALDUINO,
doctissimo Jcto, refert Sammarthanus r,
testis oculatus, quod sæpe eum viderit Lu-
tetix profitentem, *cum ad ejus auditorium*
permulti primæ notæ homines, Episcopi,
Senatores, Equites libenter & maxima
frequentia confluerent. Et ut taceam
JOANNEM CORRESIUM s, quem
Tolosæ jura profitentem quater mille ju-
venes studiosos audivisse ferunt, reliquis
haud immerito subjungimus HIERO-
NYMUM BUCCAFERRUM, Juris
in Italia decus, de quo juvat audire Ery-
thræum:

thræum t: Duos & quadraginta annos, ^{Pinac. n. 46.}
 quibus ius civile docuit, tanti ad eum con-
 cursus fiebant, ut non modo locus in sub-
 sellis mature occuparetur, verum etiam
 schola, atque adeo ambulacrum scholæ ad-
 junctum, auditorum frequentia complere-
 tur: tantum a corona silentium fiebat, ut
 nemo ne mutire quidem auderet; tam mul-
 tæ assensiones, tam crebræ admirationes
 oriebantur, ut qui procul adspexisset, sum-
 mum esse in schola magistrum & tanquam
 in scena Roscium intelligeret &c. Ve-
 rum nemo auditorum numero superavit
 AZONEM Bononiensem, cujus, pristi-
 na jura primum revocantis, celebritas ex
 omnibus Italiæ regionibus excibat audito-
 res; ita ut Bononiam attraxerit juvenum
 fere decem millia, ut loquitur elegantissi-
 mus J. V. Gravina u. Nec Medici exem-
 plum deest, JACOBI SYLVII, qui ^{De ortu & progr. Jur. Lib. I n. 151 p. 180.}
 cum ne gradum quidem Doctoris obtinuif-
 set, in ipsa tamen Parisiensi Academia tan-
 to plausu docebat, ut de illo J. Vævræus x <sup>x ap. Mo-
rell. in vi-
ta Sylvii.</sup>
 caneret:

*Quem certa methodo medicis de rebus
 agentem*

Affidue in ludo totius principe terræ,

Q 5

Mille

*Mille acri assidue spectabant lumina
visu;*

y Præf.
libri de
Officiis.

z l'Esprit
de Guy
Patin
p. 57.

Quanquam ipse tantummodo *auditores* numeravit *circiter quadringentos y*. Cui forte adjungi posset CAROLUS PATINUS, qui cum juvenis admodum cadaver foemininum cultro Anatomico subjecisset, maximo applausu gavifus est; id quod de illo pater Guido z his verbis testatur: *il a un si grand nombre d'Auditeurs, qu'outre le theatre, la cour est encore toute pleine.* Et quoniam hactenus de Gallis tantum Italisve dictum est, e Germanis nunc producamus PHILIPPUM MELANCHTHONEM, quem auditores interdum mille quingentos habuisse

aa König tradunt aa.
in Bibl.
p. 527.
bb Præ-
stant.
Theol.
Effig. &
Elog.
p. 29.

Neque incommode huc referas, quæ de illo refert Jacobus Verheiden bb: *Tantus, inquit, studiosorum hic concursus atque frequentia: tanta Ministrorum Ecclesiæ & Ludimagistrorum multitudo ex una Melanchthonis schola progressa, ut amplissima Germania vicineque regiones doctos piosque ministros ac præceptores, beneficio Melanchthonis, passim suis in locis habuerit, ita ut non immerito ministrorum præceptorumque Pater dictus sit.* Ita JOHANNES REUCHLINUS, vulgo

vulgo CAPNIO, qui inter Melanchthonis familiares præcipuus fuit, in Epistola ad Jo. Secerium *cc* fortunam suam prædicat, *cc* Præ-
dum esse sibi scribit in Scholis Græcis & *missa est*
Hebraicis quotidie auditores prope qua- *Xeno-*
dringentos, numerumque augeri indies. *phontis*
His addi possent multo plures, ut Eobanus *Apologia*
Hessius, alique, etiam recentiores, qui plau- *Socratis*
sum ut meruerunt, ita nacti sunt longe ma- *Gr. Ha-*
ximum. Quibus adjungi hoc loco illi *gen. 1520,*
etiam possent, qui cum omnium primi *4 a Sece-*
plausum meruissent, illo tamen ita destituti *rio editæ.*
sunt, ut, qua hora discipulorum multitu-
dini doctrinæ præcepta tradenda erant, a
corona derelicti ante scholæ ostium cum
uno aut altero obambulant; id quod de
Aldo Manutio disertis verbis testatur Ery-
thræus. Cui Paulum Benium, Julium Pa-
cium JC. ipsumque Lipsium, Puteanum
aliosque addere possemus; nisi ad id nunc
propius accedendum esset, cujus causa hæc
præmisimus. Nimirum producimus Vi-
ros juvenes, doctrina & moribus admo-
dum excultos XXXIV, quibus, cum ha-
tenuis in examinibus studia litterarum no-
bis probaverint maxime, Bonarum Artium
& Philosophiæ Magistri titulum, jura & ho-
nores, autoritate ac jussu Serenissimi hujus
Acade-

Academiæ Cancellarii, tum & spectatissimi Procancellarii, impertire constituimus.

Itaque ut publicam hanc Panegyrim, ad diem proximum IX Febr. celebrandam, sua præsentia illustriorem reddere non graven-
tur, Rectorem Academiæ Magnificum, Co-
mites Illustrissimos ac utriusque Reipubli-
cæ Proceres & Cives ea qua par est obser-
vantia rogamus atque invitamus. Dab.
Lipsiæ Dom. V post Epiph. MDCCXIII.

* * * * *

PROGRAMMA DECLAMATIO-
NI SECUNDÆ PRÆMISSUM.

DE
DIGNITATE MAGISTRI, PRÆ-
SERTIM LIPSIENSIS.

DUm ad capeffendos supremos in Phi-
losophia honores juveniles animos
erigere atque incitare constituimus, id
agendum nobis videtur, ut nec eorum pro-
beamus timiditatem, qui perpetuo ad pe-
dem Heliconis hærentes dignitates omnes
fastidiunt, & fastum reprimamus illorum,
qui ad splendidos Magisterii titulos non se-
cus atque ad tiaram vel diadema rapiuntur.
Etenim si primam vocis in Romana Repu-
blica consuetudinem contueamur, princi-
pes ex omni ordine viros Magistros appel-
latos

latos fuisse deprehendimus. Habebant Romani *Magistrum Officiorum*, quem sequiori atque ipsa Caroli M. ætate *Magistrum aule Imperialis*, & hoc tempore in aula Rom. Pontificis *Magistrum Sacri Palatii* dictum, novimus: *Magistrum Scriniorum*, quī *Magistros Memoriae, Libellorum, Epistolarum, Dispositionum* completebatur: *Magistrum Archivi*, cui *Archeota* successit: *Magistrum Admissionum*, quem *Ostiariorum* postea dixere. Quid referam *Magistrum Populi*, seu *Dictatorem*, *Magistrum* porro *curiæ, census, societatis, pagorum*, aut *vicorum*, seu *Vico-magistrum*, tum in re sacra *Magistrum Collegii Augurum, Larum, Saliorum, Fani*, denique *Magistros militiæ, navium, armorum, equitum pedumve*? Quin & *Magister* erat *plausus*, qui Musicam ordinabat, & *Magister bibendi*, qui leges ferebat bibiturientibus, ut alios taceam longe plures. Transiit inde nomen ad scholas, primaque Parisiensis Academia *Magistros* habuit *Scholarum*, quorum princeps *Magistri Maximi* elogio superbiebat. Non memorabo eos, qui *Magistri* nomine in re literaria fuere illustres, *Magistrum Sententiarum Lombardum*, *Magistrum Decretorum Gratianum*, *Magistrum Historiæ*

riæ Scholasticæ Petrum Comestorem, tum & Græcos, Thomam *Magistrum*, Simeonem *Magistrum* Logothetam, aliosque; illud mihi præcipue visum est memoria dignum, quod tanta olim Seculo XII in universa Gallia *Magistri* fuit existimatio, ut nemo ad suprema in Ecclesia & Republica munia admitti posset, qui *Magistri* honores non esset consecutus, ipsique Cardinales & potentissimi in curia Regia viri titulum hunc ceteris omnibus anteponerent, quod diserte docet doctissimus Bulæus in *Hist. Acad. Paris. T. II p. 369.* Atque id & alibi evenisse observamus, quoties ipse Princeps amaret bonas literas, quod Anglorum imprimis Annales testantur. Ita Jacobo I imperante, Magnæ Britanniae Rege, quem ob singularem in studia ardorem Henricus IV Galliae Rex *Magistri* (*Mons. le Maître Jacques*) elogio compellare consueverat, nemo erat paulo in aula spectatior, quin publico ac solenni ritu *Magisterii* honores capefferet; & quo quis fortius sub Carolo I in obsidione Oxoniensi causam optimi Principis tuebatur, (pugnabant vero certatim pro Rege studiosi juvenes) hoc promptius consequeretur *Magistri*, vel Doctoris titulos ac privilegia, scilicet ne laurea deesset

in

in utroque campo, Martis & Apollinis, strenue decertantibus. Equidem & fuere tempora, cum perexigua haberetur Magistorum ratio, sive quod Magistelli immenso numero veluti fungi una nocte propullularent, sive quod optimarum literarum amor barbaris & obscuris seculis refrigesceret. Nam & Michael Montanus suo tempore idem fuisse narrat *Magistri* atque *Pædantæ* cognomen, teste Hubero *Or. X*, &, si Naudæo credimus, in *Dial. Mascurat p. 6*, spectatur Romæ epitaphium, cujus hæc inscriptio:

*Hic jacet Fodocus,
Qui fuit Romæ coquus,
Magister in Artibus
Et Doctor in partibus;
De gratia speciali
Mortuus in Hospitali.*

Atque ita fit utique, ut nihil sit tam eximium, nihil tam laudabile ac gloriosum, quod, ubi abusus accesserit, derisioni haud exponatur ac despectui. Nostra certe Academia eam hætenus ab æquis rerum arbitris ipsisque adeo exteris laudem obtinuit præcipuam, quod bardos, stupidosque ac inficetos & vervecum e patria natos a summis honorum titulis longissime arceat, iique demum

demum docti probi literisque perpoliti & subacti vulgo censeantur, qui ex alma Lipsiensi Academia lauream deportarunt. Quodsi vero & jura atque privilegia, quæ nostris competunt Magistris, perpendere paulo diligentius velimus: nullam omnino esse Academiam, quæ cum nostra componi penitus queat, vix erit quisquam qui dubitare auset. Non urgebo nunc illud, quod *Rex Potentissimus* ceterique *Academiae Nutritii clementissimi* in *Literarum*, quæ ad Academiam mittuntur, inscriptionibus (*dem* Rectori, Magistris *und* Doctoribus *der Univers. Leipz. &c.*) Doctores Magistris postponent, quod olim & a Carolo V factum fuisse, apud Goldastum in *Const. Imp. p. 245* legimus. Id enim ex eo ortum constat, quod superioribus seculis, qui supremum in Theologia gradum consecuti essent, Magistri potius Theologiæ, quam Doctores appellarentur. Idemque in Jure etiam ac Medicina antiquissimis temporibus obtinuisse proclive est, quandoquidem Seculo demum XIII Doctoris vocem auditam fuisse, observarunt Viri eruditi. Quamprimum itaque, ut reliqua persequamur, Magister fueris salutatus, nullis tibi ambagibus utendum, nec quod, fit

fit alibi, a præceptore in cathedram inferiore deducendus es: suprema patet; neque enim decorum est ex hac ipsa, quam jam semel superaveras, rursus ad infima descendere, ut loquuntur leges nostræ; atque ita sumtum quoque compendium facies. Cum probe depugnaveris, nulla ad docendum indulgentia opus habes; utere jure tuo, & ad scholas Philosophicas publice invita juvenes studiosos: nam & lubens volensque Decanus Facultatis nostræ, & gratis, calculum apponet. Licebit vero philosophari libere: dudum enim a nobis exulavit lex crudelis jurandi in verba Magistri; id caveas tantum, ne aut rationem aut sanctam religionem lædas; nugivendulis enim & obscœnis Divini Numinis contemptoribus nullum in Philuræa præsidium. Patet hinc aditus ad sacros Patrum confessus; quoties vel Rector eligitur Academiæ Magnificus, vel Canonicus, vel Syndicus, vel Decemvir, vel Senior, vel Assessor Concilii, non erit minoris ponderis suffragium tuum, etiamsi infimum locum tuearis, quam vel Primicerii, vel Secundicerii, aut cujuscunque e Decemprimis, ut vocabulis utar scholæ veteris. Deinde habes paratam ad ho-

R

n ores

nones & præmia viam: nam ubi bina disputatione dignum te præstiteris, adlegeris in consortium Assessorum Facultatis Philosophicæ, tumque & locus tibi patebit inter Quatuorviros in Concilio perpetuo, quo tota regitur Universitas, quem honorem tanti habitum fuisse a Viris haud obesæ naris meminimus, ut quamvis alibi summis muneribus præfecti, adducitamen haud potuerint, ut titulum *Assessoris Concilii Lipsiensis Perp.* abjicerent. Et quotusquisque ignorat, sæpissime Magistros nostros, spectatissimis ex omni ordine, etiam Professorio, Viris insuper habitis, in Collegiatorum numerum adscitos, eoque illorum rei familiari pulcre fuisse prospectum. Enimvero hæc ita comparata sunt, ut facile allicere possint Viros juvenes ingenuos, doctos, probos, diligentes, quibus de meliori luto finxit præcordia Titan. Nam cum *Princeps Serenissimus, Dominus, Dn. MAURITIUS WILHELMUS, Dux Saxonie, Julie, Clivie, Montium, Angrie & Westphalie, Postulatus Administrator Episcopatus Martisburgensis, Landgravius Thuringie, Marchio Misnie, ut & Superioris ac Inferioris Lusatie, Comes Principali dignitate*

*gnitate Hennebergicus, Comes de Marca
& Ravensberg, Dominus in Ravenstein,*
Academiae nostrae *Cancellarius*, munus
Procancellarii nuper mihi demandaverit,
eoque sub auspiciis Februarii anni pro-
xime instantis distribuendi a me sint su-
premi in Philosophia honores, eos tantum
hoc programme publico invitamus, qui
literis, ut par est, sedulo incubuerunt, sua-
que studia ac doctrinam Examinatoribus
probabunt, ceteros vero, qui crudis stu-
diis praemia deberi autumant, serio obte-
stamur, ne sacros cancellos irrumpere &
repulsae periculum facere audeant. Va-
lete. Dabam Lipsiae Domin. I Advent.
M DCC XIV.

INDEX AUCTORUM

* * * * *

INDEX AUCTORUM ET RERUM.

A.

A Bælardus (<i>Petr.</i>)	243	Annus Climactericus	193
Abeille (<i>Abbas</i>)	7	Antiochus Sophista	90
Abracadabra	14	Antiquitatis studiosi	66, 112
Abfurdorum admiratores	86	Apion Grammaticus	43
Academiæ Italarum	16	Applausus eruditorum	242
Accius (<i>Lucius</i>)	143	Apostolius (<i>Mich.</i>)	74
Acoluthus (<i>A.</i>)	124	Aquæ anatomia	35
Acta Eruditor. Lipsiens.	35	de Arbrissellis (<i>Rob.</i>)	202
Actio oratoria	129	Archimedes	177
Adfectuum doctrinæ	169	Archipoeta	150
Adrianus Imperator	67	Aretalogi literati	219
Ænigmatum velamenta	233	Aretinus (<i>Petrus</i>)	75
Æschylus	8, 149	Aretini controv. cum Flor. Sabino	114
Agricola	90	de Argæz (<i>Gregorius</i>)	136
Alanus	24, 27	Argyrophilus	89
Alchymistæ	187, 234	Ariostus (<i>Ludovic.</i>)	153
Alciatus (<i>Andr.</i>)	248	Aristoteles	236
Aldrovandus (<i>Ulysses</i>)	41	magni habetur	67
Alexander M. Homeri a- mans	145	Arnaldus	79
Allegationum abusus	231	Arnaldus de Villanova	108
Altercationis studiosi	74	Arrogantiæ exempla	77
Ambitionis exempla	30, 53, 56, 144	Afinius Pollio	114
Anacreon	150	Astrologi	176
Anagrammata	159	Atheniensium medici	193
Anaximenes	184	Augustus Virgilii amans	146
Anaximander	<i>ibid.</i>	Aurelianensis Puella	60
Andabatae	86	Autophilia vesana erudito- rum	49
Andreæ (<i>Job.</i>)	24	Azo Bonon.	24, 90
Angelutius	81		
Animalia bruta meræ ma- chinæ	186		
Annius Viterbiensis	136		

B.

de B. litera tract.	116
Bacchus furoris Deus	150
Baccius	

ET RERUM.

Baccius (<i>Andr.</i>)	191	Burnetus (<i>Gilb.</i>)	19
Bajanus (<i>Andr.</i>)	121	Buschius (<i>Hermann.</i>)	92
ejus oratoria	132		
Bailletus (<i>Adr.</i>) notatus	35	C.	
Balduinus (<i>Franc.</i>)	25		
Baldus	22	Cabbala	85
Balfacius	197	Cabbalistici	234
Barbara omittitur in Logi-		Cæsaris (<i>Jul.</i>) favor in La-	
ca	163	berium	5
Barlæus	146	Cagnolus (<i>Belmontes</i>)	144
Barthius (<i>Casp.</i>)	91, 154	Cajadus (<i>Hermicus</i>)	69
Bartolus Jctus	24	Cambierius (<i>Andr.</i>)	48
Bartolus (<i>Jo. Bapt.</i>)	91	Cambrorum origo	141
Baudius (<i>Domin.</i>)	147	Campanella	185
πολυπότης	150	Campanus (<i>Joan. Anton.</i>)	244
Becatellus (<i>Ant.</i>)	65, 112	Cancrini versus	158
Bella eruditorum	237	Capellanus (<i>Jo.</i>)	60
grammaticorum	80,	Capistranus (<i>Jo.</i>)	206
	85, 113	Characteristica ars	170, 172
magistrorum	86	Cardanus (<i>Hier.</i>)	77, 91
Belurgerius (<i>Claud.</i>)	67	ejus mors	180
Benius (<i>Paulus</i>)	74, 251	Carettonius (<i>Joan. Franc.</i>)	137
Bentlejus (<i>Rich.</i>)	84	Cariolani, tragœdiæ, fata	8
Beronicius	142	Carminum genera	156
Berosus	136	Carolus (<i>Theod.</i>)	23
Beza (<i>Theod.</i>)	245	Caroli M. tituli	22
Bibliomania	63	Caroli V triumphus in Hi-	
Bickersstaff (<i>Isaac.</i>)	108	spania	50
Boccalinus	46	Castelvetrus	11
Bocerus (<i>Jo.</i>)	150	Causidicina	199
Bourdelotius (<i>Jo.</i>)	58	Cellarius (<i>Christoph.</i>)	120
Bouvellius	179	Vocis cerno controversia	117
Boxhornius (<i>M. Zuerius</i>)	71	Charlataneria unde dicta?	
Boylius (<i>Carol.</i>)	84	Præf.	5
Brandenburgicorum origo	141	est vitium omnis ordi-	
	141	nis	213
Britannorum origo	ibid.	Charlatanismus quid sit?	
Brutus (<i>Jo. Mich.</i>)	227		15, 215
Buccaferrus (<i>Hier.</i>)	248	ejus genera	221
Bullialdus	23		
Burgius (<i>Alex.</i>)	121	R 3	Chop-

INDEX AUCTORUM

Choppinus (<i>Renat.</i>)	194	Daumii (<i>Christ.</i>) error	70
Christi horoscopus	187	Decimatoris controuv. cum	
Chymici	184	Sibero	113
Chytræus (<i>David</i>)	45	Declamatores	27
Ciampolus (<i>Fo.</i>)	78	Dedicationum librorum ab-	
Cicero gloriæ studiosus	44	usus	42
ejus orat. Philipp.	32	Delphini Hudstadienses	
Ie Cid drama	3		37
Circulatoriæ artes	218	Democritus	184, 236
Circumforanea literato-		Demonius	179
rum vanitas	219	Demosthenes	91, 130
Citata Jctorum	199	Deshoullieria	9
Claritas urinosa	23	Diodorus	184
Clarmundus notatus	133	Diogenes	30
Claverius (<i>Fo.</i>)	55	Libertus	184
Clemens (<i>Claud.</i>)	36	Dermasius (<i>Franc.</i>)	76
Codd. MSt. patroni	65, 112	Desportes (<i>Philipp.</i>)	146
Cœlestinus (<i>Georgius</i>)	44	Digby (<i>Kenelmus</i>)	191
Colbius (<i>Andr.</i>)	157	Disputationes acad.	237
Collegia academica	30	earum bella	85
Colletet	147	Divitiæ poetarum	146
Concionatores	203	Doctores titulus	223
Conette (<i>Thom.</i>)	206	van Drebbel (<i>Cornel.</i>)	175
Consumtus vocis controuv.		Dresseri Chronicon	134
	113	Drydenius (<i>Fo.</i>)	10
Contumeliarum studiosi	53		
Corinna	9		
Cornelius (<i>Petr.</i>)	3	E.	
Corresius (<i>Fo.</i>)	248		
Cotinus	82	Egoistæ	165
Craig (<i>Fo.</i>)	178	Ejus quomodo scribatur?	
Crenius (<i>Thom.</i>)	71, 227		121
Critici	110, 241	Eloquentia externa	131
Cruceus (<i>Emeric.</i>)	159	Emblematum usus	129
Crucimani (<i>Franc.</i>) fastus		Empedocles	184
	59	Empiricorum deliria	109
Crusius (<i>Mart.</i>)	32	Ephemeridum auctorum vi-	
Cujacius (<i>Jacob.</i>)	247	tia	140
		Epicurus	184
D.		Epitaphium Magistri	164,
Dach (<i>Simon</i>)	155		255
Dandalus	108		
		Erasmus	

ET RERUM.

Erasmus (*Desid.*) 45
Excellentissimi tituli usus 22

F.

Fellerus (*Joach.*) 75
Figuræ historicorum 133
de Flandria (*Dominicus*) 89
Floccus (*Anton. Dominicus*) 136
Floyerus (*Joann.*) 191
Fogelius (*Mart.*) 116
Fontenellius 9
Formula medicorum 188
Fortius (*Joach.*) 40
Fortunatus 24
Francius (*Petr.*) 131
Francorum origo 141
Fraudes eruditorum 69
Freheri theatrum notatum 133
Frenzelius 160
Fullerus (*Thom.*) 47
Furor poeticus 159
Fusilius 185

G.

Gaddius (*Jac.*) 229
Gallesius 230
Galli sinistre judicant de
poesi Germ. 153
num vina illorum fa-
ciant ad poesin? 152
Garopolus poeta 51
Gaudentius (*Pag.*) 232
Gaukes (*Yvo*) 168
Gaza (*Theod.*) 45
Geminianus (*Philipp.*) 19
Genealogici 140

Genius familiaris 234
Germanorum poesis 153
Glareanus (*Henr. Lorit.*) 92,
94, 154
Gorgias (*Leontinus*) 55
Grammatici 110
eorum bella 113
vitia 112
nugæ 115
Grandus (*Guido*) 177
Grimaret 52
Gronovius (*Jo. Frid.*) 72
Gronovius (*Jacob.*) 71, 76

H.

Hajus (*Jo.*) 38
Halesius 24
Harduinus (*Jo.*) 62
Harii bibliomania 64
Harringtonius (*Jac.*) 174
Hecyra Terentii 5
Heideggerus (*J. H.*) 124
Henricus IV Gall. Rex 254
Heracitus Ephesius 184
Herodotus 246
Hevelius 179
de la Higuera (*Hier. Rom.*) 136
Hipparchus 184
Hispanorum origo 141
Historici 132, 138
Historia reipublicæ litera-
riæ critica notatur 117
Hobbessii (*Thom.*) ambitio 54
Homeri
auctoritas 68, 142
theologia 142
Hotomannus (*Franc.*) 44,
198, 227
Huberus (*Ulricus*) 82
I. Jac-

INDEX AUCTORUM

I.		Latinae linguae cultus superstitiosus	120
Jacchettus	37	Latomus	180
Jacobi (<i>Ludov.</i>)	230	Laudes suas ebuccinantes	221
Jacobus I rex Angl.	254	Laurentius Josephus	242
Jactatores eruditi	53	Leo X Pont.	148
Iconologia Salvatoris	37	Leonini versus	159
Impostores	71, 135	Leucippus	184
Inferni sedes	183	Lexicon Anglico-Latinum	
Infinitorum analysis	177	Rideri	33
Inghiramus	136	Libri	
Inquam vocis controuv.	90	eorum tituli	32
Inscriptiones Latinae vernacula illustrantur	39	promissores	240
de Infulis (<i>Alanus</i>)	27	editi habentur pro ineditis	70
Invidia eraditorum	236	Lincolniensis	184
Joachimus	107	Linguarum multarum cognitio	123
R. Jochanan B. Saccai	55	Lipsiensis magistri privilegia	256
Jovius (<i>Paulus</i>)	134	Lipsius (<i>Justus</i>)	31
Italorum academiae	16	Livii Codex	65
Judaeorum magistrorum tituli	37	Logici	161
Jure consulti	194	Logices speciosus titulus	36
eorum allegata	232	Lolliardus	107
veterum tituli	24	Lucani ambitio	53
Juris Romani amor	199	Ludolfus (<i>Jobus</i>)	124
K.		Luisinus (<i>Aloysius</i>)	171
Kariologia praecursoris	37	Lulliana ars magna	107
Ker (<i>Jo.</i>)	54	Lullistae	36
Kircherus (<i>Athanasius</i>)	71	Lunae incolae	179
Kirstenius (<i>Petr.</i>)	124	M.	
Kuhlmannus (<i>Quir.</i>)	28, 207	Macedo (<i>Franc.</i>)	28, 238
L.		Magistri titulus	223, 253
Laberius	5	ejus dignitas	254
Lætus (<i>J. Pomp.</i>)	67, 247	contemptus	255
Lambinus (<i>Dion.</i>)	113	Lipsiensis privilegia	256
		epitaphium	164, 255
		Maim-	

ET RERUM.

Maimburgius	136, 208	Microcosmus dicitur homo	
Major quomodo scribatur?			35
	121	Molerius	5
Majoragii controuv. cum Ni-		Molinæus (<i>Carolus</i>)	54
zolio	113	Montmaur (<i>Petrus</i>) v. <i>Ma-</i>	
le Maire (<i>Jo.</i>)	140	<i>murra.</i>	
Malaherba	146	Morinus (<i>Jo. Bapt.</i>)	47, 146
Maldonatus (<i>Jo.</i>)	247	Morus (<i>Thom.</i>)	85
Mamurra (<i>Gargil.</i>)	28, 187,	Motus perpetuus	183
	196	Mullerus (<i>Andreas</i>)	123, 240
Manardus (<i>Jo.</i>)	180	Muretus vini amans	149
Mantuanian anachronismus		ejus fraus in Scalige-	
	112	rum	70
Manutius (<i>Aldus</i>)	113, 251	Mylius (<i>Jo.</i>)	37
Marinerius (<i>Vincentius</i>)	59		
de Marolles	41	N.	
Martis motus	174		
Matanaius (<i>Chrysost.</i>)	50,	Naogeorgus (<i>Thom.</i>)	226
	122	Naturalium rerum princi-	
Mathematici	174, 240	pium	184
Mazonius (<i>Jacobus</i>)	56	Neufgermain	161
Medici	14, 187	Nicanor grammaticus	74,
Medicina traditur methodo			115
mathem.	168	Nizolii controversia cum	
ejus partes	13	Majoragio	113
Megander (<i>Godofr. Siegf.</i>)		Nodotus	69
	141	Nominum mutatio	17 sq. 222
Meibomius (<i>Marcus</i>)	58	Nostradamus	107
Melanchthon (<i>Philipp.</i>)		Novitatis studium	104
	250	Nugæ grammaticorum	115
Menagius	82	Numerus Oratorius	120
Menckenius (<i>Jo. Burch.</i>)			
notatus	213	O.	
Menckenius (<i>Otto</i>)	164		
Mendacia Poetarum	159	Occo (<i>Adolphus</i>)	112
Merlinus	107	de Omnipræsentia Christi	
Messala Corvinus	116	disputatio	85
Messanensis (<i>Thom.</i>)	231	Oratores	126
Messenius (<i>Job.</i>)	141	Oratoria Scholastica	239
Metaphysici	161	Origines dictionum Latin.	
Methodi singulares disci-			121
plinærum	168	Orlando furioso, poema	154
		S	Ortho-

INDEX AUCTORUM

Orthographicae controversiæ	115 sq.	Picus (<i>Jo. Mir.</i>)	85, 238
Ostentatio scientiæ	217	Pindarus	9
Ostracismus literarius	62	Plagiarii	235
Ouzelius	236	Platonicae respublicæ	173
Owenus	33	Plautus veterum	1
		eruditorum	242

P.

Pacius (<i>Julius</i>)	251	Poetæ	142
Pædantiimus quid sit?	15, 214	laureati	152
Palatius (<i>Jo.</i>)	134	eorum ambitio	145
Palæmon grammaticus	77	honores & præmia	146
Panicarola (<i>Francisc.</i>)	206	mendacia	159
Panofphi	27	Poggius	80, 82, 140
Pantaleonis Prosopographia	134	Politianus (<i>Angel.</i>)	246
Panurgus (<i>Vincent.</i>)	47	ejus ingenium	114
Paracleti vocis pronuntiatio	116	Politicorum fraudes	172
Paracelsus	236	Πολυγλωττία	231
Parrhasius (<i>Jan.</i>)	245	Polygraphi	40
Pascal (<i>Carolus</i>)	138	Pontanus (<i>Jacob.</i>)	19
Passio Christi repræsentata	11	Pontanus (<i>Jo. Jon.</i>)	54
Patinus (<i>Carol.</i>)	13, 250	Pontificiorum Theologu- gæ	204
Peiskerus (<i>Jo.</i>)	25	Porcius	159
Peregrinus (<i>Lælius</i>)	171	Postellus (<i>Guil.</i>)	105, 123
Perizonius (<i>Jacob.</i>)	82	ejus virgo Veneta	105
Petrarcha (<i>Franc.</i>)	91, 153	ingenium	ib.
Pfeifferus (<i>Aug.</i>)	124	Præctica disciplinæ	168
Phalaridis epistolarum controversia	84	Præmia Poetarum	146
Philander (<i>Guilielm.</i>)	137	Principium rerum natura- lium	184
Philelphus (<i>Franc.</i>)	56	Promissa eruditorum	58
ejus nugæ	114	Promissores librorum	240
applausus	245	Propertius vini amans	149
Philippicæ orationes Cicer.	32	Pfaphon	49
Philomusus (<i>Jan.</i>)	211	Puella Aurelianensis	60
Philosophi	233	Puteanus	45
Physici	182	Pyrrhonismus historicus	139

Q.

De Q litera contro.	116
Qualitates occultæ	186
Quer-	

ET RERUM.

Quernus (<i>Camillus</i>)	148	Sannazarius (<i>Jac.</i>)	19
Quintilianus	130	Sarpus (<i>Paulus</i>)	232
		Savanarola	36, 108
R.		Saubertus invehitur in Mu-	
		rerum	81
Rabirius	85	Scalichius	234
Rabulistica ars	199	Scaliger (<i>J. C.</i>)	19, 82
Ramirez (<i>Laur.</i>)	37, 231	Scaliger (<i>Joseph.</i>)	124
Ramus (<i>Petr.</i>)	81, 243	ejus linguarum cogni-	
Recitatio veterum Poeta-		tio	<i>ibid.</i>
rum	155	Scarronus	44
a Reies (<i>Caspar</i>)	231	Scholastici	234
Religionis christianæ dura-		eorum elogia	25
tio	278	quæstiunculæ	249
Reuberus (<i>Just.</i>)	44	Scholasticus charlatanismus	
Reuchlinus (<i>Jo.</i>)	185, 250		238
Rhedonensis (<i>Thom.</i>)	206	Schottus (<i>Andr.</i>)	47
Rheticus (<i>G. Joach.</i>)	174	Schurmannia	124
Rhetorismus histrionicus		Scioppius (<i>Caspar</i>)	21, 76
	129	Segerus (<i>Jo.</i>)	26
Riccardius (<i>Nic.</i>)	59, 206	Seplasiaræ literatorum ar-	
Riccus (<i>Steph.</i>)	226	tes	219
Riderus (<i>Jo.</i>)	33	Serlo	161
Risus	158	de la Serre (<i>Jo.</i>)	2
Robortellus (<i>Franc.</i>)	78	Siberus (<i>Ad. Tb.</i>)	154
Rohault (<i>Jacob.</i>)	93	Sickius (<i>Henric.</i>)	91
Romanorum medici	193	Sigonius	69
Ronsardus (<i>Petr.</i>)	147	Silo	161
Rosæ crucis fratres	38, 112	Sinica lingua scientia	122
Roseli	30	Slatyrer (<i>Wilb.</i>)	141
Rusticanus	108	Sol fedes inferni	183
Ruxnerus (<i>Georg.</i>)	135	Solipsismus	218
Ryckelius	24	Σοφιστὴς quid sit?	<i>ib.</i>
		Sophistæ	126
S.		Sophocles	8
		Spatia plusquam infinita	177
De S litera tractatus	116	Spiritus familiaris	234
Sacerdos Germ.	73	Stadelius (<i>Sebast.</i>)	211
Salmasius (<i>Claud.</i>)	57	Stoicorum nugæ de affecti-	
Sancaffanus	35	bus	170
Sanctorius	185	Stomachatio publici boni	37
Sandovallius (<i>Franc.</i>)	142	Suissetus	185
		Stumpfii	

INDEX AUCTOR. ET RERUM.

Stumpfii Chronicon	234	Varillasius (<i>Ant.</i>)	135
Sylvius (<i>Jacob.</i>)	249	le Vassor (<i>Michael</i>)	133
Symbolorum velamenta	233	Verderius (<i>Ant.</i>)	77
		Verderius (<i>Claud.</i>)	77, 230
T.		Vergilius (<i>Polyd.</i>)	139
Tassonius (<i>Alex.</i>)	74, 79	Verius cancrini, leonini &c.	
Taubmannus (<i>Fr.</i>)	153		159
Terentii Codex	66	Verulamius	185
Terhaarius (<i>Paulus</i>)	236	Vesalius (<i>Andr.</i>)	191
Thales Milesius	184	Vestitus eruditorum	90
Theatri plausus	2	Victorius (<i>Petr.</i>)	46
Theatrum Europ.	134	Villanus (<i>Nicol.</i>)	79
Theologi	201	Vina Gallorum	152
Theophrastus	243	Vini amantes Poetæ	152
Thevet (<i>Andr.</i>)	124	Virgili auctoritas	142
de Thiard (<i>Pont.</i>) vini		S. Vitalis	202
amans	150	Vitia grammatices	86, 114
Thrasonismus	32, 217	Vitilitigia	86
Thurneji ambitio	57	Vogelius (<i>Jacob.</i>)	50
Tilemannus notatus	233	Urinosa claritas	23
Titulomania	24	Urfinus (<i>Cæsar</i>)	149
Titulorum pompæ	16, 21,	Urfinus (<i>Fulvius</i>)	65
	222	ab Uttenheim (<i>Christ.</i>)	55
portenta	38	Vulgi judicia	10
Tituli librorum	32, 229		
Tituli Judæorum magistr.		W.	
	37	Weigelius (<i>Erb.</i>)	181
Toftatus (<i>Alphon.</i>)	25, 40	Weissius (<i>Chr.</i>)	128, 169
Tragœdiarum fata	3	Werdeni Lexicon	32
Trapezuntius (<i>Georg.</i>)	81	Werenfelsius (<i>Sam.</i>)	228
Trevoltienſe diarium nota-		Wolfius (<i>J. Chr.</i>)	71
tum	118	Wowerius (<i>Jo.</i>)	54
Turneiflerus (<i>Leon.</i>)	191	Z.	
		Zabarella (<i>Jacob.</i>)	142
V.		Zapata (<i>Lupian.</i>)	136
Valla (<i>Laurent.</i>)	74, 80	Zieglerus (<i>Caspar</i>)	53
Vaninus (<i>J. C.</i>)	225		

* * * * *

EXCUBEAT ULRICUS CHRISTIANUS
SAALBACHIUS.

JACOBI BELGRADI

E SOCIETATE JESU

AD VIRUM ERUDITISSIMUM

MARCHIONEM

SCIPIONEM MAPHEJUM

EPISTOLÆ IV.

DE REBUS PHYSICIS, ET ANTIQUIS
MONUMENTIS SUB RETINA
RECENS INVENTIS.

Ance.

Klage

VENETIIS,

Typis JO. BAPTISTÆ PASQUALI

MDCCLXIX.

SUPERIORUM PERMISSU.

Epistolarum argumenta.

- I. De sphæris vitreis magno fragore diffilientibus.
- II. De Herculano, & veteribus ædificiis sub Retina recens inventis.
- III. De statuis, numismatis, & vasis ibidem inventis.
- IV. De pictis parietibus, & porticibus ibidem inventis.

VIRO CLARISSIMO, ET ERUDITISSIMO

MARCHIONI

SCIPIONI MAPHEJO

EPISTOLA PRIMA.

DIu est, ex quo te, V. C. per litteras alloqui vehementissime gestio, non modo eruditionis, ac doctrinae tuae fama, & opinione, verum etiam librorum tuorum, quibus a primis annis mirifice delector, lectione maxime excitatus. Blanconii epistolae de rebus physicis tibi inscriptae, res electricae miris experimentis, ac *φαινόμεναις* magis magisque a te excultae mihi nec opinanti id, quod erat in votis, obtulerunt. Quum enim fando audisses, machinam electricam a me constructam, & pluribus experimentis exercitam; significasti quodammodo mihi per communes amicos, ut de his experimentis, quae hic haberentur, tibi aliquid scriberetur: quod illico praestiti, & malui inscribendo inconcinnus, quam in officio sero praestando minus officiosus videri. Primam Blanconius epistolam in partes distribuerat omnino duas. Agebat altera de phialis vitreis ex minimi filicis casu diffilientibus, de quibus ipse latinam acroasim scripseram: agebat altera de sphaeris vitreis intus cavis magno fragore explosis. De illis magnus inter Blanconium, & me consensus est. Ipse enim non modo sententiam probat meam, sed etiam

pro sua humanitate in me summa verbis amplissimis prædicat, & quodammodo recipit. De sphæris vero aliter omnino sentio, & ad te tamquam æquissimum totius controversiæ arbitrum causam integram defero, minime veritus, ne tu, qui Blanconium physica afferentem humanissime exceperis, me quoque verum physicarum amatorem respuere velis.

Nihil scribere de hujus *φαινόμενος* causa deliberaveram: satis enim constare existimabam, remque nihil litigiosam, ac dubiam suspicabar. Verum simul ac Cl. Blanconii epistolam accurate perlegi, ejusque sententiam a mea penitus abhorre-re intellexi, serio meditari, & excutere rei, quam animo conceperam, causam cepi, perinde ac si non is, sed ipse a veritate omnino aberrassem. Hanc erroris suspicionem non mediocriter aluit libellus ab egregio (a) Philosopho Florentino de Physicis experimentis a se habitis editus, qui non modo sphærarum vitrearum soni, ac fragoris plenam explosionem commemorat, sed etiam eventus causam superiori consentaneam quodammodo affert, atque proponit. Non idcirco tamen opinionem, quæ prius animo infederat, abjiciendam putavi. Quinimo diligenter ratiocinando, atque experiundo meam confirmari magis magisque intelligebam, alienam vero tantum non labefactari: ex quo factum est, ut operæ pretium duxerim, singula a me explorata, & excussa tuæ censuræ subjicere, & pro veritatis inquirendæ studio viri sapientissimi judicium subire.

Fragoris causam repetunt auctores propositi, atque alii bene multi ab aere intra sphæras compresso, seu a vapore elastico explicare sese nitente,

(a) *Indice d'esper. Natur. del Sig. Guadagni.*

EPISTOLA PRIMA. 5

te, qui in ipsa sphærarum disruptione extimum, & circumstantem magna vi incurrit, atque irruit: ex mutua vero intimi, atque extimi collisione fragorem vehementem gigni, ac formari. Ego vero aliter omnino sentio, scilicet aerem in sphæris receptum esse extimo longe rariorem, ac proinde extimi in cavum, ac prope vacuum sphæræ sinum impressioni esse *φαινόμενον* tribuendum.

Sphæræ vitreæ aliæ in officina vitraria finguntur, aliæ ab iis artificibus, qui barometra condunt, & vitrum ad lucernæ flammam emolliunt, ac ducunt, conflare solent. Illæ majores plerumque evadunt, ac solidiores, istæ vero non item. Nam levissimæ sunt, minima vitri crusta constant, ac facile dissiliunt. Genesim utramque describam, & ab ea potissimum rationum momenta ducam, quæ ad sententiam confirmandam mirifice faciunt. Exiguam vitri liquidi massam ferro intus cavo ex ardente fornace fabri vitrarii rite arripiunt, animamque leniter inspirando exiguum cavitatem intus inducunt, ac sphærulam nucis juglandis magnitudini parem efficiunt: mox per angustam transversam rimam forcipe in vitri crusta ductam salicis, aut ficus, aut alterius ligni, humore pleni frustulum intra transmittunt: demum eadem forcipe eandem rimam hermetice claudunt, atque obstruunt, unice superstite cicatrice. Humor in ligni sinu contentus, calore atque igne excitus foras erumpit, se seque explicat, ac diffundit: & quoniam vim elasticam ab igne acquirit, magis magisque contra ductiles, ac prope liquidos sphæræ parietes nititur, qui, dum ingenti vi prementi cedunt, sphæræ cavitatem magis, magisque amplificat, & duplo, vel triplo majorem reddunt. Quia vero parietes hujusmodi inæqualiter crassi sunt, ac densi, inæqualiter cedunt:

dunt: propterea sphæroidi potius, quam sphæræ similis anomala, atque exlex figura evadit. Simul ac remitti ejus fervor, & calor cepit, expandi desinit, statumque firmum, atque constantem acquirit: Refrigescendo vero paullisper humor elasticam vim amittit, seseque contrahit, donec omnino coalescat, & in liquidas guttas vitro adhærescentes, oculis conspicuas abeat. Sphæra vero deorsum projecta diffilit, & diffiliendo magnum fragorem edit.

Haftenus de ejus genesi, atque constructione. Nunc animadversionibus singula illustranda sunt, ac modice philosophandum. Nemo sane inficias ibit, intra sphæræ sinum ante minimum salicis frustum conjectum non nisi exiguum aerem, & maxime rarum contineri. Nam si phialæ vitreæ, quibus in Thermometris magnus usus est, leviter igni admotæ aerem intimum ferme integrum respuunt, atque rejiciunt (cujus rei argumento est spiritus vini per fistulam vitream phialæ commissam, atque afferuminatam ascensus ex aeris extimi vi premente genitus, atque productus, quæ tanta aliquando est, ut phialam ferme integram impleat) quanto minor aeris copia inerit in sphæra excandescente, ac ferme liquida ex fornace recens educta? Salicis vero frustulo injecto, & rima obducta, ea unice mensura aeris sphæræ adjungitur, quæ intra exiguam materiam humore aqueo refertissimam solet contineri. Scio sane, non deesse corpora bene multa aeris compressi plena, sicuti ex experimentis ab (a) Halesio habitis constat. Verum præterquam quod nihil de hujusmodi aeris copia intra salicem, ficumve contenti experimentis, quod sciam, compertum

no-

(a) Hales. *Statique des Veget.*

EPISTOLA PRIMA. 7

nobis est , tam exigui voluminis ficulneum frustulum est , ut quantolibet compresso aere confertum , nequaquam tamen tantam sphaeræ cavitati sufficere mensuram possit , quanta proposito *φαινομένη* præstando satis esse videatur . Præterea ficus , & salix utpote minus densa , & interjectis innumeris intercapedinibus intercisa non satis videtur apta aeri admodum compresso retinendo , sicuti accidit corporibus admodum densis , atque compertis . Quare sphaericæ cavitatis amplificationem minus aeri ex salice erumpenti tribuo , & adscribo , quam humido , ac fervescenti vaporis adepto vim elasticam ab igne vehementissimam . Ecquis enim tam hospes in juniori Philosophia est , qui nesciat insignem vaporis vim aliquando ea majorem , quam in pulvere pyrio deprehendimus ? Quin immo hanc ipsam pulveris pyrii vim (*a*) humori intus delitescenti acceptam referunt . Vaporis ope aquam ad insignem altitudinem evehimus , sicuti machina a Belidorio (*b*) , & Muffchembroekio descripta , & Londini præsertim in usum redacta demonstrat , ossa firmissima in machina Papiniana emollimus , & alia similia præstantur , de quibus numquam avita antiquitas cogitavit .

Verum vaporis compressi explicatio , quia tantam sibi partem in sphaera construenda , amplificandaque sumit , ac vindicat , in fragore gignendo nullum locum habet . Nam eatenus vis ista vaporis perstat , quatenus calor , & ignis vaporis inest : Hoc amoto , vapor iterum in antiquam naturam redit , hoc est in aquam sese iterum

A 4

trans-

(*a*) *Commentarii de Bon. Scient. Inst. Tom. 2. part. I.*

(*b*) *Architecturæ Hydraulique.*

transformat, ac vertit. Nolo hic quærere, unde vapor calido tanta vis insit. Quærant Ne-
vtoniani severiores, qui ferme omnia ad vires
trahentes, repellentesque revocant: mihi quæ-
rere satis est veram germanamque *φαινομένην* caus-
sam, & falsam penitus profligare. Quare,
amissa vi elastica, & vapore in guttas oculis
conspicuas omnino contracto, nihil in frigida
sphæra superest, unde gigni compressio queat:
rejecta vero compressione, ab aere, atque va-
pore ducta quid reliqui erit, nisi aerem extimum
præ intimo satis compressum arcessere, qui in
ferme vacuum sphæræ dissilientis cavitatem ir-
rumpat, & magnum fragorem cieat, ac gignat?
Tametsi huiusmodi ratiocinatio mihi firmissima
visa sit, satisque apta hominum animis in meam
sententiam perducendis, nihilominus experimen-
tis corroborandam duxi, præsertim quum ea
ætate sumus, qua rerum physicarum disquisitio
minus placet, nisi experiundo veritatem expref-
feris. Sphæras itaque huiusmodi in vase aquæ
pleno penitus ita demisi, ut ne minima quidem
pars extaret: mox styli, aut obeli aciem para-
vi, qua in spheris aqua undequaque septis an-
gustam rimam inducerem. Ita enim mecum
ipse ratiocinabar. Si sphæræ cavitas, vel aere, vel
vapore compresso constat, ne minima quidem
aquæ gutta in sphæram per exiguum lumen ir-
rumpet: contra vero aer intra eandem receptus sese
expandet, & per idem lumen magna vi tanquam
e carcere evadet: cujus rei argumento erunt innu-
meræ bullæ aeris, quas aquæ extimæ innatare
conspicies, & mox dissilientes penitus evanescere.
Quod si sphæræ cavitas nihil præter aerem ad-
modum rarum retinuerit, dicto citius aqua intra
ipsam magno impetu irruet, donec aer intimus
in

in minimum volumen redactus æque densus atque extimus penitus evaserit. Rem itaque iterum, atque iterum aggresso idem eventus perpetuo fuit: scilicet pertusa leviter obeli acie vitrea crustula, ecce e vestigio aqua intus insiluit, & prope integram cavitatem implevit, minima superstite parte superiore aeris plena, ut usuvenit. Tametsi sententia nostra huiusce experimentis quodammodo nixa ad epidicticam demonstrationem tantum non assurgat; non proinde pluribus supersedendum existimavi. Ad aliud experimenti genus accessi. In media tabula sphæram frangendam constitui, & in ipsa disruptione animadvertere, utrum ejus fragmenta divergerent, an convergerent, scilicet utrum a sphæræ centro recederent, an propius ad illud accederent: recedere sane oportuerat, si vis ab intimo aere compresso esset repetenda, convergere vero, si aliter se res haberet. Id vero, quod animo ante provideram, penitus accidit. Fragmenta scilicet, & scobes in unam sedem collecta penitus coiverunt.

Venio ad sphæras vitreas, quas artifices lampadis ope condunt, & idem *φαινόμενον* dissilientes prorsus exhibent. Commodum accidit, ut opifex huiusmodi non ignobilis, & in rebus similibus diu exercitus, me convenerit, suamque operam, quam alias mihi navaverat, iterum exhibuerit. Quum huiusmodi disceptatio mihi recens cum Blanconio intercederet, venit illico in mentem ab homine sciscitari, quid de huiusmodi sphærulis quas sæpe conflaverat, re ipsa sentiret? rarefcenti ne aeri, an compresso fragorem adscriberet? Nihil ille cunctatus, compresso, inquit, rem ipsam tribuo, nihilque mihi affirmatione huiusmodi certius est. Quippe
qui

qui quantam ex imo thorace ducere animam valeo, in ipsas sphærulas inspiro non sine gravi labore, & pectoris incommodo. Eja age, excipio, cras iterum me convenies, & quæ rei conficiendæ necessaria sunt, ex officio tuo tecum defer, & coram me, amicisque meis rem expadies. Affirmatio tam gravis me nonnihil commoverat, & de rei eventu sollicitiorem habuerat. Ad diem tamen crastinam rei totius iudicium penitus rejceram, ad experimenta scilicet provocans. Hora conductâ adfuere artifex, & quos invitaveram, amici mei, Stephanus Droghius, Petrus Ballarinus, Nicolaus Zoppius, viri ingenio acutissimi, & in rebus physicis, ac mechanicis manu, & industria præstantissimi, & ad rem propositam minima hercle operosam ventum est, liquidem sphæricularum constructio facile admodum perficitur.

Fistulæ scilicet iis simillimæ, quibus majora barometra constant, partem alteram attenuant igne, & contrahunt, alteram vero inspiratione in sphæram thermometricis similem transformant, ac vertunt: mox dum fistula ita attenuata sphæulæ afferuminatur, ac nectitur, visus est artifex animam in sphæram fervescentem toto spiritu inducere, donec, liquefcente, in ipso nexu vitro omnis aditus inter cavitatem fistulæ, & sphæulæ obstructus est, & interceptus. Quo habito, statim apta experimento sphæula evasit, & dissiliendo magno fragore concrepuit. Stephanus Droghius, qui artem barometricam egregie callet, & ingenio maxime promptus est, simul ac hujusmodi sphæulæ constructionem animadvertit, ad me accessit, & in aures leniter insusurrans, ne dubites, inquit, de aere raro in sphæra contento: ea-

EPISTOLA PRIMA. II

eadem omnino causa, quæ sphæras in fornace conflatas sonoras efficit, eadem ista ad idem præstandum parat, atque disponit. Nequit enim aer in sphæra fervescente comprimi, & si quem in ipsas inspiras, statim resilit, & unde venit, remittitur a vi ignea, quæ magis eundem explicat, atque expandit. Illud enim ipse animadverteram, scilicet, aerem inspirando in fistulam inductum ad sphærae cavitatem transmitti non posse, præsertim quum totus artifex in obstruendo aditu sit. Sphæris primum confectis in fragore exaudiendo usi sumus, alias vero ad fragoris causam traduximus. Monui artificem, ne fistulam sphærae nexam, quemadmodum antea consueverat, ab eadem divelleret, neque aditum inter fistulæ, & sphærae cavitatem intercluderet, sed unice mandavi, ut fistulæ extremæ oram, ac labrum hermetice obstrueret. Id eo consilio faciendum curavi; ut, fistula in aquam demissa, & a me fracta, tota unice sphæra extaret, & aquæ venam assurgentem pulcherrimo spectaculo exciperem. Neque eventus spem conceptam fefellit. Insiluit enim velocissime per fistulam in sphæram aqua, & ferme integram cavitatem, sicut antea acciderat, occupavit: experimentum plus vice simplici exhibitum obstupescientem artificem a veteri sententia dimovit, & meam confirmavit. Hæc, & alia expertus mecum ipse reputavi, ligni frustulum intra sphærae sinum conjectum nihil aliud præstare, nisi cavitatis sphæricæ amplificationem, ac proinde aliunde amplificatione hujusmodi obtenta, posse nos sphærae dissilientis fragorem exaudire. Id experiri distuli, donec vitrarii artifices in hac Parmensi fornace ad rem vitrariam singulis annis per duos menses exer-

cen-

12 EPISTOLA PRIMA.

cendam redirent. Quod ubi accidit, in officinam ingressus artificem compellavi, simulque rationem edocui, qua facile rem experiundo tentaret, scilicet vitream massam oris spiritu amplificatam in sphæram converteret, partemque a ferro pendulam hermetice obstrueret. Nihil cunctatus reposuit ille, sine ligni frustulo nihil fragoris excipies. Quocumque casura res sit, ajo, votis annuere meis, & rem experiri gravate ne feras. Ille tametsi invitus, & de rei exitu prope desperans rem coram me aliisque aggressus est, duasque sphæras, quarum diameter pollices parisienses quatuor æquaret, ut ipse imperaveram, actutum conflavit: experimentum eatenus distuli, quatenus aliquantulum defervescerent, & solidiores evaderent: quod ubi, sensu iudice, comperi, eventus divinationi, seu conjecturæ meæ consentaneus omninò fuit. Sphærarum fragor ex aere in spatium vacuum irruente penitus congruit aliis similibus *φαινόμεναις*, quæ quotidie occurrunt, nihilque novi præsefert, atque inusitati. Vescica humescente ac distenta vitrum cylindricum intus cavum, utrimque apertum, superius tege, & machinæ pneumaticæ applica: exhausto aere, vescica diffiliet, & ingenti fragore per discissam vescicam in cavum cylindrum invadet. Idem accidit, quotiescumque cylindricas thecas repente recludimus. Redactus enim aer ad majus volumen rarior evadit, & æquilibrium cum extimo amittit: innumera alia reticeo, quæ in promptu sunt, ne videar palmam in mustaceo, hoc est laudem in re tenui quærere.

 * * * * *
 * * * * *
 ** *****

VIRO CLARISSIMO, ET ERUDITISSIMO

M A R C H I O N I

SCIPIONI MAPHEJO

EPISTOLA SECUNDA.

EPISTOLAM primam altera excipit, argu-
 mento sane alio, a studiis meis non
 prorsus alieno, tuis vero maxime con-
 sentaneo. Quum autumno proxime su-
 periore maximam Italiae partem peragraissem, Nea-
 polim veni, urbem coeli haustu saluberrimam,
 lucis aspectu, ac situ amoenissimam, populi fre-
 quentia, rerum copia, Regum praesentia bea-
 tissimam, musarum sedem, praestantissimis anti-
 quitatis monumentis refertissimam. Commodum
 accidit, ut meus adventus in ea tempora incide-
 rit, quibus urbs antiquissima, quam Hercula-
 nium docti plurimi fuisse perhibent, a vehemen-
 tissimo telluris motu primum olim concussa, paullo
 post a Vesevi igne, ac cinere penitus obruta, tan-
 dem post XVII. ferme secula Regis Caroli Borbo-
 nii jussu, & imperio opulentissimas sui reliquias
 in apricum protulerat, & Neapolitanam Regiam
 praclarissimis antiquitatis monumentis ditaverat.
 Nihil vero mihi proinde longius fuit, quam si-
 mul ac Regios Conjuges in suburbanis aedibus
 convenissem; in veteris Herculani sedem ingre-
 di,

14 EPISTOLA SECUNDA.

di, & in intimos recessus, & subterraneos specus arte, & opera apertos descendere. Quid ibi animadverterim, quid ab amicis fando exceperim, quid de hac urbe veteres auctores scripserint, brevissime, nisi gravate feras, edisseram, si qua autem aut minus vera, aut minus historia digna tibi afferam, ea gravissimo iudicio tuo penitus subjicio; nec aliter unquam de rebus meis sentiam, ac tu vir sapientissimus judicaveris.

Herculanum, antiquissimum oppidum, ad Montis Vesuvi radices inter Neapolim, atque Pompejos proximas urbes situm, ad oram usque maritimam porrectum, affrico suavissime afflatum, auctores (a) plures describunt. Tabula Augustana apud Cellarium (b) undecim mille passus Neapoli ipsum abesse refert, quod a vero maxime abhorret. Regia enim villa (Portici) a Rege Carolo Borbonio recens exstructa sex circiter mille passus Neapoli distat, inter vero illam, & Herculanii reliquias quingenti non amplius passus intersunt. Ne ii quidem scriptores, qui Turrim octavam (hoc est Torre del Greco) ab Herculanii sede minime dirimunt; non ultra octo mille passus Neapoli dissitum judicaverunt. De hujus oppidi parente non satis constat, & multa poeticis decora fabulis, ut usuvenit in rebus a memoria nostra remotissimis, afferuntur. Dionysius Halicarnasseus (a)

(a) Strabonis, Geogr. lib. v. Cluverius introd. ad Geogr. lib. III. Plinii Hist. natur. lib. III. Pomp. Mel. lib. II. cap. IV. Martianus cap. lib. VI. Dionys. Halicarn. lib. I.

(b) Christophori Cellarii Geogr. antiq. lib. II. cap. IX.

(a) , & Martianus Capella (b) Herculi conditori ipsum tribuunt . Quum enim Hercules ex Hispania redux, ac victor huc appulisset, decimam prædæ partem diis obtulit, & exiguum oppidum, quod ab auctore nomen, ac famam duxit, in eo situ condidit, ubi olim portus ejus classem victricem exceperat. Verum non desunt (c) qui hujus oppidi exordium Herculi (d) adscriptum non satis probant, & temere fictum existimant. Ceterum inter antiqua ejus rudera non modo marmorei, sed etiam picti Hercules plures inventi sunt, qui Herculanensium in Herculem religionem, & cultum publicis monumentis quodammodo consignatum testantur. Neque vero magis certa afferunt, qui (e) Herculanii originem ab Etruscis conditoribus repetunt. Unum nobis ex Strabone (f) duntaxat constat, hanc urbem Oscos tenuisse, mox vero Etruscos, Pelasgos, atque Samnites, qui etiam ex hisce finibus cedere coacti sunt. De urbis amplitudine, atque opibus judicium accurate ferre adhuc nobis non licet. Non ingens sane inter mare, Vesevum, atque Pompejos tractus, qui Herculanium quodammodo circumscribere visi sunt, late ipsum patere non finit, & multo celebriorem urbem finitimos Pompejos habitos, quam Herculaneum argumentis haud levibus constat. Seneca (g) enimvero Pompejos, & Herculanium oratione simul

(a) *Lib. i.* (b) *Lib. vi.* (c) *Thesaurus Antiquit. Ital. Tom. IX. Pars II. dissert. II. Camilli Peregrini.* (d) *Herculis in Italiam adventus incidit in annum ante æram vulgarem 1242. & ante excidium Trojæ 58. juxta Petavium de doctr. Temp. Tom. III.* (e) *Camilli Peregr. de Campania felice dissert. II.* (f) *Strab. Geogr. Lib. v.* (g) *Senecæ Quæst. natur. Lib. vi.*

16 EPISTOLA SECUNDA.

mul coniungens , alteram celebrem Campaniæ urbem , alteram vero oppidum unice vocat . A Dionysio (*a*) exiguum oppidum dicitur , nisi velis exordia urbis , quæ etiam magnarum exigua esse solent , interpretari , non vero incrementa , quæ ab eodem auctore reticentur . Cur Hannibal (*b*) cupidus oppidi maritimi potiundi ad mare proxime Neapolim citius , quam Herculanium venerit , vel oppidi tenuitas , vel portus angustia classialendæ , vel recipiendæ incommodi in caussa forsitan fuit . (*c*) Captum fuit a Minatio Magio , & Tito Didio (*d*) bello Italico , paullo ante quam Sulla cum eodem Minatio Pompejos oppugnaret . Verbis ipsis Velleii Patreculi , quam aliis uti malui , quoniam ex iis minus operis , ac laboris in Herculanio capiendo , quam in Pompeiis oppugnandis a Romanis fuisse collatum conijcere saltem licet . Marmorea Epigraphæ multis abhinc annis inventa , a Grutero (*e*) , & a Julio Cæsare Capacio edita Neapoli prope D. Antonii ædem conspicua Herculanium ad Romanorum coloniam pertinuisse nos docet . Quatenus universa Provincia , cui Proconsul cum imperio , ut ex aliis monumentis constat præerat , pateret , etsi nonnulli definire velint , non satis liquet . (*f*)

L.

(*a*) *Dionysii Italic. Lib. 1.* (*b*) *T. Livii lib. ix. dec.* (*c*) *C. Vell. Paterc. Hist. lib. 11.* (*d*) *M. T. Cic. sæpe in Orat. se lege Agr. præcipuas campaniæ urbes commemorans , semper Pompejos , numquam Herculanium recitat.* (*e*) *Inscript. Jani Gruteri pag. 43. num. 6. Julii Cæsaris Capacii Antiquit. & Histor. Camp. Fel.* (*f*) *Ab Herculanio usque ad Promontorium Minervæ.*

EPISTOLA SECUNDA. 17

L. MVNATIO. CONCESSIONARIO. V. P. PATRONO.
 COLONIAE. PRO. MERITIS. EIVS. ERGA. CIVES.
 MVNIFICA. LARGITATE. OLIM. HONOREM. DEVOTUM.
 PRAESTANTISSIMO. VIRO. PRAESENS. TEMPVS.
 EXEGIT. QVO. ETIAM. MVNATI. CONCESSIONARI.
 FILI. SVI. DEMARCHIA. CVMVLATIONE. SVMPTV.
 LIBERALITATIS. ABVNDANTIA. VNIVERSIS.
 EXIBVIT. CIVIBVS. OB. QVAE. TESTIMONIA.
 AMORIS. SINCERISSIMI. REG. PRIMARIA. SPLEN-
 DIDISSIMA. HERCVLAENSIVM. PATRONO.
 MIRABILI. STATVAM. PONENDAM. DECREVIT.

Duplex acerbissimus casus Herculano exitium in-
 tulit, & vastitatem. Alter anno a Christo nato
 LXIII. (a) L. Verginio (b) Rufo, & C.
 Memmio Regulo Coss. contigit, qui oppidi par-
 tem obruit, alter vero a Christo nato LXXIX.
 ab urbe condita DCCCII. sub autumnii exitum
 idem oppidum penitus delevit, ac perdidit: il-
 lum ingens Terræ motus attulit, hunc vero Ve-
 sevi incendium a faxis, cinere, & teterrima flam-
 ma longe lateque debacchantis. Terræ motus
 magis Pompeiis, quam Herculano fatalis. Nam,
 ut ait Seneca, (c) Pompeii concussi defecerunt,
 oppidi vero *Herculanensis pars ruit, dubieque stant*
etiam quæ relicta sunt. Quum vero a primo casu
 anni circiter XV. intercessissent, Vesevi incen-
 dium in universam Campaniam longe lateque sæ-
 viit, & duas urbes faxis, ac cinere, populo in
 Theatro sedente, miserrime obruit. Postremo
 (d) tantus fuit cinis, ut inde pervenerit
 in *Africam, Syriam, & Ægyptum, introieritque*

B

Ro-

(a) Norisii Epist. Consul. pag. num. 891. Edit.
 Veron. (b) In Inscription. Gruteri num. 3. legit.
 Verginio. (c) Seneca Quæst. nat. lib. vi.
 (d) Dionis Rer. Rom. Titus.

18 EPISTOLA SECUNDA.

Romam, ejusque aerem compleverit, & Plinium seniore[m] junioris avunculum, qui (a), cinere ingruente, Miseni classem imperio regebat, & Stabias, ac Retinam ad amicos iuvandos contenderrat, funestissime oppresserit. Temere (b) nonnulli Herculani excidium in tertium Titi imperii annum rejiciunt, quum revera primo contigerit. Titi imperium, ex quo principatum solus obtinuit, tribus annis diutius non fuit: anno, qui juxta (c) Dionem Herculani casum consecutus est, Titus ad visendam calamitatem in Campaniam profectus est: anno vero, qui hunc excepit, Flavio, & Pollione Cons. in iisdem aquis, in quibus Pater obierat, e vivis decessit. Quare necessario Herculani casus ad annum ejus imperii primum revocandus est: aliter enim inter ipsum, & Titi funus pauci dies, nedum menses intercessissent, quibus Tito nec Campaniam visere, nec calamitosos juvare licuisset. Duo sunt, quæ rem ad vivum rescantibus minus veritati consentanea visa sunt: Alterum ad Theatrum, alterum ad populi in Theatro conventum in tanto urbis periculo, & acerbissimo luctu pertinet. Quum paucis antea annis Pompeii desedissent, vero simillimum putant, etiam ipsorum Theatrum intercidisse, nec cives de reficiendis suis sedibus sollicitos ad Theatri instaurationem tam brevi animos, & cogitationem convertisse. Illud quoque minus fide dignum, minitante Veservo urbis excidium, sibi fuga cives non consuluisse, scenæque spectaculum, & fabulam communi salutis ante tulisse

Qui

(a) C. Plin. epist. xvi. xx. lib. vi.

(b) Cedrenus. Istoria naturale del Vesuvio di Gaspare Paragallo.

(c) Dion. Tit. Joannes Masson in Vita Plinii junioris.

EPISTOLA SECUNDA. 19

Qui ita sentiunt, nimis presse, & severe historicam scriptorum narrationem interpretantur, nec satis intelligunt, multa aliquando reticeri, vel quia non constant, vel quia facile a fanis rerum æstimatoribus deducuntur. Tametsi Pompeii ex Terræ motu defecerint, non proinde putandum est omnes urbis ædes funditus periisse, præsertim vero eas, quæ mole sua quodammodo stant, & substructione ipsa satis sese fulciunt, atque contra omnes impetus sese sustentant, cuiusmodi theatra lapidea sunt. Vestigia veterum Theatrorum, quæ adhuc extant, satis demonstrant, quam solida, ac firma ipsorum compages esset, resolvi, ut ita dicam, nescia, & contra omnem casum satis tuta. Quod si Theatrum ipsum Pompejorum ex terræ motu penitus interiisse nonnulli maluerint, cur non licuit intra xv. annos idem (a) instaurare, vel condere, sicuti urbem ipsam ejus cives instauraverunt? Quum enim Pompeii, qui antea xv. annos conciderant, ex Vesuvi incendio iterum interierint, necesse fuit eosdem intra propositum spatium fuisse refectos, ac restitutos. Populus theatralibus ludis maxime gaudet, & eorum desiderium diutius ferre nescit. Duo, ait Juvenalis (b), Populus Romanus anxius optat, *panem, & Circenses*. Licet vero autumem, initium periculi, ac flammæ e Vesuvo erumpentis in ea tempora incidisse, quibus populus in theatro sedebat, non idcirco in eodem loco collectos flamma, & saxorum impetus reipsa oppressit. Vesuvi incendium diuturnum fuit, periculum vero gradatim crevit, & dedisset fugæ locum, si

B 2

vel

(a) *Histoire des Empereurs par M. Tillemont*
Tom. 2.

(b) *Juven. Sat. X. 80.*

20 EPISTOLA SECUNDA.

vel minus late patuisset, vel homines scirent mature metuere, & patriæ oblivisci, dum vitæ consulere meditantur. Primum (a) præcesserat per multos dies tremor terræ, sed minus formidolosus habitus, quia Campaniæ solitus: mox invaluit ita, ut non modo moveri omnia, sed verti crederentur. Nubes ex Vesevo exorta inusitata magnitudine, & specie interdum candida visa est, interdum sordida, & maculosa, prout terram, cineremve sustulerat. Retinæ incolæ Herculano proximi imminenti periculo exterriti. Stabiis Pomponianus aufugerat, & licet periculum cresceret, fugæ locum tamen concesserat. Omnia ibi trepida, antequam cinis cives cum urbibus contumulasset. Quare alienum a vero puto, eo dementiæ Pompejanos, & Herculaneses venisse, ut sui securi intra Theatri septa commune excidium exciperent. In Theatro Herculansenfi nulla, quod sciam, ossium humanorum vestigia, extra vero Theatrum pauca admodum hætenus inventa sunt. Compages ossium ferme integra sub domus Herculansenfis scalis patuit figuram virilem præseferens, & manu crumenam gestans numismatum ferme plenam. Alio illam asportare non licuit. Ossa enim vel levissime contrectata in minima frusta, seu elementa illico resolvi cepta. Ceterum Vesevi incendium multis mortalibus necem attulit, quod argumentis haud levibus constat. (b) Titus ad Campanos misit duos viros consulares, qui colonias eo deducerent; iisque grandem pecuniam dedit, atque eam potissimum, quam reliquissent ii, qui sine hæredibus mortui essent. Quæ fuerit animorum trepidatio, qui luctus, & ululatus feminarum, quæ rerum omnium

(a) Dionis Titus.

(b) C. Plin. Epist. xx. Lib. VI.

omnium conversio, ex Plinio (a) disces. Ajunt in Herculani rudibus nonnullas epulas in ipsis sartaginibus, ac patellis inventas, nec non laganos, & pastillos in cinerem ferme conversos, constante tamen figura, & forma, quæ satis documento sunt, Herculaneses, ingruente subcœnæ tempus periculo, vitæ potius quam cœnæ memores omnia flammis absumenda reliquisse.

Utrum Theatrum ad Herculanium unice, vel ad Pompejos, vel ad utrumque urbem pertineret, non constat. Herculani sane Theatrum, quod adhuc ferme extat ex antiquis rudibus erutum, inerat. Utrum vero etiam Pompejs Theatrum esset, norat fortasse posteritas, si in apricum Pompejos proferat, sicuti ætas nostra protulit Herculanium. Jam a seculo XVI. teste (b) Capacio aliqua ejus rudera agricolis solum fodientibus patuerant: in his inventæ concamerationes, pavimenta, parietes marmore tecti, & epigraphæ multæ, quarum aliæ Herculanium coloniam, & demarchiam fuisse docent, aliæ in ea urbe Scholam, & Chalcidicum fuisse suadent, aliæ vero ad ponderum vitia, ad ludorum munera, ad municipii jura pertinent: annis vero consequentibus alia monumenta erui cepta, præsertim vero seculo XVIII. ineunte. Quum enim anno VI. ejusdem seculi Elbóvii Dominus, seu Toparcha Neapolim nuptiarum causa venisset, & Villam in ea Herculani parte, quæ vulgo dicitur *Granatiello*, construere instituisset; operis aquam quærentibus vetus nescio quæ concameratio, seu fornix occurrit. Quo fracto, statuat mul-

B 3

tæ

(a) *Plinii Epist. xx. Lib. VI.*

(b) *Antiquit. & Histor. Campaniæ Julii Cæs. Capacii cap. ix.*

22 EPISTOLA SECUNDA.

tæ ibidem inventæ, & alio clanculum, abductæ. Recens hujus rei fama Carolum II. Borbonium Regem imprimis movit ad rem casu inchoatam consilio, ac studio prosequendam, opusque septem circiter abhinc annis Rege tanto dignum susceptum omnium eruditorum animos ad se convertit.

Simul ac ego Regiam villam (Portici) illustravi, Retinam accessi, ubi aditus patet Herculanium sub terra quærentibus. Errant fortasse qui putant, non Herculaniî, sed unice veteris Retinæ sedem, atque reliquias hætenus fuisse inventas, quia scilicet supra hujusmodi urbis inventa vestigia pagus, qui vulgo *Resina* dicitur, adhuc extat. Licet enim Retinæ, & Resinæ nomina satis affinia sint, non proinde vetus Retina in eadem sede, & vestigio ac recens hæsisse dicenda est.

Nam Retinam Villam, non urbem Plinius junior vocat, neque præter ipsum ex veteribus quemquam novi, qui ejus meminerit. Monumenta vero, quæ in dies eruuntur, sedem urbis non ignobilis quodammodo demonstrant, atque definiunt. Epigraphæ vero, & tituli, qui Herculanium præseferunt, urbem circumscribunt, & vix ullum dubitationi esse locum sinunt. Vetus Retina cum Herculanio fortasse intercudit. Erant enim ambo non minus mœnibus, quam periculo contiguæ. Opinantur nonnulli, Retinæ nomen ante Herculis in Italiam adventum marinæ Herculaniî oræ fuisse inditum: Herculanio vero condito, idem Retinæ nomen, cui vulgus jampridem assueverat, ora eadem maritima prorsus retinuit. Verum *Villæ* nomen a Plinio Retinæ additum aliquid ab Herculaniî oppido distinctum fuisse quodammodo suadet.

Her-

Herculanium 70. circiter pedes infra Retinæ solum obrutum jacet, nec ipsum nisi per subterraneos, & angustos ductus, ac veluti amfra-ctus opere, & manu extructos ferme cœcos adire licet. Cepi itaque, pluribus viam facibus illustrantibus, descendere, & siqua occurrerent, diligenter animadvertere. Obtulerunt sese pilæ lateritiæ solo non mediocriter inclinatæ, parietes opere tectorio strati, rubro colore circumliti, admodum nitidi lucentibus similes, perinde ac si recens color inductus esset. Consuetudinem parietes minio inducendi Vitruvius (a) memorat, eamque ut nimis sumtuosam disertissimis verbis reprehendit. Obtulerunt etiam sese pavimenta plura opere musivo, seu tesselato constructa: constabant pleraque ex cubis minimis marmoreis albis ac nigris artificio, & forma non ineleganti invicem permixtis, & coagmentatis. His similia nuper Brixilli vidi, quum jussu Liechtenstienii, qui exercitui Austriaco supremus imperator in Italia præerat, ager effoderetur, ubi antea coloni non levia antiquitatis monumenta detexerant. Alia hic Parmæ recens inventa coram me sunt, quum ad jacienda novi templi D. Rocho sacri fundamenta fossæ ducerentur, nisi quod Herculanensia diligentiore cura confecta videbantur. Cur tandiu integra steterint, mirari desii, simul ac subjectam ruderationem ex calce, & saxo contuso factam animadverti. Satis enim vis inest ad ætatem etiam diuturnam perferendam. Quum hæc, & alia similia progrediendo observarem, ecce mihi theatri antiqui forma, ac pulcherrima species objecit sese, atque animos, oculosque in sui admi-

(a) Vitruvii lib. VII. cap. V.

24 EPISTOLA SECUNDA.

rationem pertraxit . Retulerunt mihi , qui operi intererant , antequam integra moles pateret , amphitheatrum ex graduum ordine , atque dispositione a pluribus fuisse habitum . Verum patefacta integra constructio , & epigraphe marmore inscripta locum errori sustulit . Sedilia integra XXI. reperta sunt , nec non gradus , per quos ascenditur , cuneis interjecti extabant incolumes . Utraque marmore Tiburtino , vel ei simillimo constant . Quum imprudens non advertissem , utrum præcinctiones , seu balthei sedilia in tres veluti ordines dispescerent , absens amicum consului ; qui de re universa faceret me certiore . Rescripsit mihi præcinctiones adesse , easque , & podii gradus marmore multiplici versicolore esse coagmentatos . Quod ubi excepi , venit in mentem mihi quod scripseras in egregio tuo de *Amphitheatris* (a) libro . Refers enim præcinctiones ex lucentibus , & sumtuosis lapidibus fieri aliquando solitas , sicuti Calpurnii locus a te allatus rem ipsam describit , atque confirmat . Arcus , quibus gradus , & sedilia nituntur , opus lateritium præseferunt accurate tectum calce saturo , ac perfuso coloribus nigro , & rubro admodum nitidis , & lucentibus . Arcus isti ad porticum pertinent , quæ Theatrum exterius ambit . Sub hisce arcubus sepultæ jacebant statuæ marmoreæ plures , de quibus infra in epistola consequente . Hisce proximus arcus princeps ; atque epistillus ex casu forsitan fractus exhibuit sese . In eo subjecta epigraphe corrupta , & manca legitur .

A ;

(a) *March. Scip. Maphæi de Amphitr.*

A. MAMMI. RVFVS. TIVIR. QVIN. FEAR. ORCI
DE. SVO.....

prope quam plura fragmenta, quæ ad statuam
equestrem æneam alibi inventam perficiundam
desiderabantur occurrerunt. Versus intimam ejus-
dem arcus frontem eadem epigraphæ in ingenti
epistillo admodum fracto præsto est.

L. ANNIUS. L. F. MAMMIANVS. RVFVS. TIVIR. QVINQ.
THEATR. O.....

aliud ejusdem epigraphes exemplar allatum
fuit.

L. ANNIUS. L. F. MAMMIANVS. RVFVS. IIVIR.
QVINQ. THEATRO..... NVMISIVS. P. F.
ARO..... HERCVLANEN.....

Ab aliis extrema epigraphes pars ita refer-
tur,

NVMILIVS. P. L.
ARCHITECT.

Mos erat titulos hujusmodi in averfis frontibus
insculpere, ut non modo Theatrum ingredien-
tibus, sed etiam egredientibus legendi copia
præberetur. Fortasse etiam frontium similitudi-
ni consulebant, ut operi & ornatui harmonia
quædam, & evvythimia perpetuo constaret.
Nihil miror, cur ex epigraphæ mutila, &
fracta multiplex lectionis ratio redundaverit.
Alii aliter fragmenta nectunt, & literas trun-
cas & exesas afferunt, ac describunt, prout

26 EPISTOLA SECUNDA.

ei sententiæ , & interpretationi congruunt , quam sibi quisque , re non adhuc mature discussa , facile sibi animo fingit ac format . Tria sane sunt , quæ ex hujusmodi epigraphe tametsi mutila certo deduci puto , scilicet Herculani sedem , ejus Theatrum , & viri nomen , qui de suo Theatrum condidit , vel refecit . Reliqua ad opinionem potius , quam ad scientiam pertinent , nec fortasse satis inter se convenient interpretes . Literæ ORCI..... tametsi mutilum vocabulum exhibent , non obscure tamen *orchestram* nobis quodammodo nuntiant . Nota I , literæ H , fractæ videtur pars esse . Fortasse verba , quæ desunt supplenda , vel *restituit* , vel *refecit* , vel , si lubet , *fecit* . Similes formulæ passim occurrunt veteres inscriptiones legentibus : Ecce epigraphe Reinesiana (a) apud Mazzochium .

THEATRVM. ET. PROSCENIVM. REFECERE. LVDIS. SCENICIS.

Duumvirum (b) in plerisque civitatibus præcipue dignitas erat : initio magistratus annuus , sicuti ædilitas , censura , & quæstura . Verum , labente Republica , sub Imperatoribus cepit ad annos quinque produci . Plures inscriptiones apud Gruterum (c) & alios docent . Sub ipsos Theatri gradus latebant columnæ plures , & statuæ duæ magnæ molis æneæ : Altera erat togata virum consularem referens , altera

(a) Reines. 2. n. 89. Mazzochius in Camp. Amphitr. Tit.

(b) Tab. Canusianæ cap. XIX.

(c) Grut. p. MLXXX. n. æ. p. CCCLI. I.

EPISTOLA SECUNDA. 27

ra vero feminam primariam exhibet. Prope ipsas marmorei tituli plures fracti, & fortasse eorum frustra non satis apte commissa puto: afferam nonnulla, licet mutila, & hiantia.

L. ANNIO. L. F. MEN.
 TRIVIR. ITERVM. QVIN.

M. CALATORIOI.....

(a) MEN. RVFO. FRAI.....

In epistillo vero ferme exeso, & fracto verba hæc supererant

..... VIR. EPVLONVM.

Lucius Annius Lucii filius, qui iterum duumvir quinquennalis creatus legitur, idem fortasse fuit, atque ille quem superiores Inscriptiones memorant, licet nonnulla dissentiant, vel lapidis corrupti vitio, vel inscitia eorum, qui diligenter singula non descripserint.

Extat alia (a) inscriptio jamdiu eruta, in qua Memmiorum Ruforum merita commemorantur. Iis enim Chalcidicum, & scholæ, & alia in usum Herculanensium instituta, & constructa tribuuntur, Supplere reliqua, quæ superiori inscriptioni defunt, non est in promptu.

Nisi forte eadem epigraphe sit, quam inventam circa hujus seculi initium ibidem accipio, (b) scilicet

AP-

(a) *Antiquit. in Histor. Campaniæ Julii Cæs. Capacii cap. IX.*

(b) *Giorn. de' Letterati d'Italia Tom. V.*

28 EPISTOLA SECUNDA.

APPIVS. PVLCHER. C. F. COS. IMP. VII. EPVLONVM.

Appius Pulcher consulatum gessit cum C. Norbano Flacco, & in fastis capitolinis dicitur C. F. Appii nepos. Eundem fuisse ajunt, cui plures literas M. T. Cic. dedit, & ex proconsulari Ciliciæ provincia decedens eundem hunc Appium sibi suffectum reliquit.

In eadem verba definit similis epigraphe. (a)

CESTIVS. L. F. POB. EPVLO. PR. TR. PL.
VII. VIR. EPVLONVM.

Fragmenta coronidum, epistillorum, columnarum, quæ operis solum fodientibus occurrunt, innumera prope sunt, & pleraque corinthiacis architectonicis modulis constant. Nonnulli lapides scite coloribus picti non inficetam sui speciem oculis exhibent. Solebant Romani lapidem pingere. Nam maculosum variumque placebat. Quod si tale natura non procreaverat, ars perficiebat (b). Quare duo generamusi operis in usu erant. Alterum crustis marmoreis coagmentatum, alterum vero maculas alieno marmori insertas præseferibat. *Pauper sibi (c) videtur, ac sordidus, nisi Alexandrina marmora crustis distincta sunt, nisi illis undique operosa, & in picturæ modum variata circumlatio prætexitur.* Musiva hujusmodi opera, quæ Herculani extant, admodum vulgaria sunt præ iis potissimum, quæ Romæ in Vati-

(a) *Inscript. Jani Gruteri pag. 185. n. 1.*

(b) *Plinii Hist. nat. lib. xxxv.*

(c) *Seneca epist. viii.*

EPISTOLA SECUNDA. 29

ticano recens construi cepta sunt. His in hujusmodi genere æquale, aut simile nihil a veteribus jactari posse facile existimo. Tabulas a præstantissimis auctoribus pictas ita graphice imitantur, ut coloribus a Raphaele illitas esse crederes. Lapillis invicem coagmentatis, quos ars unice genuit, & coloribus invicem permixtis imbuit, singula constant. Non modo colores principes, sed etiam singuli, qui iisdem gradatim interjecti sunt, & seriem infinitam quodammodo constituunt, exhibentur: lapilli vero apte dispositi & colorati eadem munia præstant, quæ colores ab optimis pictoribus inducti tabulis.

Redeo e diverticulo in viam, hoc est ad ea, quæ propius ad ipsum Theatrum pertinent. Extimus ejus ambitus 290. pedibus, interior vero ad scenam usque productus 230. pedibus æqualis est: extima ejus latitudo pedes 160. interior vero 150. porrigitur; area scenæ 372. circiter pedes lata, frons vero 30. alta. Hemicycli formam Theatrum refert, cujusmodi latinis, & græcis in usu fuit. Nec scenam, nec ea, quæ ipsam circumstant, mihi spectare licuit. Pleraque enim, quæ paullo antea arte patuerant, terra ingesta iterum obstruxerat. Quum enim supra Herculanium recens Retina condita sit, ne cui casui pateat, cryptæ subjectæ, asportatis plerisque veteribus monumentis, obstrui materia ingesta solent, & quantum materiæ in singulos dies operæ exhauriunt, tantundem diebus consequentibus ingerunt. Idem Theatro contigit. Relictis gradibus, & aliis contiguis partibus integris, & conspicuis, cetera aut alio translata, aut iterum obruta. Quare aut famam, & eruditorum fidem, qui operi inter-

fue-

30 EPISTOLA SECUNDA.

fuerant , sequi mihi necesse est , aut nihil scribere oportuit . Hemicyclus theatralis in ædificium figura rectangulum in tres partes distributum definere visum fuit ; pars intermedia duabus reliquis mole , ornatu , & dignitate præstantior : frons aliquanto reductior architectura , & ratione dorica constat , ad proscenii officium , & usum fortasse constructa . Tribus valvis patet in scenam aditus , media , scilicet regia , & duabus minoribus utrinque adjunctis . Quoniam scena minus quam par est , evehitur ; verosimillimum est , supra rationem doricam alteram jonicam , & corinthiam ligneam superjectam , quemadmodum in aliis Theatris fieri usu venit . Id suadent trabes plures , & asseres sub scena , & alibi in superiore molis fastigio inventæ , quæ licet semiustæ pristinam tamen formam retinent , ut ex ipsa earum usus , & munus non modo conjici , sed certo deduci possit . Partes reliquæ ædificii duæ tantum in latum singulæ provehuntur , quantum hemicycli theatralis amplitudo ; sive crassities a tertio gradu usque ad perimetrum protenditur . Porticibus perpetuis ambitus hemicycli cingitur , quibus aditus in ipsum Theatrum patet . Triplex contignationis ordo inæqualiter amplius subjectis porticibus nititur , & circumstantibus parietibus , quibus intimi Theatri gradus incumbunt , penitus nectitur : contignationes singulæ ambulationibus constant , quæ ad ipsos gradus spectatores deducunt . Summa quæ septem summis gradibus omnino respondet , reliquis ornatiores est , & cultior , superne tecta , mulieribus scilicet addicta sedes , ne soli , vel imbri pateant . Quæsiwere nonnulli , utrum Theatri hujus forma latina esset , an græca . Multa utrisque communia erant : ea

præ-

EPISTOLA SECUNDA. 31

præsertim , quæ ad gradus porticus , & hemicyclum integrum pertinebant , ferme convenire solita . Græcis mos erat vasa ærea pro magnitudine Theatri ita cudere (a) , ut quum tangerentur certos sonos ederent , qui certis humanæ vocis sonis penitus responderent . Vasa ista in cellis inter Theatri sedes conditis rite disposita vocem a scena uti a centro profusam se circum agentem excipiebant , a qua percussa , & icta actorum vocem magis intenderent , & concentu convenientem sibi harmoniam excitarent . Consuetudinem hanc multæ Italiæ urbes adscivere , architectique solertes , qui in oppidis non magnis Theatra constituerunt , æreis vasis propter inopiam fictilia dolia eadem ratiocinatione composita suffecerunt . In Herculansenſi Theatro nullum , quod sciam , nec æreum , nec fictile vas inventum : fortasse vasorum hujusmodi usus in ipso necessarius non fuit .

Putâ enim maximam scenæ partem fuisse ligneam , asseribus scilicet , trabibusque contextam voci reflectendæ opportunissimis . Supplebunt ipsæ vasorum vices in Theatro præsertim haud amplissimo . Causa , cur , Vitruvii ætate , nullus in Theatris Romæ constructis esset vasorum usus , ea scilicet est , quia quum lignea essent , ac proinde satis sonantia , vasorum ministerio vocis sonus non indigebat . Præterea Theatra ipsa lapidea sæpe sine hujusmodi doliis , ac vasis satis sonora fuisse accepimus .
In

(a) *Vitruvii lib. v. cap. v. dans les memoires de l'Acad. des Inscript. dissert. du M. Boindin sur la forme de l'ancien Theatre .*

32 EPISTOLA SECUNDA.

In Theatri Saguntini (*a*) vestigiis nec vasa ; nec cellarum Vitruvianarum locus , sed omnia solida , & plena inventa sunt . Ipsa opportunitas locis , rupesque circum satis curvæ , & sonoræ vocem ad imorum , & summorum aures integram , & plenam deferebant . In ipsa etiam Theatri figura , & constructione aliquid momenti inesse existimo ad vocem remittendam . Qua de re hactenus . Cetera quæ Theatrum græcum a latino distinguere consueverant , non extant ; ac proinde quæstioni dirimendæ principia potissima desunt , nec ab auctoribus , (*b*) qui minus perspicue de universa Theatri utrinque ratione differuerunt , peti possunt .

Quum octoginta circiter ultra Theatrum passus productum a fossoribus opus esset , triplex ædificium sese objecit . Duo minora contigua sunt , & e regione maximi sita , viaque porticibus tecta illis , & huic intercepta facilem aditum promiscue , & commune velut vestibulum singulis efficit . Ædificium princeps figura quadrata oblonga constat , porticibus interius septum , cujus arcus , & fornices columnæ striatæ fulciunt ? area media sub dio penitus est , duosque circiter pedes infra porticus solum deprimitur . Ejus ichnographia parallelogrammum penitus exhibet , 228. pedes circiter longum , 132. plus minus latum . Frontem ejus parastatæ quatuor affabre constructæ in æquales partes partiuntur , & dividunt . Ante singulas statuam eque-

(*a*) *De Theatro Saguntin. dia. F. Jos. Minian. in Tom. v. Suppl. in Thes. Antiq. Græc. & Lat.*

(*b*) *De antiquis Galliæ Theatris epist. March. Scip. Mapheii ad Bernard. Zendrinum.*

EPISTOLA SECUNDA. 33

equestrem Herculaneses erexerant . Duarum ænearum vestigia inventa ac fragmenta admodum comminuta . Ex reliquis vero duabus marmoreis altera superest ferme integra , & diligenter resecta , quæ M. Balbum Proc. refert , de qua infra in epistola consequente . Valvæ quinque in eadem fronte constructæ , tres in aream , duæ vero in porticus aditum præbent . Porticus columnis marmoreis 42. nituntur, quarum 17. dexterum , totidem vero lævum latus , octo vero imam , & adversam fronti partem ornant, ac muniunt . Columnis singulis dimidiatæ ex adverso respondent mediis parastatis interceptæ , & applicitæ : intra ipsarum intervalla aheneas statuas , & marmoreas alternis architectus distribuerat , quarum alias vetustas perdidit , alias rerum antiquarum cupiditas multis abhinc annis clanculum amoverat , & sustulerat : nonnullæ tamen , quæ adhuc supererant inventæ . Tituli etiam plures admodum mutili . Nonnullos afferam .

VICIARIAE. A. F. ARCHADI.

MATRI. BALBI.

D. D.

M. NONIO. M. F. BALBO. PATRI.

D. D.

IM.P T. VESP.....

CAESAR. AV.....

TRIB. P. COS.....

Fortasse hanc epigraphem in basi statuæ eidem Imperatori erectæ insculptam puto . Licet tempus non constet , verosimillimum est , id

C

in-

34 EPISTOLA SECUNDA.

incidisse in annum ultimum ejusdem Imperatoris, scilicet paullo ante quam vita decederet: Vespasianus Tribunitiam potestatem, quam epigraphæ exprimit, fero, ut ait Svetonius (*a*), recepit. In Campaniam venerat consulatu suo neno, ubi motiunculis levibus tentari cepit. In ejus adventu fortasse honores etiam ab Herculanenſibus eidem decreti. Certiora afferre fortasse liceret, si reliqua epigraphes pars superſtes eſſet. Tabulæ etiam tres marmoreæ albæ admodum fractæ ibidem deliteſcebant. In his extat nomenclatura quadringentorum circiter hominum, quorum plerique liberti ſunt coloniæ tribubus adſcripti, quæ VENERIA, & CONCORDIA dicebantur. Bigæ etiam ahenæ fragmenta in apricum prolata. Rotæ penitus integræ, equi affabre, & ſcite conflati: ephippia opere anaglypho ſatis exquiſito inſculpta. In his victorias aligeras videre licet, & barbararum gentium, quas bellum domuit, ſimulacra: alia etiam ludicra efficta ſpectacula repræſentantur. Præter aream, & porticus, quæ ædificium hujusmodi præcipue conſtituunt, tria etiam velut conclavia ad idem pertinent. Maximi area 24. pedibus quadratis conſtat, ejusque valva porticibus, quæ in imo ſunt, media quodammodo intercipitur: interior conclavis forma Templorum cellis ſimillima prorsus eſt: ejus ſolum tribus gradibus reliquo altius. In ejus imo marmorea oblonga baſis inventa, trium ſtatuarum ſedes, quarum media Veſpaſianum Imp. exprimit, reliquæ vero duæ viros, qui in ſella curuli ſedent. Quum ambæ capite multatæ ſint, quos referant, ne conjici-

(*a*) Svetonii lib. VIII.

njicere quidem licet . Reliqua duo conclavia aliquanto minora non ultra 18. pedes quadratos capiunt : eorum frontes contra porticus , quæ in ædificii lateribus sunt , nituntur , & 40. circiter pedes ex ejus vestibulo absunt , & quodammodo ex adverso sese mutuo respondent . Nihil in ipsis animadversione , & memoria dignum inventum est . Directiones parietum , qui concurrento angulos comprehendere solent , antequam in ima hujus ædificii parte concurrant , in duos hemicyclos sinuantur , ac desinunt : in singulorum area statua ahenea inventa ; altera Neronem , altera Germanicum referre dicitur .

Causæ duæ me imprimis movent , cur hujusmodi molem juris publici , non privati fuisse judicem : scilicet monumenta publica in ipsa reperta , quæ nisi in publicis locis consueverant collocari ; & ædificii forma , figura , ac magnitudo , cujusmodi in nullo privato lare deprehenduntur . Quærere superest cujus generis ædificium hoc publicum sit . Moles publicæ vel ad Tempia , vel ad Theatra , vel ad curiam , & basilicam , vel ad chalcidicum , vel ad scholam , vel ad forum , nisi fallor , referebantur .

Herculanii Chalcidicum , & scholam aliquando construxerant Memmi , ut ex epigraphe constat , quam superius commemoravimus . Quid esset Chalcidicum , unice a Vitruvio discimus , cujus locus adeo obscurus est , ut fere nihil extricent interpretes in eo explicando . Qui aliquid in hac re se scire putant , amplum ædificium describunt juri dicundo idoneum prope Basilicas constructum , & in aream ingentem exporrectum , Aliquid certius de schola licet dicere . Liquet enim fuisse stationem quandam

litterarii ludi , in quam Philosophi , & reliquis doctrinis exculti homines convenire solerent , ut publicis disputationibus exercerentur . Inerant in ipsa porticus , ut Plinius docet (a) . Si Chalcidici , & scholæ notiones invicem conferantur , scholæ similem magis , quam Chalcidico molem propositam esse dixeris , & ipsa ædificii forma a scholæ ratione penitus non abest . Verum nonnulla sunt , quæ dubium , & incertum animum efficere possint . Quoniam plerique auctores scholam , & palæstram promiscue accipiunt , eisdem schola constabit partibus , quas Palæstræ Vitruvius (b) tribuit . Verum in palæstra præter porticus satis amplas , in quibus exedræ constituebantur , plura alia membra inerant , ephæbeum scilicet , & conisterium , Xystus , & phæristærium , balneum , & stadium , & alia similia , quæ ea ætate maxime increbuerant apud Græcos . Nam apud Latinos sub Augusto nondum in Latinis urbibus construi palæstra ceperat . Verum immigrante magis , ac magis in Italiam luxu , etiam palæstra locum habuit . Verosimillimum puto , græcam palæstram circa Neronis , vel Vespasiani imperium fuisse in urbem in vectam substructionibus quidem minus sumptuosis , quam mox sub Antonino , & Diocletiano luxuria magistra docuit . Licet græcæ palæstræ membra Latini retinuerint , non idcirco tamen , idem ordo , eadem partium mensura , ac distributio constans apud ipsos perstitit , ut ex vestigiis , quæ adhuc Romæ extant , conjicere aliquid nobis licet . Utut se res habeat , in ædificio Herculansenfi plura sane

(a) *Plin. Hist. nat. lib. xxxv.*

(a) *Vitr. lib. v. cap. ix.*

EPISTOLA SECUNDA. 37

ne membra desiderantur palæstræ adjuncta , Præterea conclavium , quæ supra descripsi , non ea est amplitudo , ac forma , ut propositis usibus apta videri possit . Nullum ibi monumentum repertum , quod palæstræ meminerit . Scitile ædificii pavementum hoc est cubis albis , ac nigris coagmentatum minus palæstræ , & conisterio convenit . Neque vero Basilicam rectius ibi fuisse dixeris . Ea juxta Vitruvium erat fornicibus amplissimis tecta , foro proxima , negotiationibus apta . Duplex fastigio inerat dispositio , extima scilicet , & intima testitudini , quæ speciem sui satis venustam præferre consueverat . Utrum hæc ad ædificium Herulanense supra descriptum pertineant , nemo non intelligit . Rectius sane , ut opinor , sentiunt , qui fori judicialis sedem ibi constituunt .

Tria plerisque foris hujusmodi communia erant , area scilicet sub dio , porticus circa aream erectæ , & Templorum vicinia . Forum (a) *re- ipsa est hypætra* , & *subdialis area* , ubi Judices cognoscebant . Oborto nimbo , in porticus se recipiebant , ut in Theatro Vitruvius post scenam porticus constituit , uti quum imbres repentini ludos interpellarent , haberet populus , quo se ex Theatro reciperet . Marcellus Octavia Augusti sorore genitus velis forum inumbravit , ut salubrius litigantes consisterent . Etiam Athenis forum , ubi causæ perorabantur , erat sub dio . Julii Cæsaris forum Pacis , & Veneris ædibus contiguum fuit . Augustus prope forum Martis Ultoris templum dedicaverat . Nerva vero Janni illustre templum ex humiliore delubro in fo-

C 3

rum

(a) *Hist. For. Rom. Franc. Polletti.*

38 EPISTOLA SECUNDA.

um transtulerat , ubi Palladi ædem Domitianus extruxerat , quam magna religione tanquam sibi secundam , & dexteram colere consueverat (*a*) . Fori vero porticus statuis , & signis præstantissimis exornabantur . Julius Cæsar (*b*) statuam equestrem loricatam sibi poni in foro iusserat , quemadmodum mox Augustus statuas omnium ducum Romanorum triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicaverat . Plura , & majora his a Trajano in suum forum collata ornamenta refert Ammianus Marcellinus (*c*) . Universa hæc , & singula apprime recte Herculansenſi ædificio congruunt . Nemo sane hætenus fori judicialis descriptionem accuratam , & exactam dedit . Quare hanc cum illa conferre nobis non licet . Forum a Vitruvio descriptum ad alios usus pertinet , nec locum hic habet . Si quid Herculansenſe a Romanis differat , nihil moror . Licet fori forma , & ratio sit ab architectis , & usu præscripta ; non proinde tamen , ita severos ejus canones fuisse puto , ut ne latum quidem unguem ab ipsis discedere licuerit . In multis architecti ipsi dissentiunt . Multa ipsis ædificiorum domini præcipiunt a consuetudine , & instituto aliena . Demum singulæ gentes , ætates , urbes , ingenia modulis utuntur suis , & semper aliquid novi varia hominum , & architectorum studia afferunt & inveniunt . Ex foro Herculansenſi egresſos via fornicibus tecta ad duo templa e regione sita deducit . Alterum 150. pedes in longum,

(*a*) *Julii Minutoli disert. v i i. de ædificiis Judicialibus* .

(*b*) *Sveton. in vita Jul. Cæs. & Aug.*

(*c*) *Ammiani Marcellini Histor.*

EPISTOLA SECUNDA. 39

gum , 60. vero in latum , alterum vero longe minus 60. pedes in longum , 42. in latum porrigitur . Utriusque ichnographia figura quadrata constat . Imam alterius partem ultra quadratum productam cella interior tenet , & ara in medio confurgit . Per ostia duo aditus in templum patet . Prope parietem utriusque ostio interceptum ingens basis marmorea 12. circiter pedes ampla inventa , ubi bigæ aheneæ superius fragmenta jacebant . Alteram ædem ingressis paries superne apertus objicitur , unde Dei statua conspicitur , ejusque ara ; præterquam aliæ duæ occurrunt prope ædis limen interius constructæ , ubi verosimiliter sacrificia , & libamina fieri consueverant . Intra vero æris antepagmenta , & parietes in longum porrectos duo velut sacraria satis parva continentur , ubi vasa sacra , tripodes , & alia sacrificiis opportuna collocabantur . Utrumque templum fornicibus tectum : interni parietes columnis distincti , intra quas simulacra udo tectorio picta , & tabulæ marmoreæ parieti applicitæ . In his nomina eorum insculpta , qui magistratum gerentes ædi dedicandæ præfuerant . Etiam eorum nomenclatura in iisdem tabulis extat , qui aere collato ædem vel condiderant , vel restituerant .

Quam alta hujusmodi templa fuerint , nemo , quod sciam , dimensus est . Liceret tamen reliquis mensuris notis , hanc quoque invenire , si certam , & germanam legem architecti definivissent altitudinum deducendarum . Hi quum geometricis rationibus , & principiis plerumque careant , solent quædam usu , & consuetudine trita præcepta minus firma , & certa addiscere , & adhibere . Certis statisque rationibus evvithimiam

40 EPISTOLA SECUNDA.

constare, sensu & natura iudice, & magistra nemo non videt. Etiam indocti, & imperiti huius generis errores facile sentiunt, & eorum oculi maxime offenduntur. Tria rationum genera geometræ distinguere soliti sunt. Altera geometrica, altera arithmetica, tertia demum harmonica dicitur. Neutra earum in ædificiorum evithimia locum habet. Ejus usus enim ad rem absurdam, & abnormem facile nos deduceret. Si quis enim constituat, altitudinem esse lineam mediam geometricam interceptam duabus, quarum altera longitudinem, altera amplitudinem ædificii referat, indefinite crescente longitudine etiam indefinite crescere altitudinem necesse erit, quod vitiosissimum esset: si vero rationem arithmetica geometricæ anteferes, in idem vitium penitus incideres. Quare superest unice harmonicæ rationis usus, qui non modo vitio caret, sed etiam mirifice laudandus est. Nullum sane ædificium ab orbe condito perfectius, & absolutius quam Regis Salomonis Templum constructum fuisse existimo. A Deo enim auctore profecta eius constructio: a Deo velut artifice, ac magistro ejus forma, figura, & magnitudo præscripta fuit. Invenio vero ita ejus altitudinem fuisse definitam, ut media harmonica esset inter longitudinem, & latitudinem intercepta. *Domus (a) autem, quam ædificabat Rex Salomon Domino, habebat sexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine*. Qui enim vel e limine rem geometricam salutarunt, imprimis norunt, eam rationis harmonicæ principem esse legem ut 60. 30. 30. 20. 60. 20. seu 30. 10. 60. 20. Qua-

(a) Reg. lib. iii. cap. vi. n. 2.

EPISTOLA SECUNDA. 41

Quare si longitudo conclavis sit 2. latitudo 1. altitudinis præscribenda mensura erit $1\frac{1}{3}$ non vero $1\frac{1}{2}$, ut Blondellus (a) monet.

Lex hujusmodi fortasse locum non habet, ubi ædium area columnis distinguitur, & in plures partes a pilis, vel parastatis distribuitur. Plura non subjicio, ne a proposito longius abeam.

Præter tria hæc ædificia plures privatæ domus, egestis rudерibus, inventæ, quarum architectura, & constructio nihil nisi vulgare, & commune præsefert. Plurimi parietes rubro colore picti aviculas, arbores, & alia hujus generis ludicra ostentant. Leges extant tabulis aeneis inscriptæ de tectis sarciniendis jamdiu inventæ. Viæ magnis lapidibus & apte commissis munitæ, & stratæ marginibus utrinque aggeris instar septæ, ut liberum peditibus iter esset, passim occurrunt. Margines his simillimos in Appia via prope Anxur adhuc extare animadverti. Plura adjicerem, si plura de hisce ædificiis mihi constarent. Nam monumenta hujusmodi *oderunt claves, & grata sigilla pudico.*

(a) *Cours d'Archit.* p. 3.

VIRO CLARISSIMO, ET ERUDITISSIMO

MARCHIONI

SCIPIONI MAPHEJO

EPISTOLA TERTIA.

Ergo ad te, V. C. adhuc scribere, quia pergunt adhuc regiae operae Herculanum, & nova subinde antiquitatis monumenta in lucem proferre. Multa in hac epistola velut in satura congeram. Neque enim mihi per tempus licet singula in suas veluti classes distribuere, & criticis animadversionibus penlitare, praesertim quum minus in hoc genere valeo: neque ea, quae amici mihi retulerunt, ita accurate, & distincte descripta sunt, ut rectum iudicium posse pronuntiari videatur. Qualiacunque illa sunt, libens excipias velim, iisque utere, donec ampliora, atque castigatiora ab aliis ad te afferantur.

Quoniam statuae principem sibi locum quodammodo vindicant, ab iis incipiam. Aliae ahenae, aliae marmoreae sunt. Earum pleraeque admodum mutilae, & fractae: in his vero plures ferme integrae, & incolumes. Ex illis duae, altera Neronem, qui Jovis ultoris, seu Fulgeratoris instar manu fulmen praefert, altera vero Germanicum exprimit: ambae humanum statum excedunt. Sunt enim 9, circiter pedes altae, & singulari

art-

artificio elaboratæ. Has tres excipiunt, virilis altera, muliebres duæ: eam ad Claudium Cæsarem pertinere eruditi interpretantur. Ajunt enim videri similem vultum iis, qui in numismatis observantur. De muliebribus difficilior est conjectura. Altera ex his feminam primariam velatam exhibet, quam Liviam Augusti conjugem fuisse ajunt. Omitto alias plures admodum mutilas, & truncas, quarum instaurationem difficillimam puto. Minores plures integræ inventæ, quarum aliæ ad deos Penates, & Lares Herculanenses, aliæ ad alios divos pertinere videntur. Altera earum Mercurium referre dicitur. Is dextera manu crumenam pecuniæ plenam; læva vero craterem, supra quem testudo extat insculpta, tenet. *σύμβολα* hæc Mercurium pecuniæ dominum, & testudinis auctorem exprimunt. Licet plures Apollini testudinem tribuant, non desunt tamen, qui eandem Mercurio acceptam (a) referant, ut constat ex pluribus monumentis marmori, & gemmis insculptis. Eidem Testudini ferunt Mercuriam (quod auctor Hymnorum, qui Homero tribuuntur, graphice describit) sive ea marina, sive terrestris fuerit, exsiccatis interaneis, sectos calamos transversim aptasse, deinde corium bubulum superinduxisse; additisque superne duobus brachiolis, sive cubitis (alii cornua silvestris capræ fuisse volunt) jugo imposito conjunxisse; septemque nervos illi adligasse, qui inferne in umbilico testæ altrinsecus revincti desinebant; ex quo Lucianus, & Philostratus aliique suas descriptiones ferme hauserunt. Apollodorus (b) non lyram solum, sed etiam ple-

(a) *Musei Flor. Stat. antiq. Gorii.* (b) *Joannis Bapt. Donii Lyræ Barberinæ cap. 1.*

44 EPISTOLA TERTIA.

plectrum invenisse Mercurium affirmat, eundemque postea Apollini tradidisse, ut furatas ab eo boves reciperet. Nonnulli causam, cur ad Mercurium testudo pertineat, hanc subjiciunt. Testudo terrestris in singulos annos statâ vice partim in terra delitescit, partim super ipsam repit, & conspiciendam se præbet; propterea Mercurio, qui superiorum, & inferiorum deorum administer, & nuntius dicitur, eadem de causa veteres testudinem dedicarunt. In aliquibus signis Mercurius manu testudinem præfert, in aliis vero eandem juxta pedes habet.

Ad marmoreas accedo. Immortalitate, & admiratione dignissima imprimis equestris est, quam Rex Carolus in atrium villæ suæ regiæ transferri jussit, & ferrea quodammodo transcenna septam prætorio militi servandam tradidit. Epigraphe in basi inscripta est hujusmodi.

M. NONIO . M. F. BALBO.

P. R. PROC.

HERCVLANENSES.

Literis P. R. interpretationem multiplicem eruditi viri tribuunt, & magis divinationi, & conjecturæ, quam scientiæ locus est. Alii interpretantur PRIMARIÆ REGIONIS, quia scilicet in alia epigraphe legitur PRIMARIA. REGIO. HERCVLANENSIVM. Alii putant significari, POPVLI. ROMANI. PROCONSVLIS. Cur ita sentiant, audiendi sunt. Scribunt Dion. (a) & (b) Strabo, & alii, Augustum in illo totius orbis imperio adumbratam quandam popularem potesta-

(a) Dion. Lib. LIII. (b) Strabo Lib. XVII.
Theophil. Lib. II.

potestatem instituisse , provincias omnes divisisse , & eas , quæ pacatæ longe a Romanis finibus abessent , populo reliquisse , qui in eas Proconsules , & Proprætores mitteret. Non alienum a vero arbitrantur , Populum Romanum , quum hujusmodi proconsules in provincias mitteret, iisdem præscripsisse , ut Populi Rom. nomen, imperium , atque auctoritatem in ipsis etiam titulis , ac publicis monumentis præferrent , ad jus in provincias partum contra posterorum vim, & injuriam tuendum , & conservandum . Utrum hæc Herculaneus provinciae apprime recte conveniant , penes eos judicium esto , qui recte norunt , an Herculanium procul a Romanis finibus situm jure dicendum sit . Non desunt , quibus hæc lectio arridet , PRIMARIAE REGIONIS PROCURATORI . Ita vero homines isti ratiocinantur . Campaniæ Regio juxta partitionem ab Augusto habitam principem locum in Italia obtinuit . Campani , quorum arrogantia , atque ambitio a Tullio (*a*) intolerabilis dicitur , mutarunt fortasse nomen *prima* in *primaria* . Constat vero , ab Augusto Procuratorum munus primo institutum . Licet vero PROC. aliquando PROCONSUL sonet , hujusmodi tamen interpretationem minus hic opportunam opinantur . Neque enim copula harum vocum *Populi Romani Proconsul* in usu fuit . Antequam , quid ego sentiam , efferro , velim animadvertas eruditos bene multos esse , qui ita hujusmodi epigraphes partem descripserunt . PR. PROC. (*b*) , seu PR. PRO. COS. præterea alia epigraphæ ibidem inventa extat , antecedenti simillima .

M.

(*a*) *M. Tul. Cic. de lege Agrar. 2.* (*b*) *Memorie di varia Erudizione della Società, Colombaria Volume 1.*

46 EPISTOLA TERTIA.

M. NONIO. M. F. BALBO
PR. PRO. COS.
D. D.

Videntur fane ambæ ad eundem Balbum pertinere, & ob eandem, vel simillimam causam statuae, & publica alia monumenta eidem decreta. Non semper interpunctionum habenda ratio. Nam plures excidunt marmorariis, quas locus non exigit. Hisce positis, siglis hujusmodi nihil aliud intelligi existimo, nisi PROVINCIAE. PROCONSVLEM. Voces easdem ferme similiter copulatas invenio apud Ursatum (a) PROCNS. PROV. NARB. M. NON. Balbum fuisse provinciae proconsulem multa suadent. Statuae ejus majestas, forma, atque habitus proconsularem dignitatem quodammodo spirant, atque exprimunt. Monumenta ejusdem parentibus decreta non minus provinciae benevolentiam, quam summum ejus imperium nobis significant ac nuntiant. Quomodo se res habeat, judicio tuo sapientissimo, Vir eruditissime, qui antiquitatem egregie calles, rem dubiam, & incertam penitus dirimendam relinquo, atque interim ad statuae exquisito artificio elaboratae descriptionem progredior.

Non minus eques, quam equus albo marmore insculpti sunt. Thorace Proconsul tectus est: ex lævo humero pendulum paludamentum gerit, annulum digito & præfert, & calceis indutus est, & tota persona gravitatem Proconsularem exprimit. Etiam in equo omnia mira sunt: venas, musculos, tendines, quales natura format, artifex indi-

(a) Sertorius Ursatus de notis Romanorum.

EPISTOLA TERTIA. 47

indidit. Bellicum ardorem, ingenitam vim, indolem generosam, os, & universus corporis status, atque habitus spirant: altera auricula antarius conversa, & retorta, altera versus equitem scite, & graphice pendens doctam artificis manum prædicant. Non defunt, qui statuam hanc equestrem Capitolinæ M. Aurelii anteferant, jure ne an injuria, litem hanc diriment eruditi. Sub ipsas regias scalas ejusdem domus statuam Imperatori Vitellio erectam poni Rex jussit, & veteri basi quæ interciderat, novam substitui. Cum veteri basi etiam epigraphæ periit. Vitellium tamen eruditi conjiciunt ex oris lineamentis, atque habitu ei simillimo, quem numismata, & gemmæ referunt. Ejus thorax opere anaglypho satis nitido, & eleganti insculptus; calcei ipsi, & paludamentum artis, & leporis plurimum exhibent, nec quicquam sinunt in eo genere desiderari. His accedunt statuæ aliæ, in quibus insigniores eæ sunt, quæ Athalantam, Vespasianum, & L. Mammium Maximum repræsentant. Extat hujus epigraphæ basi insculpta.

L. MAMMIO. MAXIMO.
AVGVSTALI.
MVNICIPES. ET. INCOLAE.
AERE. CONIATO.

Epigraphæ hæc nihil novi nos docet. Nomina *municipum* & *incolarum* invicem juncta alibi legi (a) solent. Aliæ marmoreæ plures ad viros Consulares, & Balborum gentem pertinent. De duabus, quæ in sella curuli sedent, ceteroquin præstantissimis, judicium ferre non licet. Sunt enim,
ut

(a) Sertorii Ursati de Notis Rom.

48 EPISTOLA TERTIA.

ut supra memini, capite truncæ. Statua equestris alteri M. N. Balbi proxima indiget instauratione, & fando audiui ejus partes mutilas nunc a præstanti statuario jussu Regis Caroli exacte suppleri. Præter statuas hermæ, protomæ, simulacra deorum plura ex rudibus Herculanensibus eruta in regiis ædibus diligenter servantur: ceteris antecellunt protomæ Jovis Hammonis, Junonis, Palladis, Cereris, Jani Bifrontis, pueri nobilis cum bulla aurea e collo ante pectus pendula. Bullæ hujus figura est elliptica, pollicem latæ, seu altæ, & quatuor crassæ. Putarunt nonnulli (a) bullarum figuram esse sphaericam, vel instar humani cordis constructam. Verum non omnes fuere rotundæ, sed aliquæ etiam oblongæ, ut monet Schefferus (b). Quidam scripserunt (c), etiam Satyrum, Larvas scenicas, & statuam Veneris ἀναδυομένης, seu e fallo ortæ, ibidem inventas. Signa huic deæ sacra plurima adhuc extant, non modo marmori, & æri, sed etiam gemmis insculpta.

Præter signa, & statuas, numismata etiam, & gemmæ plures inerant Herculanii, ut multis cimeliis ditandis satis esse possent. Licet numismata pleraque adhuc inventa ferme vulgaria sint, non desunt tamen nonnulla observatione digna, & ab eruditis minime negligenda. Pleraque ad Claudium, ad Neronem, ad Galbam, ad Vespasianum pertinent. Non est omittendum numisma æneum magni moduli, in cujus antica parte caput Neronis cernitur, cujus titulus est, NERO. CLAV-

(a) *Miscell. erud. Antiq. Sponii*. (b) *Schefferus de torquibus cap. v.* (c) *Notizie curiose intorno allo scoprimento della Città d' Ercolano*.

CLAVDIVS. CAESAR. AVG. GERM. P. M.
 TR. P. IMP. P. P. Pars ejus antica refert vi-
 rum sedentem a pube ad pedes velatum: dexte-
 ra manus ostentat arculam: æva vero te-
 monem tenet: coram ipso mulier stans exhi-
 bens cornu copiae: ANNONA. AVGV-
 STI. CERES. S. C. Non dissimilis admodum
 extat nummus apud Mediobarbum (a), & alios:
 titulus omnino idem: in antica parte Fortunæ
 stantis, & Cereris sedentis typus cum tæda, &
 rostro navis. Plures præsto sunt nummi, qui Vi-
 tellium, & Vespasianum exhibent. Judeæ captæ
 typum refert mulier sub palma sedens dolentis
 instar expressa, sicuti alia numismata in aliis si-
 milia vulgaria referunt. Etsi Herculanium antè
 Domitiani imperium ceciderit, nonnulla tamen
 numismata sub Domitiano excusa ibidem reperta
 sunt, quod admirationem non mediocrem pluri-
 bus attulit. Verum animadvertant velim hujus-
 modi homines, horum pleraque referri ad Domi-
 tianum consulem, nondum Augustum: si qua ve-
 ro ipsum Augustum nobis exhibent, ea quidem
 satis pauca sunt, & fortasse Herculanium ab iis
 delata, qui præerant instaurando. Satis enim con-
 stat, Titum serio cogitasse de urbibus, ex
 Vesevi incendio absumptis reficiendis. Verum fa-
 to cedens rem tanto Imperatore dignam infectam
 relinquere coactus est. Fortasse ipse etiam Domi-
 tianus aliquandiu eidem operi institit, donec rem
 difficillimam, & maxime sumtuosam, nec a se
 ceptam abrumpere operæ pretium duxerit. Ne-
 que illud conjectura caret, non ita Herculanium
 intercidisse, ut nullum vetus ædificium super-
 stes extiterit, in quo veluti in veteres sedes co-
 loni

(a) Numism. Imp. Rom. Mediobarbi.

loni aliqui coirent, unde mox migrare alius Vesevi ignis compulerit. Scriptores præcipuos rerum eventus narrant, minus de iis solliciti, quæ utpote minus splendida, & præclara minus irritant animos, & afficiunt. Plura non persequor. In tanta enim antiquitate, & scriptorum silentio rem extricare despero. Illud sane certum fixumque sit, & ex Domitiani numis ibi inventis etiam confirmatum, ultra scilicet ejus imperium Herculanium non stetisse.

Ad numismata accedunt monumenta plura u-sibus sacris apta, cujusmodi sunt, tripodes, cultri victimarii, ascia, pateræ, aræ, cippi, tabellæ votivæ, & his similia: alia fictilia, alia ærea, alia marmorea, nonnulla etiam vitrea, in quibus ampullæ, & vasa lacrymatoria. Lucernæ etiam plures inventæ Veneri sacra. Herculanium erat una ex sedibus, seu urbibus carissimis Veneri obfana eidem sacra.

Hic est pampineis viridis modo Vesvius umbris:

Presserat hic madidos nobilis uva lacus.

Hæc juga, quam Nysæ colles, plus Bacchus amavit:

Hoc nuper satyri monte dedere choros.

Hæc Veneris sedes, Lacedæmone gratior illi:

Hic locus *Herculeo* nomine clarus erat.

Cuncta jacent flammis, & tristi merfa favilla:

Nec superi vellent hoc licuisse sibi. (a)

Aliquæ ex hisce lucernis formam minus honestam, & pudicis oculis subducendam præfere-runt. Spintrias enim figuræ exhibent, & mutilos, quo-

(a) Mart. Epigr. Lib. IV. epigr. XXIII.

EPISTOLA TERTIA. 51

quorum plures viri eruditissimi (a) meminerunt. Infandum sane ausum in ipsa fana & ad ipsas deorum aras vitium, & turpitudinem palam inferre. Fortasse statua Veneris, quam supra memoravimus, ad ejus templum pertinebat. Audio etiam, ampullas crySTALLINAS ibidem inventas materia densa, ac solida plenas olim liquida, cujusmodi ægyptium balsamum fuit, quo cadavera inungerentur. Præter vasa sacra, innumera alia, quæ in civilibus usibus locum habent, patuerunt; quorum singula memorare si velim, *ante diem sero componet vesper olympo*: nonnulla tamen attingam ne nimis jejunus videar.

Aridorum, & liquorum mensuræ, & vasa ansis, seu manubriis instructa ex ruderibus eruta: harum nonnulla signis, & figuris anaglyphis eleganter excusa sunt. Liber aheneus totus in lucem editus: chartas suppleant laminæ aheneæ quattuor, in quibus incisa legitur honesta missio militaris: fibulis aheneis scite appositis liber clauditur, qui penes Regem est. Tabulæ marmoreæ plures, quarum altera ex lapide Basalte constat: ejus pes Isidem refert: ex artificio, figura, & forma opus ex Aegypto advectum creditur: plebiscita duo mutila, & manca extant, & decretum gymnasiarchæ, qui ludis athleticis præerat. His adde columnas plures ex lapide peregrino, & sumtuoso sex circiter pedes altas, annulos, claves, pessulos, feras, talos, inaures, amuleta, cassides, arma, & alia sexcenta his similia, praeque ærea, unde conjicere licet, ferri ducendi usum antiquissimis temporibus minus viguisse: recens arcula muliebris pulvini instar superiu

D 2 farta

(a) Dissert. Michaelis Angeli Carsssei de la Charssse, Fortunii Licati, Augustini &c.

52 EPISTOLA TERTIA.

farta prodiit, intra quam supellex universa, scilicet acus, forcipes, digitalia mulieribus usibus, & ministeriis apta servabantur. Quam libenter sana mulieres nostræ veterum matronarum industriam in hisce superstitionibus monumentis contemplantur, & siquid vel rectius, vel deterius factum deprehenderent, aut tristes inviderent, aut lætæ reprehenderent. Ad vasa culinaria denique ventum est. Hic enim vero innumeri objecerunt sese *urceoli*, *pelves*, *sartago*, *patellæ*. Ferunt aheneam patellam pedem & amplius latam inventam foco admotam, in qua adhuc inerant esculenti coquendi reliquæ in cinerem omnino conversæ. Horum alia nostris similia sunt, alia vel forma, vel materia, vel usu a nobis dissentiunt. Nihil mihi magis in votis est, quam ut Rex Carolus pergat regiis auspiciis, & sumptibus suis, quicquid adhuc Herculanii sub terra est, efferre & bonis artibus consulere. Scio sane quam exigua ea sint quæ tibi affero, & fortasse etiam aliunde nota præ iis quæ rei dignitas, & monumentorum copia afferri exigit. Verum hujusce operis laudem viris duobus amplissimis, & immortalitate dignissimis scilicet Bajardo, & Antonio Gorio integram concedo, nihilque aliud a te quæro, quam ut hanc qualemcunque animi mei voluntatem pro summa tua in Societatem nostram benevolentia, & humanitate vel mediocriter probes.

 * * * * *
 * * * * *

VIRO CLARISSIMO, ET ERUDITISSIMO

MARCHIONI

SCIPIONI MAPHEJO

EPISTOLA QUARTA.

Eritus, ne superior epistola longior esset, reliquam Herculanensis suppellectilis hactenus e latebris erutæ descriptionem in alteram epistolam rejicere malui, quam te una eademque perpetua oratione defatigare. Egit ea præsertim de signis æneis, atque marmoreis: aget hæc de pictis parietibus vel græcas fabulas, vel latinas historias, vel alia ludicra referentibus: neque dubito, quin plus voluptatis legentibus allatura sint isthæc, quæ plus habent admirationis. Antiqua monumenta marmore, & aere insculpta in Italia præsertim vulgaria tantum non sunt, picta vero non item. Quin immo non desunt, qui quantum antiquis statuariis tribuunt, tantum pictoribus detrahunt. Causa hujusce judicii minus, ut existimo, recti non una est. Tabulæ veteres superstites paucæ admodum sunt, eæque nec elegantissimæ. Licet, ut ait (a) Tullius, statuæ intereant tempestas,

D 3

(a) *M. T. Cic. Philip. ix.*

54 EPISTOLA QUARTA.

pestate, vi, vetustate; tamen hæc, & alia magis rebus pictis, quam insculptis citius, & maturius interitum afferunt; nec raro accidit, ut in communi casus periculo optima intercidant, minus elaborata, ac perfecta supersint diutius. Homines nostri recentium picturarum admiratione defixi nolunt nisi præsentia suspicere. de iis vero, quæ ab oculis semota sunt, ut pote quæ animos non irritant, minus magnifice sentiunt. Æquum ne an iniquum hujusmodi iudicium sit, paucis discutere in animo est, antequam ad rem Herculensem accedo. Humanitas in me tua, & summa animi tui in latinis, ac græcis artificibus admirandis contentio hujusmodi πᾶρεργον tibi ingratum esse non finet. Aliter sane existimo de latinis, ac de græcis pictoribus pronuntiandum. Nam a latinis (a) sero admodum excoli artes ceptæ. Antequam Marcellus, Flaminus, Æmilius, ac Mummius in urbem deferrent signa, ac tabulas, quibus, Syracusis expugnatis, Asia domita, capta Corintho potiti fuerant, magis regere imperio populos, quam æra cudere, & vultus pingere curæ fuit. Romam vero exoticis signis, ac tabulis transvectis, publicisque locis, ac privatis ædibus ita exornatis, cepit optimos quosque, qui recte scaperent, artium studium, & cura. Non quia antea Romani artificibus, ac pictoribus præsertim omnino caruissent. Nam, ut ait (b) Plinius, apud Romanos quoque honos huic arti mature contigit, & ante urbem conditam extabant Ardeæ picturæ in ædibus

(a) Plin. Hist. nat. Lib. xxxv. Memoires de litterature de l'Acad. Royales des Inscript. Tom. 9. Memor. par l'Abbè Fraguier.

(b) Ibidem.

EPISTOLA QUARTA. 55

bus sacris, sicuti etiam Lanuvii, & Cœre antiquissimæ aliæ prædicabantur. Roma vero genuerat gentem Fabiam, quæ a pictoribus (a) nomen duxit. Etiam Pacuvii poetæ pictura laude non caruit. Verum diu ars hujusmodi ignobilis quodammodo jacuit: vel quia adhuc rudis, & incompta animos non pelliceret, vel quia aliis curis patres distentos nacta esset. Mummius cepit exoticis tabulis conciliare auctoritatem; non quia ipse oculos eruditos haberet, sed miratus pretium, quo Rex Attalus tabulam in prædæ venditione emerat, suspicatus est aliquid in ea esse virtutis, quam ipse nesciret, & tabulam venditam, querente, & invito Attalo, revocavit. Ex eo pictura etiam Romæ magis magisque floruit, potius tamen a (b) Græcis accitata, vel allata, quam ibi nata. Nam sicuti Roma bellicis laudibus Grajos vicit, ita ab his artificum præstantia se vinci sivit. Qui Librum xxxv. Plinii accurate legunt, næ illi facile intelligunt, quid intersit inter Latinos pictores, ac Grajos. Is meminit Ludii, qui ætate Augusti amœnissimam parietum picturam Romæ instituit, si modo Latinus fuit, quum Ætolus fuerit alter Ludius, qui Ardeæ ædem pictis

D 4 ima-

(a) Nobilem Virum L. Fabium miratur antiquitas qui etiam Romanæ scriptor Historiæ est, sed magis ex pictura quam ex literis nomen invenit. D. Hieronymi epist. III. ad Heliodorum. (b) Etiam Græcos non prius tabularum, & artium studium tenuit, quam, bellis confectis, & pace composita otuari ceperint. Ut primum positis nugari Græcia bellis cepit. . . . Marmoris aut eboris fabros, aut æris amavit, suspendit picta vultum, mentemque tabella. Horat. epist. lib. 2. epist. 1.

56 EPISTOLA QUARTA.

imaginibus longe ante condecoraverat . Floruit etiam Romæ Atellius paullo ante Augustum , mox Æmilius , Cornelius Pinus , & Accius Priscus , de quorum laudibus pauca , aut nulla attingit , ac refert . Ubi vero ad Grajos deventum est , totus in illis est . Non modo singulos in scenam profert ; sed in quo quisque maxime excelleret , fusius docet , & exemplis luculentissimis laudem artificibus debitam probat . Plura non persequor . Nam principatus Grajorum pictorum , Latinis ipsis consentientibus , abunde constat . Ad illos itaque accedo , & quid sit reipsa sentiendum , in medium afferro . Tria sunt , quæ mihi Grajos homines arte pingendi præstantissimos fuisse suadent , veterum scilicet scriptorum iudicium , statuariorum , quæ adhuc extant , monumenta , & picturæ superstites . Veteres auctores non modo in universum Grajos pictores laudant , verum etiam singulorum pingendi formas , notas , & quodammodo *καρὰντίπας* exprimunt , & definiunt , hoc est eas virtutes circumscribunt , in quibus pingendi laus posita est universa , & comprehensa . Præterea nonnulla summi artificii specimina , & exempla afferunt , quæ a perfectis pictoribus unice præstari solent . Apellis tabulas venustas , & gratia maxime commendabat , ut , quum in figurarum dispositione ac mensura Amphioni , & Asclepiodoro victoriam concederet , in imitanda tamen delicatiore natura reliquos omnes longe præstaret . Cura Protogenes (a) , ratione Pamphilus , ac Melanthius , facilitate Antiphilus , concipiendis visionibus (quas *φαντασίαις* vocant) Theon Samius præstantissimus habitus est . Pluribus supersedeo . In promtu enim hæc sunt.

(a) Quintil. Instit. Lib. xii. cap. x.

sunt . Ingentia etiam pretia , quæ summi pictores ab emptoribus exigent , admirationem græcis tabulis pariunt . Nam Attalus sexies centenis festertium millibus , hoc est juxta Harduinum 60000. gallicæ monetæ libris tabulam emerat Aristidæ . Non minus talentis viginti argenteis , hoc est juxta eundem monetæ gallicæ 48000. libris Ephesinis constitit Apellæa Alexandri Magni tabula in templo Dianæ picta . Quodsi , ut aliqua editio (a) præsefert , talenta fuisse aurea putanda sint , & mensura , non numero tabulæ pretium acceptum , eo magis Grajorum tabulis admirandis locus aderit . Verum ista tanti non facio , quanti veterum artificum superstites statuas , in quibus magnum momentum inesse existimo ad pictorum præstantiam epidictica demonstratione deducendam . Ambæ artes ita similes inter se sunt , & arcto necessitudinis vinculo invicem junctæ , ut uno eodemque partu editæ videantur . Ambæ naturam sibi imitandam proponunt : ambæ corporum lineamenta , statum , figuram , ambæ animi πάθος , & ἦθος exprimere , & referre nituntur : ambæ iisdem fatiis secundis , vel adversis usæ perpetuo sunt , nec unquam , illa jacente , ista floruit , vel , hac florente , altera ingloria jacuit . Uno verbo artes in re scilicet una , quam nosti , ambæ dissimiles , ad cetera pene gemellæ : nec iisdem mœnibus contineri statuarii optimi sine bonis pictoribus diutius queunt . Nam pictor malus coram statuario optimo perinde se habet , ac reus coram severissimo iudice , ac reprehensore . Quare , si Athenæ nihil nisi mediocre , vel malum in arte graphica procreassent , statuariorum censura eosdem coegisset

D 5

vel

(a) Lege Harduini notas in Plin. Lib. xxxv.

vel rem reprehensam perficere , vel immortalitate carere . Univerſa Græcia , atque adeo Europa e ſtatuariorum iudicio , vel operibus edo-
cta *curvo dignoscere rectum*, bonos a malis pictori-
bus facile diſtinxisset , nec niſi vera de eorum
virtutibus , aut vitiis poſteritati iudicia reliquiſ-
ſet . Quum vero in ſtatuſ æneis , atque marmo-
reis adhuc ſuperſtitibus , cujuſmodi ſunt Venus
Anadyomene , vulgo Medicea , Hercules Farne-
ſius , Laocoon in Vaticano , M. Aurelius , &
Gladiator moriens in Capitolio , præſtantiffimos
ſtatuarios tuliffe Græciam ſatis ſuperque conſtet ,
neque aliter ſcriptores de inſignibus pictorum ta-
bulis , quam de præclaris artificum ſignis magni-
fice ſentiant , vero verius exiſtimo , utriſque
græcos homines abundaſſe , neque minus audien-
dum Plinium , ubi Phidiæ Jovem Olympicum ,
vel Praxitelis Venerem laudat , quam ubi Xer-
xis Athletam , vel Timanthi Iphigeniam cele-
brat . Hæc , tametſi nulla vetus pictura extaret ,
ad litem dirimendam ſatis videntur poſſe . Verum
picturæ ipſæ ſuperſtites ſuum etiam ſuffragium
addunt . Plerosque labores ſuos pictores veteres
credere (a) tabulis conſueverant , in quibus ve-
tuſtas cariem gignit , & interitum tandem affert :
propterea mirandum minime eſt , cur hac ætate
pictæ Grajorum tabulæ nullæ extent , quæ eda-
cem vetuſtatem ſefellerint : caſus etiam innume-
ri , qui Grajorum imperium , atque urbes dele-
vere , iisdem tabulis fuere fatales . His accedit
imperitorum hominum inſcitia fato ipſo aliquan-

(a) Tabulæ e laryce præſentim femina plerum-
que conſtabant , quæ antea creta dealbabantur .

Uſus pingendi in linteis ignotus Romanis erat
antequam Nero Princeps in iis ſe pingi jufferit .

do nocentior , qui quum nihili faciant ea quæ ignorant , vel ultro oblata , vel casu inventa dimittunt , ac perdunt . Cur vero optimi quique tabulas citius , quam parietes pingerent , satis constat . Curabant videlicet , ut ipsorum opera res velut communis fierent , hoc est ut non modo e domo in domum , sed etiam ex urbe in aliam & ad alios dominos transferri possent . Parietes pingere serius instituit Romæ Ludius , Athenis longe maturius res cepta . Euphanor , qui simul cum Xeuxide , ac Parrhasio vixerat , plura Athenis in parietibus pinxerat ; quemadmodum Polygnotus (a) , qui annos 420. ante æram vulgarem porticum , quæ vulgo dicitur *Pæcile* , multiplicis coloris usu exornaverat . Udo tectorio , five albario ac recenti colores induci soliti , aqua vero , & glutine , non vero oleo diluebantur , recens inventum , ineunte seculo XV. Joannis Van-eik Belgæ . Parietes picti nequeunt alio transferri , & in excidio urbium cum ipsis ædificiis diruuntur . Quibus vero ira victorum pepercit , inscitia , vel avarities delet . Aut enim in effodiendo solo nihil pictis fornicibus , aut porticibus , quarum pretium nesciunt , consulunt , aut omnia convertunt in rudera , ut novis substructionibus materies , ac cementa non defint . Illud etiam attendas velim , picturas veterum præstantissimas præ mediocribus , ac vulgaribus fuisse paucas . Quis enim nescit , humana omnia ita esse comparata , ut paucis excellentia , pluribus mediocritas insit ? Verosimilius proinde est

(a) Pausanias in *Atticis*. Plin. *Hist. lib. xxxv.*
Memoires des literatures tirez des registres de l'Academie Royale des inscriptions &c. Tom. IX.
Par. M. Gedoy.

est in communi ferme picturarum interitu mediocres, quam præstantes superfuisse. Næ illi sane id probe norunt, qui in conjectandi arte vel mediocriter versati sunt. Quare tametsi vel nulla excellens pictura extaret, non idcirco minus præclare de Graiis pictoribus sentiendum esset. Verum non ita adversa fortuna usi sumus, ut paucas satis bonas ac præstantes artis hujus reliquias nobis seris inviderit. Ferunt, Raphaelem (a) Urbinatem, Pictorem præstantissimum, qui tribus circiter abhinc seculis artem a veteri dignitate jam desciscientem penitus instauravit, atque restituit, imitandas sibi proposuisse veteris picturæ reliquias, ex Titi, & Trajani (b) thermis, & Tyburtina Adriani villa, & ex crypta Puteolana erutas, unde veterem pingendi formam, elegantiamque in suum veluti succum, & sanguinem converteret. Increbuit etiam, ab eodem fuisse nonnullos in Græciam missos, qui hujusmodi fragmenta diligentissime conquiverent, & secum in urbem, si fieri posset, deferrent. Eadem Joanni Utinensi, Julio Romano, aliisque Raphae-
lis discipulis aliqui tribuunt, qui ne latum quidem unguem a veteri pingendi Grajorum disciplina, ut ajunt, deflectere visi sunt. Enimvero ab iis, qui artem istam egregie callent, semper maximi habitus est *Torus Genialis*, in horto Aldobrandino inventus, qui ad Raphae-
lis elegantiam maxime accedit; *Roma Galeata* in ædibus Barberinæ gentis, & alia in domo
Far-

(a) *Picturæ antiquæ sepulchri Nasoricorum a Petro Sancto Bartolo delineatæ Thes. antiq.*

(b) *Histoire de l'Academ. des inscriptions Tom. III.*

EPISTOLA QUARTA. 61

Farnesia , præter *sepulchra Nasoniorum* in via Flaminia , *Satyrum* in Collegio Romano , *Romam sedentem* ex Exquiliis erutam (a) , & alia , quæ in Libro Camilli Maximi Cardinalis amplissimi , & alibi memorantur . Verum harum famam , atque elegantiam longe vincunt aliquæ Herculaneses picturæ , quæ veterum artificum laudem magis magisque vindicant , & confirmant .

Simul ac ex Herculanesibus cryptis evasi , in duo conclavia propter viam sita , nec satis ampla , regiis ædibus contigua , viri aulici bene multi me humanissime deduxerunt , ubi Rex Carolus jusserat universam pictam supellectilem hætenus inventam servari diligentissime . Nova hæc superstitis antiquitatis species , ac forma oculis repente objecta mirum quantum me affecit , atque attonitum diu tenuit : mox sollicitus lustrare singula , multa ad fastidium percontari , sicuti novis hominibus accidit rerum antiquarum studiosissimis . Monumenta ista quadringenta numero ferme sunt , pleraque integra , e porticibus , & parietibus accuratissime secta , & ne in posterum dissilirent , ferreis repagulis , & ligneis rectangulis postico aptissime applicitis , optime cautum . Singula ferme magnitudine differunt , figura vero non item . Nam rectangula pleraque sunt : alia fabulas , alia res gestas ex scriptoribus depromtas , alia vero ludicra , ac festiva spectacula & cœnatiunculas exhibent , quarum specimen infra dabo . Altissima pedes septem circiter æquant , eaque decem ferme sunt , reliqua non ultra pedes duos as-
fur-

(a) *Histoire de l'Academ. Royale des Inscript.*
Tom. III.

62 EPISTOLA QUARTA.

furgere visa sunt . Tabula omnium maxima pedes septem alta , & quinque circiter lata Herculem stantem , leonem Nemæum interfectum , sedentem Pomonam flores , ac poma præferentem , Jovem ab Amalthea nutrice capræ lacte altum , duasque alias figuras pone , & in recessu pictas exprimit eleganter . Pomona Salerni non procul Herculaneo diffiti ædem satis celebrem habuit , cujus meminit antiquus lapis apud Gruterum (*a*) . Altera tabula sex circiter pedes alta Theseum stantem exhibet , qui victor , ac redux Minotauro interempto , & ad pedes strato viros duos Athenienses gratulabundos comiter excipit . Fortasse viri Athenienses Reipublicæ personam , ac vices gerunt , quibus gratulandi officium demandaverat . Tertia tabula Herculem *angues in incubulis elidentem* satis graphice refert . Quarta transversa judicium Paridis coram Venere , Junone , & Pallade latum adumbrat . In quinta Hercules nudus , ingens satyrus nympham amplexus cernitur . Sexta Virginium , virginem ejus filiam , Icilium sponsum coram Appio decemviro , & M. Claudio ejusdem cliente , cui , ut virginem in servitutem affereret , negotium dederat , quemadmodum ex libro III. dec. I. T. Livii constat , oculis pene subjicit . Alias hujus generis plures omitto . Unam dumtaxat ceterarum facile principem sine piaculo omittere mihi non licet , quæ Chironem Centaurum , & Achillem ejus discipulum , a quo citharæ numeros discit , luculentissime representat . Hanc enimvero eruditi , ac docti homines admirantur

(*a*) *Museum Flor. Gori Gruter. pag. pag. 94.*

EPISTOLA QUARTA. 63

tur maxime , atque suspiciunt . Ferunt , pecuniosum quemdam Dynastam Anglum , picturæ hujus acquirendæ studiosissimum Regi Carolo ingentem pecuniæ summam exhibuisse , cui Rex majorem proposuit , ut aliam huic parem , siquam nactus esset , sibi cederet non invitus . Tabulæ reliquæ mole longe minores sunt . Aliæ venationes , aliæ templa , atque ædes , aliæ feras silvestres , aliæ flores , ac poma , aliæ arbusta , aliæ demum victorias alatas , & alia hujusmodi præseferunt . Vitium in his aliquando deprehenditur , in quod tantopere Vitruvius (*a*) invehitur . Quia nimirum ætate sua rectoriis monstra potius , quam ex rebus finitis imagines certæ pingerentur , & pro columnis calami , pro fastigiis harpaginetuli striati cum crispis foliis , & volutis , & ex coliculis flores dimidiata habentes ex se exeuntia sigilla , alia humanis , alia bestiarum capitibus similia statuerentur . Istud picturæ genus , (quod vulgo *grottesco* dicitur :) etiam in Herculanensibus parietibus sæpe videre licuit . Pictæ nonnullæ in parietibus ædes fenestras specularibus obductas videntur referre , quorum multiplex erat Romæ usus .

Fortasse a me exquires , quid ego de hisce tabulis , & tota pingendi ratione sentiam . Parum enim refert veterum tabularum exempla nosse , nisi artem , industriam , aliasque earum virtutes noras . Non is ego sum , qui hac in re votis facere satis tuis possim . Etsi enim (*a*) ad probandam picturam etiam inscii faciendi adhibentur

(*a*) *Vitruvii lib. VII. cap. V.*

(*a*) *M. T. Cic. de opt. Gen. orat.*

64 EPISTOLA QUARTA.

tur, aliqua tamen judicandi solertia præstare debent, in quo ego minus valeo. Ne vero officio desim, aliqua edisseram non de sensu meo deprompta, sed ex præstantissimi Pictoris judicio, quem per communes amicos consului: si qua vero de meo interseram, non ea quidem ad id pertinent: verum tamquam rem aliunde adscitam, opportune tamen allatam excipi a te velim. Universa pingendi laus, ac virtus, ex variis partibus, ut recte nosti, velut corpus ex pluribus artibus coalescit. Non omnia hic afferam; innumera enim prope sunt: præcipua perstringam, quæ vulgaribus etiam hominibus abunde constant. Recte invenire princeps pingendi laus est, mox inventa non modo disponere, sed lineis graphice ita describere, & adumbrare, ut arti natura consonet, summæ pictoris virtuti ducitur: affectus vero, mores, ingenia, atque habitus hominum ita exprimere, ut iram, sævitiamque, si opus sit, spirare vultus, & status figurarum videantur, non ultima res est: colores vero lineis inducere, qui modo floridi, modo austeri, modo simplices, modo mixti, & ita invicem commissi sint, ut quum anteriores luceant, ac niteant, reliqui qui consequuntur, gradatim languescant, & tandem in puram putam umbram quodammodo desinant, ad artem hanc maxime pertinet. Quid illa? Scenographicæ scientiæ usu ita singula magnitudine, situ, ordine, specie in tabulis representare, qualis oculis ipsa natura subijcit. Plura non persequor, ne hæc epistola officinam, & colores redolere videatur. Hisce propositis, ad rem judicandam accedo. Centaurus Achillis magister non solum graphice, & recte delineatus est, sed etiam juxta
artis

EPISTOLA QUARTA. 65

artis præcepta exquisitissime pictus. Colores ipsi satis suaves, & molles: figuræ Centauri, & Achillis indolem, atque ingenium concinne exprimunt: concordia partium, & harmonia mira: artificium multiplex, & sana pingendi ratio in universo opere sibi constat: reliquæ etiam, quas supra retuli, tabulæ licet antecedenti facile cedant, laude tamen non carent sua, & multis virtutibus nitent. In altera ex hujusmodi tabulis scenographia, ejusque leges rite locum habent. Quare satis patet, ejus etiam veteres non fuisse, ut alii putant, expertes. Idem longe antea nos docuerant Plutarchus, Vitruvius, & ad scenographiæ canones scenam inventam, ejusque ornatum compositum satis constiterat. Multa tamen in hisce tabulis desiderantur, quæ recens a nostris inventa sunt. Neque enim figurarum situm, collocationem, atque distantiam (vulgo *l'innanzi, e indietro*) ita partiri, ac definire veteres soliti sunt, si modo ex hisce superstitibus tabulis de reliquis judicium ferre licet, ut mutuo figuræ sibi non officiant, & alterius color alterius splendorem, & lumen non obtundat. Præterea area (*campo*) quæ figuras singulas undequaque circumscribit, monochromatos esse solet, quod vitio pictores nostri tribuunt. Volunt enim aream coloribus invicem commissis ita illini, ut ex ipsorum artificiosa permixtione figura magis, ac magis, renideat, atque exsplendescat. Illud etiam in hisce tabulis nostri requiri dolent, facilem scilicet pingendi formam (*macchia*) quæ non arte quæsitæ, sed ab ipsa natura quodammodo allata videtur esse. Multa ex his, quæ Herculanensibus tabulis deerant, in græcis fortasse non desiderabantur. Re-

cen-

66 EPISTOLA QUARTA.

consentur enim a Plinio earum virtutes, quarum plures cum allatis conveniunt. Si qua hujus generis alia Neapoli accipiam, diligens singula ad te scribam. Interim *his utere mecum.*

F I N I S.

M O N I T U M.

Hasce Epistolas, quarum editionem gravioribus curis impeditus ad hanc diem distuli, elapso mense Julio a Clarissimo Auctore traditas mihi fuisse scias velim. Hanc a me non minus sinceram quam ultroneam pro veritate testanda confessionem & ipsius veritatis amor, & meæ fidei integritas elicit. In Inscriptione Mammi pag. 47. pro CONIATO lege CONLATO. & Vale.

Vg. b

Mencke, Johann Burkhard,

De charlataneria Eruditorum declamationes duae Access. epist. Sebast.
Stadelii ... de Literatorum vanitate

Amstelodamum 1747

H.lit.u. 181

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10447796-4